

## פתח דבר

ב"ה

ראשית כל דבר, באים אנו בשבח והודיה להשי"ת שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה בנשואי צאצאינו החתן התמים הרב **יהודה לייב** שי' הלוי עב"ג הכלה המהוללה מרת **הדסה אסתר** תחי'.

בהערכה והוקרה לאורחים החשובים שבאו להשתתף בשמחתנו מגישים אנו תשורה זו.

התשורה כוללת:

**א.** מדור כתי"ק — כנהוג לאחרונה מוציאים אנו לאור מכתבי כ"ק אדמו"ר להורי וסבי החתן וגוף כתי"ק — מהם הרואים אור בפרסום ראשון — ואולי הרי זה כהזמנה להורים זקנים מג"ע לבוא להשתתף בשמחת צאצאיהם.

היות והן החתן והן הכלה הן צאצאי הצדיק הק' משפאליע "דער שפאליער זיידע" (דור תשיעי) והחתן אף נקרא על שמו, בנוסף לזה הנה הכלה הרי היא גם מצאצאי כ"ק אדמו"ר הזקן, (דור תשיעי) והרי ידוע עד כמה היתה החיבה בין צדיקים אלו.

הרי שמהנכון להביא כאן צילום מגוף כתי"ק וכיו"ב, ויהיה זה כהזמנה בחרדת קודש לצדיקים אלו, ולרבותינו נשיאנו, לבוא להשתתף בשמחת צאצאיהם ולברכם בברכת צדיקים.

**ב.** רשימת "פאריז — לקוטי זכרונות" אשר נכתב על ידי אב הכלה ובה סקירה מקיפה אדות בקורי הרבי בפאריז בשנת תש"ז.

חלק גדול מהזכרונות בא מאחיו הגדול הרה"ח התמים ר' שלום דובער שי' בוטמאן משפיע אנ"ש דתל אביב, הרה"ח ר' נחום אברהם יעקובוביץ שיח' מאנטוורפן והרה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום שיח' מירושלים עיר הקודש טובב"א.

ואף שרוב החומר בחלקים שונים כבר נדפס כמה וכמה פעמים בבימות שונות במשך הזמן, אגרות קדש, ימי מלך, אם בישראל, מקדש ישראל, זכרון (הרב בנימין גורודצקי) כפר חב"ד ובית משית.

אך אם הקורא רוצה לדעת את כל סיפורי ופרטי הביקור עליו לחפש בכל המקורות

האלו, ולא כולם נמצאים תחת ידו, וכאן נקבצו ובאו יחדיו.

ובהוספה כמה דברים ששמע מאביו הרה"ח ר' שניאור זלמן ז"ל, מאמו מרת יהודית ז"ל, ומדודו אחי אמו הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן שניאורסאהן ז"ל. גם באו איזה חלקי זכרונות שרשם הקשורים עם הבית מספר 10 ברחוב ריע דיע.

ג. "מכתבים מחצרות קודש" — מכתבי אב החתן מזמן היותו תלמיד בישיבת תת"ל 770 בשנות תשכ"ד - כ"ה, ותשכ"ח.

רוב המכתבים הם ששלח לאחיו הרב אברהם אלטר שי' בארה"ק וחלק מהם לחברו הרב משה שלמה שי' לויטין, ורואים אור כאן בפירסום ראשון.

השתדלנו להשאיר הסגנון והלשון כמו שהוא מלבד השמטת איזה ענינים פרטיים וכיו"ב.

בשנים ההם עדיין לא היה — כנהוג היום — שבאים תלמידי קבוצה מארה"ק לשנה, אלא הקבוצה שבאה קיבלה רשות מהצבא לשלשה חדשים בלבד.

כותב היומן והמכתבים משום שהיה עדיין לפני גיל הצבא אופשר לו לבוא ולשהות בחצרות אדמו"ר למעלה משנה וחצי עד שנאלץ לחזור לארה"ק לאחר חגה"פ תשכ"ה, ובסוף שנת תשכ"ז חזר שוב לחצרות אד"ש.

משנים אלו — משום מה — הרבה שיחות נשארו גנוזים ונעלמים ולא יצאו לאור, ולכן כל קטע ותוכן משיחה או רשימת הנהגה וכיו"ב מתקופה זו הרי היא כמציאת שלל רב.

אין בידנו כל המכתבים שכתב בזמנו להוריו וחבריו אך המעט הנמצא שופך קצת אור על תקופה זו בישיבה ובחצרות אדמו"ר, ונותן מושג על תוכן השיחות.

בקשתנו מכל אחד מהמשתתפים בשמחתנו לאחל ולברך את הזוג בברכת חברים שתהיה החתונה בשעה טובה ומוצלחת לבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות, ושיזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות.

ויהי רצון שיקויים בנו "מהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" בהתגלות מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, ח' שבט ה'תשס"ח  
קראון הייטס, ברוקלין, נ.י.

שמואל הלוי הבר ורעיתו  
שמואל מנחם מענדל בוטמאן ורעיתו

# מפתח

## כתי"ק

7.....צילומים ומכתבים מכת"ק רבותינו נשיאינו

## לקוטי זכרונות - פאריז

- 23.....הבית מספר 10 ריע דייע, (רחוב ה')  
24....."ז-ע-ק-ס א-ו ן צ-ו-א-נ-צ-י-ק, כ-מ-נ-י-ן ש-ם ה-ו-י-ה"  
24.....הרבי הרי"צ קיבל "יחידות" בבית  
27....."כנראה שזהו ר' זלמן בוטמאן"  
27.....יום הולדתו של אבא  
27.....עזרה לאביו של הרבי  
28.....הרבי מבקר פעמיים ביום  
28.....אמא מגשת כיבוד לרבי  
28.....הרבי בבית הכנסת בקומה השלישית  
29.....סעודות על שולחן המלך  
30.....מבט של הרבי  
30.....הרבי, ולשמאלו ישב אבא  
31.....טפח מעל הקרקע  
33.....לנסוע אל הרבי  
33....."ישנם עוד שתי דקות"  
34.....הרבי מלווה את דודנו  
34.....המשב"ק הרב יעקב ליפסקר  
35.....המיטה מסודרת

- 36..... כל רגע יקר
- 63..... "מיר וועלן זיך נאך זעהען" ("אנחנו עוד נתראה")
- 39..... הרבי מתוועד ב"פרימה"
- 40..... שיעור בבית הכנסת
- 41..... הרבי מקים מוסדות
- 44..... ביקור במוסדות של דודנו הרב שניאור זלמן שניאורסאהן ז"ל
- 45..... כלי הקודש עוברים לרבי
- 46..... שולחן של אדמו"ר המהר"ש
- 47..... וקשרתם?
- 48..... מתנות מיוחדות למשפחות שניאורסאהן ובוטמאן
- 49..... "איר הערט קינדער... דער רבי האט אלץ געטאן אליין"
- 50..... "ער מאכט בעסער פון מיר"
- 51..... "כוונתי שגם שמו יעלה לזכרון"
- 52..... אני זוכר אתכם!
- 53..... הטשולנט של אמא
- 53..... הכנסת אורחים
- 54..... "איך קוראים לכם?" — "א איד!"
- 55..... מרכז לאירועים וחתונות
- 55..... הסוכה ומקלו של אבא
- 56..... המלמדים הראשונים
- 56..... הלחם השחור וההערינג
- 57..... בחור על ספסל
- 57..... "פאטשטאלייאן"
- 57..... מנחה על יד התעלה
- 58..... המפגש ההסטורי על המדרגות
- 59..... החסיד הרב ר' שמואל בן הרב ר' אשר גראצמאן מניקוליב
- 59..... אני חוזר הביתה

## מכתבים מחצרות קודש

### תשכ"ד

- 67..... ה' חשון תשכ"ד
- 68..... כ"ג כסלו תשכ"ד
- 70..... י"ד טבת תשכ"ד
- 71..... ט"ו טבת תשכ"ד

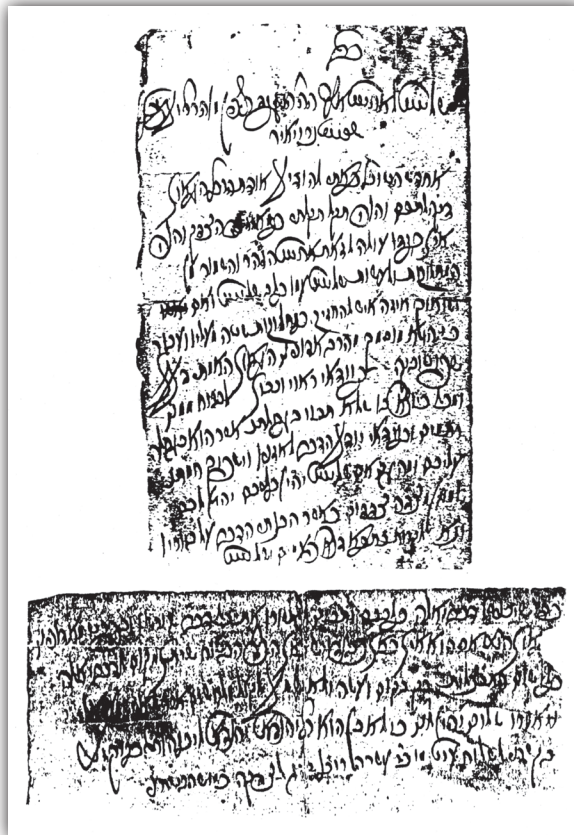
73.....	כ"ח טבת תשכ"ד
76.....	כ' שבט תשכ"ד
79.....	כ"ח שבט תשכ"ד
82.....	מוצש"ק פר' יתרו תשכ"ד
85.....	ד' אדר תשכ"ד
86.....	י"ז אדר תשכ"ד
88.....	כ"א אדר תשכ"ד
91.....	ב' ניסן תשכ"ד
93.....	ט' ניסן תשכ"ד
96.....	י"ג ניסן תשכ"ד
98.....	אחר אחש"פ תשכ"ד
100.....	מוצש"ק פר' שמיני תשכ"ד
103.....	מוצש"ק פר' תזו"מ תשכ"ד
104.....	מוצש"ק פר' אמור תשכ"ד
106.....	כ"א אייר תשכ"ד
108.....	כ"ט אייר תשכ"ד
110.....	י"ג סיון תשכ"ד
111.....	כ"ז סיון תשכ"ד
113.....	עש"ק פר' עקב תשכ"ד

## תשכ"ה

114.....	מוצש"ק פר' נח תשכ"ה
117.....	מוצש"ק פר' חיי שרה תשכ"ה
119.....	י' כסלו תשכ"ה
121.....	כ' כסלו תשכ"ה
123.....	מוצש"ק פר' וישב תשכ"ה
125.....	ד' טבת תשכ"ה
127.....	ע"ח שבט תשכ"ה
129.....	ח' שבט תשכ"ה
131.....	מוצש"ק פר' בשלח תשכ"ה
133.....	מוצש"ק פר' משפטים תשכ"ה
136.....	מוצש"ק פר' ויקהל תשכ"ה
138.....	ז' אדר תשכ"ה
141.....	י"א אדר תשכ"ה
143.....	עש"ק פר' צו תשכ"ה

## תשכ"ח

145	.....	ער"ה תשכ"ח
147	.....	ב' חשון תשכ"ח
148	.....	י"ט חשון תשכ"ח
150	.....	ד' כסלו תשכ"ח
154	.....	כ"ט טבת תשכ"ח
156	.....	ג' ניסן תשכ"ח



מכתב מהסבא משפולי

אודות והירות ממחלוקת  
(נראה שזה כת"י מעתיק בלבד)

### בנידון להזהר ממחלוקת

שלום לאהובי אלוף ה"ה הנגיד הקצין מוהר"ר יעקב שכנא נ"י.

אחד"ש הטוב באתי להודיע אודות הרב הגאון דקהלתכם, והנה תקל תקלתי במאזני הצדק, והנה אין בידו עולה, לזאת אהובי הזהר והשמור מן המחלוקות ולעשות שלוי עמו בלב שלם. ואם ישיאך איזה איש להחזיק במחלוקת שטה מעליו ועבור, כי הוא מוסמך מהרב אדונינו הגאון האמיתי דק"ק שפוטובקה, בוודאי ראוי ונכון לברוח ממנו ומכל כיוצא בו, שלא תכנו בגחלתו אשר הוא כנחלי רתמים, ובודאי יודע הדבר לאזנו וישפוך חמתו עליכם ומה גם אם שלוי יהי' בנייכם יהי' לכם למגן מצדי צדדים כאשר הבנתו הדבר על בוריו. ונא, לקרות כתבא דנא פעמים ושלויש כדי שיכנסו דברי אלה בלבבכם ותבינו לאשורו את כל דבר שורשו ובפרט מאדונינו הגאון הנ"ל, אם הוא אין כאן כבודו יש כאן.

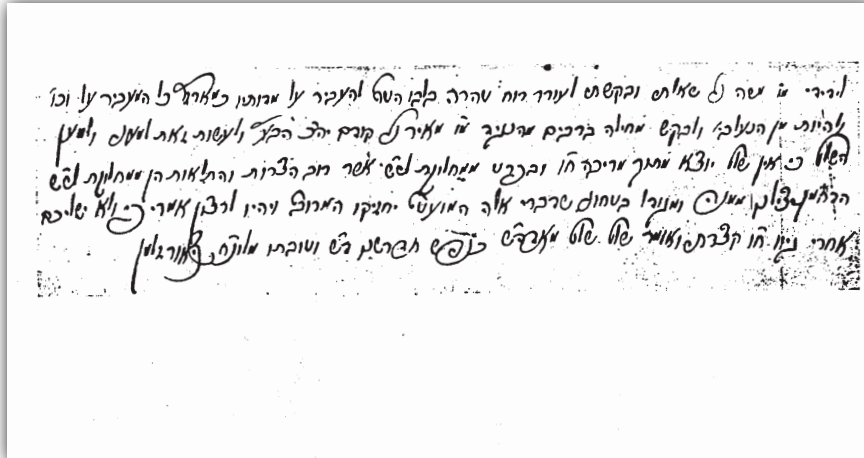
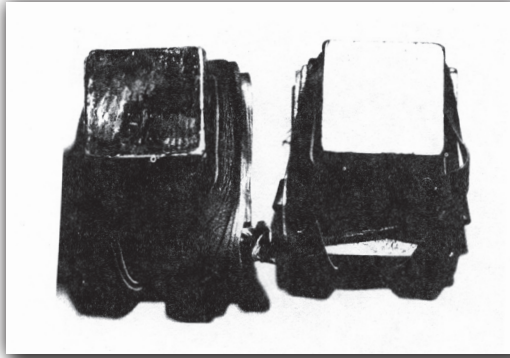
הכ"ד הבטוח שיתן מקום לדברי אלה בלי שום התנצלות רק בקום ועשה ולא ישמע לקול מלהשים אשר לא ישמעו אלי ויאמרו שלום יהי' לנו כי לא כן הוא.

הק' יהודא ליב במוהר"ר ברוך ז"ל

בקשתי לשלוח ע"י מוכ"ז עשרה רובל ס"ג לצדקה כמו שהבטחתי

**תפילין של האדמו"ר**  
**ר' יהודא לייב משפולי**  
הנקרא הסבא משפולי  
(דער שפאלער זיידע).

בתים גדולים עם הפרשיות. תפילין אלו היו בידי ר' ארי' ליב (גולברג) שו"ב משפולי נכד הסבא משפולי ונקרא על שמו. כפי המקובל במשפחה, נתנה בתו של הסבא זצ"ל תפילין אלו להתנה הראשון זקנו של ר' ארי' ליב הנ"ל ועברו התפילין בירושה מדור דור לר' ארי' ליב נכדו שו"ב דשפאלי, ולנכדו ר' משה גולברג, ומשם לה"ר שמשון קליינמאן שקנאו מר' משה.



**צילום כתי"ק אדמו"ר הזקן**  
המכתב הזה הוא תמונת גוף כתב יד קדשו של הוד  
כ"ק אדמו"ר אבינו הראשון, רבינו הגדול צוקללה"ה  
נב"מ זי"ע



757

RABBI I. SCHNEERSOHN  
OF LUBAWITZ

יוסף יצחק שניאורסאהן  
ליובאוויטש

ב"ה ז' טבת תרצ"ז.  
אטוואצק.

ידידי הו"ח אי"א מוה"ר

חיים אליעזר שי'

שלום וברכה,

במענה על מכתבו המבשר מחגיגת

הבר מצוה של בנו ישראל צבי שי' למז"ט הנני לברכו

בברכת מז"ט יתן זשי"ת ויגדלוהו לתורה הופה

ומעש"ט, והשי"ת יומין לו פרנסתו בריוח ובמנוחה

שיוכל לקבוע עתים לתורה ועבודה מתוך פרנסה

בריוח,

יגיד ברכתי לבנו התלמיד ישראל

צבי שי' ברכת מז"ט בעד הבר מצוה ישקוד בתורה

ויהי' ירא שמים חסיד ולמדן,

הדו"ש ומברכו  
*I. Schneersohn*

**"יגיד ברכתי לבנו התלמיד ישראל צבי"**

מכתב אדמו"ר מוהריי"צ זצ"ל

נכתב מאטוואצק בתאריך ז' טבת תרצ"ג, לסבא רבא של החתן  
מו"ה חיים אליעזר ע"ה עבור הבר המצוה של בנו ישראל צבי.



"להשגיח על עצמו כמו על זולתו"

מכתב אדמו"ר מוהר"צ זצ"ל

כ' סיון תש"א  
נכתב לסב החתן  
בהיותו תלמיד בישיבה



"ונכון אשר ילמוד הוראה וש"ו ב"

מכתב אדמו"ר מוהר"צ זצ"ל ה' מרחשון, תש"ד

נכתב לסב החתן על הודעת קישורי התנאים

**RABBI I. SCHNEERSOHN**  
**OF LUBAWITZ**  
 770 EASTERN PARKWAY  
 BROOKLYN, N. Y.  
 SLOCUM 6-2919


**יוסף יצחק שניאורסאהן**  
**ליובאוויטש**

ב"ה, כ"ד ניסן, תש"ד  
 ברוקלין

אל מרת פייגא רבקה הדסה תחיבליזינסקי  
 ברכה ושלום!

במענה על מכתבך, הנני מברך  
 בברכת מז"ש עבור קטוה"ת עם ב"ג ידידי  
 תלמידי היקר והנעלה בעל כשרונות מצוינים  
 ושקדן טוב ור"ח אי"א מו"ה ישראל צבי שי  
 למז"ש ויהיו הנשואין בשעה טובה ומוצלחת  
 ומאושרים תהיו באהלה של תורה בגשמיות  
 וברוחניות.

הנני רואה בך בינה יתרה ודעת  
 ישרה, והנני מברך כי יחזק השי"ת את לבך  
 ודעתך בגשם וברוח ותהי בטוחה בהסדו ית'  
 שיזמין לכם בקרוב את פרנסתכם באהלה של  
 תורה מתוך מנוחה והרחבה, ברוכים תהיו.  
 המברכה



"הנני רואה בך  
 בינה יתירה  
 ודעת ישרה"

מכתב אדמו"ר  
 מוהרריי"צ זצ"ל

כ"ד ניסן, תש"ד  
 לסכתא של החתן  
 עבור קישורי התנאים

**RABBI I. SCHNEERSOHN**  
**OF LUBAWITZ**  
 770 EASTERN PARKWAY  
 BROOKLYN 13, N. Y.  
 SLOCUM 6-2919

**יוסף יצחק שניאורסאהן**  
**ליובאוויטש**

ב"ה, ר"ח אלול, תש"ה  
 ברוקלין

ידידי ור"ח אי"א מו"ה ישראל צבי שיזבר  
 שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ב מנ"א, מז"ש  
 לו ולזוגתו תחיבעד הבית דירה ~~ב~~ ידורו  
 בה להצלחה בגורר, וימלא השי"ת את ימי הריונה  
 של זוגתו תחיותהיחלידה בעתה ובזמנה בנקל  
 כשורה ולד היא וקיימא, ויחזק השי"ת את בריאות  
 ויתן להם פרנסה בהרחבה, ויצליח בלימודו וביר'  
 והנני מברך אותו ואת זוגתו תחיבברכת כתיבה  
 וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות  
 וברוחניות.

בבקשה לכתוב לי מה טיבם של תלמידי  
 גאוני ישיבת וואלאזין אם הם עוסקים בתורה  
 ומה מצבם ביר"ש ומהיכן הם מתפרנסים וכמה המה  
 ומי המנהלים, ובבקשה שיהיבסוד אשר שאלתי אות  
 בזה.

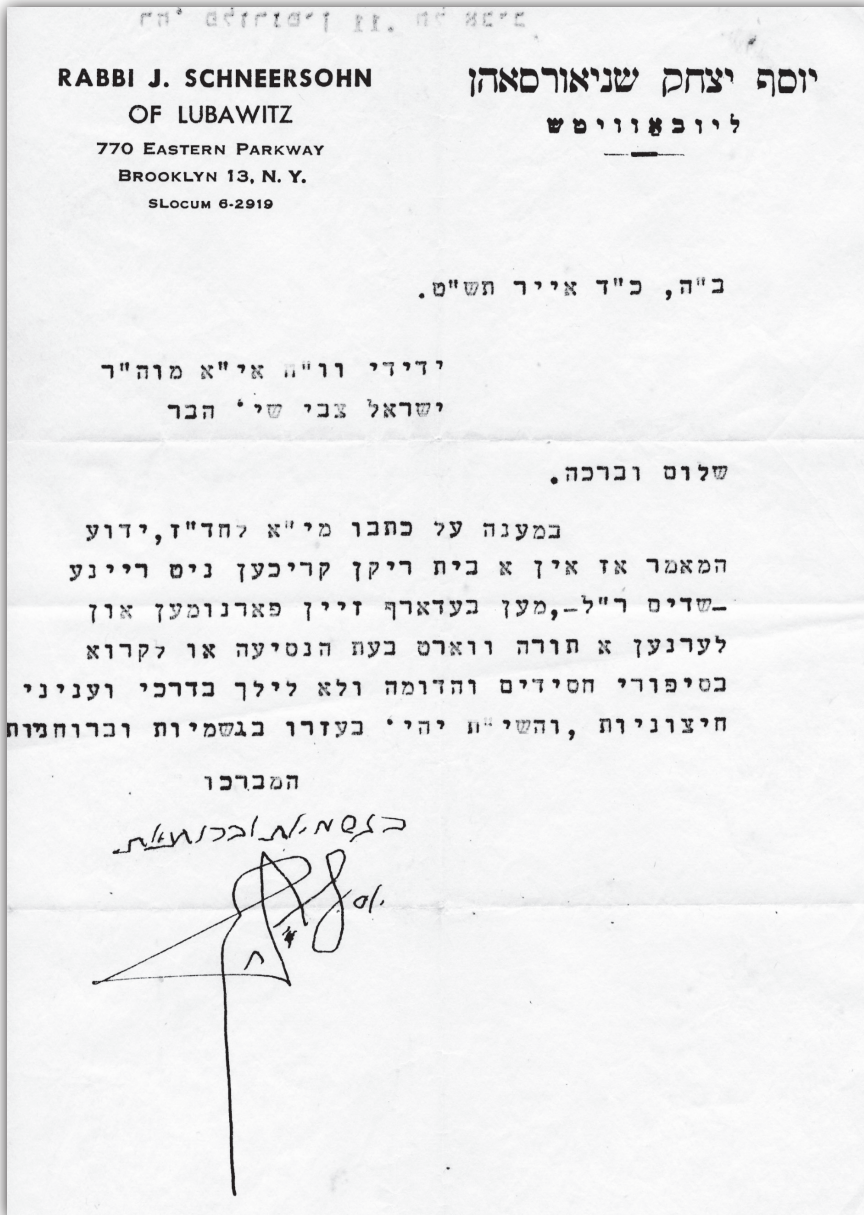
ע"י אגו"ח באה"ק יקבל סך עשרים  
 וחמשה שקלים.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א  
 מזכיר ח. (11-11)

"בבקשה  
 לכתוב לי  
 מה טיבם  
 של תלמידי  
 גאוני ישיבת  
 וואלאזין"

מכתב אדמו"ר  
 מוהרריי"צ זצ"ל  
 ר"ח אלול, תש"ה

נכתב לסב החתן



"מען בעדארף זיין פארנומען און לערנען א תורה ווארט  
בעת הנסיעה או לקרוא בסיפורי חסידים והדומה"

מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ זצ"ל  
לסב החתן, כ"ד אייר תש"ט

**RABBI J. SCHNEERSOHN**  
**OF LUBAWITZ**  
770 EASTERN PARKWAY  
BROOKLYN 13, N. Y.  
SLOCUM 6-2919

**יוסף יצחק שניאורסאהן**  
**ליובאוויטש**

ב"ה, ער"ה תש"י  
ברוקלין

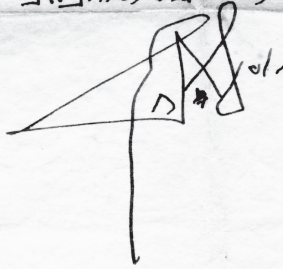
ידידי רנ"ח אי"א מו"ה ר'  
ישראל צבי שי"ז הבר

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל  
כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה לברך אתו  
ואת ב"ב יחיו, בתוך כלל אהב"י ובתוך כללות  
אנ"ש, היעליהם יחיו, בברכת כתיבה וחתימה  
טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

הדו"ש ומברכם

בשמיחה ובכוחניות



"הדו"ש ומברכם בגשמיות וברוחניות"

מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ זצ"ל  
לסב החתן, ער"ה תש"י

PALESTINE POSTS, TELEGRAPHS & TELEPHONES. 86

تلغراف TELEGRAM מברק

This form must accompany any enquiry respecting this Telegram. يجب ان يرافق هذا التلغراف مع كل استعلام بخصوص هذا التلغراف את הטופס הזה צריך לצרף לכל תקרה והעברה כנידון המברק הזה	Service <i>Van Muiden</i>	تعليمات ادارة التلغراف	
	Instructions Handed in at <i>Brooklyn NY</i>	التوجيهات سلم في مكتب ب التاريخ اليوم	
	Time <i>20:40</i> on <i>5/7/43</i> الوقت اليوم	التوقيت اليوم	
	Received at	وصل في مكتب ب	

To *IL Heber Oblizinsky Petah Tikva* الى *98*

*I approve match wish you mazal tov*  
*Rabbi Schniersohn*

מברק מאדמו"ר מוהריי"צ זצ"ל  
 בו מסכים על השידוך של סב וסבתא של החתן

"I approve match wish you mazal tov.  
 Rabbi Schniersohn"

M. SCHNEERSON 212

APR. 29 19 87 1-32/210

PAY TO THE ORDER OF *RABBI I. S. KALMANSOHN* \$ *10.00* / *100*

*Ten and 00/100* DOLLARS

National Westminister Bank USA  
 Kingston Avenue Office  
 781 Eastern Parkway  
 Brooklyn, N.Y. 11213

FOR *M. Schneerson*

⑆021000322⑆ 1122 00 9020⑆ 0212

צ"ק מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו  
 לסב החתן הרב קלמנסון שי' עבור היין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON  
Lubavitch  
770 Eastern Parkway  
Brooklyn, N. Y. 11213  
493-9250

מנחם מננדל שניאורסאהן  
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי  
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, יום הרביעי, פ' ויבא יעקב שלם,  
עשירי בכסלו, ה'תשד"מ.  
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"י עוסק בצ"צ  
כו' מו"ה ישראל צבי שי' הלוי

שלום וברכה

מאשר הנני קבלת המכתב. יסור וז' א"מ.  
ובעמדנו ביום זכאי, העשירי יהי קודש, יום גאולת כ"ק אדמו"ר האמצעי, אשר בהר רישא  
גופא אזיל, גאולת כאו"א הלומד תורתו והולך "בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו",

- וידוע אופן תורתו וסגנונה - הסברה בהרחבה, "רחובות הנהר", נהר יוצא מעדן -

בתוך כל אחי"י, קהלת יעקב - יורשי "תורה צוה לנו משה" - הנגלה והפנימית גם יחד,  
תורה אחת,

יה"ר אשר אף ש"יעקב הלך לדרכיו" - לקיים תפקידו לשמש את קונו ע"י לימוד התורה וקיום  
מצותי' בנה"ח הגשמי וגם החומרי - יקויים בכאו"א - הנלמד בשיעור חומש דיום זה, לימוד שהוא  
גם נתינת כח ועידוד: ויבא יעקב שלם, ופירשו רז"ל ופירוט: בגופו בממונו בתורתו ובבניו, כולל  
(ע"פ דר"ל) בנים אלה התלמידים, תלמידים אמתיים, דומים לרבם, שגם הם שלמים בכל,

בכל פעם כשבא מהציאה דיצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב,

וכ"ז ירדו ויחיש קיום הבטחת יעקב, ש"הייתה נשמתו כלולה מכל הנשמות שב"ישראל כו"י,  
שזהו (בשיעור היום) ויקרא לו א-ל אלקי ישראל (כפירוש רבנו הזקן) - אבוא אל אדוני שעליה,  
בביאת משיח צדקנו ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והייתה להו"ה המלוכה, כי יקויים  
היעוד: אתה תחיל בכל היום, לקרא כולם בשם הו"ה ולעבדו כשם אחד,

במהרה בימינו ממש.

יום הרביעי: בו נחלו המאורות (בראשית א, יד-יט. - ראה שיח-יט-כ כסלו, תרצ"ג. לקו"ד כך  
א' מב, א). ויבא יעקב שלם: וישלח לג, יח. עשירי בכסלו... יום גאולת. האמצעי: ראשי פרקים -  
ראה התמים חו' ב'. מבוא לבד קודש. העשירי יהי קודש: בחוקותי כו, לב. מכל מקום (בכורות  
נח, ב). וראה חז"ב רעא, א, בחיי ריפ תרומה. בהר. אדל: עירובין מא, א. בדרך. מדרכיו: אה"ק  
סכ"ז. וידוע. בהרחבה: ראה סה"ש תשי"ה ע' 60. התמ"ק ח"ב ע' 172. לקו"ד לרי"צ-אגרות ע' 1.  
שלג ואילך. רחובות. עדן: ראה חז"א נט, ב. כתבאר בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי (ה, ב ואילך).  
סידור (פג, א). אה"ה להצי"צ בראשית (נו, ב ואילך. ושי"ב). וראה מאו"א אות נ' ס"ז. קהלת.  
משה: ברכה לג, ד. יעקב הלך לדרכו: ויצא לב, ב. וראה המשך וככה, תרל"ז רפצ"ו. המשך תערי"ב  
פרי"ה ועוד. לקו"ש חט"ו ע' 259. שם חלק כ' ע' 367. ואילך. לשש-את קונו: קידושין בסופה.

ב

הנלמד... דיום זה: עפ"י תורה הידועה דרבנו הזקן צ"מ' דארף לעבן מיט דער צייט (סה"ש תשי"ב  
ע' 30). ופירשו רז"ל ופירוט: שבת לג, ב (הובא בפרשיי עה"פ סם). ב"ר פעי"ט, ה. שלם  
גופו כו' בתורתו: להעיר מהרות הבע"ש עה"פ כי תראה חמור גו' תעזוב עמו (הי"ט יום  
עו, כג. כהר שיט - הוספות סי' טז, ושי"ב). ובבניו: ב"ר שם. בנים אלה התלמידים: ספרי  
עה"פ ושנתם לבניך (ואתחנן ו, ז) ובפרשיי שם. הובא בה"י ת"ת לאדה"ז (פ"א, ס"ח) עיי"ש.  
צא. ערב: תהלים קד, כג, שפשוטו בכל יום בחשבון הנפש דקשעה"ט. יעקב. רבנו הזקן: אה"ק  
ס"ז. - ולהעיר מאו"ת להתי"מ בתחלתו ד"ה במדרש בראשית. אבוא. שע"ה: וישלח לג, יד. ועלו.  
מלכת: עובדי א, כא. וראה ירוש' ע"ז פ"ב. ה"א. ב"ר פעי"ח, יד. פרשיי עה"פ וישלח שם. אתה.  
הגוי"ם: תהלים פב, ח. לקרא. אחד: צפני ג, ט. וראה רמב"ם ה"ל מלכים ספ"א.

מכתב מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו  
י' כסלו תשד"מ, לסב החותן. בכתי"ק:  
"ולהצלחה בעבוה"ק ובכלל"

**RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON**  
Lubavitch  
770 Eastern Parkway  
Brooklyn, N. Y. 11213  
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן  
ליוכאוויטש

770 איסטערן פארקוויי  
ברוקלין, נ. י.  
ב"ה, יום ועש"ק פ' חזון,  
ה' מנחם אב, יום הסתלקות הארי"י ז"ל,  
ה'תשמ"ג. ברוקלין, נ. י.

הרה"ג הרו"ח אי"א ב"י עוסק בצי"צ כו'  
מו"ה יצחק מאיר שי

שלום וברכה

מכתבו נתקבל, ותי"ח. ואבינו שבשמים ימלא משאלות לבבו לטובה בגו"ר,  
בחן בקשות והפלות כאחבניי שליטיא בכיימ שהם, בחו"ל ובאה"ק, אשר נשבע ה' לאברהם  
ליצחק וליעקב לתת להם ולדרעם אחרים, ארץ אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד  
אחרית שנה,

כאחבניי כולנו כאחד, שהרי הקדמת התפלה היא, כהוראת הארי"י, קבלת מצות עשה של ואהבת  
לרעך כמוך,  
ובפרט ובמיוחד התפלה שלש פעמים בכל יום: את צמח דוד עבדך מהרה הצמיח כו' (אשר לזה)  
קורינו כל היום, ובהמשך אלי':

רצה ה' אלקינו בעמר ישראל כו' והשב העבודה לדביר ביתך כו' ותחזינה עינינו בשובך לציון  
ברחמים -  
ויהפכו ימים אלה ילילות ימים טובים וימי ששון ושמחה".

וזריזות במעשינו (תורה ומצות - ובזה גמ"ח) ועבודתנו (תפלה) בכלל, ובליםוד פנימיות  
התורה: זוה"ק כו' כתבי האריז"ל וכו' בפרט (וכפי שהאריך חלמידו הרח"ו),  
תרוז ותביא הגאולה האמתית והשלמה - גאולת העם בשלימותו, הארץ בשלימותה והתומ"צ  
בשלימותו - באופן דאחשינה וארו עם עבני שמיא,

ותקויים אמירת השם: אלקים אתם ובני עליון כולכם.  
ותחזינה עינינו - עם הנבחר - בבית הבחירה, מקדש אד-ני כוננו ידך, ביהמ"ק הנצחי.

ב"ה זכרנו את ימינו יצחק מאיר שי  
ויצונו גאולת ישראל ואל  
כ"ה תש"ח

נ.ב. מובן וגם פשוט אשר הני"ל שייך במיוחד ליום הסתלקות דהאריז"ל, בתקופה הוא בכל ימות  
השנה, אלא שיום סגולה הוא ראש ומוטיף כח בהם וכו' - ובדוגמת זכר לצי"מ בה"פ וחיובו  
הוא בכל ימות השנה.

מכתב מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ה' מנ"א תשמ"ג  
להרב יצחק מאיר מרילוס ברומניה. בכת"ק:

"כמפורסם אין לי עסק בקמיעות  
וידועות האזהרות בזה - ואת  
כת"ר הסליחה"



## העתקי מכתבים ומענה כ"ק אדמו"ר שלא ראו עד עתה אור הדפוס

אב החתן נתקבל להיות מנהל חנוכי במחנה פרדס חנה לקיץ תש"ל ובדעתו היה לתת שיעור למדריכות בספר קהלת וכשהכניס לכ"ק אדמו"ר התכנית, היה מענה כ"ק אדמו"ר:

**"קשה לכאורה בהסברה והעיקר מהו הבכן בשבילם"**

על השאלה מה צ"ל ההדגשה בקעמפ היה המענה:

**"המעשה הוא העיקר"**

על השאלה איזה הלכות להדגיש בקצרה אחר התפלה לקעמפ היה המענה:

**"בענינים הנוגעים להם"**



אב החתן התכוון לנסוע לארה"ק במוצ"ש פרשת שלח תשל"ו, לאחר שקיבל הסכמת כ"ק אדמו"ר.

ביום ו' ערש"ק הודיע לכ"ק אדמו"ר שכבר קנה כרטיס טיסה באל על שנוסע במוצ"ש.

לפני כניסת השבת יצא מענה דחוף וז"ל המענה:

**"הרי"ז בקיץ ומכרח הכנת המטוס כו"כ שעות לפני הטיסה עבור בני" וק"ל ע"כ ישאל רב ומורה הוראה"**

מובן ששינה התכנית ונסע למחרת.



בחדש כסלו תשל"ו התחיל אב החתן שיעור לבעלי בתים במריסטאן  
במסכת סנהדרין והודיע לכ"ק אדמו"ר ויצא מענה בזה"ל:

**"כדאי להוסיף לימוד בהלכות הצריכות עכ"פ רגעים אחדים"**



מכתב כ"ק אדמו"ר שלא נדפס באגרות קדש. נעתק ממחברת מכתבים  
של כ"ק אדמו"ר שנרשם על ידי אבי החתן:

ב"ה כ"ג טבת תשי"ב

האברך.....

ברוקלין

שלום וברכה

בשלהי קיץ העבר כתבתי לו בנוגע להתנהגותו ובפרט בענין התענית ועד  
עתה לא קבלתי ממנו מענה בענין זה, כן איני יודע מאופן לימודו ועסקו בעבודת  
התפלה.

ובאתי בזה לעוררו ולבקשו להודיע עד"ז בהקדם, ובטח מוסיף הוא כח ועוז  
בשמירת סדרי הלימוד הנגלה והדא"ח וכן בענין עבודת התפלה. ומוכן שאין  
בזה כל סתירה לשמירת בריאות הגוף כי הא והא יש ביכולת האדם, וכמ"ש  
הרמב"ם פ"ב הלכות דעות היות הגוף בריא מדרכי השם הוא, ואחרי כונת הלב  
הם הדברים.

ובכלל הנה כל חסיד ובפרט תלמיד הכתות הגבוהות בהשיבה הוא משמש  
דגמא לאחרים ובפרט לתלמידים מהכתות הנמוכות, וכיון שהאחריות גדולה  
ביותר הרי ניתנו לו כחות גדולים ביותר שגם ביכלתו להיות טופח ע"מ להטפח  
ואין הדבר תלוי אלא בו להוציא את זה מההעלם (אשר זהו ההעלם שישנו  
במציאות וקרוב אל הגלוי) ולהביאו לידי פועל טוב בנר מצוה ותורה אור ומאור  
שבתורה זוהי תורת החסידות.

המחכה לבשו"ט בכל הנ"ל  
חי"ק



## מכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו • פרסום ראשון

נמצא במחברת רשימות ומכתבים של סב החתן הרה"ח הרב ישראל צבי ע"ה הלוי הבר

ב"ה

י"ג כסלו תשי"ב

ברוקלין נ.י.

הנהלת מוסדות חב"ד בארה"ק ת"ו

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה

במענה על שאלתם אדות חוות דעתי בענין סדר המוסדות והנהלתם.

כבר גליתי חוות דעתי וכתבתי עד"ז, בארוכה לפי ערך, במכתבי לאגו"ח מיום כ"ד סיון תשי"א, ואבא פה עוד הפעם בתוספת ביאור, על כל פנים בקצרה.

הנה בכלל שתי חלוקות בדבר: א. כלפי פנים. ב. כלפי חוץ.

א. בעניני פנים, הנה לפי דעתי טוב ונכון הדבר אשר לכל מוסד תהיה לו האוטונומיה שלו, ויעמוד בקישור ישר לכאן, מובן שאין זה שולל שיהיה מעין קונטרול או ביקורת מאיש או מוסד על גבי חברו, אשר פועל הקונטרול הזה יעמוד ג"כ בקישור ישר עם כאן.

ב. מה שאין כן בנוגע כלפי חוץ, הרי בכמה ענינים מכרח הדבר, ובכמה ענינים על כל פנים טוב הוא, שיהיה בא כח אחד לכל המוסדות, ותפקיד זה הוא של אגודת חב"ד, היינו שאגודת חב"ד תציג כלפי חוץ, בכל ענין הדורש זה, את כל המוסדות בארה"ק אשר חותם חב"ד עליהם.

מדגיש אני בזה שחותם חב"ד עליהם, כי יש ענינים אשר על אנ"ש לפעול בארה"ק ת"ו בתור אנשים נייטרליים ולא בתור אנשי חב"ד, ובענין כזה אפשר שהתערבות אגודת חב"ד עלולה לקלקל.

ג. יוצא מהנ"ל, כיון שאגו"ח צריכה לייצג את המוסדות השונים כלפי חוץ, מכרח הדבר שבהנהלת אגודת חב"ד יהיה בא כח מכל אחד ואחד מהמוסדות, ועל פי מה שכתבו על דבר חברי הנהלת אגו"ח, הרי אמנם יש בהנהלה בא כח מכל מוסד ומוסד.

ד. אגודת חב"ד אינה מתערבת בתור פקודה בענינים הפנימיים של כל

מוסד ומוסד (מה שאין כן בתור נתינת עצה, אשר ברשות הנהלת המוסד לקבלה או לדחותה).

ה. חברי ההנהלה של המוסדות, לעת עתה הנני מציע שיהיו:

אגודת חב"ד: —

על פי הועד המאושר מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ועל פי אסיפת חב"ד כמו שהודיעוני ואשרתי במכתבי מיום כ"ד סיון תשי"א:

הרב אליעזר קרסיק, הר"א דריזין, הר"נ גולדשמיט, הר"מ גוראריה, הר"ש גוראריה, הרע"ז סלונים, הר"ז סודקביץ, הר"י גזבורג, הר"פ אלטהויז, — כ"ז הוא ועד הפועל של ועד ההנהלה המלא.

צעירי אגו"ח: —

על פי מכתבם מי"ז מנ"א ופרטי כל אסיפתם.

הישיבות:

תומכי תמימים:

(א) לוד — חברי ההנהלה דעתה.

(ב) תל אביב הועד שנתאשר בשעתו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

תורת אמת:

הרב הבלין והר"מ גוראריה — ראשי ועד ההנהלה דעתה.

כולל: — הנהלה דעתה ומנהלה פועל הרע"ז סלונים.

כפר: — הועד שנתאשר מכ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

הרב קרסיק, הר"מ גוראריה, הר"פ אלטהויז.

כפר ועד פנימי של ג'-ה' אנשים שיבחרו תושבי הכפר **בהקדם ובבחירות חשאיות** ונא להודיעני תוצאות הבחירות.

ו. בקורת וקונטרול, מובן מעצמו שהקונטרול והביקורת צריכים להיות חדורים באהבת חסידים ואהבת אחים. בתור אנשי הקונטרול לעת עתה הנני מציע:

אגודת חב"ד — הר"א פריז, דב גנזבורג.

צעירי אגו"ח — הר"א פריז.

ישיבת לוד — הרב קרסיק.

ישיבת תו"א — הרב זוין, הר"מ גוראריה.

ישיבת תל אביב — הר"מ גוראריה.

כפר — הרב זוין, הר"א פריז, הר"ש גוראריה.

כולל — הרב זוין.

ז. מתפקידו של הקונטרול הוא בתור נתינת עצה ובחינה ולעמוד בקשר  
ישר עם כאן ולהודיע מהנעשה בהמוסד, אבל אין בכחו לשנות החלטת  
ההנהלה.

ח. מובן מעצמו אשר על הנהלת כל מוסד ומוסד מוטלת האחריות  
וצריכה היא לנקוט בכל הצעדים הנחוצים לקיום והתפתחות המוסד. —  
ולכאורה דבר פשוט הוא זה, ומכרחני לכתוב בפירוש על זה, באשר יש  
מהמוסדות שהולך וחרב, וכנראה שההנהלה יושבת בחיבוק ידים, בטענה  
המובאת במשנה — מה לנו ולצרה הזאת, וגודל הפשיעה בטענה זו ברורה  
ואינה צריכה ראי' וד"ל.

בבקשה לכל אחד מהמוסדות הנ"ל, אחרי הקריאה והדין בכל האמור  
בזה, לאשר קבלת מכתבי זה ולהודיעני הערותיהם וכל הנעשה בכל הנ"ל

בברכת הצלחה בעבודתם  
חי"ק





# לקוטי זכרונות

## פאריז

### הבית מספר 10 ריע דייע, (רחוב ה')

דודנו, אחי אמנו מרת יהודית ז"ל, הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן שניאורסאהן ז"ל הגיע לפאריז בסוף תרצ"ה ופעל רבות ונצורות בעיר. דודנו זכה להציל מאות משפחות וילדים בימי מלחמת עולם השני, לבוא לעזרת הפליטים בימי השואה ולשיקומם בתקופה שלאחר המלחמה. דודנו הקים, בין היתר, מוסדות חינוך לילדי הפליטים והוא גם דאג כאב רחמן לכל מחסוריהם. ישנם כעת מאות משפחות של צאצאים וצאצאי צאצאים מאלו שדודנו הציל מצפוני הצורר ימ"ש והקימו כיום משפחות לתהילה ולתפארת.

בפאריז שכר דודנו הרז"ש בית רחב ידיים. ביתו, עמד ברחוב ריע דייע 10, במרכז העיר, ברובע העשירי, מרחק כמה דקות הליכה מהכיכר המפורסם פלאס דה לה רפובליק. הבית היה בן שלוש קומות, בקומה התחתונה היה מחסן, בקומה האמצעית חדר עבודה וספריה גדולה וחשובה, חדר 'מועצת הרבנים', אולם גדול לכינוסים (שם נערכו סדרי פסח והסעודות עם הרבי, כדלהלן) ועוד מספר חדרים ומטבח.

בקומה העליונה, היו שתי דירות מגורים ובית כנסת, בזמן שהוא היה מניין רק בשבתות, אבל לאחר מכן כשנתרבו יהודים בסביבה היו מתפללים בו שלוש פעמים ביום. בבנין הזה גם היו משרדיהם של 'התאחדות החרדים דצרפת', ארגון חשוב וכללי שדודנו ייסד וניהל, ושל בתי הילדים שהוא ייסד וניהל ושאר המוסדות הצדקה והחסד שבהנהלתו.

זכה דודנו ובבית זה ביקר הרבי הרי"צ נבג"מ וגם אמר שם מאמר ד"ה

"אני לדודי" ביום רביעי ח"י אלול תרצ"ו. באותו ביקור נפרש לכבוד הרבי הרי"צ שטיח אדום ברחוב לאורך של כמה עשרות מטרים.



## **"ז-ע-ק-ס א-ו-ן צ-ו-א-נ-צ-י-ק, כ-מ-נ-י-ן ש-ם ה-ו-י-ה"**

שמעתי מדודנו ז"ל שבעת הביקור, עלה הרבי הרי"צ את כל המדרגות לקומה השניה ואמר לדודנו הרז"ש במבטאו המיוחד והאופייני: "ז-ע-ק-ס א-ו-ן צ-ו-א-נ-צ-י-ק, כ-מ-נ-י-ן ש-ם ה-ו-י-ה". ("עשרים ושש כמניין שם הוי"ו"). אחרי זה אמר דודנו "איך האב געוואוסט אז דער רבי ציילט טרעפ, נאר אויף דעם האב איך ניט משער געווען" ("ידעתי שהרבי סופר מדריגות, רק שעל זה לא שערתי").

בשנת תשנ"ז הוזמנתי לפאריז להשתתף בפארבריינגען שנערך בבית לכבוד חמישים שנה לביקור הרבי בשנת תש"ז. מובן שבשבילי זה היה מעמד מיוחד במינו. כשהגענו לבית אמרתי לאנשים שעמדו בתחילת המדריגות שיתחילו לספור את המדריגות. שאלו למה, עניתי שכשיגמרו לספור את המדריגות אספר להם סיפור מיוחד בהנוגע למדריגות האלו, התחילו לספור בצרפתית "ען, דו, טראווא...". וכשגמרו והגיעו לקומה השניה סיפרתי להם מה שסיפר לי דודנו הרז"ש. הרגש והתעוררות שהיתה לכולם אחרי הסיפור בעמדם על יד המדריגות האלו, אין לשער.

עוד פרטים על ביקורו של הרבי הרי"צ בפאריז, שמעתי ממרת הדסה מרים קרלבאך תחילת דודנו הרז"ש ז"ל, אשת הרה"ח התמים ר' אליהו חיים קרלבאך ז"ל. הרבי התאכסן במלון 'הוטל מודערן' השוכן בכיכר פלאס דה לה רפובליק.



## **הרבי הרי"צ קיבל "יחידות" בבית**

הרבי הרי"צ קיבל "יחידות" בבית דודנו במשך כמה ימים. חדר ה"יחידות" היה חדר עבודתו של דודנו הרז"ש ז"ל בקומה השניה של הבנין. וכשנכנסו לחדר הגדול היה החדר של דודנו מצד ימין. הציבור הגדול שעמד בתור ליכנס ליחידות נאסף בחדר הגדול. שמעתי כמה פעמים מדודנו הרז"ש ז"ל שהרבי ציווה לו להיות הממונה על הכנסת אנשים ל"יחידות" והרבי היה נותן לו הוראות איך להתנהג. גם



אחרי כל 'יחידות' היה נכנס לחדרו והרבי היה נותן לו הוראות אם היה צריך להיות בקשר עם אחד האנשים שנכנסו כבר ובהנוגע לאלו הממתינים להיכנס ל'יחידות'.

יש לציין שבשנת תש"ז כשהרבי פגש בפעם הראשונה בפאריז את אמו (כדלהלן) היה זה בחדר הגדול בקומה השניה, ואחרי זה נכנסו יחד למשך זמן לחדר עבודתו של דודנו, הוא החדר שבו קיבל הרבי, חותנו של הרבי, ליחידות.

הרבנית חנה, הצליחה לצאת מברית המועצות באמצעות ההברחה דרך לבוב, ומפולין עברה לפאקינג, ולאחר מאמצים ונדודים רבים הגיעה לפאריז, ובכדי לזרז את יציאתה מפאריז לניו יורק, הגיע הרבי לפאריז.

הבית של דודנו הי' "הכתובת" לכל ענין ציבורי ובפרט עניין השייך לחב"ד בפאריז. כאשר באה הרבנית חנה נ"ע אם הרבי לפאריז פשוט שמקום האכסניא שלה הי' בבית הזה, ובפרט שדודנו הי' בן-דוד ראשון לבעלה הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרבי, כיוון שאביו של ר' לוי יצחק הרה"ח ר' ברוך שניאור ז"ל שניאורסאהן ואביו של דודנו הרה"ח ר' מנחם מענדל ז"ל שניאורסאהן היו אחים. הם היו בניו של הרה"ח ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן מפדברנקה בן כ"ק הרה"ק ר' ברוך שלום נ"ע בנו בכורו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נבג"מ.

כאמור, היו בקומה השלישית ב' דירות מגורים אחת בת שלושה חדרים ומטבח והשני בן חדר אחד. בדירה של שלושה חדרים גרנו כשהגענו לפאריז. חדר האמצעי הי' חדר האוכל. מצד ימין הי' חדר אחד שבו היתה כניסה ישר מהמסדרון. חדר זה הוקדש להרבנית חנה. ומצד שני עוד חדר שינה.

במשך כל השנים שהיינו שם אחרי זה נשאר שם החדר "דער רביצין חנה'ס צימער", ("החדר של הרבנית חנה").

כאשר נודע התאריך של היום שהרבי צריך להגיע נעשו הכנות לביאתו. בשעה מוקדמת בבוקר ביום שהרבי הגיע התאספו כמה מהחסידיים בבית דודנו על מנת לנסוע לקבל את פניו, אלא שלפתע הגיעה ידיעה שהנחיתה תתאחר בשלוש שעות. הנאספים התפזרו, וסיכמו ביניהם להיפגש בשעה מסויימת סמוך לזמן הנחיתה.

הרבנית חנה חיכתה להמפגש המיוחד -- להיפגש עם בנה לאחר עשרים שנה, ואיחור המטוס ציער אותה. דודתנו הרבנית מרת שרה ז"ל אשתו של דודנו הרז"ש, בראותה את התרגשותה של הרבנית חנה רצתה להקל את המצב ואמרה לה בפיקחותה שאולי כדאי שישעו כעת לקנות את הכובע שתיכננו פעם לקנות ולא עלה בידן עדיין. הרבנית חנה הסכימה, ונסעו.

לקראת בואו של הרבי, יצא הרה"ח התמים ר' בן ציון שם טוב ז"ל ועמו עוד כמה חסידים אל שדה התעופה בפאריז לקבל את פניו. טרם עזבם את הבית נתקבל מברק לבית דודנו מכ"ק אדמו"ר הרי"צ בנוסח 'ברוך אתה בבואך'. החסידים נסעו ובאותה שעה כבר עזב הרבי את נמל התעופה והרבי הגיע לבית דודנו לבדו במונית.

מספר הרב צבי הירש שיח' סלאווין שיצא את בית דודנו בדיוק כאשר הרבי הגיע: "אני ואחי בצאתנו מהבית, ראינו מונית נעצרת ליד הבניין. מתוכה יצא בזריזות אברך בעל הדרת פנים. אחי קלט מיד שזהו הרבי ניגש מיד והושיט ידו ל'שלום עליכם'".

כאשר התברר לרבי כי אמו נסעה, הוא עלה לבית, ונכנס לבית הכנסת להתפלל. לפני כן ביקש שלא יודיעו לאמו מיד כי הוא כבר הגיע, אלא שיגידו לה במתינות, הוא עומד להגיע, הוא יגיע עוד מעט וכו'. כאשר אמו הרבנית חנה חזרה היא נכנסה לחדר הגדול שבקומה השני' וחיכתה שם לרבי. כאשר הרבי ירד מבית הכנסת שהי' בקומה השלישית לקומה השני', הרבי נעצר בפתח הדלת, הביט באמו והיא הביטה בו דקה ארוכה ואחרי זה ניגש לאמו. אחר כך נכנסו שניהם לחדר עבודתו של דודנו הרז"ש -בו (כמסופר לעיל) קיבל הרבי, חותנו של הרבי, אנשים ל"יחידות" — שם שוחחו לראשונה מזה שנים רבות.

כאשר שב הרב בן ציון שם טוב ועוד כמה מהחסידים משדה התעופה לבית משפחת שניאורסאהן, אמר להם הרבי במעין שחוק: "היה עליכם לדעת שאני כבר כאן, שהרי הגיע כבר מברק מכבוד קדושת מורי וחמי".

כעבור זמן מה הכינו אנ"ש התוועדות בחדר הגדול והרבי דיבר כמחצית השעה, על הענין שיוסף לא ראה את אביו עשרים ושתים שנה, ובתוך הדברים בכה בכי רב.

מספר הרה"ח ר' נחום אברהם שיח' יעקובוביץ:

"כשהרבי הגיע לבית בו התאכסנה אמו, לא נכחתי במקום, שעה קלה אחר כך הגעתי לשם. זכיתי לשמוע את ההתוועדות הראשונה שלו באותו ביקור. הוא בכה הרבה בדברו על כך שלא היתה לו אפשרות, משך תקופה ארוכה, לכבד אב ואם. הוא הזכיר את מאמר חז"ל 'יוסף שפירש מאביו עשרים ושתים שנה' (מגילה יז, א) וממילא לא כיבד את יעקב אבינו, והגם שהיה זה בגדר של 'אי אפשר' אבל לפועל היה הענין חסר".



## ”כנראה שזהו ר’ זלמן בוטמאן”

ימים ספורים לאחר שהגיע הרבי, הגיעה משפחתנו אף היא לפאריז. מספר אחי הרב שלום דובער בוטמאן:

”באותו יום שהגענו, כאשר הגיע הרבי לבקר את אמו וראה את אבי — אמר בבת צחוק כנראה שזהו ר’ זלמן בוטמאן, אף אבי השיב באותה מטבע: כנראה שזהו חתנו של הרבי. כמוכן שגם אני נתתי לרבי ‘שלום’, והרבי שאלני מה אני לומד, וכשהשבתי כי אני לומד מסכת בבא מציעא פרק ‘הזהב’ שאלני אם הזהב קונה את הכסף ואם הכסף קונה את הזהב. כידוע אלו הן המילים הראשונות של הפרק. אחרי זמן הבנתי כי הרבי לא הכירני ולא ידע את טיב ידיעותי, לכן בחר לשאלני שאלה מאוד פשוטה שהיה בטוח שאוכל לענות לו ולא רצה להביך אותי בשאלות קשות יותר.”

## יום הולדתו של אבא

שמעתי מאבא ז”ל שכשבא הרבי לפאריז לפני חג הפסח תש”ז ניגש אליו ואמר לו שהיות ובחודש ניסן הוא יום ההולדת שלו הוא מבקש מהרבי ברכה. הרבי שאל אותו באיזה שנה הוא נולד ואבינו השיב בתרס”ג. והרבי אמר ”איר זייט פון תרס”ג און איך בין פון תרס”ב” (”אתם מתרס”ג ואני מתרס”ב”). אחרי זה שאל הרבי באיזה יום בניסן הוא יום הולדתו, ואבא ענה שזה בראש חודש. על זה ענה הרבי ”מיינ יום הולדת איז אויך אין ניסן” (”יום הולדת שלי הוא גם בניסן”), שאל אבא ”מען קען פרעגן ווען” (”אפשר לשאול מתי”) והרבי ענה ”י”א, און עלף טאג א יאהר זאגן מיר דעם זעלבן קאפיטל” (”י”א, ואחד עשרה ימים בשנה אנחנו אומרים אותו הפרק”).

## עזרה לאביו של הרבי

בימי השואה שהינו תקופה מסויימת בעיר פרוזה (כעת בישקק) בירת קירגיזיה שבברית המועצות. באותם ימים היה אבא שולח לאביו של הרבי הרב הגאון המקובל ר’ לוי יצחק נ”ע, שה’ בקזקסטאן, הסמוכה לפרוזה) כסף כל שבוע. שמעתי מאבא ז”ל שכשהיה הרבי בפאריז אמר פעם לאבא שהוא יודע מזה ורצונו לשלם לו, ענה לו אבא ”הרב שניאורסאהן איך בעט אייך אז דאס זאלט איר מיר ניט בעטן” (”הרב שניאורסאהן, אני מבקש מכם שלא תבקשו

ממני את זה"). זכה אבינו והרבי קיבל בקשתו.



## הרבי מבקר פעמיים ביום

הרבי התאכסן בבית מלון אדוארד השביעי, ברחוב אופרה, מרחק הליכה של עשרים דקות-חצי שעה מבית שניאורסאהן. היה זה בית מלון יוקרתי, ובכדי להמחיש זאת, מספרים כי כאשר אחד החסידים ביקש להיפגש עם הרבי בבית המלון, לא אישרו לו להיכנס מכיון שלא לבש עניבה.

במהלך ביקורו, הרבי היה בא לביתו פעמיים ביום בדרך כלל בכדי לבקר את אמו. פעם היה בא בבוקר ופעם בערב.



## אמא מגשת כיבוד לרבי

אני זוכר שאמא סיפרה שבעת ביקורים אלו, זכתה להגיש לרבי כיבוד. כשהיתה אמא זכרונה לברכה מגשת לרבי תה, הרי אם שתה את התה בלי מזונות היה משתמש עם סוכר ואם היה אוכל גם מזונות לא היה משתמש בסוכר באמרו שכבר יש סוכר במזונות.



## הרבי בבית הכנסת בקומה השלישית

בשבתות הרבי היה הולך רגלית מבית המלון אל בית שניאורסאהן והי עם אמו בחדר האוכל. כאשר המתפללים בבית הגיעו ל'חזרת הש"ץ' היה אחי ר' שלום דובער, מודיע על כך לרבי, אז היה הרבי לוקח איתו את הטלית שהביא מערב שבת, שהיתה מונחת בתוך שקית לבנה של ניר, היה נכנס לבית הכנסת, מוציא את הטלית מהשקית ושם בשקית את הכובע. אחי ממשיך לספר שהרבי היה עומד במזרח בצד ימין של ארון הקודש, בשעת קריאת התורה היה עומד ליד העמוד כשהחומש על העמוד ופניו נגד שולחן הקריאה. הרבי נשאר בבית הכנסת עד גמר התפילה, ולאחר מכן החל להתפלל.

בכל שבת היה מקבל עליה שלישי או מפטיר, והיה מנדב בכל עליה — 300 פרנק. ביקש פעם או כמה פעמים להגיד כמה מילים, ואז עמד ליד העמוד כנזכר לעיל, ודיבר. ופעם אף פרץ בבכי במהלך דבריו, ואז משך את הטלית וכיסה

בה את פניו.

מספר הרב אברהם נחום יעקובוביץ:

"באחד מימי שישי, הגיע לידי הרבי ספר חסידות שנדפס באותה תקופה בהוצאת קה"ת באירופה או באסיה. עם תום תפילת שחרית ביום השבת, כאשר הקהל התפזר לביתו, זה היה בשעה 12.30 בערך, נכנס הרבי לפינה בעזרת נשים, השמש בערה באותו יום, אולם הדבר לא הפריע לרבי לשבת במשך שש שעות רצופות עד שסיים את הלימוד בו".

כעבור שלושים וחמש שנים, סיפר הרבי בהתוועדות על רשמיו מהתפילות בשבת בפאריז. וכך אמר הרבי בהתוועדות שבת פרשת ויקרא תשמ"ב:

"כאשר אמי ע"ה יצאה מהמדינה ההיא, נסעתי לפאריז כדי לפגוש אותה, ולהביאה לארצות הברית. במשך שהותי שם פגשתי עוד יהודים מאנ"ש שיצאו מהמדינה ההיא באותה תקופה או במשך זמן לפני זה. וכאשר התפללנו יחד ביום השבת (יותר משבת אחת), ראיתי כמה מהם שמתפללים באריכות, מנגנים ניגון חסידי באמצע התפילה ומכים באצבע צרידה כו' כתוצאה מההתלהבות בשעת התפילה (כמנהג החסידים). ובדוגמת מחיאת כפיים מפני גודל השמחה וכיוצא בזה.

"אמנם אין אדם יודע מה שבליבו של חברו, אבל אף על פי כן, כאשר רואים שפלוני למד חסידות לפני התפילה (יותר זמן או פחות זמן), ולאחרי זה הוא מאריך בתפילה מתוך ניגון חסידי כו' — הרי זה מסתמא ענין הקשור עם עבודת ה'".



## סעודות על שולחן המלך

את סעודות השבת היה אוכל הרבי במחיצת אמו, ובני משפחתנו ועוד חסידים היו מצטרפים, כפי שמתאר אחי הרב שלום דובער בוטמאן:

"סעודות שבת קודש נערכו בבית כשאל השולחן מסיבה משפחתנו ולפעמים גם אורח כמו הרב בן ציון שם טוב ששהה אז בפאריז ללא בני משפחתו. בשבת מברכין היו באים אחרי הסעודה עוד כמה מאנ"ש כמו הרב אלי' שמואל כהנוב ובנו, הרב חיים אשר גרפינקל הרב עזריאל חייקין ועוד.

"בסעודות היו מזמרים כמה ניגונים כשבדרך כלל היה מתחיל אותן בן דודי הרב שלום דובער שניאורסאהן. קרה פעם שהוא לא היה נוכח בסעודה ואז

פנה אלי הרבי ואמר: נו! היום אתה תיצטרך לשיר!"

גם בסעודה שלישית הרבי דיבר כמה פעמים. אחי עוד זוכר את דברי הרבי באחת השבתות בעת סעודה שלישית: "הרבי דיבר על פרק ב' שבפרקי אבות שמתחיל רבי אומר איזוהי דרך ישרה וכו' הרבי שאל לכאורה היה צריך להיות כתוב 'אמר רבי' ומהלשון 'רבי אומר' משמע שיש מישהו שאינו סובר כן. והתשובה היתה שרבי אומר דבר שכל העולם אינו מסכים עמו וחולקים עליו ולכן הוא אומר — רבי אומר שדרך ה' היא הדרך האמיתית, אף שכל העולם חולק עליה".



## מבט של הרבי

אחי הרב שלום דובער מספר על מבט של הרבי, ממנו למד הרבה:

"היתה לי מטפחת אף שהייתי מקפיד לקפלה יפה יפה. באחת השבתות, כאשר קיפלתי את המטפחת, הבחנתי כי הרבי מביט במבט חודר על הידיים שלי, לא הרגשתי בנוח מזה, ומיני אז כשהייתי מקפלה, הורדתי את ידי מתחת לשולחן. אחרי שנים הבנתי שהרבי לא רצה להעליבני ולהעיר לי שאסור לקפל את המטפחת בשבת. והוא רצה להעביר לי את המסר דרך מבטו, אך לצערי לא הבנתי את הרמז".



## הרבי, ולשמאלו ישב אבא

כאשר התקרב חג הפסח הציע אבא לרבי יין שהכין בעצמו, אבל הרבי סירב. כפי שמספר אחי הרב שלום דובער:

"באותם ימים לא היה בפאריז יין למכירה, והרבה יהודים היו מבשלים צימוקים. אבי ידע איך לעשות יין מצימוקים והוא הכין יין לפני החג עם סוכר כפי שיעור ה'צמח צדק', והציע ממנו לרבי, אבל הרבי סירב מבלי לנמק. חושבני שזה בגלל שאין הרבי משתמש בסוכר בפסח, אלא שלא רצה לגלות זאת.

"ר' יעקב ליפסקר השיג ענבים והוא סחט אותם ובזה השתמש הרבי לד' כוסות ולקידוש בימי הפסח".

הרבי ביקש מר' יעקב ליפסקר שיקנה עבורו לפסח כלים חדשים, לכל מאכל כלי נפרד, ועמד על כך שהוא בעצמו יטבול את הכלים במקוה ויחזירם

הביתה, ולא הסכים שמישהו אחר יעשה זאת.

את ה'סדרים' בלילות פסח, וכן סעודות החג, נערכו בהשתתפות מספר חסידים, בקומה השניה בבית דודנו הרז"ש ז"ל.

בחדר הגדול בקומה השניה של הבית, עמד שולחן רחב מימדים והרבי היסב בראש השולחן כשלימינו יושבת אמו הרבנית ע"ה ואחריה שורה של נשים ומשמאלו אבא, ושורה של גברים. המצות שהביא עמו הרבי מניו יורק, היו מונחות בתוך אריזתן על כסא שעמד בסמיכות אליו. על המזלג והכף שבהם השתמש הרבי היה כרוך חוט כדי שלא יתערבבו עם שאר הסכום.

הקהל רצה לשמוע את דברי הרבי, וכשהוא דיבר היו הכל מטים אוזן.

בליל חג השבועות שכחו הגבאים בבית הכנסת, להתאים את שעון השבת עד אחרי אמירת 'תיקון ליל שבועות' ונאלצו להדליק נרות בבית הכנסת ולאורם אמרו 'תיקון'. הרבי אמר את התיקון בקול.

החום העיקר באותו הלילה, למרות זאת, לפני שהרבי יצא מבית הכנסת אל בית המלון, לבקש מעיל מעל הסרטוק. אבא העיר לו על כך, והרבי השיבו שאינו רוצה ללכת ברחוב לבוש סירטוק.

אחי הרב שלום דובער למרות שהיה אך נער, העיר כי ראה הרבה צרפתים לובשים סירטוקים, כי זו היתה המודה בצרפת. הרבי השיבו: אבל הם גם לובשים 'קוטיעלאק' (כובע קשה צר שוליים). ואז סיפר הרבי כי בהיותו בוינה במלון אחד עם חמיו הרבי הריי"צ, וכאשר נכנס אליו בשבת בסירטוק, דעת הרבי הריי"צ לא היתה נוחה מזה.

לאחי זכורות אפיזודות רבות הקשורות בביקורו של הרבי, והנה אחת מהן:

"פעם בעת שהמתפללים יצאו מבית הכנסת, הרבי הבחין בספר פתוח — בן איש חי- שבן דודי הרב שלום בער שניאורסאהן עיין בו מקודם והשאירו פתוח. הרבי העיר על הספר הפתוח, ואבי מורי ע"ה, סגר אותו. הרבי הגיב מיד שסגירת ספר שמישהו פתח קשה לשכחה להפוח".



## טפח מעל הקרקע

במהלך ביקורו התוועד הרבי כמה פעמים עם החסידים ששהו בפאריז. אודות ההתוועדויות של הרבי בבית שניאורסאהן בב' ניסן ובי"א ניסן סיפר הרב

נחום אברהם יעקובוביץ:

"בב' ניסן התקיימה התוועדות בית המדרש בבית רש"ז שניאורסאהן. את ההתוועדות פתח הרבי באומרו: 'מכיון שהרבי (מוהרש"ב) נ"ע, אחד מעניניו היה החדרת ענין הנגינה בין החסידים ויסד מקהלה מן הראוי איפוא לפתוח בניגון'.

"באותה התוועדות ביאר את משמעות הביטוי 'זכותו יגן עלינו' — שמה שפעל הצדיק בזיכוך העולם — זכות זו תגין עלינו.

"המעמד היה מיוחד במינו. הנוכחים חשו עצמם טפח מעל הקרקע הגשמי. כאשר היה נדמה לרגע לפנות הבוקר שהרבי עומד לסיים, מזגו לו לחיים בכדי שימשיך. אז הגיב הרבי: 'אם רצונכם לעיפני — חושבני שאתם תתעייפו לפני כן'. אז החל לבאר המשנה 'ג' תריסין הן' (כלים פרק כ"ד ומקואות פרק כ"ז) על פי הלכה וקבלה.

"ימים אחדים לפני י"א ניסן עברה השמועה מפה לאוזן כי י"א ניסן הוא יום הולדתו של הרבי. חסידים ניגשו לרבי וביקשו ממנו להתוועד. הוא הגיב, כמעט מיד, בחיוב, והסכים מיד.

"ההתוועדות התקיימה בקומה העליונה של בית הרב זלמן שניאורסאהן, שם היה בדרך כלל מתראה הרבי עם אמו, ולא בבית המדרש. הרבי דיבר על ענין יום הולדת תוך ציון העובדה שבתורה נזכר ענין יום הולדת אצל אומות העולם 'ביום הולדת את פרעה', כשהוא מקשר זאת עם משמעות פרעה בקדושה וענין יציאת מצרים.

"באותה הזדמנות כמדומני, התייחס הרבי לתמונה בו הוא נראה במחיצת חותנו הרבי הרי"צ, עוסקים במשחק שחמט. התמונה סיפר הרבי — צולמה כאשר היה הרבי הרי"צ שרוי במנוחה על פי פקודת הרופאים שאסרו עליו את העיון וביקשוהו לעסוק בדברים משחררים מעול — ולזה התאים משחק השחמט — ונקראתי לשחק עמו. לאחר סיבוב הראשון — חשב הרבי הרי"צ כי הרבי לא שיחק כדבעי כדי שהוא הרבי הרי"צ יזכה. משום כך ביקש לשחק סיבוב נוסף ואז זכה הרבי".

תמונה זו העניק הרבי לאבא הרב ר' זלמן בוטמאן, במהלך הביקור.





## לנסוע אל הרבי

בפסח שני התוועד הרבי, והדברים נסובו לפתגם 'אין מקרה אבוד' (עס איז ניטא קיין פארפאלן), והרחיב על פי נגלה ועל פי פנימיות התורה. כשהגיעה השעה בה היה נוהג לבקר את אמו הביט על השעון ואחר סיים את ההתוועדות.

בהתוועדויות שקיים הרבי עם חסידים תבע לנסוע אל הרבי הריי"צ. וכן להתחזק ולהוסיף אומץ בהתקשרות אליו. בתנאי אותה התקופה היתה הנסיעה מפאריז לארצות הברית, במיוחד אצל אנ"ש הפליטים משימה כבדה במיוחד, הן בשל האמצעים הכספיים והן בהשגת ויזה. ולמרות זאת תבע שנה ושילש הרבי את הדברים.

החסיד הרב רפאל ווילישאנסקי שמונה באותה תקופה למזכיר הלשכה האירופאית (שנוהלה ע"י הרב בנימין גורודצקי בהוראת אדמו"ר הריי"צ, ומטרתה היתה סידור הפליטים היהודים ברחבי אירופה), שמע מהרבי כי בחור צריך להיות ליד הרבי, ואף שעיקר הקירוב הוא ברוחניות. אך בכל זאת רואים במוחש שריחוק מקום גשמי מפסיק. ומשום כך צריך להיות בקירוב מקום ליד הרבי.



## "ישנם עוד שתי דקות"

אני זוכר שבביתנו הי' מבקר יהודי בשם ד"ר קאמינסקי. הי' גר בגרנובל, בדרום צרפת והי' מגיע לפרקים לביתנו, הוא אהב לספר סיפורים והי' מספרם בלשון רוסית. במיוחד אהב לספר סיפורים על אמא שלו שהי' קורא "מאמושקא", וכשהי' מדבר על "מאמושקא" הי' בוכה.

שמעתי מהרה"ח ר' מיכאל ליפסקער ז"ל שפעם ביקש ד"ר קאמינסקי מהרבי שרוצה להתראות אתו. הרבי קבע לו זמן ליום מסויים בצהריים לחמש דקות אחרי שתיים! 2:05, מקום הפגישה הי' בביתנו 10 ריע דיו. בשעה שתיים ושלוש דקות יצא הוא --הרב מיכאל ליפסקער-- מביתנו פנה שמאלה לכיוון פלאס דע לא רעפובליק ופוגש את הרבי כמה עשרות מטרים מהבית. כשפגש את הרבי אמר לו "הרב שניאורסאהן, קמינסקי ווארט אויף אייך" — ("הרב שניאורסאהן קמינסקי מחכה לכם"). הרבי נעמד, הסתכל על השעון שלו ואמר "ס'איז נאך דא צוויי מינוט" — "ישנם עוד שתי דקות".



## הרבי מלוה את דודנו

כשנפטר דודנו הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן בהרב ר' מנחם מענדל ז"ל שניאורסאהן, ביום הרביעי, ח"י תמוז תש"מ, יצא הרבי להלווייתו וגם נסע לביה"ח. הרבי גם ביקש שמטעם הישיבה יהיו שני אוטובוסים בשביל הבחורים. המכוננית בה נסע הרבי היתה המכוננית הראשונה אחרי הארון. לפני הסביבוב ימינה מאיסטרן פארקוויי לאטלנטיק עוועניו הרבי ביקש לעצור. הרבי שאל "ווא זיינען די באסעס" ("איפה האוטובוסים"). ענו לו "זיי זיינען געפארן מיט אנאנדער וועג" ("הם נסעו בדרך אחרת") שאל הרבי, באי שביעת רצון, "אויב מיט אנאנדער וועג, איז וואו איז דער ליווי", ("אם בדרך אחרת איפה הליווי")

הדיבור בקרב המשפחה אז הי' שאולי זה קשור עם פאריז.

## המשב"ק הרב יעקב ליפסקר

הרה"ח ר' יעקב ליפסקר ז"ל מחשובי חסידי חב"ד ששהה כאמור בפאריז באותה תקופה, זכה לשמש את הרבי במהלך שהותו בעיר. הוא קיבל את המשימה בשמחה ושימש את הרבי במסירות רבה. כל יום בשעה אחת עשרה היה הרבי פותח את דלת חדרו ור' יעקב היה מגיש לו את האוכל.

מעניינת העובדה שהרבי נהג לאכול דגים ולא מאכלים אחרים בעת שהותו בפאריז. פעם הרבי הסביר לו את טעם הדבר, שכן מובא בספרים כי נשמות של צדיקים מתגלגלות בדגים. אירע ונוצר פעם קושי למצוא דגים, ביקש ממנו הרבי כי יקח דג מלוח ויצלהו.

טרם עזיבתו את פאריז, הושיט הרבי לר' יעקב חמשת אלפים פרנק כשכר על שירותו, אולם הוא סירב בתוקף לקבל את הכסף. אמר לו הרבי: "אילו הייתי יודע שלא תרצה לקבל תשלום, לא הייתי מטריח אותך כל כך" ר' יעקב השיב: "ואני, אילו הייתי יודע שבדעתו לשלם לי, לא הייתי מסכים לשמש אותו".

כאשר הרבי לחץ עליו לקבל את הכסף, הציע ר' יעקב שהכסף ינתן עבור 'מעמד'. על כך הגיב הרבי, שאם כך, יקח תחילה את הכסף ויתנו לרעייתו, ולאחר מכן יתנו שניהם את הסכום ל'מעמד', ר' יעקב הסכים וכך עשה.

## המיטה מסודרת

הרב החסיד הנודע ר' שמריהו ששונקין ז"ל מחשובי רבני חב"ד ששהה באותם חודשים בפאריז, סיפר כעבור שנים כמה אפיזודות שלימדו על הנהגתו המיוחדת של הרבי בתקופה ההיא:

"פעם באחד מימי שני, באתי לבקר את הרבי במלוננו. זה היה כחצי שעה לפני זמן תפילת מנחה. משנכנסתי לחדרו של הרבי, הוא היה מעוטר בטלית ותפילין ועיין בירושלמי. הרבי סגר את הספר, חלץ את תפיליו והחל לשוחח עמי. לפתע קם הרבי ומאחת הפינות הוציא כיבוד קל והגיש לפני כשהוא מציע לי לטעום, אני מצידי הצעתי לרבי שגם הוא יתכבד, הרבי סירב והשיב לי תשובה מתחמקת שממנה קלטתי שהוא שרוי בתענית.

"בהזדמנות אחרת עברתי ברחוב. מולי הגיע הרבי כשעיתון בידיו לכל אורכו ורוחבו. פניתי אליו ומשהבחין בי פתח ואמר: "נו הרי בפאריז אי אפשר לעבוד ברחוב עיניים פתוחות". חסידים אחרים הציצו פעם בעיתון וגילו כי מדובר בעיתון ישן שכבר חלפו שנים רבות מאז יצא לאור.

הרב בן ציון שם טוב ז"ל היה מבקר מידי פעם את הרבי במלון. לא אחת הבחין כי המיטה בחדרו של הרבי מליאה בספרים שעמדו שם כמה ימים בלי שהורדו משם. ר' בן ציון גילה אז לחסידים את השערות, שהיתה יותר מהשערה בעלמא, כי "הרמ"ש פשוט אינו הולך לישון" ואת הנצרך לגופו הוא ממלא בנמנום על כסא.

הרה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום שיחי' שביקר מספר פעמים את הרבי בבית המלון, גם התרשם כך: "כשהגעתי פעם לחדרו של הרבי במלון, כדי לשאול חוות דעתו באיזשהו עניין, שמת לי לב שמיטתו של הרבי הייתה יותר מדי מסודרת... וכששאלתי על כך חסידים אחרים הם אמרו לי שיש אמנם שמועות שהרבי לא ישן על המיטה שבמלון, אולי מחשש לשעטנז ואולי מחששות אחרים (שמעתי שהרבי הרש"ב נ"ע מעולם לא ישן על מיטה שאינה חדשה)".

חסיד נוסף ששהה אז בעיר שמע מאחד העובדים בבית מלון כי בחדרו של הרבי "החשמל דלוק כל הלילה... שומעים קול של אדם ההולך אנה ואנה".



## כל רגע יקר

בא' הפעמים שהרב בן ציון שם טוב הגיע אל הרבי, הרבי פתח את הדלת ור' בן ציון החל לשוחח עם הרבי בענייני הכלל, כאשר הרבי אומר לו כי אין זמנו פנוי לשוחח כעת. ר' בן ציון תפס כי הרבי עסוק בלימוד, ובגלל שה' הענין דחוף לו אמר: "ללמוד יוכל כת"ר גם בארצות הברית", והרבי הגיב: "אם לא ילמדו כאן, לא יתאפשר להיכנס לארצות הברית".

בהזדמנות מסויימת הגיעה למלונו של הרבי קבוצת יהודים, הם נאלצו להמתין מספר דקות עד שהרבי פתח להם את הדלת, ואז ביקש הרבי את סליחתם על הזמן שנאלצו להמתין.

אחד מן הנוכחים הפטיר 'לא נורא'. הגיב הרבי ברצינות: 'מה זאת אומרת? — מספר דקות הוא שיעור זמן יקר מאוד!'

על ניצול הזמן של הרבי, אפשר ללמוד מהסיפור הבא: הרב ש. לרנר שעמד באותה תקופה בראשות ועד ההצלה בפאריז, מספר כי הרבי הגיע למשרדו בקשר לסידור ניירות עבור אמו הרבנית והתעניין כמה זמן ייאלץ להקדיש לכך, ובין הדברים התבטא: 'האם זה כרוך בביטול תורה?'

האיש נדהם. במשך התקופה סייע לעשרות רבנים וראשי ישיבות שביקשו לעזור לקרוביהם לצאת את אירופה ולהגר לארץ הקודש או לארצות הברית, ואת אף אחד לא הטרידה שאלת ביטול תורה.

משום כך השיב — לאחר רגעים של מחשבה — לרבי כי למענו ישמח לטפל בניירותיה של הרבנית וזמנו של הרבי לא יתבטל. ואכן ביקש את מספר דרכונה של הרבנית ועוד פרטים נחוצים וסידר הכל על הצד היותר טוב.

למעלה משנים עשרה שנים אחר כך הגיע ל'התוועדות' של הרבי, משאך דרכו רגליו באולם בית המדרש, הורה הרבי שיאמרו ללרנר שיבוא לבימת ההתוועדות, משעלה, הודה לו הרבי על שסייע בשעתו לאמו, ויוסיף להודות לו גם בתקופות מאוחרות יותר.



## "מיר וועלן זיך נאך זעהען" ("אנחנו עוד נתראה")

סיפור מרתק סיפר הרב געציל בק ז"ל מחשובי חסידי בעלז, שניהל מסעדה קטנה ב'פלעצל'.

כדי להודע את כל פרטי הסיפור בדיוק, התקשרתי כשבועיים לפני החתונה עם הרה"ח ר' מרדכי גולדברג שיחי' חתנו של הרב געציל בק ז"ל, ובקשתי ממנו פרטי הסיפור, וזה מה שהרב גולדברג סיפר.

זה ה' בביכ"נ חסידי בלונדון איפה שהרב בק ה' נכנס, ושני אברכים עמדו ותמהו על הענין של פארבריינגען לכבוד יום הולדת. זה ה' לפני י"א ניסן יום הולדתו של הרבי. הרב בק שמע מרחוק איך שלא מדברים עם הכבוד הראוי. ניגש אליהם ואמר להם שיש מקורות לעניני יום הולדת מש"ס בבלי ירושלמי וכו' ובהנוגע ל"א ניסן, אספר לכם סיפור בהנוגע לבעל יום ההולדת.

לפני מלחמת העולם השניה היה גר בווינה וכשמצב התחיל להתדרדר רצה לנסוע לאמריקה וביקש ברכה מהרה"צ ר' אהרן רוקח, האדמו"ר מבעלז זצ"ל. האדמו"ר מבעלז אמר לו שאין לו צורך לנסוע לאמריקה הוא זוגתו וחמשת בניו ינצלו מכל הבעיות.

וכן זה ה' נסעו מווינה, לאשכנז, ומשם לבלגיה ומשם הגיע לפאריז אחרי המלחמה ופתח מסעדה כשרה ב"פלעצל". בשנת תש"ז נכנס למסעדה אברך לבוש בבגדים 'מודרניים', אך ר' געציל הבחין בתווי פניו העדינות ובמבט הקדוש הנשקף מעיניו. 'ראיתי מעודי כבר גדולי ישראל צדיקי הדורות כשהתגוררתי בווינה לפני המלחמה, אולם הרגשתי שכאן מסתתר יהודי קדוש תחת לבושים כאלו'.

האברך ניגש אליו ושאל איזה הכשר יש לו. הוא ענה שאין לו הכשר רשמי רק שכל האוכל נעשה באופן אישי על ידו ועל יד זוגתו. האיש שאל אם אשתו מכסה את ראשה, וענה שהיא חובשת שייטל.

ר' געציל הבחין שכל פעם האברך מזמין אותו דבר. ולאחר שהאברך טעם משהו הבחין ר' געציל שהוא מוציא סידור ומברך 'ברכה אחרונה' כשארשת רצינית נסוכה על פניו, והכל בפשטות ובלי בליטות, עובדה שהרשימה אותו מאוד. כאשר האברך יצא את המסעדה ניגש אליו ר' געציל ושאלו לזהותו. האברך נקב בשמו הפרטי בלבד "מענדל", אבל בן שיחו לא הסתפק בכך ותמה: מדוע אתה מסתיר, מי ומה אתה? אך הרבי פטרו בתשובה קצרה: 'אין כל נפקא מינה' אמר שלום ועזב את המקום.

המעשה חזר על עצמו עוד פעמים אחדות, הרבי רחץ ידיו בזהירות ובזריזות, בירך 'ברכה אחרונה' בצורה מרשימה ור' געציל חש שמדובר כאן באישיות מיוחדת במינה. באחת הפעמים נכנס הרבי בלויית שני יהודים מבוגרים ור' געציל הבחין כי הם רוחשים כבוד לאברך שנראה צעיר מהם בהרבה, דבר שהתבטא אף בישיבתם מולו, ושתייתם בצמא את דבריו. משעמדו לצאת ניגש אל אחד מהם והחל שואל אותו לשמו של האברך. הרבי הרגיש בזה ועוד לפני

שהספיק לענות תפס הרבי בשרוולו של היהודי ויצא עמו את המסעדה.

כעבור ימים אחדים הגיע הרבי שוב, אך קודם שסיים ניגש לר' געציל הודה לו על השירות כשהוא מוסיף: 'כיון שאני עומד לנסוע לארצות הברית, אני רוצה להיפרד מכם ולהודות לכם על האכסניא. ענה לו ר' געציל, שמה שייך כאן תודה על האכסניא הרי כבודו שילם עבור הכל. ענה לו הרבי שרש"י אומר בדברים (כ"ג, ח) על פסוק לא תתעב מצרי "שהיו להם אכסניא בשעת הדחק". הם שוחחו מספר דקות בדברי תורה, בענין הכנסת אורחים ואכסניא, וכאשר ר' געציל ציטט מתוך ה"חתם סופר" הגיב הרבי שלא ידוע לו שדבר כזה נמצא ב"חתם ספר".

ר' געציל ניצל את ההזדמנות וניסה ללחוץ על הרבי שיגלה את שמו המלא. נענה הרבי ואמר:

'פטור בלא כלום אי אפשר לכן אספר לכם סיפור —

'פעם אירע ויהודי שאל את הצדיק מרוז'ין (או אחד מצאצאיו) לשמו והוא התחמק באומרו 'אין נפקא מינה מי אני - אך אנחנו עוד נתראה ואתם תידעו מי אני'.

הרבי סיים את דבריו, "נו, מיר וועלן זיך נאך זעהען" ("נו, אנחנו עוד נתראה") ונפרד מר' געציל לשלום.

18 שנים חלפו, ובשנת תשכ"ה שהה ר' געציל לרגל ביקור משפחתי בארצות הברית, ובמהלך הביקור חלה בדלקת ריאות קשה ואושפז. הרופאים נתנו לו תרופות ולא הואילו, אמרו לו שאם התרופות לא מועילות הם מפחדים להכי גרוע... ממיטת חוליו ביקש את אחד מבניו שיואיל ללכת בשליחותו להזכירו לפני כמה אדמו"רים וביניהם הרבי. בנו מילא בקשתו והזכירו אצל הרבי.

ליום המחרת הגיע לבית הרפואה רופא מסויים שבדק אותו ונתן לו תרופה חדשה. ומיד הרגיש שינוי גדול לטובה. הרופא בא עוד פעם ומצבו השתפר, הוא יצא מכלל סכנה והי' בדרך להחלמה שלימה. פשוט שהי' בשמחה רבה ואמר לרופא שהוא מודה לו מאד על זה שהציל את חייו. ענה לו הרופא "לא לי אתה צריך להודות רק לרבי מליובאוויטש. כי ברוך ה' אני רופא מצליח ובדרך כלל קשה מאד להגיע אלי, רק שקבלתי ידיעה שהרבי מליובאוויטש רוצה שאטפל בך הגעתי מיד. עליך להודות להרבי מליובאוויטש".

הוא החליט שאם כך אליו ללכת להרבי מליובאוויטש ולהודות לו. משדרכו רגליו על מפתן החדר פתח הרבי ואמר "אט זעהען מיר זיך" ("הנה אנחנו מתראים"), מתחילה הי' נבוך, כי לא הבין מה פשר דברים אלו. אחרי כמה רגעים בהביטו על פני קדשו של הרבי, הוא נזכר באברך שפגש בפאריז.

ר' געציל הי' מספר בהתפעלות שהכל הי' ער ורענן אצל הרבי "כמו שדברנו אתמול".

והרבי העיר לו שמה שאמר לו בהנוגע לה"חתם ספר" הנה בכל ההוצאות שראה עד אז, זה לא הי' נדפס, רק שמצא אחרי זה הוצאה אחת שזה נדפס בהגהה, ואתו הסליחה.



## הרבי מתוועד ב"פרימה"

בי"ב אייר תש"ז, הגיעה לפאריז קבוצת חסידים שיצאו מרוסיה, היתה זו הקבוצה הראשונה שהגיעה במאורגן לפאריז והם השתכנו במלון 'פרימה'. בל"ג בעומר הרבי התוועד עם הפליטים. בהתוועדות זו או בהתוועדות אחרת זכור לחסידים כי הרבי הרים על כתפיו את הילד שמעון לזרוב שיחי' — כיום השליח הראשי לטקסס — ורקד עמו. ההתייחסות המיוחדת, אמרו אז, נבעה מכך שאביו נהרג על ידי הקומוניסטים.

הרה"ח ר' מרדכי דוב לוקשין ז"ל העלה על הכתב את דברי הרבי. אחי הרב שלום דובער, מצא לאחר זמן את הרשימה, אולם במשך הטלטול היא נאבדה.

הגב' רחל דונין בתו של הרה"ח ר' אשר ששונקין ז"ל, קיבלה יחס מיוחד מהרבי. באותה תקופה שהתה עם סבה הרב שמריהו ששונקין בפאריז, אביה שהה באותה עת בגלות במחנות עבודה, ואמה נפטרה: "היה זה באחת ההתוועדויות שהתקיימה כמדומה במוצאי שבת קודש, קרוב לודאי שהיה זה ב'פרימה'. הייתי אז כבת שש, העירו אותי משנתי כדי שאראה את חתן הרבי, מתוועד ואנצל זאת לבקשת ברכה לאבי שיזכה לצאת לחופשי. התביישתי להיכנס פנימה, משום שישבו שם חסידים. כך הייתי מציצה, נכנסה כמה פסיעות וחוזרת חלילה.

"בשעה די מאוחרת קם הרבי ממקומו, כנראה שהבחין בי קודם לכן, יצא החוצה ניגש ושאל אותי באידיש: "וואס טוט דא אקליינע מיידעלע אזוי שפעט" [מה עושה כאן ילדה קטנה כה מאוחר] ?

"השבתי כי באתי לבקש ברכה בשביל אבי, שיזכה לצאת עמק הבכא, הרבי שאל לשמי, ואמר כי ימסור את בקשת הברכה לרבי הריי"צ. אחר כך שאלני: במה רצונך בסידור או בובה? השבתי: בסידור.

"תקופה לא ארוכה אחר כך (יתכן אחר שהרבי שב לארצות הברית) שיגר הרבי סידור 'בשביל הילדה שביקשה ברכה לאביה'.

אחד החסידים סיפר כי ילדה נוספת בשם קרינה ניגשה יחד עם אמה מרת פרידה, לבקש ברכה בשביל האב-הבעל. גם אותה ילדה זכתה לקבל סידור.

כעבור שנים אחדות, כשנכנסה ל'יחידות' (אחרי עלות הרבי לנשיאות) שאל אותה הרבי אם מתפללת היא בסידור שהעניק לה בפאריז? 'אני שומרת עליו' השיבה הילדה. הרבי נתן לה סידור נוסף ואמר: 'בסידור שנתתי לך [בפאריז] תתפללי, ואת זה [הניתן עתה] תשמרי!'

עם תום ההתוועדות נכנס הרבי לחדר בו השתכן אז החסיד הרב שמואל בצלאל אלטהויז הביט בפניו כל אחד מהילדים שנמו את שנתם והתעניין בשמותם, כאשר שמע שלאחד הילדים קוראים עמנואל הגיב על כך במספר מילים.



## שיעור בבית הכנסת

באחד הימים הוזמן הרבי להשמיע שיחה בבית הכנסת ברובע ה'פלעצל' של פאריז ברחוב רוזיה 25. בבית הכנסת הזה היה הרבי מתפלל כאשר התגורר בפאריז בתקופת טרום המלחמה. קהל רב התקבץ בכדי לשמוע את השיעור, בין הנוכחים בלטו אדמו"רים רבנים ותלמידי חכמים גדולים, ששהו בפאריז באופן זמני בתקופה שלאחר המלחמה.

הרבי הגיע לבית הכנסת לפני תפילת מנחה, ומיד בהיכנסו עמד כל הקהל על רגליו. גבאי בית הכנסת דאגו לרבי למקום מכובד ב'מזרח'. בתחילה התפללו מנחה, ולאחריה התעניין הרבי מה נהוג ללמוד בבית הכנסת, והשיבוהו: עין יעקב. הרבי החל מיד לדבר על הענין שבו אחזו לומדי השיעור. משך שעה ארוכה קלחו דברי תורה מפיו כשהוא משלב באופן נפלא אגדה, דרוש, קבלה וחסידות, בשפה ברורה כאשר כל הנוכחים יוצאים מכליהם.

לאחר תפילת ערבית, ביקשו מהרבי שיאמר עוד משהו. בתחילה סירב, אולם לאחר הפצרות חוזרות ונשנות שביטאו את תשוקתם לקבל ממנו דברי תורה, נענה, והתעניין מה נהוג ללמוד שם לאחר תפילת ערבית. השיבו לו שלומדים הלכות תפילין בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן. הרבי דיבר במשך כשעה בנושא. הקהל היה מרותק לדברים והשקט היה מוחלט.

כשסיים את דבריו אמרו לו הגבאים שנהוג ללמוד בבית הכנסת גם תניא ועתה הם עומדים בפרק מ"א. הרבי נענה לבקשתם ודיבר בענין הפרק בתניא כשלסיום דבריו קישר יחד את שלושת השיעורים — בעין יעקב, שולחן ערוך והתניא — בצורה שהקהל יצא מגדרו מרוב התפעלות.



את דבריו סיים במילים: יעקב — כ"ק אדמו"ר הריי"צ — כבר מוכן לגאולה, העיכוב אינו אלא משום ש"הצאן עלות" (דברי יעקב אבינו, וישלח לג, יג...) שכל אחד יזכה ללכת לקראת משיח צדקנו עם הרבי שלו ואנחנו נלך עם הרבי שלנו. וכאן הפסיק לרגעים אחדים ופרץ בבכי — וסיים: במהרה בימינו אמן.

הרב אהרן מרדכי זילברשטרום, מספר על התפעלות הנוכחים בשיעורו של הרבי:

"כשהרבי השמיע את השיעור, נכחו אדמו"רים ורבנים פליטים מאירופה. ביניהם יהודי שהיה מפורסם בלמדנותו הגאונית בשם שפיץ, ולא מצאו ידיהם ורגליהם בבית המדרש מרוב התפעלות".

הנאספים ביקשו לסיום, כי הרבי יתוועד, וקיבלו תשובה שלילית, ולבסוף לאחר בקשות חוזרות ונשנות הרבי אמר שיתוועד בל"ג בעומר.

למרות השעה המאוחרת, לא ויתר גם אז, על מנהגו הקבוע לבקר את אמו מידי ערב. הרבי רצה להשיג מונית, אלא שכולן היו תפוסות, לכן נסע ברכבת תחתית ועמו אחי הרב שלום דובער, כי הרי שניהם היו צריכים להגיע ליעד אחד — בית משפחת שניאורסאהן.

בל"ג בעומר התקבץ קהל רב בבית הכנסת, שהיה מלא מפה לפה. בראש השולחן ישב הרבי, כשלידו כמה רבנים ובני אדמו"רים. כולם האזינו ברוב קשב לדברים הנלהבים של הרבי, שדיבר בדרך כלל בקול נמוך אבל בתוקף עצמי.

באחת השיחות התאונן הרבי על מצבו של חותנו אדמו"ר הריי"צ. אדמו"ר הזקן התגורר בליאזנא, אדמו"ר האמצעי בליובאוויטש וכו', לכל האדמו"רים היו חסידים בעלי עבודה, הבנה ועמקות בחסידות ומורי וחמי יצא להתנתק מענייניו — שהם יחודא עילאה ויחודא תתאה — ומלמד בארצות הברית ילדים אל"ף בי"ת. דברים אלו השמיע הרבי בבכיות עצומות.

ההתוועדות הותירה רושם עז על כל המשתתפים.



## הרבי מקים מוסדות

בעת ביקורו בפאריז עסק הרבי, בנושא ה'מעמד' וכן בהקמת סניפים לארגונים ומוסדות שהרבי ניהל בהוראת הרבי הריי"צ: מרכז לענייני חינוך, מחנה ישראל, וקה"ת. כן ידוע כי טיפל אז בהוצאה לאור של חוברות בענייני יהדות בשפה הצרפתית, בנוסף לחוברות שכבר הודפסו בתקופה מוקדמת יותר,

בארצות הברית עבור ילדי הפליטים בצרפת ודוברי צרפתית במדינות אחרות. הרבי גם עסק בדרכים שונות בעזרה לפליטים החב"דיים במחנות העקורים בפראג, פוקינג ועוד, וכן בפתירת מוסדות לבנות במחנות העקורים הללו בהם שהו חסידי חב"ד.

את מוסדות 'בית רבקה' בארצות הברית, הקים הרבי במסגרת תפקידו כמנהל מרכז לענייני חינוך, ובשלהי חורף תש"ז הוקם 'בית רבקה' בפאריז ובא' דראש חודש אדר טרם צאת הרבי לפאריז שיגר אגרת אל "ועד בית הספר לנערות 'בית רבקה' פאריז".

**"על פי פקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, רשמנו את בית הספר בית רבקה בפאריז לרשת בתי ספר שתחת הנהלתנו".**

הרבי מודיעם כי שלח עבורם תוכנית לבתי ספר בית רבקה, ואם ינהיגו שינויים בתוכנית עליהם להודיעו:

**"בחבילה מיוחדת שולחים אנו לכם את התוכנית הרגילה לבתי הספר 'בית רבקה', ואם הנכם מוצאים לנחוץ להנהיג איזה שינויים בתוכנית בית הספר בית רבקה בפאריז בהתאם למצב המקום, נא להודיענו הצעתכם בזה. ההברה בלימודים בבית הספר בית רבקה היא אשכנזית [אידיש]".** (אגרות קודש של הרבי חלק ב' אגרת רסו).

הקמת 'בית רבקה', היה חידוש עבור החסידים שהגיעו מברית המועצות, ולא ידעו כי הרבי הרי"צ כבר החל להקים מוסדות לבנות בארצות הברית. ובמהלך שהות הרבי בפאריז הסביר לחסידים מדוע הוקם 'בית רבקה': מכיון שהרבי הרי"צ יסד בית רבקה בניו יורק, יש לייסד גם כאן. וביאר בהרחבה את ההפרש בין חינוך הבנות בדורות קודמים, שהיה בצורה של 'פנימה' כפשוטו. לא כן עתה שדורש חינוך בבית ספר מסודר. ואכן, באותה תקופה נוסד 'בית רבקה' הקיים עד היום ובו לומדים אלפי תלמידות.

מקום מיוחד תפס אצל הרבי, דברי התעוררות ל'מעמד'. הרבי דיבר עם החסידים על חשיבות הענין, ובמהלך ביקורו ואחריו מינה ממונה למעמד בכל ריכוז חב"די באיזור פאריז.

באחת ההתוועדויות בהן עורר הרבי אודות 'מעמד', אמר: "פעם רצו החסידים להיות קשורים לרבי גם בענינים הגשמיים. מן הראוי, איפה לייסד 'מעמד'. הרבי הוציא מכיסו סכום כסף כתרומה ל'מעמד', ולאחר מכן החלו אנ"ש להרים גם הם את תרומותיהם.

את נקודת אחת ההתוועדויות בענין ה'מעמד', העלה הרבי על הכתב,

כאשר שיגר ב"ג סיון תש"ז אגרת אל המשפיע הנודע הרה"ח התמים ר' ניסן נמנוב ז"ל ששהה אז בפאקינג, ורוב האגרת הוקדשה לנושא המעמד (שכונה בתקופת הקומוניזם 'נפנה' שהם אותיות 'מעמד' בהסוואה):

**"אמרתי פה בהתועדות עם אנ"ש והתמימים, דהנה ההתקשרות צריכה להיות בכל הכחות שאפשר. והנה, לכל לראש, אצל חסידי חב"ד כשמו כן הוא שצריך להתקשר בחב"ד, היינו, בפשטות, ללמוד מאמרי וכ"ק הנשיא. — כיון שכונת אומר המאמרים הוא המשכת חב"ד במדות ושינוי המדות על ידן, הרי זה מכריח התקשרות על ידי שוהלכת בדרכיו ועל פי הוראותיו במדות ומחשבה דיבור ומעשה.**

**"אבל כל זה נוגע — רירט אן — בכח או כחות פרטים, ועכ"פ בכחות הגלויים, ואם כן כיון שעדיין נשאר הספק באיזה דרך מוליכין אותו, הרי זה מטיל ספק איזה מקום מקושר הוא בפנימיותו ועצמותו.**

**"והעצה לזה הוא רק על ידי ענין הנפנה ועל פי מה שנתבאר בתניא פרק ל"ד, ל"ז. אגה"ק ס"ד ועוד.**

**"והנה כהנ"ל הוא גם בשנים כתיקונם. וכ"ש וק"ו בעתים הללו, אשר ההתקשרות ע"י חב"ד חג"ת נהי"ם סבלה על ידי צוק הזמנים ריחוק המקום והפסק הקישור אפילו בכתב למשך שנים רבות, שצ"ל ההתקשרות בנפנה ביתר שאת ויתר עז.**

**"קצרתי בזה בהנ"ל מבטחוני שיספיק הקיצור, והעיקר בתקותי שאין הם זקוקים להערה בענין זה, ואפילו לא בנוגע להעדפה וזריזות, וזריזותי היא העומדת לעד". (אגרות קודש חלק כא אגרת ז'תתט)**

הרבי, אף הפיח תקוות בלב רבים מהחסידים שהגיעו שבורים ורצוצים משנים רבות של סבל מהדיכוי הקומוניסטי והבריחה מהכובש הנאצי. לאחדים מהם שטענו כי הרבי הריי"צ אינו מכיר את כולם, את המבוגרים כבר לא ראה עשרים שנה, ואת הצעירים לא ראה כלל, הסביר הרבי כי מחשבות כאלו הן ממש היפך האמונה בה' ובמשה עבדו ועודדם.

יהודי אחד, הנהגתו עוררה חשדות אצל היהודים החרדים בפאריז. אחד מהם בשם מלר החליט לשאול על כך את חתן הרבי, שהורה לנהוג בו בשיטת 'כבדהו וחשדהו' ולהישמר מפניו. כעבור תקופה לא ארוכה נודע כי הוא פעיל בשירות המיסיון.



## ביקור במוסדות של דודנו הרב שניאור זלמן שניאורסאהן ז"ל

ביקור מיוחד ערך הרבי במוסדות החינוך של דודנו. במוסדות אלו חונכו יתומים פליטי שואה, שבניסי ניסים ניצלו מגיא ההריגה, ובניסי ניסים הצליח דודנו הרז"ש לקבץ אותם למוסד שפתח עבורם.

את הביקור מתאר בפרוטרוט הרב אהרן מרדכי זילברשטרומ:

"המוסד היה ממוקם ב'עראני' סמוך לפאריז, לערך חצי שעה נסיעה ברכבת. הרבי התבקש לבקר במוסדר עוד בתקופה הראשונה להגיעו, אך לא נענה אז משום שהיה עסוק בהשגת רישיונות לאמו.

"זמן קצר לאחר שסודרו הענינים, ניאות הרבי לבקר במוסד. לכבוד הביקור, הוכן המוסד כראוי, התלמידים ישבו בצורת ח"ת והרבי ואנשי הצוות ישבו בשולחן הנשיאות כשלפניהם כיבוד קל שלהשיגו היה די קשה באותה תקופה.

"הרבי בחן את התלמידים, ואף השיב על שאלות אחדות ששאלוהו. ואלו הפרטים הזכורים לי:

"התלמיד יעקב צבי שיחי' הולצמן שאל את הרבי מדוע נפסקה הלכה כאשר מישהו שוכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת שמונה עשרה אחרי שאמר 'המחזיר שכינתו לציון' אומר בו במקום 'יעלה ויבוא, מה שאין כן בברכת המזון כשסיים 'ובנה ירושלים' אינו אומר 'יעלה ויבוא' כמו שהוא, אלא בסגנון 'שנתן ראשי חודשים לעמו ישראל לזכרון'."

"הרבי השיב תשובה קלה להבנתו של הילד: 'ברכת המזון' שהיא מהתורה מסתיימת כבר אחרי 'בונה ברחמי ירושלים אמן', ולכן נאלצים להוסיף ברכה מה שאין כן ב'שמונה עשרה' הרי 'מודים' הוא המשך של תפילת 'שמונה עשרה' ולכן אי אפשר להוסיף.

"הרבי שאל את הילד הולצמן: כשיש לפניו פירות של 'בורא פרי אדמה' ו'בורא פרי העץ' מה קודם ומדוע? הילד השיב שברגע שיאמר בורא פרי האדמה אז זה ספק אם יכול לברך בורא פרי העץ.

"בתחילת ההתוועדות והמבחן היה טרדן אחד שהפציר פעמיים-שלוש ברבי שיטעום משהו, אחרי הפצרות שתה הרבי מעט בירה, לגימה כלשהיא.

"אחר דקות לא מרובות החל האיש להפציר ברבי שיטעום מן הפירות, עד

שכל העומדים חרקו שיניים לשמע הטרדותיו. הרבי לא הגיב, ורק כעבור שעה קלה כשהלה המשיך להפציר, נענה הרבי ואמר בחכמה ובענוות חן כשהוא מצביע לעבר הילד י.צ. הולצמן: 'הרי דובר קודם שאחרי ברכת 'שהכל נהיה בדברו' יש ספק אם אפשר לברך'. הדברים נאמרו בחיוך ובלבביות, כך שמחד קלט האיש את הרמז, אך גם לא נפגע.

"בהמשך, נאם הרבי לפני הילדים. תחילה פתח באידיש ואחר דקות ספורות פנה מישהו וביקש שהרבי ידבר בצרפתית, משום שרוב הילדים אינם שולטים באידיש. לא זכור לי אם הרבי הגיב ואמר שאפשר לתרגם אחר כך את הדברים, או שלא אמר זאת, אבל למעשה הרבי המשיך באידיש. הדברים נסבו סביב המדרש 'בנינו ערבים בעדינו' — תקופה לאחר מכן נודע לנו כי כשנפרד מהרבי הרי"צ לפני שנסע לפאריז הזכיר הרבי הרי"צ את המילים בנינו ערבים בעדנו, וכנראה שהרבי ראה זאת כ'מסר' שעליו להעביר.

"במהלך הביקור כנראה בסיומו, ערך הרבי סיור בבנין המוסד שהיו בו 2-3 קומות של חדרי שינה, קרוב לסיום הסיור בקומת הקרקע שבה היה בית כנסת, שהה הרבי לבדו כרבע שעה או עשרים דקות לבדו בבית הכנסת".

לאחר שובו לארצות הברית שיגר הרבי מכתבים להנהלת המוסד, בצירוף פרסים לתלמידים המצטיינים.



## כלי הקודש עוברים לרבי

מספר אחי הרשד"ב שיחי':

"כפית של הבעל שם טוב, כלים מתלמיד הבעל שם טוב רבי מיכל מזלוטשוב, פרוכת מאדמו"ר הזקן ועוד, כלי קודש אלו היו ברשותו של הרה"ח ר' מאיר איטקין ז"ל ועם צאתו מברית המועצות הודיע על כך לרבי הרי"צ ומשום מה לא זכה למענה. כאשר הרבי שהה בפאריז, הודיע אבי מורי, לרבי על הכלים, והרבי ביקש שיביאו את הכלים אליו על מנת להעבירם לרבי הרי"צ.

"כיצד התגלגלו כלים אלו לרשותו של הרב מאיר איטקין?

"בחודש אייר תש"ג נפטר בסמרקנד הרב חיים כבש, בוגר תומכי תמימים ליובאוויטש שזכה שכ"ק אדמו"ר הרש"ב יהיה המסדר קידושין בחתונתו. הוא כיהן ברבנות בעיר יובאוויטש. הרעב הכבד ששרר בסמרקנד, הכריעו הוא נפטר, והותיר את אלמנתו עם בנו לבדם. האלמנה שהיתה ממשפחה מיוחסת לבעל שם טוב — נאלצה לצורך קבורת בעלה ומחייתה למכור את חפצי הערך שהיו

ברשותה שכללו בין השאר את כלי הקודש הנזכרים.

ר' מאיר איטקין טרח לסייע לה בקבורת בעלה ובפרנסתה, והוא אף זכה לקנות ממנה חפצים אלו. המחיר היה אגדי – 3000 רובל, ולמרות המחיר ר' מאיר הוציא מכיסו את הסכום בכדי לרכוש כלי קודש אלו.

(לאחר זמן נפטרו גם אלמנתו ובנו של ר' חיים כבש, ומשפחה החב"דית הזו אבדה מהעולם. החסיד הרב מוט'ל קוזלינר נהג לשמור יארצייט אחרי משפחה זו)

"כאשר ר' מאיר איטקין הביא את הכלים לרבי, שאלו הרבי האם השתמש בכלים, ר' מאיר השיב בשלילה, והוסיף שהם 'כלי פסח'. הרבי נטל ממנו את הכלים וכאשר שב לניו יורק, העבירם לרבי הריי"צ, ואז כתב אל אבא:

**"מטובו למסור לר"מ שי' איטקין שמסרתי תיכף ומיד כל הכלים והפרוכת לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ובהמשך המכתב מוסיף: "ומה נכון שהר"מ שי' יכתוב כל סדר ההשתלשלות של הכלים והידיעות שיש לו אודותם על שמי או ישר למזכירות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א" (אגרות קודש של הרבי כרך ב' עמוד רי).**

## שולחן של אדמו"ר המהר"ש

בתקופת שהותו בפאריז, יצר הרבי קשר עם בתו של הרב מנחם מענדל בן אדמו"ר המהר"ש. הרב מנחם מענדל התגורר בסוף ימיו בצרפת, ונפטר בשנת תש"ב. אצל בני משפחתו איתר הרבי כמה חפצים שהיו שייכם לאדמו"ר המהר"ש ובני ביתו. ידוע כי בשל מצב בריאותו של אדמו"ר המהר"ש, הורו לו הרופאים לעסוק בהתעמלות ובמלאכת יד. בין הדברים הנפלאים שיצאו מתחת ידיו היו שולחנו עשויים מחתיכות קטנות של עץ ואבן. אחד מהם נותר בידי בנו הרב מנחם מענדל שהתגורר תקופה ארוכה בפאריז. בימי מלחמת העולם השנייה נשבה גם השולחן, והרבי בעזרת ר' יעקב ליפסקר דאגו לחלץ את השולחן ולהשיבו לבית הרב.

גם הרב נחום אברהם יעקובוביץ שמע מהרבי אודות ידי האומן של אדמו"ר המהר"ש וגם זכה ליטול חלק בפדיית חפצים הקשורים למשפחת אדמו"ר המהר"ש:

"הרבי דיבר [במהלך שהותו בפאריז] אודות ידי האומן שהיו לרבי המהר"ש, והזכיר את המנורה שגילף הפליא, אחר כך גילה כי גם הרבי הריי"צ הוא אומן

להפליא. בהמשך סיפר כי פעם הלך הרבי הריי"צ כשאליו התלווה החסיד רבי אליהו חיים אלטהוויז, בדרכם נעמדו ליד מתקן קליעה למטרה. הרבי הריי"צ הציע לרא"ח לנסות ולקלוע. הרא"ח ניסה את כוחו בקליעה אך החטיא את המטרה, ואילו הרבי הריי"צ ניגש וקלע בדיוק מדהים כאילו היה זה מקצועו.

"בכדי להציל פריטים השייכים למשפחת אדמו"ר המהר"ש, שלח אותי הרבי, בכדי שאצלם תמונה מסויימת, שלאחר תקופה לא ארוכה פורסמה בספר תולדות אדמו"ר המהר"ש שהוציא הרבי".

הרבי הצליח לאתר קונטרסים ורשימות שונות שנדפסו בפולין לפני המלחמה, ואת חלקם העניק הרבי לכמה מהחסידים טרם צאתו לניו יורק, כפי שיסופר להלן.



## וקשרתם?

ממשיך אחי הרשד"ב שיחי':

"לפני נסיעתו הראה הרבי את התפילין שלו לשניים מחשובי החסידים ששהו אז בצרפת, לאבא ולהרה"ח ר' בצלאל ווילישאנסקי ז"ל. הוא שאל את דעתם איך מקיימים למנהגינו את הנאמר שצריך להיות 'וקשרתם', כלומר קשירה [בימי מלך חלק ג' עמוד 984 מביא הסברים ומראי מקומות מפורטים בנושא זה, והרוצה להחכים יעיין שם], ואנחנו רק מסובבים את הרצועה סביב המעברתא והיד.

"שניהם השיבו שמטעם זה נוהגים שהרצועה זזה בתוך הקשר, ובכל פעם מהדקים אותה אחר הברכה ונמצא שקושרים על ידי ההידוק [ראה גם קצות השולחן חלק א' עמוד כא בשולי הגיליון, שם כתב הפוסק החב"ד הנודע הרב אברהם חיים נאה: "מנהגינו על פי המקובל מאדמו"ר (הזקן) ז"ל לעשות הקשר של יד באופן שהרצועה שכורך בה עוברת בעניבה קטנה שבתוך הקשר עצמו... והעניבה הזאת מתרחבת ומצטמצמת על ידי משיכת הרצועה העוברת בתוכה].

"הרבי הקשיב להסבר של שני חשובי החסידים, לא הפריך אותו אך גם לא קיבל אותם.

"לימים שאל אחד מחשובי החסידים ב'חידות' אצל הרבי אודות ההידוק הנ"ל והתשובה שקיבל היתה שלא ראה זאת אצל אביו הרב לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע. וסיפור זה מבהיר את הסיפור הראשון, שמכיון שלא ראה אצל אביו, סימן שאין נוהגין כך, ולכן העיר את תשומת לבם לכך.

"באותה הזדמנות דיבר הרבי על מנהגי הנחת תפילין:

את ה'שין' שעושין בתפילין של יד, הרי את הרצועה הראשונה — כלומר את הסיבוב הראשון — מעבירים בתוך החריץ, כלומר באותו מקום שעוברת הרצועה שבתוך ה'בית', ובפעם השניה כורכים את חצי הרצועה בתוך החריץ ומחציתו על התיתורא.

"כ"ק אדמו"ר הרי"צ — סיפר הרבי — מקפל את התפילין 'של יד' כ'כנפי יונה' משני צידי הביתך, כשהקשר שמוט ממקומו ליד ה'בית' והוא מאחורי הרצועות. כלומר הרצועות משני צידי ה'בית' והקשר לצד ימין של הרצועה.

"הרבי גם סיפר אז על אופן קבלת התשובות מאדמו"ר הרי"צ על שאלותיו בענין מנהגים והנהגות, אותם פירסם בקובץ היום יום, וברשימות מנהגים, ולאחר שנים קובצו בספר המנהגים. הרבי הסביר כי בשעה שהיה מברר אודות מנהגים שונים זכה לשלוש סוגי תשובות: א) טעם וסיבה להנהגות ב) קביעה כי ההנהגות שייכות לנשיאי חב"ד בלבד ג) לא היה עונה כלל".



## מתנות מיוחדות למשפחות שניאורסאהן ובוטמאן

בשבת י"ט סיון, האחרונה לפני נסיעתו של הרבי מפאריז, הביא הרבי לבית הכנסת בבית שניאורסאהן את יומנו של אדמו"ר הרי"צ על תקופת מאסרו ושחרורו שנדפס אחר כך בליקוטי דיבורים. היומן היה מודפס במכונת כתיבה, וחולק בדפים בודדים בין אנ"ש שהתפללו בבית שניאורסאהן. כל אחד קרא דף והעביר לחבירו, כך שבמשך השבת הצליחו כולם לקרוא את כל הדפים.

טרם עזיבתו את פאריז, חילק הרבי מתנות לכמה מאנ"ש מזכרות כגון: קונטרסים, שיחות וכדו' של אדמו"ר הרי"צ. ולמשפחת שניאורסאהן ולמשפחתנו העניק מתנות מיוחדות, כפי שמספר אחי הרב שלום דובער בוטמאן:

"לאבי מורי — הרב שניאור זלמן — העניק הרבי סידור תורה אור עם מחזור, שתי חוברות 'התמים' וכן כמה מאמרים וקונטרסים שהופיעו בפולין. הרבי נתן מערכת צלחות יקרה לדודתי הרבנית שרה ז"ל (אשת דודי הרש"ז שניאורסאהן) ולאמי מרת יהודית בוטמאן. כמה מהצלחות שמורות עד היום אצל בני משפחתנו, לאחותי לאה (רעייתו של 'החוזר' הרה"ח התמים ר' יואל כהן) שיחי' תחי' — אלבום בולים — אגב כשהיה מקבל מכתבים מארצות הברית היה מביא לה תמיד את הבולים, לבן דודי הרה"ח התמים ר' שלום דובער שניאורסאהן



שיחי' — חמשה חומשי תורה בכרך אחד וכן ארבעת חלקי שולחן ערוך, לי העניק ספר המאמרים אידיש מכ"ק אדמו"ר הריי"צ, לאחי שמואל מנחם מענדל אופניים לילדים. אחותי מרים תחי' שהיתה כבת שנתיים קיבלה מין סביבון ענקי שהתאים לגיל שלה".



## "איר הערט קינדער... דער רבי האט אלץ געטאן אליין"

הנני זוכר שאמנו ז"ל היתה מתבטאת בקשר לסט כלי השולחן שקיבלה:  
"איר הערט קינדער דער רבי האט אלץ געטאן אליין, אליין געגאנגען און אליין אויסגעקליבן און אליין געקויפט און אליין גע'טובל'ט און אליין ארויף געטראגן און אליין געבראכט"

"אתם שומעים ילדים הרבי עשה הכל בעצמו, הלך בעצמו ובחר בעצמו, וקנה בעצמו, וטבל בעצמו, והעלה בעצמו והביא בעצמו".

האופניים שהרבי קנה לי, ואני עדיין זוכר אותם כמו היום, היו מיוחדים, היו מטיב מעולה שקוראים כאן "רייסער". הרבי אף דאג לכך שלמרות גילי הצעיר, אוכל לרכב עליהם, ולכן חוברו לאופניים 'גלגלי עזר'.

אני זוכר שבאו נערים ממקומות אחרים לרכוב על האופניים שלי. בעיקר באו ילדי החסידים שיצאו מרוסיה ושוכנו ב"מאדערן האטעל" שהיה ברחוב רו בישא מספר 49 הרחוק רק כחמש דקות הליכה מביתנו.

הנערים הביטו על האופניים כעל איזה חלום. נערים שרק עכשיו יצאו מרוסיה או ממחנות פליטים פאקינג או וועגשייד (כמונו) עדיין לא ראו אופניים כאלו.

המון פעמים חשבת, שעל פי היסוד של אמא ז"ל הרי האופניים שלי היו די גדולים וכמה טירחות טרח הרבי עד שהביא לי אותם, הרבי "הלך בעצמו, ובחר בעצמו, וקנה בעצמו, ונשא בעצמו והביא בעצמו..."



## ”ער מאכט בעסער פון מיר”

ערב נסיעתו של הרבי — באור לכ”ב סיון — נערך ערב ‘צאתכם לשלום’ בבית שניאורסאהן. בערב המיוחד נטלו חלק מאות יהודים ובהם רבים מפליטי פולין והונגריה, וכמובן החסידים-הפליטים ששהו בפאריז. כולם באו להיפרד מהרבי. לקראת חצות החלו רוב הנוכחים להתפזר לבתיהם ונשארו רק החסידים, ואז החלה התוועדות חסידית עם החסידים הפליטים.

הרבי אמר פעמים רבות ‘לחיים’ והתוועד בצורה מיוחדת. לאחר מספר שעות של התוועדות, החל לבאר את תוכנו של כל אחד משמות הנוכחים כשהוא מקשר זאת עם אישיותו ותכונותיו ומבאר זאת על פי נגלה קבלה וחסידות. לכל אחד מהחסידים שנכחו במקום הרבי אמר: ‘אמור לחיים, ואמור מה שמך’. כשאמר החסיד את שמו החל הרבי לשוחח על כך.

שמעתי מאבא ז”ל שבאחת ההפסקות שבין שיחה של הרבי לבאה אחריה, ובמצב שהקהל יצא מכליו מהגאונות המבריקה בנגלה, חסידות, קבלה, חקירה והשילוב של כולם יחד, אזר אבא, שישב על יד הרבי, אומץ ואמר לרבי, כי הוא זכה לשמוע מאביו הרה”ק ר’ לוי יצחק שניאורסאהן נ”ע על הרבי “אז ער מאכט בעסער פון מיר” דהיינו שהעניין של קשירת עניני פשט רמז דרוש וסוד עם עניני העולם, דבר שהגאון רבי לוי יצחק היה מומחה ורגיל לעשות -- בכל זאת הרבי עולה עליו בכך.

נענה הרבי ואמר: “א טאטע דארף אזוי זאגן”, (“אבא צריך לומר כך”) על זה ענה לו אבא ז”ל “א זון דארף אויך אזוי זאגן”, (“גם בן צריך לומר כך”).

הרבי המשיך לדבר ולקשר את השמות עם האישיות והתכונות של כל אחד מהנוכחים והכל מתוך פשטות וגאונות כאחד, אחרי שנגמרו כל השמות התחילו ‘לגרד’ ולהיזכר בעוד שמות שהיו לאחדים מן הנוכחים (אשר בדרך כלל לא נקראו השם המלא). הנוכחים יצאו מכליהם בשומעם את הקישורים הגאונים שיצאו שזורים בסגנונו היחודי של הרבי. השמות והתכונות — התאימו בצורה מדהימה.

החסיד הרב רפאל ווילישאנסקי שיחי' זכה לשמוע ביאור לשמו בקשר עם תפקידו בעבודת הלשכה לסידור הפליטים, בה עבד כמזכיר. הרבי אף דרש מהרב אהרון מרדכי זילברשטרם ששלט בצרפתית, שיתרגם חסידות לצרפתית.

שמעתי מהחסיד ר' משולם קראסניאנסקי ז”ל שכשהרבי שאל את השמות של כולם, שאל גם לשמו ואמר “משולם יוחנן ב”ר מנחם נחום” אמר הרבי “אה...פה יהיה מה להגיד”.

עוד על ההתוועדות מספר הרב יעקב יהושע לאופר:

"בתחילת ההתוועדות קירב הרבי את החסיד הרה"ח ר' איסר קלויבגאנט ז"ל וקרא לו לשבת בסמיכות אליו בהזכירו כי ר' איסר מיוחס והתחתן עם משפחה מיוחסת.

"הראשונים שהרבי ביאר את שמותיהם (לפי סדר א"ב בדרך כלל) היו הרב אהרן מרדכי זילברשטרום הרב איסר קלובגאנט, ואת שמם ביאר הרבי באריכות יתירה.

"כאשר הזכיר את השם 'אהרן' הביא את המבואר בקבלה ובחסידות כי 'אהרן אותיות נראה'. לשם 'מרדכי' — ציטט את דברי חז"ל במסכת חולין (קלט, ב): 'מרדכי מן התורה מניין? — שנאמר מר דרור ומתרגמינא מי דכי.

"כשביאר את השם יעקב (כמה מן המשתתפים נקראו בשם זה) הזכיר את המבואר בקבלה ובחסידות 'יעקב — י' עקב' לשם 'יהושע' הזכיר את דברי חז"ל (סוטה לד, ב): 'י-ה יושיעך מעצת מרגלים'.

"בין הדברים סיפר הרבי את הסיפור המפורסם באגרת חותנו כ"ק אדמו"ר הריי"צ מט"ז שבט תרצ"ה לבתו (רעיית הרבי) הרבנית חיה מושקא. באגרת הארוכה מסופר סיפור אודות תלמידי הבעל שם טוב. (האגרת נדפסה באגרות קודש חלק ג' אגרת תשנ)."

משסיים הרבי את דבריו, יצאו כולם בריקוד שנמשך עד השעה שמונה בבוקר. תוך כדי הריקוד נכנסה בריצה קבוצת ילדים שלמדו ב"חדר" סמוך, ומיד הצטרפו לריקוד, כשהבחין הרבי בילדים התכופך וכך רקד עמם שעה ארוכה.

לפני שהלך — ביקש הרבי — מהחסיד הרה"ח ר' זלמן סודקביץ שלא יספר לאמו הרבנית כי 'שבו' כל הלילה כדי שלא תצטער.

בו ביום, נסע הרבי עם אמו הרבנית חנה, לנמל בכדי לעלות על אוניה בדרכו לניו יורק. רבים מאנ"ש ועוד יהודים, נסעו באוטובוסים לנמל כדי להיפרד מהם.



## "כוונתי שגם שמו יעלה לזכרון"

אחרי שובו לארצות הברית היו חליפות מכתבים בין הרבי ובין אבא. במכתבו הראשון כותב הרבי בין השאר, שאדמו"ר הריי"צ התוועד ב"ב תמוז כמה שעות, כן נאמר במכתב:

**"כפי ההבטחה הזכרתי לפני כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר שליט"א  
את... כמובן אמרתי שזו בהתעוררות ממנו וכוונתי היתה כדי שגם שמו יעלה  
לזכרון".**

את המשפט האחרון מסביר אחי הרב שלום בער בוטמן: "מכאן למדים על  
אהבת ישראל הגדולה של הרבי, שגם בדרך עקיפה ביקש ומצא את ההזדמנות  
להזכיר את אבא לפני אדמו"ר מוהריי"צ".

אבא אף הציג לעזור לרבי, ובמכתב הזה הרבי משיבו:

**"על פי הצעתו שיעזור בהענינים הנני לבקשו שיקח את כל חבילות  
הספרים שנשלחו לי לפאריז על האדרעס של 10 ריע דיע ויודיעני מה נמצא  
בהם, ואז אכתוב לו מה לעשות בהספרים, ותודה מראש".**

הרבי ביקש ממנו גם למסור מסרים לכמה מהחסידים השוהים בצרפת  
וגם:

**"מטובו להודיעני עוד הפעם יום פטירת אאמו"ר בדיוק,, אם הוא כ' מנחם  
אב (9 אוגוסט) לפני שקיעת החמה, או לאחר כך. ואולי יש לברר אצל יעקב יוסף  
ראסקין וכו' שהיה אז שם".**

בכל מכתב שהרבי שיגר אל אבא, היה מוסיף לפני החתימה בכת"ק "פ"ש  
לכל המתפללים והגבאים בראשם" ולעיתים בנוסח אחר אבל דומה.



## **אני זוכר אתכם !**

מספר אחי הרשד"ב שיחי:

"יום שלישי בבוקר, י"ג אדר א' תשי"ד. משפחתנו הגיעה לארצות הברית.  
בשעה 8 בערב נכנסו בני המשפחה ליחידות'. הרבי קיבל אותנו במאור פנים  
מיוחד ופנה מיד אל הילדים ושאל אותנו: "קינדער איר געדענקט מיר?" [ילדים,  
האם אתם זוכרים אותי?], ומבלי להמתין לתשובה המשיך באותן פנים מאירות:  
"איך געדענק אייך !" (אני זוכר אתכם!).

עוד שנים רבות אחר כך, אירע שיהודי ניגש אלי ושואל

"אתה ממשפחת בוטמאן?"

"כן"

"הייתם בפאריז אחרי המלחמה"

"כן"

"גרתם ברחוב ריא די'ע"

"כן"

"אני זוכר אותך כשהיית ילד"

הי' נעים לשמוע כשהתחילו לספר על אבא, איך שהוא קיבל את כל אדם בסבר פנים יפות, איך שהוא נתן את התחושה לכל באי בית הכנסת כאילו זה הי' הבית כנסת שלהם, ולא גמרו עליו את ההלל.



## הטשולנט של אמא

גם אמנו ז"ל עזרה רבות ליתן ליהודים התחושה "שהם בבית". אמנו היתה מכינה למתפללים כל שבת טשולנט חם. והי' יפה לראות איך שהמתפללים נהנים ממנו. הם המתינו לזה משבת לשבת. הי' נראה במוחש שלטשולנט החם הזה שהיתה אמנו מטריחה להכין מדי שבת בשבתו הי' "טעם גן עדן".



## הכנסת אורחים

מלבד הפליטים, היו גם תיירים וסוחרים שהגיעו מחוץ לצרפת, ובשבתות הגיעו להתפלל בבית הכנסת בקומה השלישית ולסעודות לביתנו. אני זוכר במיוחד את פרופסור פישל שניאורסאהן ז"ל, ר' ברוך דובדבני (שלימים "רין" לראשות העיר של ירושלים). ר' ברוך דובדבני לימד אותי ניגון על המילים "אשריהם לצדיקים לא די שזוכים לעצמם אלא שזוכים לאחרים לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות".

מכיון שהמתפללים בבית הכנסת היו ברובם מפולין היו נוטלים ידיים ל"שלוש סעודות", ואני זוכר את הניגונים שלהם "בבואי מאדום" "ברוך א-ל עליון", "שהשלום שלו". וגם שבאמצע ה"שלוש סעודות" היו נעמדים באימה וביראה, סוגרים עיניים בחוזק, מרימים ידיהם כלפי מעלה ושואגים בקולי קולות במבטאם האופייני "ה' מלך, ה' מלך, ה' ימלוך לעולם".

החסיד ר' שמואל יצחק רייצעס ז"ל היה בא כל שבת ל"שלוש סעודות". לפי מה שאני זוכר לא היה אוכל. הי' יושב בראש השלחן עם גבו לקיר המערבי של עזרת הנשים ובעת הסעודה חזר מאמר חסידות. פעם חזר המאמר "משכני אחרין נרוצה" (ספר המאמרים אידיש) שעשה עלי רושם גדול.



## "איך קוראים לכם?" — "א איד!"

סיפר לי אבא שפעם הגיע לבית הכנסת יהודי אורח ניגש אליו אבא נתן לו שלום, שאל לשלומו כמנהגו הטוב של אבינו, ושאל לשמו, ענה לו האורח "א איד" ("יהודי") ותו לא. ראה אבא בעינו החדה שהוא יותר מ"עובר אורח" אלא גם בן טובים מובהק ומצא עוד הזדמנות לשאול לשמו. והוא באחת—"א איד". בשבת בבוקר (או לשבת השני') סידר אבא (שאם כי הוא לא היה הגבאי הרשמי בבית הכנסת הרי שהיה למעשה הבעלים של בית הכנסת אחרי דודנו הרז"ש) שיתנו לו עליה, וכשהגבאי שאל לשמו ענה "ברוך אליהו בהרב ר' מנחם מענדל". כשאבא שמע "בהרב ר' מנחם מענדל" ראה שה"חשד" שלו לא הי' "בכדי". אחרי התפילה ניגש אליו אבא ואומר לו "כעת אתם מוכרחים להגיד לי מי אתם" וענה "קוראים לי ברוך אלי' שניאורסאהן". אבא צדק! מאז התפתחה ביניהם ידידות גדולה.

ר' ברוך אליהו שניאורסאהן ז"ל היה בנו של הרב מנחם מענדל ז"ל שניאורסאהן בן ר' שמריהו נח מבברויסק ז"ל. הרב מנחם מענדל הנ"ל היה מיודד עם כ"ק אדמו"ר הרש"ב והרב החסיד התמים ר' רפאל נחמן ז"ל כהן מספר ב"שמועות וסיפורים" שכ"ק אדמו"ר הרש"ב נבג"מ ציוה לו לדאוג עבורו לאוכל.

ר' ברוך אלי' היה תושב תל אביב והיה מיודד מאד עם --יבלחט"א-- אחי הרב ר' שלום דובער שיחי'. היה זייער אן איידעלער מענטש (איש עדין מאד) וארשת של נסיכות טבועה בו. בהיותי בארץ הקודש בשנת תשכ"ב (כאחד השלוחים ששלח הרבי לישיבת תומכי תמימים בלוד לשנה) הייתי בא לפרקים לשבת לתל אביב, בהזמנת מחותננו הרה"ח ר' שמרי' גורארי' ז"ל חותנו של יבלחט"א-- אחי הרשד"ב שיחי'. בשבת קודש בבית הכנסת חב"ד בנחלת בנימין קנה לי ר' ברוך אלי' עליה.

אחרי התפילה הזמין אותי לביקור לביתו לשעה חמש בצהריים לפני תפילת מנחה, ונתן לי הכתובת ומספר הדירה. כאשר הגעתי לרחוב שלו ראיתי שהוא עומד על יד הבית ומחכה. "לא רציתי שתצטרך לחפש את הדירה..." אמרתי לעצמי איש זקן בא בימים וחלש מטריח את עצמו לרדת מהמדרגות ולחכות בחוץ כדי שבחור צעיר לא יצטרך "לחפש את הדירה"!

## מרכז לאירועים וחתונות

הבית גם שימש מרכז לאירועים ולחתונות ואני זוכר כמה חתונות שהיו בבית, כולל חתונת ר' אברהם קארפ ז"ל עם זוגת תלחט"א. אני זוכר שבחתונה אמר גיסו ר' יוסף חיים סלאווין ז"ל כמה וכמה פעמים "לחיים" והיה בשמחה גדולה.

## הסוכה ומקלו של אבא

גם סוכה די גדולה היתה לו לדודנו על יד בית הכנסת. והיתה הסוכה בקומה השלישית ומסובבת בד' קירות הבית כך שלא היו צריכים "לבנות" אותה בכלל ורק היו צריכים לכסות אותה בסכך. אחי הגדול ר' שלום דובער שיחי היה מכסה את הסוכה מתוך הסוכה, ולבסוף היה עולה על הגג עם הסכך, דרך הפתח בתקרת הבית במסדרון הארוך שעל יד בית הכנסת, היה שם סולם תלוי על מסמרים כל השנה. וכשאחי היה על הגג עם הסכך היה אבינו מעלה את אחת ממקלותיו אשר הלך בהם לסמן את המקומות שעדיין לא היו מכוסים כל צרכם וברגע שהיה המקל עולה מיד היה המקום מתכסה בסכך.

הסוכה היתה במקום מאד נוחה עבורנו כי לסוכה יצאו כמה חלונות מצד אחד החלונות של עזרת הנשים ומצד שני החלון של המטבח הקטן והצר של אמא, ודרכו היתה מעבירה את האוכל ישר לסוכה.

היות ובפאריז היה קשה מאד להשיג סוכה, כי כולם גרו בדירות בבתיים גדולים משותפים ואו שלא היה מקום מתאים לסוכה או שבדרך כלל מנהלי הבית המשותף לא רצו וכו' באו הרבה מאנשי האזור לאכול בסוכתנו והיתה הסוכה מלאה עד אפס מקום עד שלפעמים אכלנו במשמרות. גם מקום החופות היה בסוכה.

## המלמדים הראשונים

בבית הזה למדתי עם המלמד הראשון והמלמד השני שלי. המלמד הראשון היה דודי הרה"ח התמים ר' אבא הלוי לוינ ז"ל, שהיה נשוי לדודתי אחות אבא מרת חי' שציערע ז"ל או כפי שקראנו לה "די מומע סטרה". אבא ביקש את גיסו-דודי ללמדני עברי וחומש. דודי היה איש נפלא ומלמד בחסד עליון. אבא היה אומר "אבא גיט אוועק די גאנצע הארץ", אבא נותן את כל הלב. ואמנם זכה דודנו להקים דורי דורות של תלמידים ותלמידי תלמידים שהכניס בהם לא רק את הלימוד רק גם את ערכי היהדות באהבה ובמסירה ונתינה מופתית.

הלימוד היה בבית הכנסת בקומה השלישית דודי היה אומר שאם "אלמד טוב" יזרוק לי מלאך "קאנפעקטן" (סוכריות). מדי פעם השתדלתי בזה וה"מלאך" אמנם קיים הבטחתו ומקורות בית הכנסת נזרקו קאנפעקטן...

המלמד השני שלי היה הרה"ח התמים ר' אהרן יוסף ביליניצקי ז"ל בנו של הרה"ח התמים ר' ישראל נח "ישראל נח הגדול" ביליניצקי. אחרי שדודי "דער פעטער אבא" נסע עם משפחתו לארה"ק ביקשו אבא ללמוד אתי חומש.

ר' אהרן יוסף היה א דורכגעווייקטער חסיד — חסיד בכל נימי נפשו, מהסוג הישן של חסידים, מבני העליה שהם מועטין. ר' אהרן יוסף היה השמש בבית הכנסת ועשה מלאכתו באמונה. היה הצנע לכת במדה מיוחדת. אבא היה מספר שפעם עמד ר' אהרן יוסף באמצע בית הכנסת "מיטן טלית איבערן קאפ" כאחד המתפללים ואחרי זה ראה אבא שהריצפה במקום שהיה עומד היתה רטובה בדמעותיו.



## הלחם השחור וההערינג

בכל יום שישי היה ר' אהרן יוסף נוסע "אויפן פלעצל" וקונה שם כיכר לחם שחור ודג מלוח "א הערינג" שהיה מקפל בעתון. לסעודת שלוש סעודות היה מוציא את הסעודה הגדולה. זוכרני שאחותי הצעירה מרים פייגא תחיל' אשת גיסי הרה"ח התמים ר' יהודה לייב שיחיל' סברדלוב, ואני, היו מחכים להלחם השחור וההערינג של ר' אהרן יוסף. ואם כי אמא עליל' השלום היתה מאכילה אותנו באופן הכי טוב, ב"ה, הרי שלהלחם השחור וההערינג של ר' אהרן יוסף שהוציא מהעתון, היו טעמים מיוחדים שהיוו "עונג שבת" אמיתי.





## בחור על ספסל

אחרי שנים ראיתי אותו בבית חיינו. והי' הדבר בבוקר אחר התוועדות של הרבי בבית הכנסת למעלה ב 770. לקח לו בחור שני ספסלים וישן עליהם את שנתו. אמרתי לר' אהרן יוסף, "איר זעהט א חסיד'ישער בחור, ער שלאפט אויף א באנק" (אתם רואים חסידישער בחור שישן על ספסל). הסתכל ר' אהרן יוסף וענה, "עה, א גרויסער פריץ, ער דארף צוויי בענק, איין באנק טויג עם ניט". ("עה, פריץ גדול, הוא צריך שני ספסלים, ספסל אחד לא די לר").



## "פאטשטאלייאן"

לבית הזה היה מגיע מידי פעם הרה"ח ר' מאיר חרלוב ז"ל, שאבא היה מיודד אתו. כל פעם שהיה נכנס לבית היה צועק עוד מקומת הקרקע "פאטשטאלייאן, פאטשטאלייאן" — כלומר, הדוור הגיע. לשמיעת קולו היו אחותי ואני רצים למטה לקבל פניו של "הדוור" אני הייתי מיד מטפס על כתפיו תוך שהוא עוזר לי באהבה וחיבה והיה מוציא מכיסו סוכריות וממתקים..

בהיותי בארץ הקודש בשנת תשכ"ב זכיתי לשמוע איך שהוא מכריז בחתונות שלוש פעמים מיט א שטורעם "מיט דער רעכטער פוס אין א מזל'דיקער שעה". גם ביקרתי אותו כפי בקשתו בביתו ברמת גן. יזכר שמו של האיש הטוב והישר הזה .

לחיים, ר' מאיר.



## מנחה על יד התעלה

כשיצאו מביתנו ופנו ימינה עד סוף הקווארטאל (בלוק) היתה תעלה (קאנאל) שבה גם נסעו אוניות. לתעלה היו שני גשרים. גשר בשביל עוברי רגל ורכבים, וגשר שני עם מדרגות גבוהות רק בשביל עוברי רגל. וכשהיתה אוני' צריכה לעבור היה גשר הרכבים נפנה משתי הרוחות עד שהאני' עברה ואז חוזר לעצמו. על יד התעלה היו אילנות. זכורני שיום אחד אחר הצהריים אבא רצה לקחת אותי לטייל, ולקח אותי ליד התעלה בצילו של אחד האילנות. ההליכה היתה קשה על אבא וחצי הקווארטאל היה מאמץ שהיום אני מעריך מאד. לפני שעזב אמר לאמא איפה הוא הולך.

הלכנו וישבנו שם תחת האילן על יד התעלה. כעבור כמה דקות הגיע יהודי. הוא בא לבית ורצה לראות את אבא. אמא אמרה לו איפה שהוא יכול למצוא אותו. אחרי כמה דקות בא עוד יהודי. אחרי כמה דקות עוד יהודי ועוד יהודי, ועוד יהודי ועוד יהודי. פתאום אומר אבא "זע, ס'איז דאך דא א מנין, לאמיר דאוונען מנחה" (הנה, יש מנין, נתפלל מנחה) ותוך רגע התחיל אבא לומר "קרבנות" והוא בעצמו "ניגש לעמוד" כשליח ציבור על יד האילן והתחיל "אשרי".

במשך השנים הייתי בפאריז ארבע או חמש פעמים, וחזן ממה שהייתי מבקר את הבית הייתי הולך עוד חצי בלוק לראות אם התעלה עדיין קיימת ואם האילן עדיין עומד...



## המפגש ההסטורי על המדרגות

בהיותנו בפאריז הייתי עד ראי'ה לשני מפגשים מיוחדים במינם.

המפגש הראשון.

בחודש תמוז תשי"ג חזר דודנו הרז"ש ז"ל לפאריז. זכורני שנסעתי עם אחי הרשד"ב שיחי' לקבל פניו. דודנו לא ראה את אמא במשך שמונה עשרה שנה מאז שעזב את רוס' בשנת תרצ"ה ועזב את דירתו במוסקבה בשכונת איזמיילעווע (ב' חדרים ומטבח) לאבא ואמא.

לא רק שלא נתראו לזמן של שמונה עשרה שנה, דבר הכי מרגש כשלעצמו, אלא שהיו בין השנים גם השנים הכי איומים וטרופים, השנים של מלחמת העולם השני' -- שנים שלא ידע האח אם האחות קיימת ולא ידעה האחות אם האח קיים, ותודה לא-ל שניהם שרדו את ימי השואה האיומה והיום, בחסדי השם יתברך, הם נפגשים אחרי שמונה עשרה שנה ואחרי מלחמת עולם...

כשהגיע דודנו לביתו עלה על המדרגות עד לקומה השני' ומשם למדרגות לקומה השלישית. דודנו הספיק לעלות כשני שלישי מהמדרגות ואמא שמעה שהוא מגיע ורצה אליו למדרגות... המפגש ביניהם לא יתואר במילים...ואותן הרגעים אזכור לנצח.



## החסיד הרב ר' שמואל בן הרב ר' אשר גראצמאן מניקוליב

דודנו הרז"ש, למד בליובאוויטש ולמד יחד עם הרה"ח ר' שמואל בן הרב החסיד הנודע ר' אשר גראצמאן ז"ל מניקוליב. ר' שמואל גראצמאן היה גר אז בלונדון וביקר בפאריז ובא לראות את דודנו הרז"ש. הם נפגשו בחדר האוכל "סטאלאווע" בחדר האמצעי בדירה בקומה השלישית. אם אפשר לתאר מפגש בין שני חסידים-תמימים שלמדו יחד בשבת תחכמוני בעיר הבירה ליובאוויטש ונפגשים כעת שוב אחרי עשרות שנים ואחרי מלחמת עולם — זה היה המפגש. ואם ישנה הזדמנות לראות במוחש איך ששני חסידים אוהבים איש את רעהו יותר משני אחים, זאת היתה ההזדמנות.



### אני חוזר הביתה

עזבנו את פאריז בשנת תשי"ד לפני חג הפורים. הבית הזה היה שייך לחברה מסויימת והיתה ברשות דודנו בשכירות. ובשנת תשי"ח (לערך) לא רצו בעלי החברה להמשיך את השכירות.

הפעם הראשונה שהייתי בפאריז אחרי זה, היה בקייץ תשל"ד. נסעתי לארה"ק לבקר את אבא ז"ל, ועצרתי בפאריז לבקר את ביתנו ואת ישיבת תומכי תמימים בברינאוה שם למדתי בעבר שלוש שנים. גם בתשל"ט כשחזרתי מביקור בארץ הקודש וראיתי את אבא, עצרתי בפאריז.

התקשרתי לבית. אמרתי לבעלי הבית (בצרפתית שלי... איך שהוא... עד שהבינו) שאני רוצה לבקר את הבית. בבית היו כעת משרדים רבים של חברה מסויימת. דומני של אינשורנס (ביטוח). ענו לי באופן חד משמעי שדבר כזה לא בא בחשבון.

הייתי נחוש לבקר בבית. הגעתי לבית, בקשתי עזרת ה' להצליח במשימתך, ואמרתי שאני רוצה לדבר עם "המנהל". שאלו אותי כל מיני שאלות, מה אני צריך, אולי הם יכולים לעזור לי וכו' וכו' עניתי שיש לי משהוא מיוחד ואני רק יכול לדבר על זה עם המנהל. אנשי המשרד הסתכלו אחד על השני, מי זה ה"ראב"ן המוזר הזה. ואני באחת—אני צריך לדבר רק עם המנהל וכך נמשך "המשא ומתן" כמה וכמה דקות.

בעזרת ה' הגעתי בסוף למנהל. אמרתי לו, איך שהוא, שגרתי בבית הזה ואני "ילד שחוזר לביתו" ואני רק רוצה לעשות סיור בבית בו גרתי, וסיימתך,

"סילוואו פליי, מעסיו לע דירעקטאר" (בבקשה, אדוני המנהל). המנהל ת"ל קיבל את דברי, הרים את השפופרת וביקש מאחד המזכירים לבוא אליו "טוטסוויט" ("מיד"). המזכיר נכנס לחדר כל עוד נפשו בו, חשב שבטח הוא עשה משהוא לא בסדר והמנהל הולך ל... המנהל אמר לו שיתן לי סיור בבית ויתן לי כניסה לכל חדר שארצה.

המזכיר נשם לרוחה... הוא עשה את עבודתו בשלימות. הוא הכניס אותי לכל חדר בכל הקומות, עמד על ידי כשומר, ולכל חדר שנכנסתי סיפר להם שגרתי בבית הזה והמנהל נתן רשות מיוחדת לביקור הלא שגרתי הזה.

"מעסיו לע דירעקטאר", המנהל, רצה להמחיש את הבנתו לענין, ולא זז עד שהושיבני על כסאו והתייצב מאחורי לתמונה. חדר עבודתו של המנהל הי' מוכר לי מאד. זה הי' חדר השינה שלנו בקומה השלישית של הבנין...

הבית היה כעת הרבה יותר מטופח ומשופץ ממה שהיה קודם רק שלא היה לו "קייין אידישן טעם". את בית הכנסת שלנו חילקו לכמה חדרים. אמרתי לעצמי "נו, וואס פארשטייט א גוי אין א שול". ("מה מבין גוי בבית כנסת"). עכ"ז יצאתי בהבית עם סיפוק גדול שזכיתי אחרי עשרות שנים "לחזור הביתה".







### בתמונה למעלה:

בחתונת אחותנו מרת ליבא לאה תחי' עם בעלה הרה"ח התמים ר' יואל שיחי' הכהן.

הרבי, אבא, הרה"ח ר' ישראל דזייקאבסאהן ז"ל, ר' יואל, משמאל, אמנו מרת יהודית ז"ל.



### בתמונה משמאל:

אחינו הרה"ח התמים ר' שלום דובער שיחי' על יד הרבי בחתונת אחותי ליבא לאה תחי'



אבינו, דודנו הרה"ח ר' שניאור זלמן שניאורסאהן,  
ר' יואל, אחותנו ליבא לאה,  
(רואים קצת מצד שמאל)  
אמנו מרת יהודית ז"ל



הבית מס' 10 ריע דייע

ד.ה

א' י' ט"ז, התשס"ח. ב.ה.י.ז.  
פזוז הרב'ה והרה"ה הווא איה' נוצ' וט'  
צהור'ה ט'

אום ודכרה!

דאצ'ה די אכרה

ת'ה די מיטור ק'לה חדיה אחת של כתיבי גאה וסת' חליות  
של סיבורים (א'רדב הנשא די הכרד' ט' ק'ה'א'ב'ע'ל'ע). א'ל' כ' פ'א  
הבדר דזיין, דאשכ דאג'ל' העת' שחנ'ן אה'ם הכרה יונכ, ישכ  
די א'ס האצ'נה אה'ם או ז'ע' א'נ'ט' צ'ד'א וצ'ל'א'ע.

אה גע'ר'ט שאלו א'הצ'י'א'ט' פ'עה אפ' - הכי צ'ד' א'ה נ'ת'ק'ד'  
א'פ' א'פ' א'מ'צ' א'ה'ם.

ד'נא'רד א'ל'ו'ה ס'כ'ים י'ת'י'ב'ה'נה ד'ד'ו'י א'א'כ'ר'ה' א'ת'ר'י'

א'ס'כ'ר' ה'ב'ד'ז כ'נ' ה'א'י'ש'כ'ו'י'ת, א'ז'ל' א'ח'פ' ה'ד'ע'ק'ים ח'ס'כ' ד'א'ע'  
כ'ת'ס', כ'ט' א'י'נ'ו א'ו'פ'י'ד ד'א'י'ב'ה'א'ו'ן צ'י' ה'א'ל'ו'ה ו'ז' א'י'ז'ה כ'ת'ר'ת'  
ד'כ'י' ש'ת'ר'ה' ד'א'י'ג'ת' ד'ה'ו'ל'צ'ת' ה'כ' ק'א'נ'ת' ו'ד'ה'נ'פ'.

ד'ב'צ'ת' א'י'ס'וד צ'ל'ת'ה א'י'י' ס'ו'ל' ש'ד'ז ז'ה א'ו א'א'ל'צ' ש'ד'וד  
ה'ד'ו'ל' ס'א'ו'ן, ח'ק'צ'י' א'ד'כ'ר א'ל'פ'כ'ר ה'ד'ע'נ'ים ש'נ'א'ס'כ'ו א'ה'ל'ן א'ד'ו'ב'ת',

ז'ד' פ'אה ש'ת'ו'י די, ד'ו'פ' ק'ו'פ'ס נ'ס'ד'י. ו'א'ח'פ' ה'א'צ'י'נ'ים ה'א'לו ה'וא ז'ע'ן  
ה'נ'פ'נה (א'ז'ל' ס'כ'א'ו'ן, ה'ש'ת'ר'ת'ו'ת' ד'ז'ה ה'וא ד'א'ע'ר'ה' א'ל'א ז'ע'ד'ר ד'ה'ו'ל'צ'ת')

צ'י'ו'ן ש'ט'א'ס'ז א'ל'ס'ז). א'ז'כ'ו'ת' ש'ש'א'ת'ת' י'ת'ק'ו'ב' א'ה'נ'צ'ה ד'ז'ה ד'א'ת'ן  
ו'ד'א'נ'ת' א'נ'ש א'ט'כ' ה'ט'ר'ת'ו'ל' ד'א'י'ה'ם, א'י'נ' י'ז'פ'ד ב'ד'כ'ר ד'ד'ו'ק' א'י'ס'

י'ח'י'ב'ים א'ו ו'ד'צ' ה'א'ת'ר'ס'ט'ן ד'ז'ד' ק'נ'ד'י'ז'ת', א'ס' י'ה'ו'ה ד'ב'כ'ל' ל'כ'ר'ה'  
א'צ'ש'י', ה'א'ס' ו'ז'פ'ד א'ר'ם ש'ה'צ'ל' צ'א'ו'ן ו'ט'ל' ו'ט'ל' א'א'ר'ת'

מכתב הרבי בהיותו בפאריז  
אל המשפיע הנודע הרה"ח ר' ניסן נמנוב ז"ל







# מכתבים מחצרות קודש

## במשך השנים תשכ"ד, כ"ה וכו"ח

### ה' חשון תשכ"ד

ב"ה יום ד' ה' חשון תשכ"ד

לידידי היקר משה שלמה שי'

שלום רב וברכה!

אחדשה"ט! את מכתבך קבלתי בזמנו ונהנתי במאד ואפילו שהיה קצר, אבל עצם הענין שממשיכים אנו להתדבר עכ"פ בכתב ונקוה להמשיך הקשר בתקפו....

כאן הכל ב"ה בסדר, לכתחילה היה קשה לחברנו להתרגל למצב כאן כי המקום חדש וכו' אבל כעת ב"ה התרגלתי ומאד מרוצה, תזכור שדברנו פעם על החברה כאן שהם לא חברותיים וכו' והתבטאת שלא איכפת הרי באים בעיקר לכ"ק אד"ש, ובאמת הוא לא לגמרי כך, כי באם לוקחים את זה ללב זה מפריע בהרבה מובנים, אבל המצב לא כל כך רע כמו שחשבנו ולאט מתרגלים.

כך חדש העיקרי עבר וכעת נכנסים לחיים רגילים יום יום, הסדר בישיבה כבר התחיל ולומדים מסכת קדושין, היות ואנו כבר למדנו מסכת זו בשנה שעברה לכן אנו לומדים את זה רק חצי יום ובחצי השני אנו (אלי' קוק שלמה גלעדי ואני) לומדים ב"ב.

חצי יום הראשון אני לומד עם אלי' קוק וחצי השני עם שלמה גלעדי ובשיעורו של הראש ישיבה פעם אחת בשבוע שעור כללי, חסידות לומדים כאן כל

הבחורים ספר המאמרים תש"ד, אחרים המשך ראשון אחרים המשך שני ואחרים המשך שלישי, ואנו לומדים בשיעורו של המשפיע דפה הרב דזייקבסאהן כל יום שיעור 3/4 שעה, חברי בחסידות הנה בבקר לא צריך חבר כי יש רק חצי שעה עפ"י רוב עד השיעור ובערב בינתיים אני לומד עם ב.צ. ליפסקר, גם אחרי הסדר יש לי שיעורים וצריך אני להתחיל אותם ביום א' עם נתן וולף חסידות בדיוק מה אינני יודע יכול להיות המשך ס"ו ואח"כ שו"ע, עדיין לא ברור עם מי.

כך המצב פה בגשמיות לא במיוחד טוב ובפרט לפי ערך כמו שזה בישיבתנו בכפר, מקום השינה הוא בערך 5 רגעים הליכה והעיקר שהולכים בלילה זה מסוכן ובאמת מפחדים, וברוחניות הנה מובן שכאן צריך להיות יותר טוב ובעיקר שנמצאים קרוב לד' אמות לכ"ק אד"ש, ושומעים שיחות וכו', זה וודאי שיש יותר חשק לקרוא אח"כ את השיחות ולשננם, כי הרי שמענו אותם מפיו הק'.

בטח את השיחות שמעת מהאורחים שחזרו שבוע זה ואין לי מה להוסיף, כעת (אני ממשיך מכתבי מהאמצע ביום חמישי בלילה) נכנסו ליחידות עסקני הישיבה ובוודאי תהיה שיחה כרגיל, גם ר' יואל כהן נכנס ובוודאי יחזור אח"כ את השיחה.

שלום החברה כלם ב"ה טוב מחכים למכתב מאפרים וולף (אינני יודע בדיוק מה צריך להיות כתוב שם) ואז יכניסום בתור בחורי ישיבה.

יחידות איננו יודעים מתי נכנס אולי בשבוע הבא, אתמול נסע מכאן הבחור שמואל רודל לישיבתנו בכפר בכוונה ללמוד שם, את הבחור כבר בוודאי תכיר חברמן וגם שייך ללימוד, בוודאי תשתדל שיהיה לו בהתחלה עם מי ללמוד ושירגיש עצמו נוח כי אחרת לא יהי מי שיסדר זה.

כן בוודאי עמישר סגל יגיע שבוע הבא כי הוא מכרח לחזור מטעם הצבא מיד... מסור ד"ש לכל החברה לכ"א בפרט, תאמר לישיעי' הרצל שאני כבר התחלתי לכתוב לו ואשלח לו אי"ה בקרוב... אסיים באיחול להצלחה בלמודים

חברך דו"ש שמואל



## כ"ג כסלו תשכ"ד

ב"ה

אור ליום ב' כ"ג כסלו תשכ"ד שעה 11 לילה

לאחי היקר אברהם אלטר שלי.

שלום רב וברכה!

.. ורק ובעיקר שהי' התועדות י"ט כסלו של כ"ק אד"ש יום ה' בלילה משעה 8:30 עד שעה 2:30, והיו שיחות מאוד מענינות, ארבעה שיחות קודם המאמר .. אכתוב כאן בקיצור מאד השיחות כי אין לי זמן הרבה להאריך, אגב שמעתי גם הטייפ אצל חבריו של נתן שהתידדתי אתו כאן ומוכן שזה עזר לי הרבה לזכור השיחות והאמת שזה בכלל אחרת אם שומעים אחרי ששמעת מהרבי עצמו שאז רוצים לשמוע וממילא מקשיבים לכל מלה, זה הפעם הראשונה ששמעתי טייפ מהתועדות ששמעתי מהרבי. ובטח החברה יחזרו שם השיחות. גם ר' מענדל פטרפסס הי' בהתועדות, כן ר' ניסן נעמנאו, אבל לא הי' משהו מיוחד, בנוגע ר' מענדל כתבתי גם הביתה הפרטים בזה, ...

אח"כ הי' המאמר ד"ה קטונתי מכל החסדים ומכל וכו'. . זה ארך 3/4 שעה, אח"כ עוד כמה שיחות הדרן על הש"ס .. והדרן בתניא בקצור, האמת שאני מתעצל להאריך בכתב על סמך שהחברה יחזרו השיחות, ובטח גם תוכל לשמוע את הטייפ.

גם בשבת הי' התועדות, כל הזמן לא ידעו אם יהי' אבל אחרי התפלה אם כ"ק אד"ש לא מחכה להכרזת זמן תפלת מנחה זה סימן שמתועדים וכך הוה, לא הי' מאמר רק הי' שני מאמרים קצרים לאדמוה"ז (בצורת שיחה) היו ג"כ שיחות מענינות ומאד תקיפות, תבע מאד הענין דיפוצו והיו לשונות לא רגילים ואמר פעם בלשון שאם הוא טוען "ניט גישמאק?! (אזי המענה הוא) ניט גישמאק!", "ניט צופרידן?! (אזי המענה הוא) ניט צופרידן", וואס עפעס איז דאס מיין גורל (התשובה) האסטע א קשיא, ובטח גם שיחות אלו יחזרו הבחורים.

גם השבת בטח אי"ה יהי' התועדות והחברה עוד יהיו וזה יהי' התועדותם אחרונה בינתיים. בטח אתה יודע שהחברה נוסעים אי"ה שבוע הבא יום א. ואני חושב שהם יגיעו קודם למכתב. בינתיים נראה שהם יוצאים בשעה ?? בערב ומגיעים לארץ יום ב' בערב, להרבה מהם שאין כסף חזרה הם עוד שוברים את הראש ועוד עדיין לא יודעים מה לעשות, אחדים כבר השיגו הלוואות ואחדים עדיין לא ואולי המרכז יתן להם אבל בתנאי שיותר לא יתנו לבחורים לבוא בצורה כה הפקרית, הרב חדקוב השבוע הודיע להם שעליהם לנסוע ביום א' בלי שום תרוצים ובלי שום דחיות. פשוט בגלל הצבא, את כל הפרטים בזה הרי תשמע מהם.

כאן ב"ה כרגיל, היום ספר לי מענדל שקבל מכתב מסבא אחרי צפי' ממושכת למכתב, וכפי שספר לי סבא קבל חשק לבוא הנה, השבוע אני צריך לנסוע למיגרשין כך זה נקרא כאן הכוונה משרד הפנים האמריקאי בעד להחליף

הניירות מתייר לסטודנט, כי השבוע הבא יגמר לי בינתיים הזמן של הויזה, ואי"ה מחר אסע עם אחד הבחורים, כך התיידדתי עם הרבה חברה ויש לי חברה שיסכימו לנסוע אתי. שלום הדודים והדודות ב"ה טוב וכן ילדיהם שיחיו, את יוסף ראיתי בהתועדות אבל לא דבר אתי הרבה כי בא ישר להתועדות ומיד אח"ז נסע חזרה.

כעת בזאל לא נמצאים רק הבחורים נתן וולף אלי' עבר מנחם חנזין ועוד שני אמריקאים ואני, כי רובם כעת בחתונת בנו של ר' ניסן מפרז. אבל האמת שבכל יום זה כמעט כך ולא יושבים עד שעה מאוחרת.

אני כבר מנסה לסיים כי אינני מוצא משהו מיוחד לכתוב וגם אני יודע שאם אשאיר את המכתב למחרת זה כבר יתעכב עוד קצת ולכן אני מזדרז, שכחתי לכתוב לך איפה שאני אוהב בג' ב"ב, עוד מעט אני גומר פרק ראשון פעם שני' ומעניין האם למדתם בשעורים גם הדפים הקלים יותר, וכעת אנו מתכוננים ללמוד פרק חזקת הבתים ולדלג על לא יחפור, קדושין אני אוהב בדף י"א, ומובן שזה יותר לעיונא. חסידות אני עוד לומד תש"ד ואוהב מאמר הרביעי (בשעור) מהמשך השני. כך אין חדשות, אני מסיים באיחול להצלחה וכל טוב.

המחכה לתשובתך המהירה

אחיך אוהבך בלו"נ

שמואל

מסור ד"ש לכל החברה שלי ובפרט לנתקה ולמני.

ג. ב. בנוגע הדפים של דקדוק הנה זה לא עולה כסף כמובן אקוה לקחת בשבילך ג"כ דפי השעור ואת השני לקחתי ושלחתי אתמול הביתה, אבל הראשון גם לי אין כי לא הייתי בשעור ונגמרו הדפים.

מסור ד"ש לשמואל רודל ממני, ומשלום בער ליפסקער חבירו מקנדה.



## י"ד טבת תשכ"ד

ב"ה אור ליום ב' י"ד טבת תשכ"ד

.. היום יצאה השיחה משבת חנוכה ואי"ה אשלחה יחד עם המכתב. כן בינתיים הספקנו ללמוד שני שעורים מדקדוק ושיעורים מאוד נחוצים, לקריאה בתורה בפרט. אגב — שאלתי את המגיד שיעור (הרב שוסטרמן) מנין הם מלוקטים השיעורים? וענה לי ש90% מהמסלול .. אין כאן חדשות

אגב זה הפעם הראשונה ולואי שתהי' פעם אחרונה — ובלע המות לנצח — שראיתי לוי' כאן מאחד שאיני מכירו וכ"ק אד"ש יצא יחד עם כלם והלך קצת. ובאמת כמו שספרו שויהי נועם הוא אומר מאד מהר.

אולי כבר כתבתי לך שהבחורים נסעו וכ"ק אד"ש יצא לפתח עמד שם גם ר' שמואל לויטין ואמר לכ"ק אד"ש שהבחורים מכאן הם בעלי-הבתים בלויבאוויטש (לגריעותא) והבחורים מהארץ באים ונוסעים, וענה כ"ק אד"ש, הלואי בקדש חזיתך, (וד"ל).

אני מחכה למכתב ממך מהרושם שעשו הבחורים ומה התועדו ומה הי' התוכן הגם ששמעתי כאן קצת אבל אתה בטח תאריך. שמעתי ש.. התחיל עם השטיות ור' שלמה חיים באמת צעק עליו אני מתאר שרש"ח צדק. כתוב מה הי'? אני מתפלא כי כנראה שספרו מכאן לא טוב וכו' כי (לי עדיין לא, אבל) לאל' קוק כבר הגיעו מכתבים האם הוא באמת מרוצה וכו'. וכנראה שעשו העיקר לטפל וטפל לעיקר. האם העיקר הכוונה הי' הישיבה? והרי בעיקר באנו בכדי להיות אצל כ"ק אד"ש וזה פועל הרבה כשנמצאים פה, בפרט לשנה, בערך. ואין להאריך בדבר הפשוט. וב"ה שמזה אנו מרוצים מאד. את זה אני כותב לך כי כפי שהבנתי הם ספרו שם כך ולדעתי הסיבה היא כנ"ל שהמפכים כו'.

ג. ב. על השיחות שאני שולח במצורף, רציתי לכתוב לך כמה דברים השמטות שחסר אבל לא עברתי עליהם בעיון ואי"ה במכתבים הבאים אבל דבר אחד אני יכתוב כעת שעל הענין שכ"ק אד"ש דבר ושאל איך מתתי' והשאר איך מסרו נפשם הרי הגזירה היתה על חודש מילה שבת ועליהם הרי יעבור ואל יהרג, והרבי הדגיש את השאלה שלפי"ז ל"מ איך עזרו להם מלמעלה לנצח?. ע"כ.

אח"כ שאל ר' יואל בפתק הרי אז הי' ענין להעביר על דת והפסק הוא שבכה"ג אפי' על עבירה הכי קלה. ומהי התמי'? וענה כ"ק שלא הי' כוונתם להעביר על דת אלא להצר להם וממילא בטלו. ודייק בל' הרמב"ם ריש הל' חנוכה גזרו גזירה ובטלו מצוות ולא גזרו לבטל. והביא מראי מקומות ואיני זוכר בדיוק (וזהו חידוש).



## ט"ו טבת תשכ"ד

ב"ה אור ליום ג' ט"ו טבת תשכ"ד

אחדשה"ט, מכתבך מיום ג' קבלתי בזמנו ומאד שמחתי ולא היה לי זמן להתפנות עד כעת, והעיקר שנמשיך קשר תמידי שמחתי לקרוא החדשות וכו'

ובטח להבא תוסיף עוד פרטים...

כאן היה ר' ניסן עד אתמול ודיבר מענין זה להביא כמה בחורים מהישיבה דכאן לישיבתו כי חסר לו שם בחורים וההצעה נתקבלה, גם קבלו אשור מאד"ש, עדיין לא ברור מי יסע אבל אלו המעומדים הם מבולבלים קצת עד שיחליטו סופית, בינתיים הוא דבר על ששה בחורים מהכתה הצעירה דכאן.

אני כבר שמעתי ממנו התוועדות ומצא חן בעיני כך שאת כלם כאן כבר שמעתי רק את ר' יואל עדיין לא, וזה אני יכול להגיד לך שרש"ח פאלט ניט אראפ פון קיינעם נישט,

ר' ניסן בעיקר דבר מדוע לא בא בפועל דבורי כ"ק אד"ש, זה היה בדיוק אחר התוועדות שכ"ק אד"ש דבר (קשה) במלים חריפות שהוא כבר תובע ארבע עשרה שנה והעבודה לא נראית, מלים מאד חריפות, בטח כבר קראת את השיחות מש"פ וישב כ"א כסלו בפרט בסוף.

אתמול יצאו השיחות משבת חנוכה כך שלע"ע מרוב ההתועדויות יצאו השיחות אבל כעת אני רואה שזה לא מדויק, חסר כמה דברים וכו', שלחתי לאחי ותוכל בטח לקרוא.

השבוע היה כאן איזה לוייה וכ"ק יצא והלך קצת וכשחזר נכנס לזאל ואמר ויהי נועם ובאמת כמו שספרו שאומר מהר מאד, כך אין חדשות ויום חולף יום והזמן רץ ולא עוזר.

עוד מעט (מתקרב) כ"ד טבת ומסתמא יהיה התוועדות,

כך בענין הסדרים אצלי ובענין הלמודים הנה הכל ב"ה כרגיל בינתיים נגלה לפנה"צ אני לומד לבד קדושין ומובן שקצת יותר לעיוני ומזה אני מרוצה כי זה הולך מהר, ואחה"צ ב"ב עם שלמה גלעדי גמרנו פרק ראשון והתחלנו חזקת הבתים, אבל האמת שלב"ב בכלל אין לי בזה כל כך טעם מעניין איך אצלך, בעיני מסכת קדושין וב"מ הרבה יותר מענינים בשבילי ואולי בגלל שהלימוד ב"ב לא לעיוני ממש,

חסידות אני לומד לבד בבקר תש"ד המשך שני ובסדר השני תש"ג, חזרתני על המשך ראשון וכבר אני אוהו בסוף. בטח אתחיל ללמוד עם ש.ב. ליפסקר בסדר השני אבל עדיין לא ידוע מה נלמד הוא בטח עוד היום יגיד לי, אתו יש לי יותר קשרים ידידותיים ודווקא אני מרוצה מזה שאלמד אתו חסידות כי הוא בחור שמבין ענין בחסידות והרי אתה מכיר אותו, כך עם ר' יואל יש לי שפה משותפת ואני יכול לדבר אתו מתי שאני רוצה, הוא יש לו הסברה מיוחדת משהו מוצלח, עם היתר אין לי כל גישה. בכלל כאן אין לא הנהלה לא משגיח לא משפיע



כוונתי... אין השגחה וכאן מכרחים לקחת עצמנו לידיים כי אין מי שידאג.

ש.שער יש לו בעיות כי שלחו לו מהצבא שמחויב לחזור ומנסה כל מיני השתדלויות אבל כפיה"נ יחזור לסוף החורף, אני מכרח לסיים באמצע כי השעה מאוחרת ואינני יכול כעת להתרכז כי אני עייף, אתמול הלכתי לישון מאוחר ואסיים באיחול להצלחה לך בלמודיך ולכל טוב.



## כ"ח טבת תשכ"ד

[בשיחות קודש"ת תשכ"ד עמוד 138 נדפס רק חלק מהשיחה = המו"ל]

אור ליום ב' כ"ח טבת תשכ"ד שעה 11:30

אחדשה"ט, בשמחה רבה קבלתי מכתבך שנשלח על ידי התמים ש"ב לויך והתעכבתי לענות עד כעת בכדי שכבר יהיה אחר ההתוועדות ואכתוב לך ראשי פרקים. אגב — הת' הנ"ל לומד בנוארק כי ר' ישראל פרידמן בן דודו והוא שם ראש ישיבה.

קבלתי גם מכתב מהבית המבשר טוב ואני מחכה להמשך בשורות טובות, וכעת מה נשמע אצלך בטח תמשיך לכתוב פרטים מהנשמע אצלך בלמודיך וכן בכלל (בטח קבלת מכתבי שנשלח אליך על כתובת הבית מהסיבה שכתוב שם) וכעת אענה בקצרה על שאלותיך. א) ההוספות בסוף שעורי הדקדוק הם שלי שכך הבנתי ממנו ואם משהו לא מוצא חן בעיניך תוכל לחלוק כמובן, כך שמענו שעורים רק כפי מספר הדפים ששלחתי לך, כי כשיש התועדות לא לומדים, כך שזה לא הולך כ"כ מהר.

בנוגע השעור שלנו אצל הרב דזיקאבסאהן הנה זה כבר מזמן שאנחנו נכנסים כי ר' דוד רסקין לא הסכים לזה ובקש שנכנס. וכמדומי שכבר כתבתי לך סדר היום שלי (בבקר עם זרחי אח"כ השעור ובערב המשך ע"ב עם ש"ב ליפסקר וכמעט כל לילה ניגש גם ר' יואל ושואל ומסביר) גם הוספתי בסדר שאחרי הסדר אני לומד חצי שעה שו"ע הל' שבת עם שלמה גלעדי ואח"כ שעה מסכת כתובות עם הת' זאב כ"ץ. כך שזה נגמר עפ"י רוב ב-12:15. כך הלימודים הולכים ב"ה כרגיל ואין שום חדש במיוחד. . . איני רוצה להאריך כי אני רוצה להשאיר מקום לשיחות,

בטח כבר שמעת שבכ"ד טבת לא התועד כ"ק אד"ש (רק אנחנו הבחורים התועדנו עם המשפיע עד שעה מאוחרת) וכרגיל בשבת ה' התועדות היו שני שיחות ומאמר, המאמר ד"ה וארא אל אברהם וגו' תוכנו מאדמוה"ז ביכל כת"י

אדמוה"ז, שמביכל זה אמר רוב המאמרים שנה שעברה (שנת הק"ן) ובכל פעם הי' אומר שהשנה שנת הק"ן, והפעם אמר שג' ימים קודם השבת הי' יום ההילולא.

המאמר ארך כחצי שעה התוכן הי' ההפרש בין הגלות לגאולה ע"ד ההפרש בין עיבור ללידה וביאר באריכות כל הפרטים במשל איך שהם בנמשל כשהוא במעי אמו זה ענין נה"י בלבד ואח"כ זה ענין מוחין דינוקה עד מוחין דגדלות, יש גם בתו"א על הפרשה — המאמר הראשון — מענין זה, גם שמעתי שיש באור על מאמר זה בתורת חיים. המאמר עצמו הי' דוקא לא קשה. רק סדר הענינים הי' קשה לחזור.

שני השיחות היו א. מענין התחלה הפר' וארא שרש"י מביא (ג"כ) הלשון חבל על דאבדין ולא משתכחין הכוונה על האבות וזהו וידבר לשון קשה. והקדים כמה קושיות ביניהם הרי כתוב בתדב"א שכל אחד יכול לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי כו' ובטח היו כאלו שהגיעו. גם כתוב אין דור שאין בו כאברהם יצחק יעקב ומשה ואיך אומרים "לא משתכחין"? ובפרט שידוע שכל הדורות נמשכים מהדור ההוא (ובאר באריכות ענין זה) ואם אז אומרים לא משתכחין כ"ש בשאר הדורות, גם מהי תשובת הקב"ה חבל כו' על טענת משה למה הרעות כו'. (ועוד כמה שאלות)

וביאר באריכות ההבדל בין האבות למשה רבנו ע"ד שמבארים ההפרש בין מס"נ אברהם למס"נ דר"ע שענין ר"ע זה ע"ד משה רבינו וכידוע שמשה רבנו רצה שתנתן התורה על ידי ר"ע וגם אומרים וכלהו אליבה דר"ע שזה ענין תורה שבע"פ וזה ענין משה רבנו כי תורה שבכתב זה הרי מלמעלה משא"כ תורה שבע"פ ענינה שתלמיד מחדש, והגם שגם זה נתן מסיני אבל אומרים מה שתלמיד ותיק מחדש. והראשון הי' מ"ר ולכן עיקר ענינו תורה שבע"פ וזהו שייכות לר"ע, וענינו מס"נ עם תענוג.

ובאר באריכות מעלת האבות שלמ"ר אומרים במקום גדולים (האבות), אל תעמוד, שגדולה הכוונה מדת החסד כמו שהיא למעל' מהאצילות שזהו ההפרש בין חסד לגדולה ושם מעלת האבות (מס"נ בלי תענוג) משא"כ משה ענינו שכל זכרו תורת משה כו' (תורה ענינה שכל) ומצד שכל דקדושה טוענים למה הרעות וגו'.

לכאורה ל"מ טענתו הרי ידע שזה צריך להיות כהכנה לואח"כ יצאו ויקבלו התורה וכו' וכו' ומה טען? אלא טענתו היתה כמו שעד מצרים ג"כ יצאו את ענין ועבדום וענו אותם ע"י זה שהיו גרים בארץ נכרי' ומדוע צריכים את שעבוד מצרים? וע"ז היתה התשובה חבל על דאבדין כו' שאז היו האבות — וכן כל הדור כי גופי' בתר רישא אזיל — במדריגה כזו שגם ע"י שהיו גרים הרגישו גלות משא"כ אח"כ בדור משה אז כבר לא הי' מספיק ענין זה להרגיש הגלות

והי' צריך להיות דוקא ועבדום כו' וזוהי התשובה חבל על דאבדין ולא משתכחין שכעת אין האבות שמספיק ענין הגרות. ומה שכתוב שאין דור שאין בו' כו' שם זה על פרט ולא על הראש. ומובן שהשיחה בקצרה ומסתמא גם עם טעויות.

שיחה ב, היתה מענין השו"ע — באריכות וכמה שאספיק לי המקום והזמן אכתוב, דיבר מענין שהל' ת"ת נדפס עוד בחיי אדה"ז וכן התניא ושניהם בעילום שם (משא"כ כללות השו"ע נדפס אחרי הסתלקותו) כי כך הסדר קודם נגלה ואח"כ חסידות אבל נדפס רק ת"ת ומתחיל משהתינוק כו' מלמדים כו' תורה כו' מורשה כו' להורות שלא לחכות עד שהילד יגדל שכלו ואז יתאים את התורה לשכלו אלא מיד כשקטן ובאופן של מורשה שאין שם שייך שכל, ולכן גם תינוק יורש.

ודבר מזמן שנגמר השו"ע אצל אדה"ז שעל פסח וציצית כתוב בהקדמה שהי' עוד כשהי' אצל הה"מ אבל על השאר לא ידוע אבל מזה שכתוב בהל' הלואה לענין שמיטה שהי' בשנת תקמ"ד צריכים לומר שמשנה זו עד שמיטה הבאה תקנ"א במשך זמן זה נגמר השו"ע כי מסתבר כך כי זה מחו"מ ומסתבר שהלך עפ"י הסדר או"ח יו"ד כו'.

ודיבר מענין מהדו"ק ומהדו"ת על ארבעה סימנים ראשונים ורואים הפרש ביניהם שבמהדו"ק נמשך כמעט לגמרי אחרי לשון הב"י משא"כ במהדו"ת וישר בסעיף הראשון רואים הפרש שבמהדו"ק מתחיל (כב"י) יתגבר כארי ובמהדו"ת מתחיל (כטור) יהודה בן תימא כו'. ושאל כמה שאלות על מהדו"ת א. אין דרך השו"ע להביא משנה? (דרך הטור כן להביא אבל לא השו"ע) ב. אם כבר מביא שיפרש כטור את כל הפרטים בארבעת הדברים? ג. הטור מביא על ענין יתגבר כארי לא רק ענין שיקום בבקר משנתו משא"כ בשו"ע שמביא רק לענין זה? ד. במהדו"ק מביא קודם יתגבר ואח"כ אל יבוש מהמלעיגים כו' ובמהדו"ת הסדר הפוך ולכאורה הרי במהדו"ק צודק קודם על התחלת היום ואח"כ על משך כל היום? ושאל עוד שאלה ג"כ מדוע במהדו"ק אומר אעירה שחר אני מעורר השחר ובמהדו"ת מוסיף ואין השחר מעורר אותי? אגב — על זה לא ענה כנראה.

ואמר שההבדל בין מהדו"ק לתנינא שבתנינא מביא יותר ענינם בקבלה וחסידות ולכן גם מתחיל יהודה ככתוב בתדב"א (?) שצריכים להתחיל עם ב"ה וזהו יהודה מלשון הודאה (הודיה?) וביהודה מרומז שם השם רק בתוס' ד' שזה מרמז על העלם גילוי אלקות כבאור הצ"צ ההבדל בין ר' ד' לה' שה' זה הכוונה לגילוי אלקות משא"כ ד' ועוד יותר פחות ר. והוא מסביר לענין צדקה שה צדק בתוס' ה' וכן לענין אתרוג עץ ה ד ר. וזהו הכוונה יהודה לקחת את הד' שזה ענין העולם ולעלותו בשם הוי' שזהו כללות ענין השו"ע להתנהג בעולם עפ"י התורה והמצוה. ולכן מתחיל מעין זה.

והכח ע"ז מעז כנמר אל יבוש מהמלעיגים שכללות המלעיגים זה העולם מלשון העלם והסתר. שזהו ראשית וכללות השו"ע ואח"כ מתחיל ענין השייך להשכמת הבוקר יתגבר כארי ולא מביא כטור כי כאן רק הענין של השכמת הבקר. מובן שזה הי' באריכות ומוסבר מאד אבל בכתב קשה לכתוב הכל וגם כך זה לוקח מספיק זמן ולכן יכול להיות שיהי' קשה לך לקרוא מעצם האותיות שאינן ברורות ומהסגנון אבל עד כמה שתתפוס מכאן כדאי אבל אני מקוה שתתאמץ תוכל לקרא הכל.

ואתך הסליחה על ההטחה ובאמת חשבתי לכתוב לך במכתב סגור ובאופן ברור יותר ובאריכות יותר אבל שכחתי והתחלתי באגרת ולכן המשכתי. השיחה הב' היתה לכבוד כ"ד טבת כל שיחה ארכה בערך חצי שעה. ולבסוף היתה שיחה קצרה של פחות מעשרה דקות מענין פר' בא שהזהר אומר שהי' צריך צווי מיוחד מהקב"ה בכדי לא להתפעל מפרעה תנינא תקיפא וקשר את זה שכך גם ראינו אצל אדמו"ר הקודם שהלך במס"נ וכו', הי' קצת אריכות בזה אבל בחזרה לא חזרו ע"ז כי ר' יואל לא ידע כ"כ טוב. וכעת כבר מחכים להתועדות ד'י שבט.

אברהם אני רואה שאני צריך לסיים מחוסר מקום וזמן כי השעה מאוחרת (שעה 1), אגב — בחוץ מזג האויר קר מאד אבל בחדר אצלנו חם מאד ואי אפשר לדעת מה שנעשה בחוץ, שמעתי שגם אצלכם בארץ קר, מעניין האם כבר ירדה הטמפרטורה ויותר נוח, אני מפסיק עד למכתב הבא ומאחל לך כל טוב לילה טוב.



## כ' שבט תשכ"ד

ב"ה אור ליום ב' כ' שבט תשכ"ד

אחדשה"ט, את מכתבך מיום כ"ח טבת קבלתי בשמחה רבה והיות והי' קרוב לי' שבט החלטתי לעכב המכתב עד לאחרי התועדות, וכך לא יצא לי בשבוע שעבר לכתוב והחלטתי להשבוע לכתוב וכאן רואים השגח"פ כי השבת הרי גם היה התועדות ובטח אינני מחדש לך כי כבר תשמע (הגם שכעת אתה בטח לא יודע) בפרט מהרב רפאל כהן שנסע היום בשעות הערב ויגיע כמדמני מחר אי"ה, ובטח הוא יתועד ותשמע ג"כ, ובמילא אין לי להאריך בשיחות וכו' כי מי' שבט בטח תשמעו הטייפ בכ"א אכתוב לך תוכן השיחות בקצרה.

וראשית אכתוב מהחדשות כאן הגם שאין הרבה חדשות

בטח שמעת שיצחק פארסט נהיה חתן והיה כבר הווארט בשעטומ"צ, (וכן

ש.פ. בוגומילסקי) היום נסעו ר' מענדל פוטרפסט לאנגליה ור' רפאל כהן ומחר יסע ר' זלמן יפה לאנגלי ולכבודם היה השבת התוועדות

הסדרים ב' שבט אין מה לכתוב הכל כרגיל כל שנה, כ"ק אד"ש נגש לעמוד כל הג' תפלות, התפלה מלה במלה בקול (מובן שבשקט קצת) — חוץ משמו"ע כמובן — , יום ו' כלם נסעו לאהל גם אני נסעתי כמובן והיינו שם יחד עם כ"ק אד"ש באהל ושם קרא כ"ק את הפדינות והיה קורא וקורע ושם בתיק מיוחד ורק אחדים זרק לאן שכלם זורקים.

ערב שבת היה מאמר אחרי תפלת ערבית ד"ה באתי לגני, ערך כשעה, למחרת היה התוועדות היו שני שיחות ומאמר ד"ה צדקת פרזונו בישראל (כאן בכ"ק הרבה) ואח"כ נכנס למאמר באתי לגני והיה התוכן כאתמול ערך למעלה משעה, ושני השיחות בטח שמעת שהיו חריפים מאד דיבר בעיקר מעניני מותרות שכאן במדינה זה העיקר בענין השטיחים והמטבחים שמזבזים על כל זה הון רב ולצדקה אין, והכל מדובר בשפיץ חב"ד, והם חושבים שאני לא יודע ודיבר מאד הרבה ואמר נו! אז אני לא יודע שיכול להסתר במסתרים ואני לא אראנו (בניחותא), אבל הרי אינני אומר דברים מעצמי, אני רק חוזר ענינים הכתובים בקצור שו"ע ובחסידות ואינני רק שליח והזכיר כאן מדרגה הכי גבוהה בשליחות שהוא עצמו נהיה המשלח.

אח"כ תבע מכלם שהן במחשבה והן בדבור והן במעשה לא יסתפקו בענינים לעצמם רק גם לזולת ואמר כעת זה דור של יפוצו מעינותיך חוצה עקבתא דמשיחא וכעת בדורנו הבחינה לענין שעושה אם זה בא מצד הטוב או הרע הבחינה לזה אם רואה שיש לשני מזה ג"כ טובה.

ותבע הרבה מענין דופרצת ובענין זה האריך בהתוועדות דמוצ"ש שאמר אז שצריכים מצד אהבת ישראל לתת לשני לא רק גשמיות אלא גם רוחניות ואדרבה כשמכירים במעלת הרוחני על הגשמי אז משפיעים לו בעיקר רוחניות ובאופן של מס"ג, שמוסר נפשו על זה בלי חשבונות שמצד השכל וע"ד שהיה אצל נחשון שקפץ לים כשהקב"ה אמר ויסעו, שלכאורה לא מובן הנה משה ואהרן וכל הזקנים עומדים ולא קופצים והוא קופץ, ועוד ל"מ הרי הוא מורה הלכה בפני רבו שקופץ בפני משה.

אלא הענין שהלך מצד מס"ג ולא עשה חשבונות, וכך גם תבע שצריכים ללכת מצד מס"ג לעזור ליהודי ולא לחכות עד שיגידו לו שבמקום פלוני יש פלוני שצריכים לעשות לו טובה אלא שבעצמו יחפש וילך לשם לעשות הטובה וכפתגם הבעש"ט הנשמה יורדת — וכדאי כל ירדתה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא — שבעים או שמונים שנה בכדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות או ברוחניות.

מובן שלא כאן המקום לכתוב תוכן השיחות עפ"י הסדר ובפרט שכבר כתבתי לאחי שי' וגם אתה כמובן תוכל לקרוא, אבל אכתוב כמה פרטים.

השבת דיבר כ"ק מענין הנסיעה לכאן שמיטלטלים בדרך ומבטלים מצד זה גם ת"ת ובאים לכאן לשמוע ולא מסתפקים בלמסור ענינים הצריכים על ידי שליח או מכתב או טלגרף או טלפון ובעצמם באים לשמוע וכפתגם הבעש"ט עה"פ זכור זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע, אמר שמכאן רואים שלא מספיק ענין הכתיבה וצריכים גם לשמוע בע"פ.

דיבר כאן קצת באריכות מענין לבוא לכאן ואח"כ דיבר מענין אל יפטר אדם מחברו שהכוונה בזה שיהודים לא יכולים להפטר כי אב אחד לכלנו ואם מצד סיבות שונות בעבודת הבריורים שזה ענינו לברר במקום פלוני כו' אזי צריך ענין דבר הלכה שאדרבה מתוך כך זוכרהו, ויצא כאן שזוכרהו לא רק השומע זוכר אלא גם האומר מתקשר בשומע ועי"ז זוכרהו.

נזכרתי עוד פרט שאמר במוצ"ש י' שבט כשספר הספור שאצל האדמו"ר הקודם היו זמנים שהיה במיצר ולא היה פרוטה בכיס וכשבא עני היו צריכים לתת מהלחם שאוכלים, אמר שמכאן הוראה לא כטעות אלו שטועים ואומרים דמכיוון שהוא משפיע ודואג לצרכי גשמיות ורוחניות בטח לא חסר לו מענין זה ובכלל הרי לרבי מה צריכים לדאוג הרי אין עליו אלא הוי' בלעדו ועי"ז אמר שמכאן ההוראה לא כך שיש פעמים שהיה במצב של מיצר עד שלא היה פרוטה בכיס.

כך בכלל היו שיחות מאד מענינות פשוט ע"ד הדרוש ג"כ מבאר הרבה דברים הבלתי מובנים ובעיקר מוציא מכל דבר הבכך והעיקר רואים שתובע הפצה לזולת.

גם השבת דבר מענין מקול מחצצים בין משאבים משאבים מלשון ששואב לאחרים ותכלית ענין המחנך שעושה תלמידים לתלמידיו וגם כאן צריך שיראה שלא רק שישפיע והוא ישאר מקבל אלא שגם הוא יהיה משפיע הלאה, גם אמר שאם אחד יחשוב שהוא אצלו הענין במחשבה בלבד ומסתפק בזה שלומד בעצמו על זה אומרים לו שלא כך והעיקר שיעשה עם השני ואז זה הוראה שזה מצד הטוב שלו וכנ"ל.

בקצור מכל הדברים האלה תובע ושוב תובע, אבל בפועל חלש, לדעתי כאן הצא"ח לא עובד יותר טוב מהארץ, ובטח כבר שמעת מההתוועדות (מזמן כבר) אינני זוכר כעת בדיוק מאיזה זמן, כבר יצאו השיחות ההם בסטענסיל, שאז כ"ק אד"ש אמר מלים שקשה היה לשמעם, אמר שכבר ארבע עשרה שנה שתובע ולא רואה שום פועל ואיננו יודע אם להמשיך עד שמצא פשעטל שהוכיח תוכיח את עמיתך אפילו ק' פעמים לא הכוונה ק' אלא אפילו יותר ולכן ממשיך לדבר

אבל כלום לא רואה לפועל ואז ג"כ בכה הרבה, ואז היה איזה התעוררות כאן וצא"ח עשתה אסיפה וכו' אבל לפועל (יש להם ג"כ יצה"ר).

שמעתי משה שנסעת וכן שאר הבחורים לפעולות (דאת"ה) בישיבות וכו' ואני מאחל לך הצלחה מופלגה בעבודתך הנ"ל.

**שכחתי לכתוב לך שהשבת דיבר כ"ק הרבה מיהודי רוסיה ובכה הרבה ובפרט במאמר שהתחיל בד"ה וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר ושם דיבר ג"כ מאחינו הנתונים בצרה ושביה ובכה הרבה ואמר (זה אמר בשיחה) שכאן עומד (הכוונה על ר' מענדל) זה שיצא בתוך י"ב חדש שהפחד עוד על הפנים ונמצא במלבושיו והוא יצא בעיקר בעד שיוסיף בלימוד ולא רק לעצמו אלא יעשה תלמידים ותלמידים לתלמידיו שבזה יעזור להם שיצאו מן המיצר אל המרחב.**

במיוחד דבר מענין זה ואמר שענין זה שיש אחינו שלא נותנים להם האפשרות לקיים תורה ומצוות זה בכדי לבטל הקטרוגים שלמעלה שטוענים שמקיימים המצוות בדרך מצות אנשים מלומדה ומראים להם איך שזה נוגע בפנימיות היהודי וכשבא להם איזה מצוה מקימים בשמחה ובטוב לבב וכו'....

ואסיים בברכה להצלחה בכל ענייך



## כ"ח שבט תשכ"ד

ב"ה אור ליום ג' כ"ח שבט תשכ"ד

אחדשה"ט, מהראוי ה' לכתוב לך כבר אתמול אך מצד שהייתי עייף במוצ"ש ה' חזרה כך שהייתי צריך להשלים אתמול, גם חכיתי באם אקבל היום מכתב או מהבית או ממך והאמת שתקותי לא נכזבה וקבלתי את מכתבך ועתה אני מחכה למכתב מההורים. . . . . אענה לך בקצרה על שאלותיך כי אני רוצה לכתוב את השיחות משבת זו בקצרה עכ"פ, בנוגע הספרים שאבדתי הנה לכתחלה כוונתי היתה רק על השו"ע וגם כבר מצאתיו. ת"ח לך על הכתובות ואי"ה אשתדל לתקן החסרון. חשבתי לשלוח לך כעת מכתב סגור ולשלוח לך שם גם את השעור החמישי בדקדוק אבל התחשבתי היום והשיחות משבת שעברה עוד מעט ממש יצא בהנחה ואי"ה אשלח לך מיד אז אשלח את יתר הדברים.

בטח שמעת שיוסף בלוי נה' חתן ועדיין איננו יודע בעצמו מתי יחזור, החתונה מסתמא תה' כאן, השווער ירושלמי בא לכאן כמדמני לפני שנתיים אינני יודע אם הוא מאנ"ש. גם בטח כבר שמעת על יצחק פורסט שנה' חתן

עם אחת מפריז בת של ר' יקותיאל קלמסון, (הוא אב' חורג). כן שמועה חדשה ובשורה שדוד רפפורט גם נה' חתן בטח עד שיגיע המכתב כבר תדע,

בנוגע שמעון שער הנה עדיין מנסה לעשות כל מיני השתדליות להשאר אינני יודע מה יה' הסוף ... שיעור תניא בישיבה יש בכל יום אבל רוב הבחורים ובפרט מחברי לא נכנסים כי זה עוד יותר גרוע מעברי טייטש ורק ביום חמישי בלילה אומר ר' שמואל לויטין ואז אנו עולים ויש מה לשמוע אבל קשה להבינו ובקושי שומעים מה שמדבר.

בנוגע היחידות שלי בטח כבר (שמעת) קראת במכתב להורים שי' שאי"ה ביום א' אכנס ליחידות. כך אין חדשות במיוחד, ר' משה אשכנזי נסע אתמול לדרכו צלחה מסרתי כמובן ע"י ד"ש חם לכם כך הכל כרגיל הגשמיות ורוחניות הסדרים וכו'.

**וכעת אתחיל בקצור השיחות מהשבת ש"מ אדר: התחיל בענין הגליות שנקראים ע"ש גלות מצרים ומובן שג"כ הגאולות ובפרט גאולה העתידה שהיא ע"ד דגאולת מצרים שכל היהודים יצאו מהגלות וכן יה' בגאולה העתידה משא"כ בשאר הגאולות יון פרס מדי בבל שלא יצאו כל היהודים ולכן משה שהוא גואל ראשון הוא ג"כ גואל אחרון. ובענינים השייכים לגאולת מצרים זה ענין שחרור עבדים ולכן הירושלמי אומר שתנאי התנה הקב"ה עם היהודים בהיותם ממצרים שמשחררם בתנאי שיקיימו ענין שחרור עבדים — שעפ"י פשוט מכיון שגם היו לעבדים לפרעה ומוציאים ולכן ג"כ יתנהגו כך עם העבדים — ולכן גם ירמי' כשמוכיח היהודים מוכיח בענין זה שלא שחררו העבדים כדין.**

ובזה יתורץ דבר פלאי מדוע מיד אחר מ"ת מתחיל בענין עבד ושמכרוהו ב"ד שלכאורה גם לדין זה שמוכרים אותו צריך תנאים קודם שיגנובו ושישפטו אותו וכל דיני המשפט ומה מתחיל מיד בענין מכירת ע"ע שמכרוהו ב"ד. גם ל"מ מה שאומר הלאה בענין הרציעה שרוצעים את אזנו ומסבירים און זו ששמע מהר סיני עבדי אתם כו' ולכאורה ל"מ א"כ בשאר עבירות ג"כ ובפרט מהעבירות ששמעו מפי הגבורה ולא יה' לך ועוד יותר הירושלמי אומר שענין עבדי אתם נכלל בלאו דלא יה' לך וא"כ כ"ש שעל הלאו דלא יה' לך עצמו.

אלא הענין שראשית העבודה זה ענין הקב"ע שקודם לכל המצוות כמ"ש בתניא שכן ג"כ בקבלת התורה אמר הקב"ה קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזירותי. שענין הקב"ע קודם לכל המצוות. וקב"ע שייך רק אחר מ"ת שנסתלקה השכינה — במשך היובל — ואז שייך ענין הבחירה משא"כ בשעה שעמדו בה"ס שאז היה גילוי אלקות וממילא לא היה שייך ענין הבחירה. והגם דלית אתר פנוי מיני'. אלא החסרון שמקודם היה בבחי' ראי' באלקות ואח"כ חסר ענין הראי' וכביכול נסתלק. ואז שייך ענין הגניבה כי לא רואה את הבעל הבית האמיתי וגונב



דעת העליון כביכול וזהו ההפרש בין גנב לגזלן שלכן בגנב יש ד' וה' ולא בגזלן. ולכן דוקא אחר מ"ת שייך ענין הגניבה וע"ז עונשים אותו ב"ד מדה כנגד מדה שמוכרים אותו ושמים עליו בעלים בו"ד.

אבל הכוונה היא שמתוך זה יכיר שיש בעלים לעולם וע"ד המבואר במאמר דיום ההילולא עה"פ ואציעה שאול הנך שבשאל צריכים להכיר שהנך וזהו ג"כ מהמגיד עה"פ הסתר אסתיר שכל ענין ההסתר הוא בשביל הגילוי וזהו הסתר ויש זה שנשאר בהסתר ושוכח בכלל בעד מה ענין ההסתר וזהו הסתר אסתיר שעושה מהסתר הראשון עוד הסתר. ותכלית הכוונה הסתר בשביל הגילוי.

וזהו שש שנים יעבוד שמים עליו העונש ונמצא בהסתר אבל בשביעית יצא וחוזר לענין דקבעמ"ש כיאות שזה הי' תכלית הכוונה של המכירה ושל ההסתר של השכינה. אבל הוא אומר לא אצא שרוצה להשאר בהסתר אהבתי את אשתי במקום לעבוד את הקב"ה ואז רוצעים אותו כי זה היפך ענין התורה,

אח"כ דבר זה בעבודה שענין דשש שנים זהו שית אלפי שנין ובשביעית זהו אלף השביעי ועוד יותר בפרטיות ענין דששת ימי החול וענין השבת ועוד יותר בפרטיות בכל יום ענין דחול ובזמן התפלה שזה ענין דבשביעית, וע"ז אומרים שששת שנים יעבוד ענין ההסתר אבל אומרים שבשביעית מוכרח להיות שיצא מכל ההגבלות דחול. זהו קיצור שיחה א', היו חמשה שיחות ומאמר.

המאמר ד"ה זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל וגו' (אמר את כל הפסוק) תוכנו מאדמוה"ז התוכן בענין האבות ורשב"י? המאמר הי' קצת קשה כי סו"ס תוכנו מאדמוה"ז. יש עוד כמה שיחות ואין מקום להאריך ולכן אכתוב בקיצור יותר.

בשיחה שני' תירץ זהר פלאי שהרבה מהראשונים האמצעים והאחרונים גם בעלי הנגלה עמדו ע"ז הזהר — בפ' בהר מקשר ענין שמיטה לענין שחרור עבד ואמר שם שע"ע פטור מכל המצוות ולכאורה זה היפך הדין?

והענין שהעיקר זה קב"ע וכאדמוה"ז בפמ"א שזהו ראשית העבודה וכו' וזהו שמוסיף בפרק זה על פרק ד' שם אומר שאהבה שרש הרמ"ח ויראה שרש השס"ה ולכאורה מה אומר כאן שענין הקב"ע זה השרש, אלא כאן כוונתו להוסיף ששלימות העבודה היא מצוה דוקא הבאה בקדימת הקב"ע שזהו שלימות המצוה ובזה יובן ג"כ מה שבתניא מביא מהזהר הנ"ל בענין זה וגם מביא את המשל המובא שם כהאי תורה דיהבין עלי' עול בקדמיתא, ולכאורה מה מוסיף במשל לכל הענין המדובר שם.

אלא כנ"ל שכוונתו לומר שראשית העבודה קודם לכל המצוות זה ענין

הקב"ע וענין היראה ולכן לא מספיק מהזהר שלא שר' בי' קדושה כי א"א לומר כמבואר בלקו"ת שענין דל"ת הם שהמשכות דמ"ע יהי' להם כלי לאן להמשיך וזהו הזהירות בל"ת והיינו אומרים שגם כאן הכוונה שהמ"ע ימשכו לכלי הראוי אבל כוונתו בתניא לומר שזהו גם שלימות המצוות עשה עצמה כשהיא באה ע"י קדימת היראה וקב"ע ולכן מביא מהמשל בזהר כהאי תורא כו' ששור ?? תם ולא מועד ובכ"א שמים עליו עול והיינו כנ"ל, וזה כוונת הזהר ע"ע פטור מכל המצוות כוונתו שפוטרים אותו משלימות העבודה דמצוות. כי אם שמים עליו קב"ע דאדון מוכרח שיתיר מהקב"ע מהקב"ה וזהו הכוונה פטור מהמצוות, משלימות המצוות.

שיחה ג. (אחרי המאמר) דבר מעיני נתינת צדקה (הי' שם אחד שיש לו השפעה על וולפסון וכנראה שהשיחה היתה מופנית אליו ג"כ — כך אומרים) ששמים ממונה על משהו. והוסיף יותר על מה שמנו אותו וכן בענין הצדקה הי' אריכות בזה.

שיחה ד, דבר מעיני הג' תרומות שהי' במקדש תרומה לאדנים לכסף וזהב ולקרבנות צבור וכו'. בנתינת צדקה יש ג' הענינים הנ"ל לראות להעמיד מוסד ואח"כ להכניס בו כל הענינים הצריכים ואח"כ לראות שיעמוד בעצמו.

זהו בקיצור השיחות.

אני מסיים ומפסיק עד למכתב הבא, מסור ד"ש לכל חברי שיחיו לכל אחד בפרט ד"ש לך מיוסף בלוי ואל"י אבר ומנתן וולף.



## מוצש"ק פר' יתרו תשכ"ד

מוצש"ק פר' יתרו תשכ"ד

אחדשה"ט, את מכתביך מים י"ב שבט קבלתי בשמחה רבה ות"ח לך על החדשות מה שכתבת שאתה מרחם עלי על שאני צריך לכתוב מכתבים זה לא כ"כ נורא, אבל בעיקר כעת אני מוכרח לכתוב בטח עד שיגיע המכתב אליך כבר תדע (מר' רפאל כהן) מהבשורה, שהשבת הי' התועדות משעה 3:30-1:30, לכבוד האורחים שנוסעים השבוע בחזרה לבתיהם והם ר' רפאל כהן ר' מענדל פוטערפאס ר' זלמן יפה מלונדאן. הרב (משה) אשכנזי לא הי' השבת כאן (כנראה שהי' אצל אמו) כי לא ידע שיהי' התועדות כי אף אחד לא ידע ואפי' אחרי התפלה ג"כ לא ידעו רק כמה דקות לאחר גמר התפלה הודיע כ"ק אד"ש להרב חדקוב שיתועד לכבוד האורחים (כעין) צאתך לשלום. ואכתוב לך כעת קוצר משיחות

ומהמאמר, וגם שבטח כבר תשמע קודם מר' רפאל עצמו (שבטח יתועד בישיבה). בכ"א חובתי לכתוב וגם בשביל אבא שי' שמר' רפאל אינני יודע אם יוכל לשמוע ומר' משה אשכנזי ראשית כנ"ל הוא לא הי' ושנית הוא מתמהמה בדרך.

שיחה א, דבר כ"ק אד"ש מענין פר' השבוע מה שרש"י מביא מחז"ל מה שמועה שמע ובא קרי"ס ומלחמת עמלק ושאל כאן ב' דברים ראשית מה השאלה הרי הפסוק אומר אח"כ ששמע את כל הטובה וא"כ מה השאלה ועוד יותר הרי לכאורה הפסוק היפך מדרש חז"ל כי הפסוק אומר ששמע אח"כ את כל הטובה ורז"ל אומרים רק קרי"ס או מ"ת ומלחמת עמלק. והתחיל מענין ז' שמות שנקרא יתרו וכו' יתר ע"ש שיתר פר' בתורה שאמר ואתה תחזה, יתרו ע"ש שויתר במעש"ט ולכאורה הרי שני ענינים אלו היו אחרי שכבר בא למשה שאז הרי אמר ואתה כו' ומוכן שגם ענין ויתר במעש"ט גם הי' אח"כ כי א"א לומר שזה הי' לפני שיתר פר' בתורה כי אז אין מקום לקרוא יתר וא"כ הי' אח"כ, ואיך קוראים לו קודם יתרו וע"ז מובן בפשטות שהרבה פעמים כתוב שם ע"ש שיקרא אח"כ כך כמו קדמת אשור וכדומה, אבל זה לא מתורץ מדוע בחר כאן השם יתרו ולא שאר השמות שהיו לו. (וע"ז תירץ בסוף השיחה הב' שהעיקר זה מעש"ט).

ויוכן כל זה בהקדם החלוק בין יתר ליתרו זה ענין החכמה (התורה) ויתרו זה ענין המעש"ט, ויתרו הרי הי' כהן מדין כומר או כפי' השני שר, שהי' בתכלית החכמה דלעו"ז ובמעשים שעבד כל העו"ז. ובכ"א הלך ונתגייר וכידוע בענין הגר שכשבא אומרים לו את הקשיים שבתו"מ ובכדי שהוא יתגייר צריך דוקא ע"י שראה כל הטובה, אבל כל זה לא מוכרח שיבוא ממדין למדבר ויכול להשאר שם ולהתגייר שם, וע"ז אומרים דוקא אחרי שראה ענין דקרי"ס שהי' שנוי מע"ב שלכאורה בכדי להציל היהודים הי' מספיק להטביע המצריים ולא היו צריכים ענין דקרי"ס ובפרט לפי הדיעה שבתוס' שבמקום שירדו שם עלו, אלא ידוע שזה הכנה למ"ת שהי' גילוי אלקות שעליונים ירדו למטה וההכנה לזה הי' צ"ל ענין דקרי"ס שילכו בעלמא דאתכסיא (הי' אריכות בענין דקרי"ס וההבדלים בין יבשה לים) ז. א. שהי' שנוי המקום וסדר השתלשלות, וכששמע יתרו ענין זה פעל עליו שלא רק שנשאר במדין ושם להתגייר אלא בא למדבר מצד שראה שצריך שנוי במקום ג"כ.

אבל כ"ז עדיין לא מספיק כי יכול להיות שיחזור ויעשה חשבון הרי בענין מ"ת הי' כידוע כל הנשמות וגם נשמות הגרים וא"כ גם נשמתו תהי' ומה יש לו ללכת ויטיל קרירות בכל הענין. ולכן הי' צ"ל ג"כ ענין דמלחמת עמלק שענינו כידוע מלחמה בקרירות כי ע"י קרירות באים לידי ספק ח"ו באמונה וכו'. ושראה ענין זה המלחמה נגד הקרירות אז בא. וזהו מתורץ קושיות הנ"ל כי הפסוק מדבר על עצם ענין גירותו וע"ז אומרים כל הטובה ורז"ל מדברים על ענין מה שמועה שמע ובא וע"ז לא עזר כל הענינים רק קרי"ס ומלחמת עמלק. וזהו גם

הדיוק ברש"י שמביא רז"ל זה ולא רז"ל האחר ששם אמר מה שמועה שמע ובא ונתגייר ועפ"י הנ"ל מובן שעיקר הטעמים הם בעד מה בא. ע"כ תוכן שיחה א.

שיחה ב עיקרה היתה מענין צאתכם לשלום ואכתוב לך קצת ותוכן מהשיחה היו כאן דבורים מענינים. התחיל לדבר שעפ"י הנ"ל נבין עוד ענין שמטלטלים ממקום למקום לבוא לכאן שבענין הטלטול מתבטלים מת"ת וחסר בקביעת עתים וכו' וכו' ובכ"א מטלטלים עצמם לכאן ולא מסתפקים מלקרוא כתיבה ובאים לשמוע בע"פ שלכאורה כל הענינים הנחוצים לדעת הרי הרבה דרכים למקום ואפשר לברר ע"י מכתב או מברק וטלפון ובכ"א באים לשמוע וזהו עפ"י דרשת הבעש"ט על הפסוק כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע שלא מספיק ענין כתוב כו' שהגם שזה כתיבה עפ"י צווי הקב"ה וגם הכתיבה היא הרי ליהושע ונשאר לדורות ובכ"א לא מספיק וצריך להיות גם הענין דשים באזני יהושע לומר בע"פ ג"כ וכמו המבואר בתניא בהקדמה (תורה שבכתב דחסידות) אינו דומה שמיעת דברי כו' כשבאים לשמוע מזה שיכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד. (הדגיש מאד בענין זה שבאים לכ"ק אד"ש) וגם כאן יש אלו שבאו וכעת חוזרים ושזה עיקר הטעם של ההתועדות (שהגם שזה הפריע בכמה ענינים באכו"ש ושינה, נתן קצת מנה על הראש) ודיבר באריכות.

כך יצא שחלק את ג' האורחים הנ"ל לג' סוגים זה שבא ממקום שאחינו נמצאים שם בצרה ובשבי' וזה עוד תוך י"ב חודש שהפחד והמורא עדיין ניכר עליו. וכן עומד במלבשויו. וסוג ב' אלו שהיו וכבר יצאו והתיישבו בכ"ח. וג' שאף פעם לא היו רק שמעו. ודבר באריכות ואמר שתכלית יציאתם משם לא בכדי לחשוב ע"ע בחלקו בג"ע כו' רק להוסיף בלימוד התורה והעיקר הענין דמשאבים (נתבאר באריכות בי' שבט) לשאוב לאחרים ג"כ. ועי"ז יעזרו לאלו שנמצאים שם עדיין.

ודיבר מענין אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה כו' ולכאורה קשה ה' יכול לומר בדרך חיוב יפטר אדם מחברו מתוך דבר הלכה אלא הענין שמרמז לנו שאל יפטר אדם מחברו א"א להפטר מצד שאב אחד לכלנו ולא צריך להיות ה"יפטר". וזהו אל יפטר כו' ואם מצד סיבות מסובות שונות מוכרח להיות הענין דיפטר כו' הרי צדקה עשה הקב"ה שפזרו לבין האומות ואחד צריך ללכת למקום פלוני לברר שם הניצוצות כו' אז ע"ז אומרים שגם אז זוכרהו ומתוך דבר הלכה שענין הזכרון זה כח היותר נעלה בכחות הנפש קשור עם ענין דחכמה דנפש ועי"ז מתקשר האומר דבר הלכה עם השומע ועי"ז זוכרהו ולא מתפרדים ח"ו. אחרי זה חזר לענין דיתרו שגם בא למשה ושם אמר שיתורץ דבר פלאי מדוע לא קוראים לפרשה פרשת מתן תורה כפרשת שירה חוץ מהשם הרגיל אלא הענין שהעיקר הוא המעשה שזהו ענין דיתרו ויתר מעש"ט. וכאן תירץ גם קושיא בשיחה הראשונה וכנ"ל.

אח"ז הי' מאמר ד"ה וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, תוכן המאמר התחיל בקושי' מה הפי' לאמר הרי כלם היו? והתי' של אדמוה"ז שהכוונה כשאחד לומד תורה אז אצלו הענין דתען לשוני אמרתך והביא מאמר מאדמוה"א ששמע מאדמוה"ז מה ההפרש בין תורה למצוות, שמצוות חסר לנו הרבה מאז החרבן שלכאורה הי' צריך להיות אדרבה לא לגרוע ח"ו אלא שמצוות ענינם רצה"ע ומובן שכשחסר ברצון לישראל ממילא מתמעטים המצוות, וההפרש בין מצ"ע לל"ת מדוע ממ"ע נשאר רק פ"ז שרוב חסר ומל"ת רוב נשאר עד המשל מחולה שהענינים דזהירות אצלו תדיר משא"כ הענין דסממני רפואה יש הבדלים לפעמים אסור לו לקחת כ"כ הרבה וכו',

המאמר ארך חצי שעה במאמר בכה כמה פעמים כו' דבר שם מענין לכאורה מדוע נשאר רק כמה מהמצוות וגם אלו שנשאר יש כאלו שלא נותנים להם גם את זה לקיים (דבר כאן הרבה) וענין זה הסביר שיש הקטרוגים למעלה שגם מצוות אלו שנשארו מקיימים רק בדרך מצות אנשים מלומדה וזה מראים להם שמקומות שיש מונועים ומעכבים ומוסרים נפשם לא רק על ג' הדברים שאלמלא . . דמצוה מקיימים בשמחה ובטוב לבב באהוי"ר כו' וזה מבטל הקטרוג ומראה שענין המצוות אצל היהודים זה ענין פנימי. אחרי המאמר הי' עוד שיחה קצרה בענין פר' משפטים. ואין לי פשוט מקום להוסיף . .

בטח תקבל ממני ד"ש ע"י ר' רפאל כהן... יצחק פירסט נהי' חתן בשעטומ"צ וכן שמואל פסח בוגומילסקי...



## ד' אדר תשכ"ד

ב"ה, אור ליום ב' ד' אדר תשכ"ד השעה 12

אחדשה"ט, הגם שעדיין לא קבלתי ממך מכתב בכל זאת החלטתי לא לחכות על מחר, והגם שכל יום ממש אני מחכה למכתב מהבית וממך.

היות והיום לפני כשעה בערך הייתי ביחידות לכן החלטתי לכתוב כעת, כך שלומי ב"ה טוב בגשמיות וכן הסדרים כרגיל ואין חדשות מיוחדות, יום חולף יום והזמן כולו עובר מהר.

השיחות מש"פ יתרו כבר יצאו ואפי' הכנתי לשלוח לך אבל עדיין לא החלטתי באם לשלוח בדאר אויר ואז זה יעלה חצי דולר או למעלה מזה או לשלוח בים ובכ"א זה מונח אצלי עדיין, גם בעוד כמה ימים יצאו השיחות מש"פ משפטים וגם אשלחם לך בעזה"י. אומרים שבמשך הזמן הקרוב יצאו עוד כמה

ספרים מהמרכז ומסתמא בעז"ה אשלחם לך ג"כ, בינתיים אצלי נתוסף הספרים גם ביום ו' זה הייתי עם אברהם לוי ואל' אבר למחסן המרכז וסדרנו שם שוב, ושהינו כשעתיים, אח"כ לקחנו (ברשות כמובן) כ"א ג' ספרים אני לקחתי אור התורה להצ"צ, ספר המאמרים תש"ח, וקונטרסים חלק ב'. כך שבמשך הזמן אצטרך להתחיל לשולחם לארץ כי אין לי כאן מקום להשימם, במשך הזמן אקח גם בשבילך כמובן.

וכעת אחזור לעיקר בעד מה שכתבתי, השבוע הרי יש לנו במשפחה כמה ימי הולדת, היום הי' לחילע של מענדל. נהייתה לבת שנה עד מאוע"ש, ומחר (ז. א. כעת) כמדמני של עופר. מחרתיים אני, וביום רביעי מענדל. (וביום חמישי משה רבינו) וביום ששי מענדלע של יוסף. כך שהיום מענדל עם כל משפחתו נכנסו ליחידות הם נכנסו לפני היו כמה דקות.

וכפי שמענדל אח"כ ספר לי כ"ק שאל אותו מהנשמע וכו' וברכה, אח"כ שאל את טובה'לע איך קוראים לה וענתה, "ילדה טובה'לע בליזינסקי" (בלע"ר תשובה) ואח"כ אמר לה להגיד שמע ולא רצתה, ובסוף כן התחילה וגם לבסוף לא רצתה, רק היא קצת השתובבה בחדר.

אני נכנסתי בשעה 10:30, לזמן קצר מאד לא כתבתי הרבה רק יום הולדת והסדר של הלמודים, והתחיל לומר "בטח חוץ מהסדרים ?? לומד ג"כ חת"ת כל יום (ונענעתי עם הראש לאות כן) ואמר לי, שחוץ מהסדרים שאלמוד ג"כ קצור שלחן ערוך למיגרס או דרך החיים ונתיב החיים הנדפס בסדור ישנם סדורים שנדפס שם. פשוט לדעת הלכות הצריכות. אח"כ שאל אותי אם קבלתי עלי' בשבת ועניתי כן ואמר שביום ההולדת אתן צדקה לפני שחרית ולפני מנחה ואוסיף על השעורים בנגלה ובדא"ת, וברך שיהי' שנה טובה והצלחה בלימוד הנגלה ודא"ת (אינני זוכר בדיוק נוסח הברכה) וסיים און מ'דארף אנהייבן טראכטען וועגן עבודת התפלה. ע"כ היחידות.

אגב — היום המזכיר אמר לי שכן קבלתי תשובה על הפתק שהכנסתי לפי שבועות בנוגע אבא שי' אבל צריך לחפש את זה וכמדמה לו שהי' רק כתוב אזכיר עה"צ, בכ"א בטח בימים הקרובים אקבל הפתק ..



## י"ז אדר תשכ"ד

יום א' י"ז אדר תשכ"ד

אחדשה"ט, את מכתביך קבלתי ביום הפורים ומאד נהנתי ות"ח לך, ושוב

אתפלא מאד מאד על שעדיין לא קבלתי שום מכתב מהבית, ומה הסיבה, כבר זמן רב עבר מהמכתב האחרון ומתנחם אני לכה"פ במכתביך.

האמת שמן הראוי היה שאכתוב לך מיד אחרי פורים אבל תבין לבד שזה היה קשה מאד אחרי לילה שלם וגם הלילה הקודם היינו ערים וממילא היה קשה להתישב ביום ו' ולכתוב ומסיבה זו גם לא כתבתי הביתה עדיין.

אכתוב לך בקצור איך הלך כאן הפורים, לילה ראשונה התועדו רק הבחורים בינם לעצמם וגם אנחנו התועדנו בחדרנו עם הת' אלימלך שי' צויבל וחשד"ב ליפסקר והי' יפה מאד היינו ערים עד שעה 4 בערך. הסעודה למחרת אכלתי אצל הרב ריבקין כהזמנתם והי' נעים מאד היו גם: התנם משפחתו ובחורים גם בגילי (בערך יותר קצת ופחות קצת).

קריאת המגילה אצל כ"ק אד"ש אין מיוחד דברים שמשגיחים. מכה את המן כמנהגים (הכתובים) ורק מכה חלש עם הרגל. התועדות התחילה בשעה 8:30 ונסתיימה בשעה 2:30 לערך. היו י"א שיחות ומאמר. מובן שלכותבם כולם אין זה קל אבל חשבתי לכתוב עכ"פ קצור מכל שיחה. אבל שמעתי שהיום נוסע הרב גורודצקי לארץ ולוקח אתו טייפ וממילא בטח תשמעו. היות שלא לכתוב לגמרי א"א לכן אכתוב ממש קצור דקצור.

**ההתועדות הי' במצב — רוח רגיל (לא היו שכורים) אבל כ"ק אד"ש הכריז שבמסיבה זו בטל הגזירה היות ובפורים אין ב"ד וכו'. גם באמצע ההתועדות אמר לכל אלו השייכים לכפר חב"ד לאמר לחיים גם בעד אלו ששם (ומובן שאמרנו כולנו לחיים) במשך ההתועדות שר בעצמו ג' שירים א' בלי מילים ב' ופרצת ג' הושיעה (בסוף) וכך לא הי' משהו מיוחד ורק שהשיחות היו מלאים עם נגלה נסתר קבלה כו' ממש רואים איך שמחבר נגלה ודא"ח יחד ואיך שתורה אחת היא.**

לאחר ההתועדות היות והורידו הרסן (מהמשקה) התנפלו כלם וממש אחד משנים הי' שכור והי' שמח מאד כלם רקדו עד שעה מאחרת. למחרת (שושן פורים) נסע כ"ק אד"ש לאהל (זה לא רגיל כך).

בשבת הי' שוב התועדות. היו מסופקים כל הזמן אבל יותר חשבו שיהי', ובאמת הי' התועדות כרגיל משעה 1:30 עד שעה 4. לא הי' מאמר (ממש, אלא שיחה שקשר את הידים עם המטפחת שעושה רק במאמר) ועוד ד' שיחות. והקצור מהם אכתוב לך ומובן שממש בקצור כי יכול להיות שיצאו בהנחה. הי' שיחה אחת חריפה מאד בענין החינוך עטה"ק עם מנהגים שבישראל וכו' ושלא מחנכים הילדים לסגור הספר לפני יציאתם מהחדר...

זהו מהחדשות בעיקר ועדיין לא כתבתי לאף אחד כי חיכיתי לכתוב לך

קודם (קרוב קרוב קודם) ביום ה' השבוע נוסעים הבחורים לאפות מצות בשבילם ומתחלקים לג' משמרות אני במשמר ראשון בבקר. ולכן כל אחד מקבל לפסח מצות שמספיק לכל החג.

. . חשבתי לכתוב גם השיחות משבת אבל כבר ראיתי שהכינו להוציא ובטח יצא עוד השבוע (אולי) וממילא אשלח אז ולא כדאי כעת לכתוב רק אכתוב בנוגע מה דובר. שיחה א' היתה בהמשך לפורים שיש ג' ענינים בפורים (עיין שיחה ו') והוסיף לזה טעם שזה כתוב בירושלמי וזה בבבלי גם דבר בארוכה מענין שלא נזכר אזכרות במגילה והטעם שמוזכר בשו"ע אדה"ז בסימן ראשון שמוסיף במהדו"ת ואין השחר מעורר אותי וזו מדה בינונית הביא את הט"ז שם שמשביר והסביר באריכות את אדמוה"ז שמוסיף וזו מדה בינונית. הי' שיחה (כעין מאמר) (מאמר כעין שיחה) בענין כי תשא. אח"כ הי' בנוגע חנוך התלמידים גם במנהגים והי' אריכות מאד. ולבסוף סיים בענין הפטרה. (ואי"ה שכיצאו השיחות אשלחם לך).

נב. לפלא ראיתי כרגע במכתבך שאמא כתבה לי מכתב ושכחה לכתוב 770 ובאמת אולי מסיבה זו עדיין לא הגיע, בכל אופן המציאות היא שאין לי מכתב מהבית, גם לא מסבא מת"א ולא מר"ג.

כתבתי השיחות קצת בארוכה כי כוונתי בעיקר שאבא שי' יראה וכאילו שלחתי הביתה כי מובן שמיותר לשלוח פעמיים (וגם עבודה בזה זמן) ובאמת רציתי לשלוח על כתובת הבית, אבל החלטתי שג"כ אולי תרצה להראות לעוד בחורים ולכן מוטב שאשלח לישיבה, אבל מובן שמיד תראה לאבא ולסבא שיחיו.



## כ"א אדר תשכ"ד

ב"ה אור ליום ה' כ"א אדר תשכ"ד

אחדשה"ט, את מכתבך בזמנו קבלתי והאמת שזה נתאחר והטעם היה לשם שמים שיעבור הפורים ויהיה לי מה לכתוב לך מהשיחות וכן איך עבר כאן וכו', אבל אני רואה שגם זה כבר מיותר לכתוב כי את הטייפ מפורים לקח אתו ר' בנימין גורודצקי ובטח ישמיע (או שכבר השמיע) גם בישיבה ובמילא אין לי מה לכתוב מזה וגם הרי כתבתי לאחי שי' בקיצור השיחות ואם עדיין לא שמעת הטייפ תוכל לראות במכתב לאחי.

וכן משבת זה הרי יצא בקרוב ובוודאי אשלח לאחי אבל בכל אופן אי



אפשר לכתוב איגרת אחרי פורים ולא לכתוב משהו מהשיחות ולכן אכתוב לך קיצור ממש מהשיחות דשבת.

אבל קודם כל אכתוב לך קצת מהנשמע כאן ובפרט מהעבר עלינו בחג הפורים כאן בכלל ומאתנו בפרט.

ראשית שלומי ב"ה טוב ואני מקוה שכך גם מכתבי ימצא אותך במצב טוב בגו"ר, הלמודים אצלי כרגיל וכן סדרי הלימוד שכבר מזמן כתבתי לך ולא שיניתיו בהרבה.

בטח כבר נודעת שבג' אדר נכנסתי ליחידות אבל לא היה משהו מיוחד כ"ק אד"ש אמר לי ג"כ שאוסיף לשעורי בכל יום ג"כ לימוד בקיצור שו"ע לגירסא, פשוט לדעת הלכות הצריכות.

כעת אעבור לפורים בערב פורים, אגב — השמיעה במגילה אין במיוחד מה למסור ממנהגי אד"ש כי אין מיוחד שרואים רק את המן מכה חלש ברגלו.

אחרי אפפאסטן ראינו שמשעמם בזאל והחלטנו ללכת להתוועד לבד (גם נזכרנו איך שבשנה שעברה התוועדנו בחדר בישיבה קטנה) והיה די שמח כמה קיימו גם מצות עד דלא ידע ש. גלעדי ועוד (גם שמעתי כבר שאתם גם התוועדתם והיה שמח בטח עוד אשמע פרטים).

**בזמן זה התוועדו גם בזאל וגם היו שם שכורים, למחרת כבר היה בלבול סדר, התכוננו להתוועדות. החלה בשעה 8:30 ונסתיימה בשעה 2 לערך, אח"כ היה גם חזרה אבל חזרה של פורים כמובן, ראשית היה רק על המאמר והשיחות לא חזר בכלל (אגב — אני כבר שמעתי את הטייפ) וגם הוא (יואל) היה חצי שכור ולבסוף השתכר לגמרי וכן כלם ז.א. רובם אפשר לומר אחד משנים היו שכורים והי שמח מאד רקדו וכו' עד שעה מאחרת לפנות בקר.**

למחרת יום ו' נסע כ"ק אד"ש לאהל (אין זה כרגיל) והיו מסופקים כל הזמן אם אד"ש יתוועד בשבת ויש סימן (באם מסופקים) שמיד אחרי התפלה יודעים כמעט בטוח, כי כך אחרי התפלה מכריז הגבאי זמן תפלת מנחה ואד"ש מחכה להכרזה ואם הוא הולך לפני ההכרזה סימן שיתוועדו, ובאמת כך הוה, היה התוועדות כרגיל בכל ש"מ משעה 1:30 זה יוצא בערך כשעה לאחר התפלה (אגב — כמובן רוב החברה לא הולכים לאכל ובמילא יוצא שצמים כמעט עד לפנות ערב כי לפעמים אחרי ההתוועדות יש חזרה ג"כ.

בהתוועדות לא היה משהו מיוחד היו שני שיחות בהמשך לשיחות דפורים (באם שמעת את הטייפ) בענין ג' הענינים דיש בפורים א. ימי הפורים ב. קריאת המגילה ג. כתיבתה והסביר (בפורים באריכות) הענין וכעת הוסיף להנ"ל

עוד שני ענינים מדוע זה נכתב בבבלי וזה בירושלמי וכן מדוע בירושלמי כתוב גם הל' מלכה ובבבלי לא מוזכר המלכה, ואח"ז דבר בארוכה בענין האזכרות שאין במגילת אסתר והביא הטעם המובא בשו"ע אדה"ז הל' שבת (בענין הדלקה בשבת) מפני שנשתלחה להכתב בדתי פרס ומדי ודיק בזה כמה דיוקים והסביר באריכות .

הביא גם פירוש האב"ע במג"א על ענין זה ואמר שמובא ג"כ בחסידות (האב"ע) וגם מצא בשערי אורה לאדמהא"ע שהאבן עזרא נהרג על קדה"ש שלא מצא זה במקום אחר גם לא בכותבי חיינו.

שיחה שניה דבר ג"כ בענין שו"ע אדמהז"ק בסימן ראשון ההפרש בין מהדו"ת למהדו"ק (דבר על זה גם בי' שבט בארוכה) שבמהדו"ת יש יותר ענינים בקבלה והסביר מדוע מוסיף שם אדמוהז"ק בענין שהוא מעורר השחר ומוסיף ואין השחר מעורר אותי וזו מדה בינונית ולא מוסיף זה במהדו"ק, והביא ע"ז ביאור הט"ז בענין זה הביא שהט"ז היה מקובל, חתן הב"ח שהוא מקובל גדול ויש ב"ח בענין נותן התורה שצריכים לימוד לשמה ויש שם לשונות כאלו שלא מוזכרים רק בחסידות ומתנגדים או שלא ראו או שלא מתבוננים בזה וחסידים ג"כ לא יודעים מזה (אגב ראיתי שהשיחה שר' יואל מוציא מהשבת השמיט שם דבר זה ומובן מדוע).

בעיקר היה שיחה וקרא לה בשם זכוכית אדומה (?) שם נתן בחריפות מדוע לא מחנכים הילדים גם במנהגים לסגור הספרים ואם לא נזהרים בזה בא שלא נזהרים גם בב"ה וב"ש, ואח"כ באמן ואח"כ כשרואים ספר על הרצפה לא מרימים ודיבר חריף מאד ואמר שלזקן יכולך להתאים להוריד עצמו ולומר לקטן ממנו שעומד לידו מדוע לא ענה אמן וכו' וסיים שרצה עוד לומר את זה בפורים אלא שמעמידים לו מכונה (הכוונה לטייפ) שרושם הכל וכו' אבל הלוואי שלא ישאר דבורו כקול קורא במדבר, זהו בקצור מההתוועדות.

מחר אופים כאן הבחורים ומתחלקים לג' משמרות ואני מהמשמרת הראשונה וצריך לקום בשעה 6 בבקר ולכן צריך אני ללכת לישון והשעה כעת מאוחרת.

היום כמובן לקחו מים שלנו וכאן לוקחים לא ממעיין אלא מברז ליד הזאל שמשם לא משתמשים כל השנה, כנראה שבשבוע הבא או יותר מאוחר יאפו בעד כפר חב"ד ואז יוצא גם אד"ש לקחת מים שלנו.

זהו בקיצור החדשות כאן...



## ב' ניסן תשכ"ד

מוצש"ק פר' ויקרא ש"פ החדש תשכ"ד אור לב' ניסן

. . האמת שרציתי לכתוב לך מכתב סגור ולכתוב השיחות מהשבת אבל מכיון שאין לי בולים לא רציתי שיתעכב המכתב ואולי אסתפק באיגרת ואשתדל לצמצם כאן השיחות. ראשית אמר כ"ק אד"ש שיתועד גם בשבת הבאה ואי"ה משבת הבאה אכתוב באריכות יותר.

וכעת אחל בס"ד לכתוב מההתועדות דשבת זו. ראשית אודיעך שאחרי מעריב (מקודם) הודיע אד"ש ע"י הרב חזקוני "להתועד כל לילה עד פסח ואחרי פסח". בראשית ההתועדות צוה לנגן ממצרים ואח"כ צוה לנגן הוא אלקינו ושרו בשמחה, ולבסוף ההתועדות התחילו לשיר הושיעה את עמך ואד"ש קם על רגליו מחא כף בחזקה ושרו ורקדו חזק מאד (אינני יודע איך הי' לכולם כח זה הרי הי' בשעה 4 לערך ועדיין לפני הסעודה).

ואחל השיחות: שיחה א. דבר מענין הגאולה שבניסן עתידים ליגאל ושה מובא במדרש? והגם שזה רק במדרש אבל ידוע שאין פוסקין מאגדה רק כשההלכה סותרת אבל כשלא מוצאים בהלכה? הולכים אחר המדרש וכאן הרי בתלמוד מוצאים מחלוקת ובמדרש זה פסק. ובכ"מ בחסידות כשמובא פסק המדרש מובא גם המחלוקת בגמרא.

והביאור בזה כי אז יש לפסק קיום חזק יותר בדוגמא (מכ"ק הרי"ץ שאמר) [מענין?] שטר מקויים שיצא עליו קודם ערעור ואח"כ נתקיים בב"ד שהגם שיצא עליו ערעור קודם אבל אדרבה שטר זה יש לו יותר תוקף וקיום משטר אחר. וזהו ג"כ הביאור שבענין יפוצו הי' צריך להיות ענין המאסר (שהגם שהי' יכול להיות גם בלי זה) שזהו גם שהי' קטורג למעלה ובכ"א נדחו ונפסק הדין ואז יש לו תוקף יותר וזהו יתד בל ימוט לעולם ועד.

וזהו ג"כ המבואר בענין בע"ת וצדיק שהגם שצדיק אין סורו רע אבל מעלת הבע"ת שכבר עבר כל זה ואז זה יותר חזק כנ"ל. וזהו ג"כ מעלת גאולה העתידה שגאולת מצרים זה ענין עבודת הצדיק משא"כ גאולה העתידה זה ענין הבע"ת שכבר עברו הגלות וכו' וכנ"ל שאז זה יותר חזק. ואפי' למ"ד שבניסן יגאלו שניסן זה עבודת הצדיק כמבואר החי' בין ניסן לתשרי ואפי' הכי אומרים שמעלת הגאולה היא בענין התשובה, והתשובה ביחד עם ענין עבודת הצדיקים שזהו משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא שצדיקא והם בתיובתא.

אח"כ דבר מענין המדרש דבר ג"כ שבוע שעברה שפרה וחדש פרה יותר גדול ומביא שם המדרש משל, אח"כ הביא הירושלמי בענין זה שפוסק שפרה קודם לפסח, ומסיים והגם שלכאורה הי' צריך להיות אח"כ כי בפעם הראשונה

הנה הקמת המשכן וקרבת פסח הי' באחד לחדש ושריפת הפרה הי' בשני לחדש אבל מכיון שזה טהרתם של כל ישראל, המפרשים שם מכיון שהם מפרשים עפ"י נגלה המלה, כל. ובאמת ל"מ מה אומר הירושלמי "כל" הרי רק אלו הטמאים צריכים לזה, ושנית עוד יותר כל ישראל ואפילו רובם טמאים אז קריבה פסח בטומאה, ואם מחצה על מחצה יש טומל בפוסקים, וא"כ מהו כל,

עוד לא מובן הרי בקס"ד שם מביא דעה שהפסח קודם כי בשנה הראשונה הי' כך וא"כ קשה באמת מדוע זה לא כך כל השנים וממ"נ אם פרה צריך להיות קודם הי' צריך להיות כך גם בשנה הראשונה והגם שזה צריך להיות בפתח אהל מועד אבל הי' יכול להיות הוראת שעה שיקרב קודם, אלא הענין שיש הפרש בהתחלת עבודה לאח"כ.

פרה ענינה תשובה ופסח ענינו צדיק שבכל השנים שיש שני העבודות אז בע"ת קודם וענין התשובה שייך לכאו"א גם לצדיק ולכן פרה מטהר כל ישראל גם צדיקים כי פני' ענין הפרה זה ענין התשובה,

ובהתחלת העבודה אז ענין הצדיק ואין שם ענין התשובה ולכן שנה הראשונה הי' פסח קודם משא"כ אח"כ. וחזר שוב לענין הגאולה העתידה שאין אחרי' גלות כנ"ל. זהו תכן שיחה א.

וכתבתי לך זה קצת באריכות כי היא היתה הכי המובנת (לי עכ"פ) כי אח"כ הי' עוד שיחה ואכתוב לך רק תוכנה כי זה קצת יותר קשה, אח"כ הי' מאמר כעין שיחה. החדש הזה לכם. תוכן מאמר הרשב"ב נ"ע החודש רנ"ד. שיחה שני' הי' בענין הד' פרשיות ובין פרה לחדש לא יפסיק ונותן הירושלמי סימן כמו בין כוס ג' לכוס ד' לא יפסיק. ומקודם לזה מביא הירושלמי מחלוקת אם לא יפסיק בין זכור לפרה או בין פרה לחדש ומסיים בין פרה לחדש לא יפסיק והסימן מכוסות כנ"ל ול"מ מה השייכות בין הפרשיות לכוסות ואין זה רק סימן יפה. עד שמצא בכת"י הצ"צ שיצא מן המיצר למרחב ושם מבואר הענין בשני תירוצים שלכאורה הם הפכים ותירץ עם המאמר החדש (מהרנ"ע) תרנ"ב עדיין אין הענין ברור אצלי וגם עדיין ר' יואל לא חזר על שיחות אלו ולכן אחרי החזרה אולי עוד אכתוב לך משיחות אלו כי הם שיחות קצת חשובות .

יום ב' . . היום נסענו הרבה בחורים רוב הארצי ישראלים למאפי' לאפות בעד מצות שכ"ק אד"ש שולח לכפר חב"ד, אתמול לקח כ"ק אד"ש מים שלנו מהחצר של 770 (מברז (ולא ממעיין) שלא משתמשים בו כל השנה) . .

אסיים באיחול לכל טוב וחג הפסח כשר ושמח וכל טוב בכל עניניך



## ט' ניסן תשכ"ד

[בשיחות קודש" חסר ההנחה]

ב"ה יום א' ט' ניסן תשכ"ד

. . . כבר כתבתי שהסדר ימים אלו חלש מאד ונמצאים מעט בחורים וכמובן לומדים רובם שו"ע הל' פסח (אגב — המשגיח הרב מענטליק אמר לי יום ו' שכשהנהלה נכנסה לרבי הוא שבח אותנו מאד (אותי ואל' קוק) ובקשני שהגם שלהכניסנו לקנים אי אפשר כי לפי גילנו אנו פחות מבני שמונה עשרה ולקנים נכנסים כאן רק מ-18 ומעלה, אבל נפל על המציאה שאפשר לכבדנו (לא עפ"י סדר) לומר שעור ובכן בקש שנאמר לאחר פסח, הפנטסיה יפה אבל לא אדע באם זה יצא לפועל).

גם השבת התועד כ"ק אד"ש וזה כבר כמה שבתות רצופים שמתועדים (וכן יה' גם שבתות אלו) היו חמשה שיחות. שיחה א' יכול ליקרות מאמר כי יש הרבה פעמים שאד"ש אומר מאמר בניגון של שיחה (גם לא קמים אז במאמר) וכהשבת העברה ה' המאמר של הרנ"ע, כן שאר השיחות היום מהם קשים שגם ר' יואל לא חזר עליהם טוב כי לא ידע ברור והיו שיחות מובנות. בכלל השבועות האחרונים זה כך, קודם היו עפ"י רוב השיחות מובנות יותר, ולכן אכתוב לך כאן תוכן השיחות המובנות כי א"א לכתוב מלים בענין שלא מבינים.

וקודם שאתחיל אבקשך בקשה קטנה, תסתכל בספרים שלי ותכתוב לי איזה מספרי מהר"ש יש לי ואדע מה חסר, כאן ב"ה רכשתי כמה וכמה ספרים, יש לי איזה למעלה מ-20 ספרים, גם יש כמה בשבילך ואשלח (בהזדמנות) אי"ה בקרוב ארצה, כי כאן אין לי מקום להניחם.

**וכעת אכתוב התוכן: בראשית ההתועדות צוה אד"ש לנגן ממצרים אח"כ הוא אלקינו אח"כ אך לאלוקים דומי נפשי. (בטח ידוע לך שעד כעת היו שרים (כמעט) כל התועדות אך לאלוקים כי זה פסוק בפרק סב, ואי"ה מכעת מסתמא ישירו צמאה מפרק ס"ג.) והתחיל מיד במאמר הנ"ל (ערך הרבה זמן וגם ה' קשה). עה"פ זאת תורת העולה היא העולה גו' שתי שאלות א. הרי פרטי דיני עולה מדובר בפר' ויקרא, ב. מהו היא העולה, הידיעה איפה ידועה. וקשר שני הקושיות שהכוונה להגדיל קושי' הא' עם קושי' הב', שהיא העולה משמע שידועה כבר ומפר' ויקרא וא"כ מה אומר כאן זאת תורת העולה וממ"נ סותר הפסוק עצמו מיני' ובי'. ודבר מענין המובא בבחי' שהעולה הולך על מלכות אדום כלשון המדרש על מלכות אדום שעולה אצלי. וזהו על מוקדה ענין ומשם אורידך ודבר מענין תפלה לעני ותפלה לעשיר שתפלת עני זה על חסרון ותפלה לעשיר זה לא על חסרון.**

שיחה ב דבר בהמשך קצת להנ"ל בענין תפלה לעני ותפלה לעשיר ובעיקר דבר מענין שכשיצאו ממצרים יצא ברכוש גדול והגם שכמובא במדרש אמרו היהודים שמוותרים עכ"ז ובעיקר שיצאו, וענה הקב"ה שמכרח גם ענין רכוש גדול ומפני שהבטיח כן לאברהם ולכאורה זה גופי' ל"מ מדוע הבטיח כן לאברהם בה בשעה שידע שהם יותר וירצו לצאת בעיקר. אלא שבלי זה א"א הי' להיות ענין הגאולה ללמד שלא להסתפק במועט אלא רכוש גדול שאפי' אברהם שהי' עשיר גדול קורא לזה רכוש "גדול" ועאכו"כ הקב"ה קורא לזה כך. ואפי' שהם היו משועבדים בגשמיות שהי' הגלות במדה הכי איום ואפי' תינוקות עינו כמובא בענין התינוקות שנתמעכו, וכן ברוחניות היום משוקעים במ"ט שערי טומאה שלכן אומר המדרש שכשהגיע הקץ מיד גאלם ולא חכה כהרף עין ומבואר בקבלה כי עוד הרף עין היו נכנסים לשער הנו"ן בטומאה ומשם אין גאולה וא"כ הי' בעיקר אז להוציאם ובכ"א אמר הקב"ה שצריך רכוש גדול.

ובעבודה ביאר שצריך שיהי' רכוש גדול בתו"מ והגם שבעבודה בפועל הרי הסדר שמעט מעט אגרשנו אבל זה הפועל, אבל לכתחלה צריך להיות ההחלטה בנפש ענין הרכוש גדול, ובעיקר דיבר איך זה בעבודה עם הזולת שיאמר לזולת דע שהתורה הזו לא תתחלף בשו"א ודע שמחוייבים לקיים ולשמור כל תרי"ג מצוות ודקדוק קל של ד"ס עד מנהגים כי הכל חד (וזה ענין ברכוש גדול) אלא מה שעוסק אתו יום זה על מצוה פרטית זהו כי העבודה בפועל א"א לדלג בבת אחת אבל צריך שיהי' קודם ההחלטה בנפש כנ"ל.

כן בענין התפלה שהיא סולם של ד' שליבות והגם שיש בו ד' שליבות וא"א לעלות על שליבה הרביעית בלי השלישית אבל צריך לדעת שהכל סולם אחד, וכן ביצי"מ הגם שבהגדה אומרים אילו קרבנו לפני הר סיני וכו' דיינו. אבל כל זה רק טענות עפ"י שכל שמוכן לוותר על הכל אבל מצד הענין א"א הי' להיות הגאולה רק עם כל הפרטים יסודרו. ואמר שהעבודה עם הזולת הנ"ל זה לא ענין פרטי מזה אלא ענין עיקרי.

שיחה ג' הי' שוב כעין מאמר והי' קשה קצת אמר בענין פדיון שבויים שיש כן גם בספרים כי תורה וישראל חד כמרומזים שניהם במלה אחת בראשית בשביל ישראל ובשביל התורה. ואמר שהגיע לו ימים אלו ספר עם הרבה מאמרים המודפסים ושאינם. והי' שם כמה דפים כת"י הצ"צ בענין התפלה כמעט הקטע הראשון משרש מצות התפלה, וע"ז עמד וביאר.

שיחה ד. הי' בענין שבת הגדול שיש בזה כמה וכמה טעמים על שם זה ואדמוה"ז בשו"ע מביא טעם שלמכה מצרים בבכוריהם ושאל לכאורה מה הנס הגדול כאן שגוי הרג גוי ובפרט ליהודים לא ידעו מזה שום טובה כי בין כך היו יוצאים ובפרט שיקרא נס גדול ועוד יותר שאותו היום יקרא ע"ש הנס שאפי' בימים אלו שכן קוראים לניסים בשם גדול כבחנוכה ג"כ לא נקרא היום ע"ש הנס

ורק כאן.

והסביר באריכות ענין הנס בכללות שלכאורה מה הפלא הרי החיות מחי' כל הזמן וכמו שאומר לשמן וידליק כך מובן שיכול לומר לחומץ וידליק ומה הפלא אלא הענין שנס זה ענין אלקות המלוּבש בטבע. והביא הזהר מפ' בא (הביא כבר גם אותו הזהר בפרשת בא האי שתא) שואל שם מדוע הי' צווי מיוחד בא אל פרעה כשהי' צריך להודיעו מענין מכת בכורות ויצי"מ. מה פחד כאן משה ומתרץ שם שראה משה שפרעה תנינא תקיפה רובץ בין יאוריו שנמשך ממקום גבוה ויש לו כח להסתיר על קדושה והכח ניתן לו מלמעלה ולכן פחד משה והי' צריך להיות צווי מיוחד ממקום גבוה יותר ששם אין לפרעה שליטה.

כן הביא המדרש כשרצה משה לקרוע הים אמר לו הים אני נבראתי קודם וענה משה שהתנאי הי' קודם לבריאתו (שהתנה הקב"ה קודם לבריאה שהים יבקע וזהו וישב הים לאיתנו לתנאו) כ"ז הביא לענין שטבע זהו אלקות המלוּבש בטבע ולכן פחד משה כנ"ל כי כח פרעה זה אלקות הכח. וכן בקרי"ס כנ"ל אז מכיון שהים נברא קודם ניתן לו רשות למשול על משה והי' משה מכרח לומר שהתנאי הי' קודם וזה ענין הטבע, וענין הנס הוא שמתגלה אלקות שלמעלה מעולמות כי כך הרי מי שאמר לשמן שידליק כן גם אמר לחומץ שלא ידליק ובכדי שחומץ ידליק הי' צריך להתגלות אלקות שלמעלה מעולמות וזה ענין הנס. והסביר בארוכה שגוי הורג גוי זהו יותר גבוה וזה ענין שקליפה עצמה אומרת אין עוד מלבדו ולכן זה שבת הגדול.

שיחה ה. הי' בענין קרבן פסח שמוצאים בו שני הפכים א. הוא קרבן צבור ב. אינו נאכל אלא למנויו וצריכים הזמנה קודם משא"כ שאר קרבנות צבור הרי אפי' מי שלא הביא מחצית השקל בכלל ג"כ הי' יוצא ידי חובתו. וזהו למוד על ענין המצה בזמיננו שלא צריכים לחכות עד שיבוא אחד אלי ולבקש ממני מצה אלא לבד צריך להשתדל למצוא למי לתת מצה שמורה דוקא שזה ענין הזמנה הנ"ל. ובקש אד"ש להשתדל לפרסם ולחלק מצות כנ"ל. אח"כ אמר שמשאיר בקבוק משקה בעד שיתועדו כל לילה כי כפי המדובר עה"פ ראשון הוא לכם לחדשי השנה הכוונה (כמדמני שהביא מהשל"ה) שכל יום מאותו החדש (ניסן) הוא כענין ר"ח על שאר חדשי השנה ולכן לא אומרים בו תחנון. ע"כ קצור ההתועדות,

וסליחה על הכתב שבוודאי יהיה לך קשה לקרוא כי זה קצת מטושטש וכן הסגנון, והיות ושגיאות מי יבין אל תאשימי אם תמצא טעויות בכתב או בסגנון ואפילו בענין.

אני מסיים באיחול ובברכה לחג כשר ושמח ולכל טוב

ג. ב מצורף בזה תמונה מאד"ש מפורים האי שתא. התמונה מוצלחת מאד

ולכן החלטתי לשלחה לך ג"כ. כן מצו"ב מאמר פורים עטר"ת שתוכנה אמר אד"ש  
האי שתא פורים וכמובן עם שנויים רבים ונדפס כעת.

התמונה היא כנראה כשכ"ק אד"ש מסתכל על הס"ת בשעת הגבה.



## י"ג ניסן תשכ"ד

ב"ה אור לי"ג ניסן תשכ"ד

אחדשה"ט, את מכתבך מיום כ"ט אדר קבלתי בשמחה רבה ות"ח לך על  
הפרטים מהעבר עליכם בפורים ובפרט נהנתי לקרוא שגם אתה אחד המדריכים  
במבצע המצות, כן שמעתי שהיו כאלפי תלמידים בלע"ר.

בטח תתפלא מזה שהמכתב מתוקתק ולא בכתב ואל תחשוד בי  
שהתחלתי כבר עם המכונה אלא פשוט ימים אלו לא מסודרים כאן, באופן רשמי  
יש סדר אבל המציאות היא שאין סדר וזה לדעתי יותר גרוע משאין סדר בכלל,  
רוב הבחורים עוסקים בהכנות לצרכי החג ורק מיעוטא דמיעוטא יושבים בזאל,  
כך שלשבת וללמוד כעת אי אפשר גם פשוט עייפים מאד כי היום עבדנו חברי  
החדר שלנו (הישראלים) בחדר לנקותו וכו', ובישבי בחדר צא"ח נזכרתי שעלי  
לכתוב לך והמכונה היתה מולי ולכן אני כותב לך בזה.

וכעת מה נשמע אצלכם בטח יש לכן סדרים קבועים בנגלה ובדא"ח  
ובכלל כתוב וואס הערט זיך באדיר ווי גייט דער לערנען וכו', בטח כבר שמעתם  
שאד"ש אמר שיתוועדו כל לילה מחדש ניסן עד פסח וגם אח"כ, אד"ש אמר את  
זה כבר במוצש"ק העבר ע"י הרב חדקוב ובשבת זו בסוף ההתוועדות גם אמר את  
זה ונתן גם בקבוק משקה בעד זה.

בכלל כעת זה כבר כמה שבתות רצופים שיש התוועדות וכן מסתמא ילך  
כך בשבתות הבאים כי כעת חגים.

מובן שאת השיחות כולם קשה לי לכתוב לכ"א בפרטות, והאמת שגם  
לאחי אינני כותב רק הקיצור מהשיחות. פשוט זה עבודה קשה ובפרט שעפ"י  
רוב יוצאים השיחות ואני שולחם לאחי. כן בכלל בזמן האחרון בפרט שיש הרבה  
שיחות קשות כך עפ"י רוב השיחות הם על הפרשה. ולכן אכתוב לך רק הדברים  
שכעת נזכרים לי ראשית.

אולי כבר שמעת שאד"ש דיבר השבת בענין חלוקת מצות שמורה דווקא  
ואמר שלא לחכות עד שיבואו אליו לבקש אלא בעצמו ימצא למי לתת אם מאלו  
שיש לו עליהם השפעה או לא. וקישר את זה עם ענין קרבן פסח שמוצאים בו



שני הפכים א' הוא קרבן ציבור ומצד שני אינו כשאר קרבנות צבור שהם מוצאים אפי' אלו שלא נתנו כלל מחצית השקל (שמהם ה' נקרב הקרבנות צבור), משא"כ קרבן פסח דווקא למנוייו המזומנים קודם (עיין בענין זה במכתב אד"ש שיצא לי"א ניסן האי שתא כמדמני שלמנחם וולף יש את המכתב).

כן באחד השיחות השבת ה' בענין יצי"מ שיצאו ברכוש גדול וכמסופר במדרש שהיהודים טענו שמוותרים ע"ז ובעיקר שיצאו, וענה הקב"ה שגם זה מוכרח להיות ומפני שהבטיח לאברהם. ולכאורה ל"מ מדוע באמת הבטיח הרי ידע שיוותרו? אלא זה הוראה לא להסתפק במועט ובלי זה לא ה' יכול להיות ענין הגאולה, ואפי' שהוא עצמו אומר אילו הוציאנו ממצרים ולא כו' דיינו אבל כל זה רק עפ"י שכל אבל עצם הגאולה לא ה' יכול להיות בלי זה.

ובעיקר דיבר ההוראה מזה בעבודת כל אחד לא להסתפק במועט והגם שלאט לאט אגרשנו אבל זה העבודה בפועל, אבל ההחלטה בנפש צ"ל קודם שצריכים רכוש גדול. כן דיבר ההוראה מזה בעבודה עם הזולת (ובטח זה יבוא לך לנחון) שכשמשיעיים על הזולת צריך לומר לו דע שהתורה הזו לא מוחלפת ולא משתנה וצריכים לקיים כל תרי"ג מצוות עד דקדוק קל של ד"ס עד מנהגי ישראל, וזה צריך שיהיה החלטה בנפש קודם הנ"ל ולא מה שמדבר איתו על פרט — זהו כנ"ל, כי בעבודה בפועל צריך ללכת מדרגה לדרגה ולא לדלג. והוסיף אד"ש שזהו לא רק פרט מהענין אלא ענין עקרי.

בשבת שעברה דיבר אד"ש מענין הגאולה העתידה שעפ"י פסק המדרש יהיה בניסן, ובגמ' זהו פלוגתא ובחסידות כשמובא המדרש מובא ג"כ המחלוקת שבגמרא. והסביר אד"ש שזהו בעד לחזק הענין כדוגמא המובא בענין שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בבי"ד ששטר כזה יש בו תוקף יותר משטר פשוט. וזהו גם הביאור שהפצת המעיונות היה צ"ל קודם לזה ענין המאסר וקטרוגים ולבסוף יצא בנצחון, שאז זה יתד בל ימוט לעולם ועד. וזהו גם שהגאולה העתידה אין אחריה גלות כי זה כבר אחרי ענין הגלות, בדוגמת ענין הבע"ת שגדול יותר מצדיק כי עבר כבר כל הענינים. וע"ז אומרים שהגם שענינו עבודת התשובה לא צריכים לחכות על תשרי שענינו תשובה, כידוע בענין ההפרש בין חודש ניסן לתשרי אלא יבוא בניסן. וזהו משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא.

דיבר גם מענין שהתשובה שייכת לכ"א וגם בצדיקים. ובזה ישב ירושלמי קשה לכאורה שמדבר שם בענין פרשת פרה ופרשת החודש ואומר שהגם שלכאורה היו צריכים לקרוא חודש קודם לפרה כי כך היה בשנה הראשונה להקמת המשכן שבא' בניסן הוקם המשכן ובב' נשרפה הפרה, ואלא כי בזה בפרה- תלוי טהרתן של כל ישראל ע"כ, ול"מ מהו "כל ישראל" הרי פרה היא לטמאים. ובאמת המפרשים שם שהם מפרשים עפ"י גלה השמיטו תיבת "כל".

אבל הביאור בזה כמדובר כבר (בהתוועדויות קודמות) שפרה ענינה  
עבודת התשובה וחודש עינינו עבודת הצדיקים, וכנ"ל שגם צדיקים צריכים  
לענין התשובה.

זהו בקיצור שכעת ברגע אני זוכר ובעז"ה אוסיף יותר בפעמים הבאות.  
אני רואה שיצא נישקש התקתוק אבל אפסיקו כעת ומחר אי"ה אמצא זמן לסיים  
המכתב והגם שמסתמא אהיה עסוק מחר כל היום בהכנות לחג.

יום ה'

כך אין חדשות במיוחד (כעת אני כותב לך מכתבי זה מהאוטובוס  
שנוסעים בו ג"פ ביום ל"בטפורד") והכל כרגיל. אד"ש היה גם שלשום (י"א ניסן)  
וגם אתמול באוהל ואולי יסע גם היום (י"ג ניסן). אני מוכרח לסיים כי אני ממהר  
ונעשה הפסקה קצרה עד למכתב הבא.

חברך המאחל לך חג כשר ושמח דו"ש ומוקירך,

שמואל

מסור ד"ש לחברה מלוד ובפרט לישראל ליפסקר וליצחק גורביץ ולמנחם

וולף,

הנ"ל המחכה למכתבך!



## אחר אחש"פ תשכ"ד

ב"ה נטלו ידים לסעודת משיח כמובן.

התועדות אחש"פ תשכ"ד משעה 6 עד 1:30 ההתועדות בכלל היתה  
שמחה ובפרט לבסוף כדלהלן. היו הרבה שיחות ומאמר, המאמר ד"ה כימי צאתך  
מאר"מ אראנו נפלאות שיש בזה ב' פירושים א. כמו שהי' אז הניסים והנפלאות כך  
יהי' בגאולה העתידה ב. כימי בכ' הדמיון לא לגריעותא אלא אדרבה למעליותא  
יותר גבוה מיצי"מ וכן בענין הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו,  
יש ב' פירושים א. הכוונה על קרי"ס ב. על לע"ל ומה שהי' בקרי"ס בבחי' "שם"  
נסתר יהי' לע"ל בגילוי. ואיך משתווים ב' הפירושים שלכאורה סותרים. התירוך  
ע"ז נתבאר בסוף המאמר שיש שני זמנים ימוה"ש ועוה"ב, ובהתחלה זה כיצי"מ  
ואח"כ גבוה יותר.

באמצע המאמר נכנס למאמר מביכל שהגיע לו בפדיון שבויים ואמר

שכנראה שזה מאדמוה"ז עם כת"י הגהות הצ"צ ד"ה ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ביאור שהחשך עצמו מאיר, וביאור בענין שאין מקריבין שלמי שמחה בשש"פ שענין האכילה שייך רק לאו"א וזה ענין אכלו רעים — או"א — ושתו ושכרו דודים — ז"א — ענין האכילה המשכה לאו"א מכתר, ובשש"פ הי' גילוי עתיק ולא שייך שם ענין האכילה גם איך שזה בשרשו.

המאמר ארך כשעה. זהו התוכן והקיצור ממש מהמאמר הוזכר גם שלכן עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' והגם שיהי' השור הבר וכו' זהו כנ"ל שימוה"מ הי' ענין אכילה משא"כ אח"כ יהי' גילוי עתיק שלא שייך ענין האכילה. וכן הי' בשש"פ בקרי"ס וזהו ענין ואתם תחרישו כי ענין הדבור נלקח מחכמה שלכן תינוק אין בכחו לצרף האותיות כי חסר ענין החכמה ואז הי' גילוי למעלה מחכמה ולכן תחרישון. ע"כ.

השיחות עדיין לא חזרו עליהם... וממילא עדיין לא ברורים למדי ולכן אשתדל לכתוב עכ"פ ר"פ, בתחלת ההתועדות נגנו ממצרים גאלתנו ודבר מענין שש"פ ואחש"פ שאומרים גם אז זמן חרותנו והגם שיש בזה מחלוקת אבל כך פוסק גם אדמוה"ז ומוסיף שאומרים כך כמו בימים ראשונים. ודבר אד"ש הכוונה כימים כ' הדמיון שהכוונה למעליותא (בענין זה דבר גם במאמר כנ"ל) כי שש"פ ואחש"פ בפרט שייכים לענין הגאולה העתידה שלמעלה מיצי"מ ואמר שבפרט שהשנה הקביעות של אחש"פ בשבת ובפרט (ההתועדות) בזמן רעדכ"ר ובטח ינגנו הוא אלקינו כמתאים לזמן זה. נגנו הוא אלקינו.

בשיחה ב' המשיך מאותו הענין והמעלה שיהי' לע"ל על יצי"מ שאז הי' בבחי' ולא נותר בהם עד אחד ומה שבררו זה רק רכושם שזה קליפת נוגה ולא את המצריים עצמם שהם ג' קליפות הטמאות ובזמן הזה עד לע"ל אין בכחנו לברר ג' קליפות ולכן הי' בבחי' ולא נותר בהם, משא"כ לע"ל ישארו אוה"ע כמו שהם אלא שיתהפכו וזהו ארי' כבקר יאכל תבן שישאר הארי' כמו שהוא ולא רק חזיר יוכשר שהחזיר הרי זה קליפ"נ כמו שמלובש בג' קליפות ולכן יש לו סימן טהרה אלא אפי' ארי' יתהפך מאכזריותו.

בשיחה ג' דבר מהשיחה של הרי"צ בתש"ד שאמר אז שתשובה הכנה למשיח כמו שמצה הכנה לגילוי ממה"מ הקב"ה וזהו המדרש על ורוח אלקים מרחפת על פני המים דא רוח דמשיח בזכות מה ממשמשת ובאה בזכות התשובה שנא' שפכי כמים לבך. והסביר שתשובה לא רק על עבירות והראי' מהמדרש שאומר אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב ואיך בכולו זכאי והרי בא עד שיעשו תשובה אלא זה לא רק על עבירות. והסביר מה שמצה הי' הכנה לגילוי ממה"מ הגם שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה זהו כי העבודה מצד עצם הנפש שעמדו במס"נ על שהקריבו פסחיהם שהי' עבודה זרה של מצריים,

צוה לנגן כי אנו עמיך (החדש) אח"כ אבינו מלכנו ואח"כ צמאה לך נפשי. ובשיחה דבר עה"פ צמאה באריכות בקשת דוד שגם בקדש יהי' אותו הצמאון כמו שהי' לו בארץ צי' ועייף והגם שזה לכאורה א"א שיהי' אותו הצמאון, דבר כן מענין שדבר כבר בב' דפסח שהרי אנו ובני בנינו משועבדים היינו הכוונה שזה פעולה נמשכת ולא רק תוצאות אלא בכל רגע נהי' גאולה חדשה (האריכות בזה עיין שם בשיחות שאי"ה יצאו בקרוב) והוסיף בזה שזה גם שאומר עד בני בנינו כי אם נאמר שזה רק תוצאות זה מיותר והגם שע"כ רחמי האב אבל הרי מובן שחלש יותר הרחמים על כן בנו מעל בנו (מזה שנפסק שם הרחמים) וא"כ מה צריך לומר, אלא זה פעולה נמשכת ולכן בכל דור זה גאולה חדשה. והסביר ההפרש בין יצי"מ שזה פעולה נמשכת למ"ת שלכן יש זמנים שפטור מלימוד, משא"כ יצי"מ צריך להיות כל זמן לצאת ממצרים וגבולים. הוזכר גם בשיחה הפתגם שהעבודה קלה יותר בבירור גסות מדקות אבל גישמאקע לברר דקות.

אח"כ אמר שיקחו ד' כוסות כמנהג שהנהיג הרשב"ב נ"ע שתו"ת נתנה לכל התלמידים ד' כוסות והוסיף היות איינמאל א חסיד אלעמאל א חסיד, איינמאל א תמים אלעמאל א תמים, וממילא יוכלו להצטרף. אח"כ הוסיף היות ואין אומרים שירה אלא על היין — בטח יגנונו — שע"כ הסדר הוא בהגדה שהחלק שאומרים שירה מגביהים הכוס. בשיחה אחרת המשיך הרבי בענין הנ"ל צמאה לך נפשי שלכאורה איך אפשר שיהא הצמאון כשהוא בקודש כמו שהוא בארץ צי' ועייף וכן איך יכול להיות כעת השמחה מגאולת מצרים כמו שהי' אז שאז היו קודם משועבדים לפרעה משא"כ כעת לא הי' אף (השאר חסר [גם בשיחו"ק חסר = המו"ל]). .



## מוצש"ק פר' שמיני תשכ"ד

[ב"שיחות קודש" חסר ההנחה = המו"ל]

ב"ה מוצש"ק פר' שמיני ש"מ אייר תשכ"ד

. . כעת אכתוב קצת מהנעשה כאן כך אין חדשות מיוחדות והכל כרגיל, השבוע הסדר הי' קצת חלש אבל ממחר אי"ה מסתמא יתחיל הסדר כרגיל, רק יש חסרון כאן שהקיץ הוא לא כחורף כי באמצע יש ענין של קעמפ מרכז שליחות וכו'. ואז צריכים חיזוק שיוכלו לשבת במנוחה וללמוד. אבל נקוה שהכל יהי' בסדר. השבוע שעבר נגש אלי כבר המשגיח בענין שאומר שיעור וקבע לי לעוד ג' שבועות ונראה מה יולד יום . . כך אין חדשות בישיבה ש. שער מסתמא יגיע בקרוב כי הוא מחוייב החדש להגיע (מטעם הצבא) וכבר נגש השבת בהתועדות לאד"ש ומסר משקה ואד"ש נתן לו המזונות שלו ואמר לו "נסיעה צלחה" און

"זאל אויספירען די כוונה" (כך הוא מסר) . יצחק פורסט כבר נסע להולנד...

בטח תכתוב לי כעת חדשות מהזמן החדש בישיבה, שמעתי שכמה שולחים, וכן שמעתי ששם שמח ויש בעיות עם ההנהלה, כי משה מאיר יצא...

כותב אני לך כעת את מכתבי אחרי החזרה השעה כעת 12 (לילה) ואני קצת ממהר בגלל השעה המאוחרת. מעניין האם התועדו אצלכם במשך חדש ניסן בטח שמעתם שאד"ש צוה להתועד בכל יום מחדש ניסן (ובאחש"פ אמר אד"ש שהגזירה נתבטלה לאותו הלילה וכל המרבה הרי זה משובח ובטח תתאר לך הפועל יצא מזה. כמדמני שכבר כתבתי לך מזה) כך שהיום זה הלילה האחרונה ולכן ישבו קצת. כך בכל לילה עפ"י רוב ה' מתועד ר' דוד רסקין "ניט גיוואלדיק" וכן ר' שלום מרוזוב (מדבר בלי התלהבות הגם שיש מה לשמוע) או שמתיישב אחד הזקנים כר' זלמן דוכמאן בעהמח"ס "לשמע אוזן". וכיו"ב, כן ר' שמחה גורדצקי אמר לו אד"ש שיתועד ונתן לו המצות שנשאר לו (באחש"פ בהתועדות) שיחלק בשם יהודי רוסי. אני רואה שהאיגרת מסתיימת עוד מעט ועדיין לא כתבתי מההתועדות.

**השבת התועד אד"ש משעה 1:30, כרגיל עד שעה 4:30 לערך בש"מ**  
אייר כרגיל מקדש אד"ש ובמקום סעודה לוקח מזונות ואין זה בכל שבת שלא עושה קידוש רק שבתות מיוחדים כמו שבת חנוכה וכו'. וכן ש"מ אייר, היו ארבעה שיחות ומאמר, המאמר ערך כ-3/4 שעה הי' קצת עמוק והפעם (כמדמני מהיחידים) לא הזכיר מאיזה ביכל שמזכיר בכל פעם במאמר ואומר מאמר שתוכנו משם והפעם לא. המאמר הי' ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש, השאלות בזה מהו ונפקדת דוקא ע"י שיפקד מושבך וגם שמהסוף משמע וישקו איש לרעהו שניהם שוים ומהתחלה משמע שיהונתן מזכיר שמחר חדש שהוא יתר גבוה. ואח"ז נכנס המאמר לענין מה פעל הצמצום שיהי' עולמות בפשיטות ואלקות בהתחדשות הי' אריכות בזה.

כנ"ל היו ארבעה שיחות שיחה א. מענין שהזכיר כבר בהתועדות קודמות שיצי"מ זהו פעולה נמשכת ולא רק תוצאות ואז הזכיר בענין דהמחדש בטובו בכי"ת מע"ב וכן בענין העושים נשמתם עיקר (וכנראה שהענין לא הי' מובן לר' יואל ושאל בפתק ולזה הי' כעת מענה) הסביר בארוכה בעד מה הי' צריך להביא הענין דהמחדש כו' והסביר כי לכאורה מה זה ענין של פעולה נמשכת הרי הי' פעולה פעם אחת ולאן הלכה הפעולה ומדוע שנאמר שבכל פעם בטל הקודם ונהי' פעולה חדשה ולכן אמר שזהו כי המחדש בטובו בכל רגע וממילא מטעם זה בטל הפעולה הקודמת אלא מכיון שמחדש בכל רגע אז ברגע שני נהי' פעולה חדשה כי כשצריכים להפוך טבע צריך שתהי' הפעולה נמשכת ולא רק תוצאות וכמשל הזורק אבן שמבואר בדא"ח שכח הזורק דוחף את האבן בכל הזמן עד שנופל מכיון שזה היפך טבע האבן — לעוף — וממילא בזריקתו לבד לא מספיק

וכן ביצי"מ עפ"י טבע היינו משועבדים למצרים ובכדי לשנות הטבע מוכרח ענין הפעולה נמשכת וכן דבר בקדושין שאפשר לאמר ענין הפעולה נמשכת ולכאורה על מה יתבטל הקדושין הראשונים שנצטרך לאמר שזה פעולה נמשכת אלא כנ"ל מטעם המחדש בכי"ת ובכל רגע וא"כ בכל רגע נתבטל קדושין הראשונים אלא מכיון שזה חדוש הישנות לכן נשארת הפעולה.

ובענין נשמתם עיקר שהזכיר הסביר כי מטעם הגוף צריך התבוננות גדולה על ענין המחדש וכו' ורק הנשמה מרגישה והיא מסבירה לנה"ב.

שיחה ב' היתה מענין ההפטרה ויאמר לו יהונתן שאל בזה כמה דברים א. מה שייכות ההפטרה ליום ער"ח ואם רק בגלל שני האותיות מחר חודש. ב. האם המעשה דוד ויהונתן קשור דוקא עם ר"ח הלא ה' יכול להיות אותו הדבר בסעודה אחרת אצל המלך ג. עצם המעשה לא ה' בער"ח אלא בר"ח וביום השני ד. אפי' אם נאמר שהעיקר הם שני המילים "מחר חדש" ואלא היתר כי צריך סכום להפטרה א"כ מה צריכים הפסוקים האחרונים "וישקו כו". וביאר כל הנ"ל בהקדים החלוק בין דוד ושאלו שהג' ביומא אומרת שמלכות דוד מתקיימת ושאלו לא והטעם כי אין ממנין פרנס על הצבור אא"כ קופה של שרץ תלוי מאחריו והטעם שמא תזוח דעתו (עיין שם) וזהו אצל שאלו לא ה' רק אצל דוד שיצא מרות וזהו הפגם ושאלו אד"ש בזה הרי אין מזכירים לגר חטאו? אלא הענין מכיון שהוא גר הנה טבעו נשאר רק ע"ד בע"ת והוא הפגם בו גופו וזהו הדיוק בג' שאומרת שהפגם צריך להיות בו ומבן כי אחרת נשאר הטעם שמא תזוח דעתו כי לא מספיק בזה שמשפחתו היתה פגומה אלא כנ"ל שזה גם פוגע . . בדקות אצל דוד,

כהספור עם אדמוה"א שנכנס אליו ליחידות ובקש תקון על ענין שאדמוה"א לא מצא אפי' בדקות אצלו וממילא לא יכל לענות לו ורק לאחרי יגיעה רבה מצא אצלו בדקות מן הדקות ואז יכל לענות ויוצא שדוד ושאלו ע"ד בע"ת וצדיק וענין הבע"ת גדול ולכן עד דוד הגדיל, והסביר הענין דנפקדת כי יפקד מושבך ענין ישראל נמשלו ללבנה וכמו שהלבנה בער"ח מתמעטת עד שנעלמת לגמרי אבל בר"ח מתחדשת כך ישראל מתחדשים ודוקא ע"י יפקד מושבת יה' הנפקדת וזהו ההפטרה השייכות ליום זה ער"ח להודיע כנ"ל שנמשלו ללבנה וע"י המיעוט אח"כ מתחדשים.

ע"כ תוכן מקוצר משני השיחות הראשונות היות המקום מוגבל ממילא או שאשלח הביתה וגם יכול להיות שאמשיך אי"ה במכתב הבא כי כך עד כעת היו הרבה שבתות רצופות התועדיות אבל עפ"י החשבון כל חדש אייר אין התועדות עד ש"מ סיון אבל בכ"א צריכים לקוות לטוב . .



## מוצש"ק פר' תזו"מ תשכ"ד

מוצש"ק פרשת תזו"מ (כאן) תשכ"ד

אחדשה"ט את מכתבך קבלתי כבר שבוע שעבר ונהנתי מאד לקרוא על החדשות מהרישום ומהבית ספר החדש וכו' ומענין באמת מה נשאר הסוף עם הבי"ס, הגם שאין לי כאן חדשות מיוחדות החלטתי לכתוב, השבת כבר לא היה התוועדות, עד שבת האחרונה היו הרבה שבתות רצופות של התוועדות, כל חדש ניסן ועוד קודם.

השיחות משבת שעברה בטח כבר שמעת גם לאחי כתבתי קצת מהם, ואולי גם כאן אוסיף, שמעתי שהלך אצלכם שמח עם משה מאיר שעזב ובמקומו נכנס משה לנדאו ופלדמן עשו שמח וכו' מענין מה הסיבה שמשה מאיר עזב ומה נסתיים?

כאן הכל כרגיל הסדר בישיבה כבר בתקפו, בכלל כאן הרי בקיין הסדר בתקפו עד תמוז ואח"ז כאן זה חפש "הגדול" אפ"ל עד אחר תשרי, אלו נוסעים לקעמפ ואלו למרכז שליחות, וכו' בכ"א אנחנו נשתדל ללמוד גם בזמן זה, ולא לבזבז כל כך הרבה חדשים, אתמול ביום ו' אמר אלי' קוק פלפול בזאל על ענין שליח להולכה ושליח לקבלה בקדושין, בטח אתה יודע שכאן לומדים כעת פרק שני ממסכת קדושין, ותורי יגיע בעוד שבועיים לאמר, הגם שאנחנו אף פעם לא אמרנו שעורים בזאל, זה לא נקרא שאנחנו מהקנים כי כאן לוקחים רק מגיל 18, אבל המשגיח אמר לנו שבתור כיבוד הוא יכול לכבדנו, מובן שבהתחלה לא הסכמתי, לא חסר לי צרות, אבל עמד בתוקף עד שהיינו מכרחים כאן הרי כל דבר קטן הולך לרבי וגם את זה הוא סיפר לי שהוא דיבר עם הרבי ושיבח כמה מהארצי ישראלים.

בטח שמעון שער יגיע אליכם עוד החדש ואולי שבוע הבא הוא מכרח לחזור מטעם הצבא, בעוד כמה שבועות יהיה החתונה של יוסף בלוי ומיד חוזר לארץ עם אניה, כך שיגיע לי"ב תמוז לארץ, בכלל החתנים השנה הועלו בלע"ר ללמעלה מ-20 והקיץ יהיה בטח הרבה חתונות מהבחורים שלנו, דוד רפפורט כמדמי חתונתו תהיה בי"ג תמוז.

שלום כל חברנו ב"ה טוב, שלמה גלעדי מוסר לך ד"ש וכן אלי' קוק, מענין האם השתפר מצב הרוחני בישיבה והאם גרשו כמה בחורים מהישיבה?...

האם מתכוון מי מחברי כתתנו לבוא השנה לאד"ש והאם אתה מתכוון, שמעתי שלא רק שלא הורידו מחיר הנסיעות אלא עוד העלו, מענין האם כבר היה הגורל כבכל שנה ומתי יהיה, בטח שמעת שהתערוכה העולמית שתהיה כאן בניו יורק ותפתח השבוע יהיה שם גם ביתן של מרכז, וזהו כמדמי הביתן היחיד

בעניני יהדות, זה עלה להם הון רב המקום והבניה וכו', למעלה ממאה אלף דולר, אני חושב שאבקר שם בזמן המתאים.

היום קדשו הלבנה, מעניין כי כמדמני אצלנו הסתפקו באם ליל ז' לקדש הלבנה, כן מעניין הגם שרק בתחלת הקידוש ראו הלבנה ומיד נסתתרה בכ"א קדשו, מובן שאד"ש יוצא לקדוש לבנה.

כתוב קצת באריכות מפעולות את"ה או צא"ח בארץ והאם הנך נוסע לאיזה ישיבות וכו' כך הכל כרגיל ואין חדש, והיות והשעה מאוחרת אאלץ להפסיק גם שאני כעת לא לגמרי בקו הבריאת קצת מקורר, פשוט מזג האיר כאן משוגע ביום אחד יכול להתחלף לכמה מדות מחום לקור ולהיפך ומזה מתקררים, בפרט בזמן זה באביב שהמזג אור מתחלף, רציתי לכתוב לך בהצד השני קצת מהשיחה דשבת שעברה אבל כנ"ל שראשי כעת לא אתי.



## מוצש"ק פר' אמור תשכ"ד

מוצש"ק פרשת אמור תשכ"ד

אחדשה"ט! בשמחה רבה קבלתי מכתבך עוד לפני שקראתי, ותתאר לך את שמחתי לאחר שקראתי כשקראתי שהנכם מתכוונים לבוא לכאן לחגים ולשמחתי אין קץ והלוואי שנתראה כאן עוד לפני החגים עם כל החברה יחד.

את בקשתך להכניס פתק מיד מלאתי בשמחה וכתבתי כפי שהורית לי ולמחרת היתה התשובה "אזכיר עה"צ"....

כן ת"ח לך על הפרטים מהפעולות של הרשת וכן הבשו"ט מהבי"ס וכו' שכל זה נהנתי מאד ובטח להבא תוסיף בזה ביתר שאת.

האמת שכבר הלילה חלמתי שאתה עם שאר החברה כבר כאן והשמחה כאן רבה, כן מה שלומך בגו"ר ומה שלום כל החברה, בטח באם יש איזה חדשות בישיבה בכלל ובכתה בפרט ואצלך בפרטי פרטיות בטח תודיע מהכל ות"ח לך מראש, כן תודיע מי עוד דעתו לבוא השנה, האם יש לכם רשות מההנהלה או שאינכם מספרים בינתיים, בכ"א אני מאחל לכם הצלחה.

כידוע לך שהשנה היה די הרבה התוועדויות ובפרט בזמן האחרון כמעט ממש בכל שבת, ובכל פעם מאיזה סיבה אחרת, שבת שעברה התוועדו בגלל שהיה יארצייט אחיו של אדמו"ר שליט"א והפעם גם התוועדו.

בשבת העברה עד לאחר התפלה לא ידעו שיתוועדו ובמילא לא היו



מוכנים, לא היה מספיק מזונות, משא"כ השבת שכבר היה השערה שיהיה.

ההתוועדות החלה כרגיל בכל שבת משעה 1:30 עד 3:30 היו ד' שיחות ושיחה כעין מאמר, השיחות תוכנם היה מענין הפרשה אמור שדורשים חז"ל אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים ומזה נפסק פס"ד גם בשו"ע עד שו"ע אדמוהז"ק סי' גש"מ, ובענין זה להזהיר גדולים על הקטנים יש בכל עניני התורה בכלליות ובפרטיות, בכללות הכוונה כפשוטו שהגדולים יזהירו וישפיעו על הקטנים עד לפני בר מצוה אפילו, ובפרטיות הכוונה גדולים — מוחין, וקטנים הכוונה על הפעולה שהם קטנים בערך למות. בשיחה ראשונה היה הביאור בעיקר איך הענין בכללות, ובשיחה השניה ביאור על הענין כשהוא בפרטיות.

בכללות הוא דיבר באריכות שגדולים יתאים להם להשפיע על קטנים, אפילו שכעת זה לא משנה ורק שאולי זה יעזור לאחר כמה שנים לאחר בר מצוה, וביאר בזה ענין להזהיר מלשון זהירות ובהירות שע"י זה מיתוסף אצלו יותר ולא רק שמאיר עיני שניהם הוי' כרב ותלמיד, אלא כאן יותר כי זה עבודה קשה שגדול ירד להשפיע על קטן בענינים דמעשה, ומכיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' בטח יהיה שכרו בכפליים, היה אריכות בזה שצריכים להשפיע על הקטנים ולא להגיד שהוא גדול ולא מתאים לו.

בשיחה השניה דיבר בעיקר בפרטיות שהשכל ישפיע על הגוף עד העקב ממש וכפירוש על "עקב אשר שמע אברהם בקולי" שעל העקב ניכר שזה של אברהם וכהווארט "א חסידישע פייאטע" והסביר הגמרא ביבמות באריכות בענין זה שאומרים שם שג' מקומות יש שהתורה מצוה להזהיר גדולים על הקטנים בכהנים בדם ובשרצים והג' שם מבארת הצריכותא שבכל אחד לגבי חבירו שלכן צריך לכתוב כל הפסוקים וביאר בזה אד"ש שלכאורה יכלה התורה לכתוב במקום כזה שממש אפשר היה ללמוד לכל התורה, אלא שבזה שהתורה מביאה את הציווי בג' מקומות אלו לא רק שמצווה סתם אלא שמבארת בזה מדוע באמת שגדול ירד להשפיע על קטן וזהו כי מצד הנקודה שווים הם הגדול והקטן.

גם היה מאמר כעין שיחה על הפסוק ולאחותו הבתולה הקרובה וגו', הביא הזהר על זה מי זה בא מאדום חמוץ הבגדים וכו' וביאור בזה, כן היה שיחה ביאור במשנה מפרק ד' שבפרקי אבות כידוע שבכל התוועדות מהקיין מבאר אד"ש פרק השי"ך לשבוע, הפעם עמד על המשנה בן עזאי אומר הוה רץ למצוה קלה שמצוה גוררת מצוה כו' ואכמ"ל בזה.

ש.שער בטח יגיע אליכם בקרוב ועדיין בעצמו לא יודע מתי, דערוויל חאפט ער אריין פאבריינגענס הוא רוצה גם להשאר עד לאחרי חגה"ש. כך אין חדשות מיוחדות הסדרים כרגיל ואין חדש, ביום ו' אמרתי שיעור לפני הבחורים וב"ה עבר בשלום, בטח אתה רואה לפי הכתב והסגנון שאני ממחר מאד כי השעה

מאוחרת ויש לי עדיין לכתוב כמה מכתבים

חברך המאחל לך כל טוב ולהתראות בחצר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקרוב

ממש

שמואל



## כ"א אייר תשכ"ד

ב"ה מוצש"ק פר' אמור (ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים) תשכ"ד, אור

ליום כ"א אייר

אחדשה"ט, בהמשך למכתבי שנשלח אליך ביום ה' שעבר ולא הי' שם כתוב מהשיחות בשבת העברה כי כבר עבר אז שבוע שלם וכבר כתבתי לך הטעם שהייתי עסוק בשעור שאמרתי ביום ו'. ובאמת הי' ב"ה בהצלחה (לפי דעתי) כך החברה אומרים. וכעת מתיישב אני לכתוב לך כי השבת הי' גם התוועדות והגם שהיו כבר כמעט בטוחים קודם שיהי' כי כך הודיע הרב חזקוני שיכול להיות שיהי', בכלל עפ"י רוב — חוץ משבת מברכים — כשיש התוועדות נודעים ברור רק לאחרי התפלה בשבת כי כך אחרי התפלה מחכה אד"ש עד שגבאי מודיע זמן התפלה מנחה וכשאד"ש לא מחכה סימן שמתועדים. וכך הוה,

בשבת העברה לא שיערו קודם בכלל שיהי' — וממילא לא הכינו יין ומזונות. השבת אבל מכיון ששיערו קודם הכינו. אד"ש נכנס כרגיל בכל התועדות בשעה 1:30 וסיים בשעה 3:30 (אפ"ל שסיים באמצע ענין ואומרים כי ראה שהזקנים ישנים) בעיקר אכתוב לך תוכן השיחות מהשבת הי' 3 שיחות ושיחה כעין מאמר, השבת צא"ח הביאו כ-20 תלמידים קטנים בני 11-12 לערך מאיזה ב"ס (לא דתי) והושיבום בהתועדות ג"כ, והשיחה הראשונה היתה ג"כ מכוונת אליהם.

דיבר מענין אמור (הרי אצלינו הפרשה אמור אצלכם כמדמני בהוב"ח) ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים. שהג' ביבמות מבארת בזה פרטים עד שנפסק מענין זה בהלכה עד שו"ע רבנו הזקן סימן גש"מ ודיבר שיש בזה כבכל ענין הענינים בתורה שמדברת בכלליות ובפרטיות כן גם בזה בכללות בפשטות שהגדולים יזהירו את הקטנים ובפרטיות זה בעולם קטן זה האדם גדולות שבו זה המוחין וקטנות זה המעשה בפועל ולהזהיר גדולים על הקטנים הכוונה לימוד המביא לידי פועל שכשלומד ויודע שזה שייך לפועל אז הלימוד באופן אחר,

בעיקר השיחה הראשונה עיקרה הי' הענין דכללות ובשיחה השני'

עיקרה איך שזה בפרטיות. ובכללות דבר שהגדול ישפיל עצמו לקטן ולא רק בעינינו בשכל אלא ענינים בפועל ואפי' קטן שלא הגיע לחיוב ורק שהגיע לחינוך ומשפיל עצמו בגלל שבעוד כו"כ שנים אולי זה יעזור, ובעיקר הדגיש שמביאים הלשון "להזהיר" ולא לשון אחר להורות שעי"ז יהי' אצלו בחי' זהירות ובהירות וכהלשון אביך במאי הוי' "זהיר". ואמר שהקטנים וכן הגדולים שהביאו אותם יגידו לחיים וינגנו נגון.

שיחה שני' כנ"ל הי' בעיקר בפרטיות בענין מוחין ענין הגדלות באדם המשפיע על כל הגוף — בחי' קטנות בערך — וכמו שבכללות הגדולים הולך על הכהנים כן גם בפרטיות הכוונה מקור השכל ומזה מובן שהרי כל הגבוה ביותר יורד כו' וא"כ הקטנים הכוונה הנמוך ביותר שזה הולך על העקב הכוונה שהשכל ישפיע על העקב ג"כ והפי' על "עקב אשר שמע אברהם בקולי" שעל העקב נרגש שזה עקב דאברהם וכהווארט "א חסידישע פייטע" וזהו ענין הוי' גולה למקום תורה להשפיע על העקב (כנראה שהתכוין על אלו מאנגלי' שבאו ביום ד' עם אוריון "צ'רט" אבל היו רק שנים או שלשה מאנ"ש)

והסביר ענין להזהיר הגדולים הג' ביבמות שמבאר מדוע צריכים ג' פסוקים בכהנים לגבי טומאה, לגבי דם, ולגבי שרצים, ומבאר הג' צריכותא בזה ולא היו למדים אחד מהשני כי יש מעלה באחד מה שאין בשני, ושאל אד"ש שאלה ואמר שהוא שאלה עיקרית, שמדוע התורה לא מגלה הענין במקום כזה שמזה אפשר ללמוד לכל התורה אלא הסביר באריכות שזה שהתורה גילתה במקומות אלו זה לא רק לגלות לכל התורה אלא בזה התורה מגלה הטעם מדוע באמת גדול צריך להזהיר ולהשפיל עצמו לקטן, והסביר איך בזה התורה גילתה הטעם ובעיקר הסביר שהגם שקטן לא מחוייב אבל מצד נקודה החיות כלם שוים ע"ד שמצד נקודת הנפש הראש והעקב שוים משא"כ מצד התפשטות הנפש.

כן הי' שיחה ביאור על משנה בפרק ד' "בן עזאי אומר הוי' רץ למצוה קלה" וכו' והסביר הפי' עפ"י פשוט, ואח"כ שאל בזה כמה דיוקים א. מדוע הג' אומרת בברכות מצוה לרוץ לביהכנ"ס שנא' "נרדפה לדעת את ה'" ולכאורה הרי זה משנה כאן ומפורשת. ב. מדוע לא אומר הלשון מצוה קלה כבחמורה וכהלשון הוי' זהיר במצוה קלה כבחמורה. ובאמת גם כאן הי' נוסחה אבל אדמוה"ז לא העתיק הגירסה. ג. מה מביא הטעם מצוה גוררת מצוה, דמשמע שכל הטעם שצריכים לרוץ בגלל שהיא גוררת עוד מצוה ולא בגלל אותו המצוה. ואריכות בענין השו"ע אדמוה"ז בהל' תפלה שמביא הדין מצוה לרוץ לביהכנ"ס ומביא הפסוק שהגמ' מביאה, והגם שאין דרכו של אדמוה"ז להביא פסוקים, והסביר באריכות.

בזה אצטרך לסיים כך אין חדשות מיוחדות הכל ב"ה כרגיל, כעת אני

מחכה למכתבין, ואסיים באיחול להתראות בחצר כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג. ב.

מצורף כאן הפתק מהשעור שאמרתי ביום ו', זה הי' לא רע הי' לשיטתו של הסמ"ע ותרצתי בזה כמה שאלות.



## כ"ט אייר תשכ"ד

אור ליום ב' כ"ט אייר תשכ"ד

אחדשה"ט, הגם שעדיין לא קבלתי ממך מכתב בכ"א אני כותב כעת, גם ארשום קיצור מהשיחות דשבת זו, וראשית מה שלומך בגו"ר?...

בוודאי כבר הגיע אליכם הת' שמעון ש' שער ומסר לך הדברים הקטנים ששלחתי על ידו בשבילכם...מעניין איך היתה הפגישה אתו בישיבה...האם לא עשו לו בעיות עם המכס וכו'. כאן ב"ה הכל כרגיל ואין חדש מיוחד...אגב שבוע שעבר צלצלתי למשפחת רבין לשאול משלומם ולדרוש בשלומם בשם אבא וכו' ונהנו מאד, הם הזמינו אותי לשבועות לסעודה, כן השבת אמר לי שיכול להיות שהשבוע יצלצל אלי — כי כבר מזמן אמרתי לו שברצוני לשמוע פעם שיעורו — להודיע מתי לבוא לישיבה שם, והיום צלצל אלי שמחר אבוא, ואי"ה אסע מחר לשמוע שיעורו, הוא בטח ג"כ יהנה מזה.

מזג האויר כאן התחיל כבר להיות חם והיו כמה ימים שממש חמסין ואומרים שהקיץ עצמו יותר גרוע. נקווה אז מוועט קענען איבערטראגן דעם זומער.

אגב שמעתי שאצלכם היה קר בזמן האחרון ושב"ג בעמר במירון היה קור ואקוה שתכתוב איך היה שם במירון וכו'.

וכעת אכתוב קצת מההתוועדות של השבת.

**ההתוועדות היתה משעה 1:30 (כרגיל) עד שעה 4 לערך. היו ג' שיחות ומאמר, המאמר ערך כ-20 דקות ד"ה (של ההפטרה) רפאני הוי' וארפא גו' מיוסד על מאמר הצ"צ על פסוק זה והתוכן מענין הכתוב קודם "אותי עזבו מקור מים חיים" גו' וביארו בענין מיים חיים בגשמיות שני הדעות מדוע המים מתוקים אם משום שעוברים בגידי הארץ או שנמתקים ע"י נהר פרת וענין שהולכים אל הים וחוזרים, וביאור הענין למעלה עה"פ אתה ה' לבדיך אתה עשית גו' איך שמרמז על ד' עולמות אבי"ע,**

השיחה הראשונה היתה מענין הפרשה בהר (הרי אצלינו ה' השבת בהוב"ח מחוברים וכנראה שהשבת אנו כבר שווים) סיומה שמסיים בענין את שבתותי תשמורו וגו' לא תקים וגו' והתחלת הפרשה מענין ושבתה הארץ שזה מדריגה שלמעלה מהטבע "אם תאמרו מה נאכל" גו' וצויתי את ברכתי גו' משא"כ הסיום בענין שצריכם להזהיר מענין את שבתותי ומצבה וכו', והביא התו"כ בזה שאומר בעד מה צריך כאן ציווי מיוחד על ענין שבת ופסל, ואומר שם כי כאן זה עבד שנמכר לעכו"ם ויכול לומר מה אדוני מחלל שבת וכו' אף אני אעשה זאת ת"ל את שבתותי גו'

והרבי הסביר הענין ביתר אריכות שזה בענין הגלות ג"כ שזה עבד שמכרו אדונו (כאן הוא התאפק מלבכות) זה ה' טענת ישראל ליחזקאל, והסביר שסיום ענין בתורה ?? להתחלה (וכאן לכאורה הם הפכים) ?? ספה"ע שאומרים שני ימים ולא יום שני כי ביום השני כוללים גם יום הראשון ולכן אומרים שני ימים וכן כלם. וכן מענין ר' זירא שצם מאה תעניתא לשכוח תלמוד בבלי וכו' בוודאי אין הכוונה ששכח לגמרי וגם אח"כ לא ה' לו את זה אלא שלשעה ה' צריך לשכוח אבל כשלמד ירושלמי ה' לו אח"כ גם בבלי,

שיחה ב. היתה מענין והתהלכתי בתוכם ואולך אתכם קוממיות ביאר המחלוקת על זה בג' בין ר' יהודה לר"מ שר"מ אומר שתי קוממות בקומת אדם שה' 100 אמות ר' יהודה סבירי' לי' רק 100 אמות וכקומת היכל וכתליו. וביאר מה המעלה בזה שה' שתי קוממות ומה איכפת לר' יהודה וואס ער דינגט זיך און זאגט אז נאר 100 ולא 200. והסביר שגם 100 אלו לר' יהודה הם בכפליים כענין הבע"ת בחילא יתיר.

השיחה האחרונה היתה על פרקי אבות פרק חמישי (אצלינו) הוי עז כנמר וקל כנשר כו' עז פנים לגיהנם כו' יהי רצון כו' ודייק בזה כמה דיוקים ובעיקר השאלה מה קשה ה"הי רצון" לענין ומה בכלל שייך יהי רצון לפרקי אבות שיהי רצון זה תפלה, כן קשר ענין רץ כצבי עם המשנה של פרק הקודם בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כו' שכבר עמד על זה שבוע שעבר והשאיר באמצע (ואמר כמו שיבואר להלן) והשבת קשר עם אותו המשנה וחזר על השאלות ותירץ קצת ושוב נשאר ואמר כמו שיבואר להלן, ולבסוף סיים הגם שהביאור על ה"יהי רצון" יהי א"ה בשבוע הבא אבל ה"יהי רצון" יכול להיות כעת ואמר בקול את כל המשנה "יהי רצון מלפניך ה' גו'" את הכל וכלם ענו בקול אמן.

קצרתי בשיחות כי ראיתי שהמקום צר מלהכיל ואי"ה אשלח תמונות — שהצטלמתי כאן — בקרוב ואכתוב אריכות יותר.

בינתיים היה שלום וכל טוב

## י"ג סיון תשכ"ד

ב"ה יום א' י"ג סיון תשכ"ד

אחדשה"ט, בהמשך למכתבי שבוע שעבר קיצור ותוכני השיחות מחג השבועות ובוודאי קבלת וקראת וגם זיכית את הרבים בזה, כעת היות והשבת ה' התוועדות ארשום לך קצת קיצור השיחות עפעס יש בלע"ר ובעז"ה הרבה התוועדות בפרט הזמן האחרון ומקווים שגם השבת ה' התוועדות וכן בשבתות הבאות בפרט שיש לאד"ש כנראה כמה ספרי כת"י קודש מנשיאנו וחוזר מהם תוכני מאמרים כמעט ממש בכל התוועדות . .

שלומי ב"ה טוב והכל כרגיל, מזג האויר התחיל להיות חמסין ובחויץ קשה מאד , אבל בפנים בביהמ"ד יש מזוג אויר כך שלא מרגישים את החום השורר בחויץ...עדיין לא קבלתי אישור על מה ששלחתי עם שמעון שער...

**בשבת זו ההתוועדות התחילה משעה 1:30 כרגיל עד שעה 4 היו ארבעה**

**שיחות ומאמר.**

המאמר ד"ה ואהי' אצלו אמון את המאמר הוא אמר כענין שיחה ז.א. — שלא שרים לפני זה וגם אינו עוצם את עיניו הק' ואמר הביאר בהשתלשלות התורה דרגא לדרגא ואהי' אצלו אמון כתר, שעשועים יום יום, חו"ב, משחקת לפניו, ז"א, בתבל ארצו, מלכות, ושעשועי את בני אדם, ב"ע. והסביר ששחוק זה יותר משעשועים, כי זה ניכר ונגלה משא"כ שעשועים אפשר להעלים ולכן על ז"א ומל' כתוב שחוק משא"כ בחו"ב ושאל א"כ גם בב"ע הול"ל שחוק ולא שעשועי וביאר זה עפ"י מאמר שיש לו באדמוה"ז מביכל כת"י שיצא בפדיון שבויים (אד"ש קורא לביכלאך כת"י מאמרים שנמצאים ברוסי' וכו' ומביאים כאן — בשם פדיון שבויים), ויש שם על הגליון הגהות הצ"צ בכתי"ק, מתחיל ד"ה אל יתהלל חכם בחכמתו ושאל שם הרי חכם הפי' בתורה — והצ"צ מגיה דכן מכרח מהזהר פ' משפטים — וע"ז אומר אל יתהלל ולבסוף מסיים כי אם השכל וידוע אותי? והתי' בקצרה שיש שני אופני השכל א. לעצמו וב. כשיורדת לברר וזה שמסיים הפסוק לעשות משפט וצדקה בארץ, שבזה יתהלל ולא מצד החכמה כשהיא לעצמה. (מאמר זה מודפס כבר במאמרי אדמוה"ז הנחות הר"פ כך גם אד"ש אמר. — יש לך את זה כמדמני ותוכל לעיין שם) ועפ"ז ישב כאן שכתוב על ב"ע שעשועי (ולא שחוק) להורות שדוקא בב"ע לוקחים שעשועי המלך בעצמותו.

שיחה ראשונה היתה: אמר שלפני כ' שנה התועד אדמו"ר זצ"ל ואמר אז שהלך עם אביו באיזה טיול ושמע ממנו אז פעם ראשונה פתגם אדמוה"ז שאמר לתלמידיו שכששמעתי סיפור מרבינו (המגיד) ה' זה תורה שבכתב.

וכששמעתי תורה הי' זה תורה שבע"פ. וכן ספר לו אביו נ"ע, שאדמוה"ז חזר תורת המגיד לתלמידיו — עה"פ ושננתם לבניך והפי' ושננתם לשון שנון (שיננא זה תכלית ההסברה) לבניך לאלו שמבינים, ודברת בם, זאלסט אריין רעדן אין זיי, בשבתך בביתך, וזה נוגע — לבירורים שאצלך. ובלכתך בדרך, לבירורים של חלקך בעולם. ובשכבך, זה נוגע ליום המיתה, ובקומך, ליום הקימה בתחה"מ. והוסיף אז הרנ"ע שכשחזר אדמוה"ז התורה לתלמידיו הרבה מהם התעלפו, ולא מפני פחד יום המיתה או התשובה ליום תחה"מ. אלא כי אדמוה"ז עצם וכשרואים עצם מתעלפים. ע"כ.

והסביר אד"ש ששייכות הספור הזה ליום י"ב סיון שאדמו"ר זצ"ל חזר על זה ב"ב סיון דוקא, והסביר כי כאן הורה שלא מספיק חג השבועות שנתעצם עם התורה ונותן התורה וצריך דוקא הענין דשננתם לבניך וכו' ואין זה הידור מצוה או עוד מצוה אלא בזה תלוי כל הבירורים כנ"ל. והוסיף אד"ש שבשבועות עצמו לא שייך הענין כי הרי אז הי' בחי' ולא ילמדו איש את רעהו דכלם ידעו אותי וכך הרי הי' במ"ת שגם השטן ראה ושמע וא"כ לא שייך אז ללמד משא"כ אח"כ באווארנט מען ודבר במעלת י"ב סיון שזה גמר השבעת התשלומין של החג. (שכנראה בגלל זה היתה התוועדות).

שיחה ב. היתה המשך להנ"ל שהרנ"ע דבר אז עם אדמו"ר זצ"ל, שגם בשבועות יש שבעת ימים וכמו שיש מעלה ביום השביעי של פסח שאז הי' קרי"ס וכן בהושע"ר שאז החותם כן בשבועות, ושאל אד"ש שלכאורה זה היפך המבואר בתו"א במעלת יום השבועות שהוא יום אחד כי ענינו אחדות למעלה שלכן פועל כך גם למטה משא"כ שאר החגים. וע"ז ענה אד"ש וביאר ג"כ הג' שלומדת תשלומין לשבועות משאר החגים. וביאר שבאמת שבועות מצ"ע ענינו אחדות ענינו התורה קו האמצעי הנמצא למטה כמו למעל' וזהו הברית התיכון כו' אל הקצה, אותו הברית. משא"כ שאר החגים ענינם חסד וגבורה ושם שייך התחלקות, ולכן חג השבועות ענינו יורדת ונהיית גם לז' ימים בכדי לברר בשאר החגים. זהו תוכן שתי השיחות והי' עוד שיחה ארוכה מענין הרש"י על פ' בהעלותך בענין הטבה והדלקה.

אי"ה יצא בקרוב השיחות כי כמדמני שאוחזים כעת להוציא את זה כן בוודאי ר' שמואל חפר שנוסע אי"ה היום יחזור השיחות ומאמרים ששמע ומסרתי לו ד"ש בשבילכם.



## כ"ז סיון תשכ"ד

ב"ה יום ב' כ"ז סיון תשכ"ד

אחדשה"ט, את מכתבך מיום כ"ב סיון קבלתי שבוע שעבר בזמנו, ונהנתי מאד ות"ח לך על הפרטים, ובוודאי תוסיף עוד להבא ג"כ, זה היום קבלתי מכתבם של ההורים שנשלח כנראה ביום ד' ונהנתי מאד לקרא הפרטים שם, ובפרט ששמחו במכתבי האקספרס, גם ביום ו' שלחתי אקספרס בחשש ואולי עוד בת"א לא עובד הדאר כרגיל, ומסתמא זה ג"כ יחיה אותם וישבו במנוחה ובלי דאגה, אבל מתאריכי מכתביכם נראה שהדאר כבר כרגיל.

אתפנה כעת למכתבך, על שאלתך עד איפה קראו בש"פ נשא — הנה שאלתי את הבעל קורא ואמר לי שהוא מפסיק תמיד בשני ההפסק הראשון (כן בשביעי — הגם שלא הזכרת לי — הוא מפסיק מאוחר יותר מהמסומן בחומשים עד זאת חנוכת המזבח) וכששאלתי הא מנין לך? ענה שכך הוא זוכר שעושים.

על בקשתך שאכתוב פרטים בנוגע השחורים וכו' הנה כבר כתבתי כמה מכתבים בענין זה ואכפול בקצרה שאין מה לדאוג כי אין זה ח"ו כפי שאמא התבטאה שמפחדים להוציא את האף החוצה, ודווקא בזמן האחרון שקט, ורק שנמנעים מללכת לבד בלילה, ועפ"י רוב או תמיד הולכים שנים או שלשה יחד, אז מה הרעש, האם בכביש בכפר חב"ד אין פחד ללכת לבד בלילה, ומובן שעושים את זה יותר מכמו שזה, ולא כדאי אפילו להאריך בענינים אלו, וכבר כתבתי שהיה כאן שבועיים שהיה מצב לא טוב כי הם התפרעו קצת והיו שומעים ספורים של גניבות שוד רצח וכו' אבל בעז"ה השתיקו אותם, וכעת שקט.

אינני יודע איך העיתונות בארץ מנפחים את הענין אבל בכ"א אין לכם מה לדאוג והכל ב"ה כרגיל.

כן החיים בישיבה כרגיל, בינתיים הסדרים כרגיל, את הסדרים הרי כבר כתבתי לך ולא השתנו הרבה, אני לומד פרק שני מקדושין ואני מאד נהנה כי יש שם גם ענינים יסודיים בעניני שליחות וזכיה לקטן וכו', בחסידות אני ממשיך רס"ו עם חשד"ב ולמדנו כבר כמה מאמרים...

מה נשאר עם החברה שם הרוצים לבוא לכאן, אברהם, אינך מזכיר כלום בענין מה שכתבתי לך מדוע אינך חושב ג"כ להצטרף למשך זמן לבוא לכאן והאם דברת עם רש"ח בענין שרצה בשנה שעברה שהישיבה ג"כ תעזור בענין הכסף...

**השבת ה' ג"כ התועדות ש"מ תמוז וה' ארבעה שיחות ומאמר, המאמר ד"ה למען תזכרו ועשיתם כו' התוכן מענין סוכ"ע וממכ"ע ביאור באריכות שני הענינים ושמצות ציצית מרמת על שני ענינים אלו הטלית והציצית, השיחות היו שיחה א: מענין שלא לך לדעתך איך זה שמפעולת משה יצא ענין שסו"ס של תשעה באב חרבן ביהמ"ק וכל ענין הגלות. וביאור באריכות בענין השבת ענינו ויכלו השמים. מל' כליון מלמטה למעלה שכל עניני ששת הימים צריכים בשבת להיות בבחי' כליון והפי' הב' מלשון תענוג המשכה מלמעלמ"ט ע"י עבודה הא',**



וביאר שיש כמה בחינות דשבת, יש בעבודת האדם כל יום, הלימוד והמצוות בחי' שבת, ועובדין דחול בחי' חול כן יש בנפש, נקודת הנפש בחי' שבת והתפשטות הנפש בחי' חול כי ענין השבת זהו רה"י ליחידו של עולם, ונקודת הנפש תמיד באמנה אתו וישנה גם אצל קל שבקלים שגם הוא מוס"ג על קדה"ש שזהו בחי' שבת משא"כ התפשטות הנפש שזהו בחי' חול, ויש כן גם ברועים שמהשבעה רועים אז הרעי' מהימנא מ"ר הוא בחי' שבת שזהו בחי' הדעת שבכל אחד כמ"ש בתניא שישנו תמיד ובזה מפרש שם הפסוק מה ה' אלוקיך כו'.

אני רואה שלא אספיק לגמור אפי' השיחה הזאת ולכן אנסה להכניס כאן עוד ענין שתמול לילה הי' כאן אסיפה של נשי ובנות חב"ד בביהכנ"ס למטה אד"ש אמר בשבילהם שם שיחה ונשאר שם כמה שעות כי כל אחת נגשת עם פתק וכו' כמו יחידות. השיחה היתה מאוד ברורה ומבוארת יפה, על פ' השבוע שלח קרח, ובענין מחלוקת קרח וג' טענותיו, בענין טלית, בענין מזוזה, בענין כלם קדושים. וג' ההוראות לנו מתשובת משה אליו, מענין הטלית שלא מספיק החלטה כללית. מענין המזוזה שצריך שיהי' ניכר שיש בתוכו תורה מענין הג' שצריכים רב ומנהיג ולא לסמוך על עצמו, זהו מאד בקיצור ואינני יודע אם תבין אבל הי' מבואר מאד . .



## עש"ק פר' עקב תשכ"ד

יום ו' עש"ק פרשת עקב תשכ"ד

אחדשה"ט, מכתבך האחרון הגיע בזמן ועלי להתנצל על אי כתיבתי עד עתה ואיחורי כל כך במענה אליך, אבל וודאי תצדיקני לכך זכות, חפשתי כמ"פ הזמן המתאים להתישב לכתוב, וכעת החלטתי יהיה איזה שעה שיהיה (השעה כבר מאוחרת להדלה"ג) אסור לדחות הלאה והגם שחדשות מיוחדות אין, אבל מכרחים להמשיך בכתיבה ואני מקוה שלא יאריך הרבה עד שנתראה ממש פא"פ, מענין בעיקר מה הולך אצלכם בענין הנסיעה כבר שמעתי כעת חדשות שהגיע איזה מכתב מאד"ש להנהלה וצריכים שוב אסיפות וכו', כך שלא כלכם ממש באים, כל הפרטויים בזה האחרונים הנה לא קבלתי ובאמת אני מתפלא על שאינכם כותבים מהנעשה בפרטיות, אני חושש שלפועל ממש יחסרו כמה חברים מאלו שהיו ברשימה, ומענין מה היתה החלטת הנהלה,

וכן הרי הזמן קצר ומסתמא הנכם כבר מתענינים באיזה דבר של פועל באיזה מטוס או אני' וכו' האם כלם יחד? כל הפרטים בזה, כאן כבר אצלי ואצלנו תכונה רבה לקראתכם לקבל תברינו הידידים הבאים להסתופף בצל אד"ש, ואנו כבר מאלו התושבים כאן, אני מפחד מה שיהיה אתי ואתנו היות ואני חושש

שלא ירצו להאריך דרכוני אחרי חשון ואולי יתנו עד י"ט כסלו עכ"פ זה כבר נוכל להתדבר כאן פא"פ,

מכאן אין חדש במיוחד והכל כרגיל יום רודף יום וממש מתקרבים הימים הנוראים וכבר שנה שאני כאן והרי הזמן חולף מהר כל כך, אני מתאר לי שאצלכם עבר ועובר הזמן הרבה יותר ארוך כי הנכם הרי מתכווננים לנסוע לכאן, ויום אצלכם כחצי שנה ובזה אני מקנא בכם.

**כבר כתבתי לאחי מההתוועדות דכ' אב, כתבתי לו בקיצור (ויותר מקיצור) השיחות קדש ובוודאי כשיגיע תוכל גם כן לראות, כן מסתמא תשתדלו לשמוע הטייף כי היו שיחות מאד יפות, היה אריכות מענין מקוה המטהר את הטמאים ועל אלו הטוענים שזה מלכלך וכו' דבר אד"ש הרבה מאד,**

כן היה שיחה יפה וארוכה בענין ארץ ישראל שהעיקר זה אר"י הרוחנית אלא שנתלבשה בגשמיות, ואר"י הגשמית לא יכולה להתקיים בלי הנשמה שלה וזה שעם ישראל ישמור ויקיים כל התור"מ ודיבר מאד חזק, אמר, היו שם כנענים הקיאה אותם הארץ, כן הישמעלים, כן הנוצרים, סו"ס הקיאה אותם הארץ, כי אר"י לא יכולה לסבול בלי קיום התו"מ וזוהי הדרך היחידה שנאחז אר"י לבטח כשנאחז ונקיים את אר"י הרוחנית וכדמיון הנשמה והגוף,

דיבר על זה שלשמור גבולות הארץ לוקחים לצבא בכה, וכשמדובר על שמירת אר"י הרוחנית שזה העיקר אז שואלים אותו ועושים פשרות וכו', ודיבר הרבה שרוצים להידמות לכל הגוים ומשתחווים לע"ז שלהם לעגל, ואמר אד"ש עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים אם ה' הוא האלקים לכו אחרינו ולא לטעות, כי מי שאוחז להיפך אי אפשר שני הדברים יחד, כן דיבר על זה שכשאב או אם מרביצים לבנם אז אוסרים אותם וכשהורים מקלקלים את נשמת בנם ועושים אותו קליפער אז כבר מוצאים תירוץ שזה הרי בניהם, כן הרבה מלים חריפות וחזקות

משה, אני רואה שהשבת מתקרבת (אצלכם כבר שבת) ע"כ אאלץ לסיים הפעם עד למכתב הבא או שכבר נתראה קודם פא"פ בחצרות אד"ש

המחכה למכתבך חברך דו"ש ומוקירך ושבת שלום



## מוצש"ק פר' נח תשכ"ה

בשיחו"ק נדפס מוגה, וכאן מובא עוד כמה נקודות = המו"ל

מוצש"ק פר' נח תשכ"ה

. . עפ"י שהחלטתי שהיות ואד"ש החליט להתוועד כל שבת (התוועדות קצרה) ע"כ לזכותכם ג"כ החלטתי לכתוב בכל שבוע לאחרי ההתוועדות התמצית ונקודת השיחות עכ"פ . .

מה מספרים התמימים שחזרו מכאן ובפרט אלי' קוק, כתוב פרטים, וודאי כבר קבלת הלעקח וכוס של ברכה ששלחתי על ידו ועל ידי גרשון סודקביץ, כן השיחות, והעיקר הד"ש חי שוודאי מסר עפ"י בקשתי, השבוע הבא יוצאים מכאן שני בחורים אמריקאים ללמוד בישיבה... עכ"פ אני קניתי בשביל אבא חלף בשביל גסות מוויטקין וזה עלה \$ 50 אני חושב באם יהיה אפשרי לשלוח על ידי אחד מהם...השנים הם: לייבל אינדרוז' ויעקב פינסון...

חברי לנגלה ולדא"ח כמקודם חשד"ב ליפסקר, שו"ע אני לומד עם מעני וולף, בבוקר אני לומד המשך רנ"ט עם מעני וולף...

**מהנשמע בחצרות אד"ש, כנ"ל שנתפסטה שמועה שאד"ש החליט להתוועד כל שבת השנה לע"נ אמו הרבנית. והשבת באמת לא הי' שום סיבה להתוועדות אלא הנ"ל, הפארבריינגען היום ערך קצת פחות משעתיים, הי' ארבעה שיחות. לפני שאד"ש ירד הי' מוכן על השלחן חומש בראשית (מובן שזה עפ"י ציווי). השיחות של היום היו מענינות ובפרט שיחה אחת היתה שלא מן הרגיל ולחביבותא אתחיל ממנה.**

שיחה שלישית התחיל בענין המבואר בתו"א על ענין המבול שכעת זה ענין דאגות וטרדת הפרנסה. ומוסיף שם בתו"א, וזהו טעות הבעלי עסקים שחושבים שאינם שייכים לתפלה כמו היושב אוהל. ומוסיף שם ונהפוך כו' והסביר אד"ש בארוכה הכונה פשוטה שליושבי אהל לא צריך אפי' באווארענען ומשמע שאפי' בעצמו לא יכול לטעות ולומר שאינו שייך לעבודת התפלה והוסיף אד"ש וזהו ההוראה שלהתפלל צריכים וכמ"ש בתניא שעה וחצי, והאריך אד"ש לדבר מענין זה. (באמת לא שמעתי מאד"ש שידבר כ"כ הרבה בענין עבודת התפלה — כמו כעת) שלא צריך לחכות על הוראה מרבי ומנשיא ואפי' על רמז לא צריך לחכות.

ואפי' אם מתנהג שלא מתפלל ויכול לחשוב היות ויודעים מזה ולא מוחים וודאי עושה טוב, ע"ז התשובה כתובה כבר בתו"א שיושבי אהל דארף מען ניט באווארענען וזה בפשיטות, וג"כ אמר שפעם אמרו במליצה שיתכסה בטלית וירדם אבל שהשני לא יתלמד ממנו ק"ו ומה הוא שיכול להתפלל ולא מתפלל כ"ש הוא. ע"כ טוב כבר שיתכסה עם הטלית ואפי' שירדם שם אבל שהשני יחשוב שמסתמא הוא מתבונן וממילא לא יהי' לו הק"ו הנ"ל. אד"ש האריך עוד על הל' בתו"א יושבי אהלים ל' רבים, לומר שגם מי ששייך רק לתורה שבכתב

ואפי' לימודו בתושבע"פ זה רק לגירסא לא יכול לומר שהוא לא שייך לתפלה אלא גם הוא בפשיטות שייך לעבודת התפלה. ע"כ תמצית ונקודת השיחה השלישית קצת באריכות.

וכעת אחזור לשיחה הראשונה. בשתי השיחות הראשונות דבר אד"ש כעין דרוש וביאור על פירושי רש"י בפרשה, בשיחה הראשונה דבר על הרש"י בתחלת הפרשה ובשיחה השני' דבר על הרש"י קרוב לסיומה, ובתחלת דבורו בשיחה א. הקדים איך שרבותינו הפליאו פי' רש"י ובפרט מה שהצ"צ אמר שבפי' רש"י יש הפשט הפשוט ובו טמון הסוד עפ"י קבלה והוסיף הצ"צ שרמז ודרוש לא מכרח להיות בפי' רש"י לפעמים כן ולפעמים לא משא"כ ענין הסוד הוא תמיד ישנו בפי' רש"י, וצריכים תמיד לדעת מדוע רש"י ביאר מאמרי רז"ל אלו ולא אחרים וכו' וכו'. ודבר אד"ש מה שרש"י מביא מאמר רז"ל על הפ' צדיק כו' בדורותיו, יש דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי ושאל בזה כמה שאלות בעיקר מה שייך אלינו ואיזה הוראה אנו יכולים להוציא מזה. כן שאל מדוע יש הדורש לגנאי לפ"ז מדוע אומר את זה הפסוק הרי אפי' בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב. ועוד כמה שאלות כגון אלו.

ונקודת הביאור היתה עפ"י הידוע הפ' בא אל התיבה, התפלה ובזה מציל עצמו ממים רבים מים הזדונים. וההוראה היא כפולה א. לזה שאוחז את עצמו צדיק וטוען שהוא וודאי לא יוזק מהמים רבים ע"ז ההוראה מנוח שהי' צדיק ועפ"י הפי' שדורשים לשבח ובכ"א הי' צריך ליכנס לתיבה. וכן הוראה ל?? שאין בכוחם ?? וכו' על זה ג"כ ההוראה מנח עפ"י הדורש לגנאי שג"כ נכנס לתיבה ועי"ז הציל את כל העולם ובנהו מחדש כפשוטו, וזהו יש דורשים לשבח ויש לגנאי ולא חולקים אלא שני הענינים ישנם. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. ע"כ תמצית וקצת באריכות משיחה א.

שיחה ב. הי' על פי' רש"י עה"פ כ"ו פ' י'. חצרמות אומר רש"י ע"ש מקומו דברי אגדה" עכ"ל. ול"מ מה רוצה רש"י בזה למה דוחקו בכלל לפרש שע"ש מקומו נקרא, מילא על הפסוק הקודם ביקטן אומר רש"י שהקטין עצמו אפ"ל שרש"י מלמדנו מוסר השכל שהיות והקטין עצמו זכה להעמיד הרבה משפחות. אבל לכאורה כאן מה שייך לומר. ולכאורה אפ"ל שרש"י קשה איך יקטן (שהי' צדיק) נתן לבנו שם כזה שזה היפך הברכה ענין של מות. ולכן מכרח רש"י להביא הפי' שע"ש מקומו נקרא אבל ג"ז ל"מ כי חצר מות אי"ז היפך הברכה ואדרבה הזהר משתמש בלשון הזה לגבי ענין תשובת (הצדיקים) שוב יום אחד לפני מיתתך שזה ענין חצר מות. כן ל"מ מה מוסיף רש"י "דברי אגדה".

והאריך אד"ש הרבה ותוכן תשובתו הביא המדרש מדוע נקרא המקום בשם חצר מות כי מאכלם הי' חזיר ולובשים בגדים פשוטים ומצפים למוות שזה הי' וודאי בהשפעת יקטן על מדינתו שלא לימשך אחרי עוה"ז, דרך אגב אד"ש

דבר על המדינה כאן שכל אחד נכנס ליפות את הדירה והלבושים וכו' וכו' דבר ע"ז קצת בארוכה און גוט אריין גיגעבין משא"כ הם מצפים למוות ולובשים בגדים פשוטים ועסקו בענינים שהם חיים אמתיים. ובזה הדרך חנך יקטן את בניו ולכן קרא בנו חצר מות ומוסיף רש"י דברי אגדה, דהרי דברי אגדה מושכים הלב בא רש"י כעין להורות שגם מזה יש לנו ואפשר ללמוד מוסר השכל כנזכר.

גם אמר אד"ש עוד ביאור ואמר שאפ"ל שזה נוגע להלכה לגבי כתיבת שטרות שהדין באם השם מהתנ"ך כותבים איך שכתוב בתורה ואם אבל השם בתורה הוא ע"ש מקום אזי אין ללמוד מזה לכתוב שם האדם בשטר ובגט ולכן לגבי חצר מות וממילא גם לגבי שאר בניו של יקטן יכול להיות כך, אומר רש"י שנתן ע"ש מקומו. ומוסיף רש"י שאולי אין ללמוד מזה להלכה כי דברי אגדה הן הי' אריכות יותר . .

השיחה אחרונה התחיל שבהמדינה הזו הרי קוראים עתונים ואחד מהדברים שהי' כתוב שבמוצ"ש יגידו תניא ברדיו ואמר שכל קיום העתון זה רק מפני החלק הטוב שבו שע"י אפשר להודיע ענינים טובים. כי אחרת לא הי' לו קיום. ודבר על השעור שהי' צריך להאמר היום בפרק מ"א האריכות בהתחלה להתבונן איך שמלא כל הארץ כו' וביאר בזה קצת פי' ובפרט על ה' ניצב עליו שהפי' ע"ד ישראל מוסיפין כח כביכול למעלה, שה' ניצב ותלוי בו. זהו בקצור וקצת באריכות מהשיחות של השבת . .



## מוצש"ק פר' חיי שרה תשכ"ה

[בשיחו"ק נדפס מוגה, וכאן מובא עוד כמה נקודות = המו"ל]

ב"ה מוצש"ק פר' חיי שרה, תשכ"ה

אחדשה"ט, ראשית כל שבוע טוב אצלך כבר עוד מעט לפנות בקר, אבל כאן הרי רק כשעה אחר השבת . .

כפי שכבר כתבתי לך הנה החלטתי היות וכל שבת בעז"ה נזכה להתוועדות ע"כ לזכותך ג"כ אכתוב לך בכל שבוע לערך בעז"ה, והגם שהשיחות יוצאות לאור, אבל ראשית הם יוצאות קצת מאוחר. ושנית עדיין אינני יודע באם לשלוח עם דואר אויר או רגיל, וע"כ יכול להיות שתקבל השיחות מאוחר קצת ולכן אכתוב לך במכתב קיצורם או עכ"פ תוכנם,

משבת שעברה כתבתי קצת מזעיר הביתה ובוודאי ראיתם ג"כ, יש לי בשבילך שיחות מש"פ נח, ולך לך, והיות וקאפל באכער נוסע השבוע לאפריקה

ויהיה בארץ לכמה ימים, והבטיח למעני שיקח בשבילו שיחות ומסרם לבערקע, על כן הכנסתי גם שני שיחות אלו בשביל שבערקע ימסרם לך, גם הוספתי בפנים קצת בכתב ממה שנשמט בשיחה, וכפי שתראה.

לפה"נ שהשיחות מכל שבוע יצאו ע"ד הלקוטי שיחות הגרינע, שמעתי שמוציאים אותם גם בארץ, ומעניין אם נכונה השמועה, ובאם לאו לפלא שלא מעוררים בענין זה. . מה עם הבניה בבנין החדש האם חושבים לגמרו החרף.

כאן הכל ב"ה כרגיל ואין חדש, הלמודים ב"ה טוב, חברי לנגלה ודא"ח כשנה שעברה, כאן לומדים מסכת ב"מ ואני לומד כמעט רוב היום מסכת זו ורק קצת מכתובות, בדא"ח אני לומד בערב המשך רס"ו ובבקר המשך רנ"ט, כן בגשמיות כאן כרגיל, נוסעים לבעדפארד פעמיים ביום, וכך אין חדש במיוחד.

בענין מה שכתבת שאקנה לך ספרינג בינדער הנה התביישתי לקרוא שהנך כותב שכשאחזור אי"ה תשלם לי, האם זה עולה \$100 והדומה, אין זה אלא שתי דולר ועל זה הנך כותב הנ"ל.

שבוע שעבר יצא ספר אור התורה מהצ"צ על ספר ויקרא (על שמות וארא יצא כבר מזמן) ואי"ה אקנה גם בשבילך.

באם מעניין אותך גם לדעת, שהיות והשבוע כאן הבחירות, הן לנשיאות ארה"ב והן לבחירת ראש מדינת ניו-יורק: הנה שני המועמדים להיות ראשי מדינת ניו-יורק היו אצל כ"ק אד"ש, אחד אחיו של קנדי ה' כ"ד דקות, הוא הי' כבר לפני שבועיים. והשני הי' ביום ה' לילה והי' כחצי שעה, ומפי השמועה שמעתי שאד"ש דבר אתו(ם) על כמה פרטים בענין כסף למוסדות פרטיים שהמדינה תשתתף וכה"ג, זהו בקצור.

**וכעת מהנעשה בחצרות אד"ש השבת התוועדות כרגיל הגם שזה ש"מ, בכ"א לא הי' מאמר בנגונו אלא כבכל שבת שרק קושר המטפחת, תוכן שיחה א. היתה בענין מה שהפרשה נקראת חיי שרה ובהקדמה ששם הפרשה זה לא בגלל הפסוק הראשון בלבד אלא שזה תוכן הפרשה כולה וזה מפני ב' טעמים א. אין דבר במקרה אפי' בעולם כ"ש בתורה וממילא אין זה מקרה מה שכל הפרשה נקראת חיי שרה. ב. לאחרי הקדמת מעלת השם שנוגע לעצם בענין שטרות וכו' שכן ג"כ הגם ששמות הפרשה לא נזכרים בתלמוד בכ"א היות וכבר מאות בשנים שנקראת הפרשה בשם זה ושביעי של פרשה זו נקרא שביעי של חיי שרה וכן כל פסוק נקרא פסוק מפ' זו ובוודאי יש לו שייכות, ושאל הרי נראה לכאורה אדרבה שכל הפרשה שייכת רק לאחרי מיתת שרה וכמו מערת המכפלה, שידוך ליצחק, וכה"ג, וביאר באריכות ענין מה שמבואר באגה"ק פרק ז"ך מענין חיי הצדיק שאינם חיים בשריים אלא חיים רוחניים ואדרבה לאחרי הסתלקותו זה "בחילא יתיר" הן בענין אמונת ה' אהבת ויראת ה'.**

אח"כ דבר ענין אברהם ושרה ההפרש ביניהם שאברהם הי' מעלמא דאתכסייא וממילא לא הי' שייך כ"כ לעוה"ז ולכן ג"כ אמר לו ישמעאל יחי' לפניך ומצדו הי' שישמעאל ג"כ ירש עם יצחק, משא"כ שרה היא שאמרה גרש בן האמה הזאת וכו'. וגם סיפר אד"ש הספור משני חסידים בעלי צורה שאחד שאל השני על אחד אם יש לו רוה"ק וענהו מה איכפת לי אני צריך רבי ונשיא ובאם צריך שלרבי יהי' רוה"ק יש לו ובאם לאו אני לא צריך, ואמר אד"ש מנין לחסיד לומר כן? אלא שזה כתוב בתורת — חיים על אברהם שהגם שהי' בו כל המעלות וכו' וכו' ובכ"א היות והוא מעלמא דאתכסייא לא הי' צריך ענין הרוה"ק ולכן הי' צריך לשאול את שרה ואמר לו הקב"ה כל מה שתאמר לך שרה שמע בקולה.

וכן דבר אד"ש מענין מעשה אבות סימן לבנים שבהתועדות הקודמת דבר שאצל אברהם זה הי' ענין המילה, והוסיף כעת שזה הי' אצל אברהם משא"כ שרה מצד ענינה לפעול גם בעולם ולכן אחרי פטירתה דווקא אז נגמר ענינה שאברהם קנה מערת המכפלה שזה הי' הסימן והשביל לבני ישראל שכבשו הארץ אח"כ. וכן ביאר איך כמה ענינים שהם כללות הפרשה, הם הם ענין חיי שרה שזה הי' כל ענינה והרי צדיקים לאחרי מיתתם ג"כ חיים ואדרבה אז נגמר הענין. ואח"כ דבר אד"ש ההוראה לנו מזה ודבר שוב כ"כ חזק ובמלים חריפות בענין שלא נוסעים לשליחות להפיץ יהדות ומחכים לכבוד וכו' . .

## י' כסלו תשכ"ה

ב"ה יום א' י' כסליו תשכ"ה

אחדשה"ט, מכתבך קבלתי ונהנתי, כן וודאי השבוע אקבל ממך מכתב ובו פרטים יותר מהנעשה ומהנשמע...איך הסתדרו שם הבחורים שהגיעו מכאן האם כלם עם חברים בנגלה ובדא"ח האם מרוצים מהגשמיות ומהרוחניות...איך הסתדר שם נחום קפלן בכל הפרטים, נא כתוב, כי וודאי לא קשה לך שם לברר זה, וודאי קבלת האבנים ששלחתי לאבא שי' על ידי הת' נחום שי' ונא לאשר קבלתם...פרטים עלי יכולת לקבל מנחום שישב לידי בלמודים וכן הייתי אתו ג"כ בידידות...

כרגיל נשאר לכתוב קיצור ותוכן משיחות אד"ש השבת והגם שהם יוצאים גם קופיר באריכות אבל כפי שכתבת שכדאי בכ"א לכתוב קיצורים עכ"פ ויועיל לזכרון. מעניין מה נשאר בענין שהם חשבו להוציאם בסטנסל גם בארץ והאם באמת מחכים מכאן לתשובה כפי ששמעתי ששאלו כאן את אד"ש וכמדומי שלא היתה תשובה וע"כ הם לא יכולים לכתוב לארץ ישיר ע"ז, אבל אינני מבין בעד מה מחכים לתשובה מכאן ועפ"י פשוט וודאי אפשר לצלמם שם ולהפיץ

ולהרבות השיחות בארץ.

היום אד"ש נתן לר' שמואל לוויטין 10 דולר בעד השתתפות בהתוועדות של היום, והיום לאחה"צ התוועדו כאן וכעת לילה ממשיכים, ב- 10 דולר עשו גורל ל- 10 חברה וכל אחד שלם 3 ויותר בעד דולר אחד. היום כמובן אד"ש לא אמר תחנון יש להעיר אגב שהשבוע שעבר הי' חתן במנין שאד"ש התפלל ושאלו אד"ש האם הוא מתפלל עם המנין והשיב לאו. ואמר אד"ש לשאלו רב ובמקום הי' ר' שמואל לוויטין ואמר ר' שמואל: שאפשר שיצא ובאמת יצא ולא (?) אמרו תחנון. אגב ר' שמואל אח"כ אמר שאם עפ"י דין זה כך הוא לא יודע אבל הוא עשה כך כי הי' ניכר שאד"ש לא (?) רצה לאמר תחנון. ע"כ איני יודע אם יש ללמוד מזה הוראה לרבים ומעניין לחפש בדינים בענין זה . .

**השבת הנה אד"ש נעמד לבאר פירוש רש"י בפסוק הראשון מהפרשה, ומובן שאת כל האריכות לא יכיל האיגרת ע"כ אשתדל למצוא הנקודה העיקרית, לאחרי כמה שאלות ברש"י ובעיקר השאלה מה אומר רש"י שיציאת צדיק מהעיר עושה רושם, בלבד, והרי זה ענין עיקרי הפועל על העיר בו נמצא הצדיק וע"ד צדיק יסוד עולם ובפרט שענין עירך קודמין שזה היסוד של העיר והסביבה בו נמצא הצדיק. וגם מה צריך ע"ז רמז מהפסוק כאן והרי מפורש זה קודם בסיפור עם סדום שאמר הקב"ה לאברהם אם ימצאו צדיקים בעיר יסלח לכל העיר בעבורם אפי' כאלו שהיו רעים וחטאים לה' מאד וכן הרי זה גם עפ"י שכל דבר פשוט ומה כאן הרמז,**

ואולי לישוב כי הרי בעיר נשארו יצחק ורבקה וע"כ א"א לומר שביציאת יעקב יצא היסוד וע"כ אומר רש"י שעושה רק רושם, אבל אי"ז נכון דהרי רש"י עצמו אומר כאן דהוי כמו יציאת נעמי, ושם הרי לא נשאר צדיק בעיר, וא"כ כוונת רש"י כאן לומר בזה שמביא את נעמי שלא תתריך כנ"ל כי אי"ז כוונתו. וגם שאל אד"ש איך אפשר לומר שביציאת יעקב מן העיר פעל על העיר באופן חזק והרי סו"ס נשאר יצחק שהוא הי' נשיא הדור ונשיא הרי רק אחד.

ובעיקר ונקודת התירוץ שכאן פעל על העיר בזה שביציאת יעקב חסר אצל יצחק וכענין מתלמידי יותר מכולם וכשיצא התלמיד חסר אצל הרב ג"כ. וכפסק הדין שכשמגלים תלמיד מגלים רבו עמו ג"כ. וכן כאן ביציאת יעקב חסר אצל יצחק, אבל לא הענין עיקרי אלא ענין הזה שהתלמיד מקבל וזהו הודה זיוה הדרה שמואב בדא"ח שזה רומז על נצח (הודה) הוד (הדרה) יסוד (זיוה) וג"כ אמר אד"ש מדוע הסדר ברש"י זיוה לפני הדרה. (אבל לא הבנתי בטוב כ"כ כי אמר במלים קצרות).

שיחה שני' נסבה גם בהמשך להנ"ל ואריכות שלימה בענין ויצא יעקב שהגם שיש ענין כמובא הפי' בב"ב מר' שמואל בר' שילא שעזב תלמידו פעם



לי"ב שנים לראות מה עם נכסיו ובכ"ז אמרו לו שלא טוב עושה וענה שדעת' עלי' והפי' בזה שזה גם פועל על התלמידים בזה שהוא גם אז מתעניין ומתבונן במצבם ובטובתם ואגב — אד"ש אמר הוראה לתלמידים מורים ראשי ישיבות לא להסתכל על השעון וללכת אלא להתעניין וכו' וכו'. ולפי"ז הי' יכול להיות כך גם אצל יעקב שיצא מן העיר ובכ"ז לא יהי' ניכר כי ?? על העיר. והתשובה ע"ז "וילך חרונה" שהלך אויפטאן זיין שליחות ?? כוונתו שתהי' מטתו שלמה וענין הנעשה בפנימיות וע"ז הי' מכרח להיות כולו בענין. הי' אריכות בזה הסבר מדוע קודם כתוב הל' וילך פדנה ארם וכאן וילך חרנה ואח"כ וילך ארצה בני קדם. ואכמ"ל.

בסוף המאמר שהי' כעין שיחה דרוש הצ"צ המביא בפנים שם דרוש כ"ק מו"ח אדמוה"א, בענין ויחלום והנה סולם מהמדרש שרומז לג' ענינים. תפלה, תורה, חלומו של נבוכדנצר. וביאור ארוך בזה. ובסיומו שם מביא בענין הקליפות שיהיו אין ואפס בימות המשיח כמ"ש כל הגויים כאין נגדו וכאפס ותהו נחשבו לו ומציין שם בתניא פי"ט.

ואמר אד"ש שחשב פעם מדוע לפעמים בתניא כתוב גו' ולפעמים בהוספת וא"ו בתחילתו וגו'. וכן כו' וכו'. גו' הרי כותבים מטעם כל פסוק דלא פסקא משה אגן לא פסקינן כו' (וכמודפס כבר בסוף התניא) אבל מדוע פעם עם וא"ו ופעם בלי ואמר אד"ש אולי כשרוצה לומר שסוף פסוק יש לו שייכות לענין שמוסיף משהו כותב וגו' וא"ו המוסיף וכשסיום הפסוק לא שייך רק מטעם הנ"ל כותב גו'. (וראה חידוש קצת) . .



## כ' כסלו תשכ"ה

ב"ה יום ד' כ' כסלו חג הגאולה אור ליום ה' תשכ"ה

אחדשה"ט...כך אברהם אין חדש וודאי שמעת שאלמלך צויבל נהיה חתן וכן יצחק מאיר קגן ועוד כמה בחורים, חתונתו של אלי אבר יהיה אי"ה שבוע הבא בקנדה, אני גם מפני שהדרכון שלי פג ממילא אינני יכול בין כה לצאת מכאן.

. . ראשית מעניין האם באמת ממשיכים להוציא בארץ את השיחות מהשנה. אתמול ההתועדות נמשכה משעה 8:30 עד 1:45 לערך היו איזה שש שיחות ומאמר, המאמר מביכל שיצא לאחרונה מרוס' (כפי שאד"ש אמר לפני המאמר) ד"ה פדה בשלום גו' תוכנו מעבודת האבות שהן המרכבה. . היו שתי שיחות לפני האחרונות שכל אחד מהם ארכה כמעט שעה, מובן שלא כל השיחות ולא אפילו נקודות בארוכה אלא נקודת ותוכן השיחות אפשר לכתוב במכתב,

והאריכות בטח תוכל לשמוע בטייפ.

נקודת שיחה א' נרשמה לאבא שי', בשיחה שניה ביאר אד"ש איך שהשנה טוען זיך אוף אלע ענינים פון י"ט כסלו, כי בחג הזה יש ג' ענינים: א. שהוא חל ב"ט וחדש כסלו. ב. שהיה ביום ג' שהוכפל בו כי טוב. ג. שהיה בפרשת וישב, וכל ג' הענינים הם השנה ובמילא שייכות שנה זו לי"ט כסלו יותר משאר שנים.

וביאר אד"ש בארוכה שיש ענינים שהעיקר אצלם היום לשנה כמו החגים סכות תמיד בט"ו לחדש לא משנה באיזה יום בשבוע וכן פסח וכו', ויש אלה שאצלם העיקר היום בשבוע ובעיקר זה השבת, שהוא בעיקר השביעי לימות השבוע, וכן יט כסלו הגם שעיקר ענינו זה מה שהוא י"ט בחדש כסלו אבל בכל אופן כשחל הוא באותו יום בשבוע גם אז זה נזכרים ונעשים לכל הפרטים של החג. והביא ע"ז דוגמא בארוכה מתקופת חמה שחל פעם בכ"ח שנה ואכמ"ל.

שיחה שלישית היתה בהמשך לזה ושאל א"כ שישנם ג' ענינים השייכים ליום כנ"ל, מדוע אדהז"ק באגה"ק קטנתי מזכיר רק שני ענינים ולא את ענין השלישי מהסדרה, ועוד קושיה ובזה תתורץ קושיה הראשונה לכאורה יום ג' לסדר וישב מדבר היפך ענין הגאולה בענין מכירת יוסף ואד"ש ביאר בהקדם ארוך בענין יהודי אמריקה (עדיין לא שמעתי ממש שידבר עד"ז פעם).

ובקצור היה שמה שהיהודים הראשונים עזבו את אירופה ובאו לגור לאמריקה, הגם שזה אז היה בבחינת מקום נדח וזה היה בבחינת גלות לעזוב מקום מולדתו וכו', בכל אופן אח"כ ראו שזה היה למחיה שלחני ליהודי אירופה לאחר מלחמת העולם הראשונה ובפרט בשניה לעזור להם שם ולהביאם לכאן וא"כ אין זה ענין של גלות אלא אדרבה ענין שלמחיה שלחני וזהו ג"כ ביוסף שמכרוהו לישמעאלים, אבל כמו שאמר להם אתם חשבתם כו' אבל למחיה שלחני אלקים. זהו בקיצור מא' השיחות.

לפני המאמר הי' הפסק הרבה ביני' לביני' כי הרבה אורחים באו שנגשו ודברו עם הרבי וכו', אד"ש לא הי' מיוחד במצב מתוח אבל גם לא רמז שום פעם לשיר בקול ולשמוח כדרכו קודם.

לאחר המאמר היה שיחה ראשונה ארוכה מענין שדיבר בקצרה לפני שבועיים על הפרקי דר"א שאומר עה"פ ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא מאה שערים, כתוב בפדר"א וכי יצחק אבינו דגן זרע ח"ו אלא מסיים שזה ענין זריעת צדקה וכו' ולכאורה אמר אד"ש מהו הפלא עד לומר ח"ו, ובפרט שהמדרש כן אומר שזרע זרע וכו'. וביאר הכוונה שלא היה מונח בזה כי ענינו היה מרכבה לאלקות. (אגב פעם הקודמת כשאד"ש הזכיר הפדר"א (יצחק אבינו זרע דגן ח"ו) אמר ישנם המוחקים תיבת חס וחלילה שם אבל אמר אד"ש שישנם הנוהגים

שאיפה שלא מבינים מוחקים אבל הרי בכל הדפוסים זה ישנו).

אח"כ היה שיחה ארוכה ובהמשך לה שיחה קצרה וכעין סיום על מסכת סנהדרין בענין עיר הנידחת וביאור ארוך על מה שהג' אומרת שעיר הנידחת לא היה ולא תהי' אלא כתובה בתורה משום דרוש וקבל שכו.

ואד"ש ביאר שכל ענין הסנהדרין ועיקר ענינה היה לראות ולהשגיח שלא יבואו לידי עבירות ועונשים אבל לא עיקר ענינה להלקות ולענוש, ולכן אם בית דין שהרג פעם לשבע שנים או שבעים שנה נקראת קטליא וזהו מפני כי היו צריכים קודם שלא יבוא לזה.

וזהו דרוש על ידי שידרשו לקהל קודם על העבירה ועונשה זה יהיה שכרם שעיר הנידחת בגלל זה לא היה ולא נברא וד"ל כי אין כאן מקום להאריך...



## מוצש"ק פר' וישב תשכ"ה

מוצש"ק פר' וישב תשכ"ה

אחדשה"ט, לאחר צפיה הכי ארוכה קבלתי מכתבך אתמול יום ו' והגם שאינך כותב פרטים כדרכך, עכ"פ נהנתי, כתבתי לך ביום ד' בלילה מכתב לאחרי ההתוועדות ושם קצת תוכן משיחות ההתוועדות, כן כתבתי לך...

החברה הסתדרו וכבר יש גם איזה אישור מההנהלה דשם בשביל ההנהלה כדאן וכנראה אחרי חנוכה יכנסו ליחידות פעם ראשונה . .

בנוגע נסיעתי עדיין לא ידוע, מחר אי"ה חתונתו של אלי אבר בקנדה טורונטו, הוא טס, הרגע יוצאים כמה בחורים ונוסעים בשתיים או שלש מכוניות זוהי נסיעה של 12 שעות רצופות, נתקע ואולי ישראל שמוטקין ועוד, אני לא יכול לנסוע כי אין לי ויזה, ולא אוכל ליכנס חזרה.

יוסף הומינר נהיה חתן למז"ט עם אחות אשתו של יצחק פירסט. כן שמעת וודאי שאליםלך צויבל נהיה חתן למז"ט עם בתו של ר' זלמן בלעסאפסקי החברה שהיו כאן וודאי מכירים אותו, מסור מז"ט בשמי לב"צ ליפסקר, אקצר בענינים אלו ואתחיל עם השיחות.

השבת הנה הי' 4 שיחות ג' שיחות ראשונות היו כהמשך ליי"ט כסליו והשיחה הרביעית הי' על פרשת השבוע על הפ' הראשון ופירושו ברש"י, שיחה ראשונה היתה בענין מה שהגאולה פעלה ענין יפוצו מעינותיך חוצה וביתר באריכות ענין חוצה עד גויים גם שהם יכירו כי שם ה' נקרא עליך ועי"ז ויראו

ממך, וזה בא לא ע"י זה בלבד, שמתנהג עפ"י התורה והמצוות והכל בהגבלה הנקרא מצרים דקדושה ע"י לא יפחדו היות ובכמות אתם המעט מכל העמים וגוי יודע רק מכמות, ורק דווקא ע"י שם הוי' ה' הוה ויהי' כאחד שיתנהג למעלה ממדידות והגבלות ע"י דווקא ויראו ממך בדרך ממילא, וזה פועל י"ט כסליו שהי' הפצת פנימיות התורה ופועל שהי' בגלוי בנשמה פנימיות הנשמה וממילא לגבי פני' הנשמה העבודה הוא בל"ג.

וסיפור הספור שע"י שאדמוה"ז הניח תפלין בבה"ס נפל פחד על הפקידים. ודבר הרבה שזה ענין הגאולת י"ט כסליו הפצת המעינות עם חוצה ממש כנ"ל, זהו קצור ותוכן בערך משיחה ראשונה.

שיחה שני' היתה בהמשך למדובר כבר בהתועדות י"ט כסליו בארוכה שיש ג' ענינים בי"ט כסליו א. שזה בי"ט לחודש כסליו ב. שהי' ביום ג' שהוכפל בו כי טוב. ג. שהי' ביום שלישי לסדר וישב. ובארוכה דובר אז שלכאורה מדוע אדמוה"ז באגה"ק לא מזכיר ענין הג', והסביר שלכאורה בפרשה זו בשלישי מדובר היפך הגאולה בענין מכירת יוסף והסביר שזה ענין שאלקים חשבה לטובה לפליטה ומחי' שלחני ולא שזה ענין צרה ח"ו אדרבה, ובכ"א במכתב לא מזכיר היות ובגלוי זה ענין להיפך מגאולה ח"ו.

וכעת הוסיף אד"ש בארוכה שבכ"א מכרחים לומר שבהעלם עכ"פ מוזכר גם ענין זה והסביר בארוכה שבאגה"ק לברדיצ'ובער כותב ד' פעמים "היום" זה היום עשה ה' לנו, יום י"ט כסליו, יום ג', יום הילולא מורנו כו'. והי' באריכות ע"י גם אמר שהעיקר צריכים לדעת שלא מספיק מה שבי"ט כסליו הוא יגיד לחיים וירקוד וכו' אלא צריכים לבד לעמול ולזכות וכו' וזהו שיטת חב"ד לגבי פולין לא לסמוך על רבי וכו', ולא לומר שהענין הקשה הזה בחסידות מספיק לו שהרבי יודע אלא צריך גם שהוא עצמו יבין בהשגה ממש וכו'.

ג"כ הי' באריכות בשיחה זה שאדמוה"ז הלך מרצונו הטוב והראי' שבינים ו' שלא רצה ללכת לא יכלו לזוז כידוע הספור, וזה בדוגמת ביוסף שכתוב עליו במדרש שידע שהולך לאחים ושם זה מקום סכנה כי היו שונאיו בכ"א הלך במצות אביו ולכאורה הרי אז לא הי' מצות כבוד אב וגם מצוה זו היא לא ביהרג ואל יעבור אלא התי' כי זה מצות אביו שבשמים, כך גם אדמוה"ז הלך מרצונו כי כל ענין המאסר דוקא על ידו נהי' הענין שבי"ד שלמעלה פסק שאפשר ונחוץ להפיץ המעינות חוצה ויד חסידים תהי' תמיד על העליונה, וכמו ביוסף שדוקא ע"י שמכרוהו לעבד וכו' ע"י נהי' הענין שנהי' משנה למלך ולמחי' שלחני וכו'.

גם בשיחה זו תירץ על מה שדבר בי"ט כסליו שהפי' (לגבי עיר הנדחת שהג' אומרת לא היתה ולא תהי' אלא כתובה משום) דרוש וקבל שכר שע"י שהסנהדרין ידרשו קודם וזיהירו בני' מלחטוא וכו' וזה יביא שכר שלא יבוא לידי

עיר הנדחת ואמר ששאלו אותו אח"כ מילא זה מובן לגבי עיר הנדחת וכן סורר ומורה אבל איך נאמר זה לגבי בית המנוגע שג"כ הג' אומרת כמו בעיר הנדחת וע"ז תירץ אד"ש שבמדרש מובא שבית המנוגע בא ג"כ מטעם לשה"ר ושאר חטאים שמשלמים לאדם כאן בממונו וזה בית המנוגע. וממילא מובן ענין דרוש וקבל שכר כנ"ל ג"כ בבית המנוגע. אח"כ היו עוד שתי שיחות בשיחה השלישית באריכות שג' ענינים המוזכרים באגה"ק הם עפ"י קבלה ענין עולם שנה נפש, י"ט כסליו, שנה. ג' שהוכפל כו', זה עולם. הילולא הה"מ, נפש. וחבל שאכמ"ל...



## ד' טבת תשכ"ה

ב"ה יום ד' ד' טבת תשכ"ה.

אחדשה"ט...מענין מה שלום ר' יעקב כץ, שמעתי שהנו חולה, מענין מה שלומו נא כתוב, אני מתאר לי שבזמן שהוא לא היה בישיבה היה שמח...מסור ד"ש לרש"ח ובנוגע לספרים אראה לסדר כרצונך.

השמועה שיצאה כאן שרש"ח מתכוון לבוא הנה מקורה ממאיר הרליק, אך אני הבנתי שבסקר יסודה כי לא שמעתי ממך כלום מענין זה...

. . בענין חזרתי ארצה הנה כבר כתבתי הביתה באריכות שביום ו' קבלתי מהם תשובה שעלי לחזור בהקדם ולהודיעם מתי אני חוזר, אבל כפי ששמעתי הנה אפשר אולי להשתדל להגיש עוד בקשה מסובכת יותר בענין מצב בריאותי שאני מבקש ותובע להעמידני כאן אצל רופא שלהם ובאם יקבלו בקשתי הנה זה יערוך עוד קצת זמן וכ"ז היות וברצוני בעז"ה להשאר כאן עד לאחרי פורים מפני כמה סבות והעיקר שלא טוב לעבור באמצע זמן. וזה וודאי טעם פשוט ומובן אבל העיקר שאני לא יודע אם אוכל להעביר בקשתי זו שתשלח לארץ כי עלול להיות שהקונסול לא ירצה לקבלו וממילא אצטרך בעוד כמה שבועות לחזור, אבל אני מקוה שהכל יה' בסדר.

גם הכנסתי פתק לאד"ש עם כמה דולר בעד מגבית י"ט כסליו שבוודאי כבר שמעת שאד"ש אמר בהתוועדות דשבת (חנוכה) שבי"ט כסליו יש גם מגבית אלא שמסבות הוא לא מזכיר בהתוועדות (הערה — בטח ידוע לך שבכמה התוועדיות כמו י' שבט פורים י"ב תמוז יש מגבית באמצע ההתוועדות ומחלקים פתקאות וכל אחד רושם שמו והסכום ופעם בתשי"ח הי' מגבית גם בי"ט כסליו אבל יותר לא הזכיר מזה בשאר השנים ובשבת אמר אד"ש ש ודבר על צדקה הרבה ואמר שהיו זריזים ונתנו קודם ומי שלא נתן יכול עוד ליתן וכדאי עוד שיהי' בחנוכה עפ"י פס"ד דבחנוכה נותנים צדקה יותר, ואמר אד"ש כל המרבה הן

שמרבה לפרסם הענין והם שמרבה בכסף הרי זה משובת).

נחזור לעניננו שהכנסתי פתק עם הדולרס וגם הזכרתי שם הענין הנ"ל ובקשת ברכה וכו' ואולי כבר יש איזה תשובה או ברכה מאד"ש, אבל היות ואני כעת לא נמצא בניו יורק אינני יודע, אני בבוסטון אצל יוסף וחוזר היום לילה . .

תוכן מהשיחות כבר רשמתי במכתבי שנשלח הביתה ובכ"א מובן שנשאר תמיד מה לכתוב כרגיל נעמד אד"ש שוב על דברי רש"י לפרשם ולבארם עפ"י פשט מובן שלא סתם פשט ואח"כ על פי סוד להוציא מרמזי רש"י, והקדים אד"ש כדרכו הרבה פעמים שמתחיל ואומר שבדברי רש"י יש ענינים נפלאים כדברי השל"ה והפעם דבר אד"ש על אלו הטוענים שרש"י הוא או למתחילי חומש או לכאלו שיכולים להוציא מרש"י גם הענינים הנפלאים שמכוסים בו אבל אמר אד"ש שברש"י ענינים שבפשט הרי גם צריכים אורעבעני' להבין בדברי רש"י כי כידוע וכפי שהרשב"ם מביא פעם בפירושו איך שזקנו דבר אתו על הנחיצות להבין ולכתוב פשטי המקראות וכידוע שבדברי רש"י הכתובים הם מפני שמכרחים הם על פי פי' הפשוט שבמקרא וממילא בכל דבר צריכים להבין מה ההכרח בפי' הפשוט ומה מכריח את רש"י כאן ושם להוסיף מלה או לגרוע וכו'.

הפעם נעמד על דברי רש"י בתחלת הפרשה בפסוק הראשון כדרכו תמיד בערך שעל הרש"י הראשון שבפרשה הוא נעמד לבאר ולפרש לקשות ולתרץ לסתור וכו' וכו' (הערה) — לדעתי דארף מען פריער גוט דורכלערנען רש"י עם מפרשים כמו הרא"מ לבושי האורה ועוד המפרשים ואז נבין מה מוסיף אד"ש ואת איזה תירוץ מתירוציהם דוחה אד"ש ומובן ופשוט שעיי"ז נבין יותר כוונת אד"ש) כן ביאר אד"ש באריכות ובטוב טעם את הרש"י עה"פ חלילה לעבדיך שרש"י מוסיף ל' חולין וגנאי הוא לנו ותרגומו ל' חס מאת השם וכו' וביאר אד"ש מדוע בחלילה שנאמר באברהם כשאמר להקב"ה חלילה לך השופט כל הארץ כו' ושם רש"י אומר רק ל' חולין ולא מוסיף המלה גנאי כן לא מוסיף את פי' התרגום.

וביאר אד"ש באריכות שלגבי הקב"ה ענין של חולין זה מספיק למנוע אותו כי איך שייך חולין למעלה "ווי קומט חולין למעלה" משא"כ כשמדובר על השבטים הנה אז לא מספיק בזה שאומרים שזה חולין היות והרי הם נשמה בגוף וע"ז מוכרח רש"י להוסיף חולין וגנאי אבל עם זאת נשאר קשה הרי הם אמרו רק חולין ואיך נתקבל זה אצל שליח יוסף כטענה, ע"ז הפי' שבתרגום ??? וכן ישב כמה דברים וחבל שאכמ"ל . .



## ער"ח שבט תשכ"ה

יום א' ער"ח שבט תשכ"ה

אחדשה"ט, הגם שעדיין לא קבלתי ממך מכתב בכ"א כפי שהבטחתי לך לראות לכתוב מיד לאחר השבת ובפרט משיחות ומאמרי קודש דשבת.

ראשית מה שלומך בגו"ר ומה שלום כל המשפחה, כתוב בפרטיות. הספרים לרש"ח נשלחו כבר שבוע שעבר בדואר רגיל היות ואני לא יודע אם אבוא קודם שהם יגיעו, הספרים שם: תקס"ב, אור התורה ויקרא, דרך חיים. הספר הרביעי שערי תשובה שבקשת הנה אין אצלם כבר להשיג.

ש"ב אלפרוביץ נתן הנחה במיוחד לרש"ח והכל יחד עלה לי \$5 ודע שאני לא אקח ממנו הכסף ולא איכפת לי שיחשוב זה כמתנה ממני, ואם הוא דווקא ירצה לשלם תוכל לקחת את זה בשבילך...

החברה מהארץ כבר נכנסו ליחידות שבוע שעבר וכל אחד עם הפעקל שלו ומובן שלא כולם מסרו ואפי' אלו שמסר הנה, כסו טפחיים וגלו טפח, כך שא"א לדעת דבר ברור רק שלכמה אד"ש אמר (כנראה ששאלו ביחס לזכרון) לחזור משניות בע"פ שיהיו חקוקים במוחו ולכמה הוסיף גם תניא ולכמה שיהי' להם כמה מאמרים ולכמה שיהי' להם ענינים בנגלה ובדא"ח ולאחדים אמר שילך בדרך ויחשוב דא"ח, לכל אחד כנראה תשובה על שאלתו ובקשתו. ורובם יצאו צופרידענע, אגב גררא כאן המקום אולי לכתוב לך פתגם מעניין ונכון ששמעתי מר' שמואל לוויטין אמר לי פעם בשם חסידים הזקנים מה הפי' בג' שמואל חכם מיקרי רבי לא מיקרי, ההפרש בין חכם לרבי, חכם רואה את הדבר איך יהי' ולפי"ז הוא אומר משא"כ רבי אומר וכך נהי'. יכול להיות ששמעת כבר פתגם זה ואפי' הכי לא נמנעתי מלכתבה כאן.

מענין לענין הנה אשאלך כבר ממה שנשאל אצלי בלומדי שו"ע אחד מהפרטים מה בנוגע קטן שנעשה מהלילה בן 13 ויום אחד בר מצוה, לכאורה יצטרך לברך ברכת התורה וברכתו בבוקר היתה רק מדרבנן. והאם יכנס זה במחלוקת אם דרבנן מועיל לדאורייתא? אבקשך באם תוכל לברר לי זה נא תענה. כן גם בש"ע אדמוה"ז כמדמני סימן מ"ו הל' ברכה"ש (איני יודע הסעיף) פוסק שסומא לא יברך פוקח עורים היות וזה פגם בגופו, ע"ש ולכאורה מאי גרע מאשה שבכ"ז מברכת שעשני כרצונו לקבל עלי' הדין כמו שכתב בסעיפים הקודמים? הנה אלו רק מקצת הדברים ונגמור אתם נמשיך הלאה בעז"ה..

אני כותב לך זה גם בגלל שאתה טוען שאין לך מה לכתוב וזה לך חומר שתוכל מסתמא להאריך בו כיד ה' הטובה עליך.

גם האם אשה כשרה לקבוע מזוזה? גם מעניין האם שמעת פעם שהרש"ב נ"ע אמר לנהוג שקביעת המזוזה תהי' תמיד לצד הצירים ז. א. לצד שהדלת נפתחת בימין. ותמיד בין אם שם עיקר החדר וממילא יהי' זה לכאורה לצד שמאל תמיד שם מניחים המזוזה ולפי"ז כמדמני שאחד מהמזוזות אצלנו במרפסת לא במקומו. הגם שעלול מאד להיות שאני טועה כי אני כעת יושב ומנסה לצייר זה, ובכלל מעניין האם שמעת מכזה דבר, תשאל את רש"ח שי' אולי הוא שמע. .

השבת הנה הי' חמש שיחות יחד עם המאמר קצר כעין שיחה. מעניין הדבר השבת הי' יום הולדת של הרבנית האם ובכ"א הוא לא הזכיר במפורש ורק אלו שידעו הבינו היות והוא דבר מענין יום הולדת וקשר למשה רבינו שבז' נולד ובז' נפטר ומה שהמן טעה שחשב שבאותו יום נפטר ושכח שגם נולד ושאל אד"ש הרי טוב יום המוות מיום הוולדו ופשוט כי ביום הוולדו לא יודעים מה יהי' הסוף אתו הרי אל תאמין כו' משא"כ יום המוות אלא הפי' לאחרי יום המוות רואים מעלת יום הוולדו שכל עתידתו במשך ימי חייו היו כלולים ביום ההולדת, ומעניין שכאן הי' המילים "שכל חייה" וכו' וכמעט ולא הבחינו היות והי' בלא הדגשה מיוחדת, ומעניין שבשבוע שעבר הי' יום הולדת בת השלישית של אדמו"ר זצ"ל והזכירה אד"ש במפורש ואמר די גיקומענע על קדה"ש וספר ממנה ספור שקרה אתה בימי ילדותה ממה שאמר לה הרנ"ע. ודבר אז שיחה ארוכה מענין זה וגם בכה הרבה אז.

השבת ג"כ כדרכו בקודש ביאר הרש"י הראשון בפרשה וכן רש"י מאמצע בענין שכל מכה ארכה שבוע, ורש"י האחרון, ומעניין שזה כבר קבוע כמעט ויודעים לפני הפארברענגען און קוקען נאך בפרט הרש"י הראשון ורש"י האחרון. ומעניין השאלות ששואל ובפרט כשאומר שהם קלויך קאשעס לכאורה, ואף אחד לא נעמד ע"ז ומסביר א"ז באריכות ההסבר. מעניין למשל ברש"י האחרון בסדרה וארא לא שערו שיש משהו הנה גם שם אד"ש אמר שלכאורה אין כאן מה לעמוד, אבל הרי כל דברי רש"י מופלאים כמ"ש השל"ה ויש בהם סתרי תורה ואפשר להוציא מהם ענינים הנוגעים להלכה בפועל, ומעניין שהוציא אד"ש שני ענינים להלכה שייצא מחילוק הפירושים ברש"י האחרון על הפסוק לא נתך. וחבל שאכמ"ל וגם יש בהם כמה ענינים הצריכים ביאור היות ובהשקפה ראשונה אי"ז מובן לכאורה, ואיך מפירט צו דברים שלא יעלו על הדעת לבד, כמו לדוגמא בפ' ויחי עה"פ על ברכי יוסף שת"י אומר שהכוונה בענין הברית מילה. ואמר אד"ש שמכאן מקור לדברי אדמוה"ז בשו"ע (סימן ד ?) שלברית נכנסה הנשמה האלקית היות וכאן הלשון בכתוב "ילדו" ועד"ז גם השבת הי', ממש ענינים נפלאים. .

חבל שאין כאן מקום להאריך יותר אפילו קצת ונאלץ אני לסיים ואי"ה בפעם הבא אשתדל.



## ה' שבט תשכ"ה

[”בשיחות קודש” נדפס רק השיחה הראשונה = המו”ל]

יום ב' ה' שבט תשכ"ה

אחדשה"ט, מכתבך משבוע שעבר קבלתי ונהנתי מאד ובפרט במה שהנך כותב ובצדק שפעם היו גולים למקום תורה וגולים ממש בלי שום ידיעות אחד מהשני... כאן ב"ה הכל כרגיל אתמול ירד כאן שלג די חזק כל היום כך שהגובה עשרים ס"מ וכעת עובדים אנשים, וכמו שאומרים כאן שכשירוד שלג זה כאלו יורד עבודה לשחורים ששוכרים אותם לגרף השלג מהכניסות לבתים וכו'.

בכלל בשביל הישראלים זה היה מענין קצת ובכלל כל המדינה שכרגיל נראית שחורה(פשוט מלכלך וכו') נהפכה כעת ללבנה כי השלג כסה הכל.

אגב גררא ראיתי שהירח נקראת לבנה יש שתי דעות א. כי חומרה לבן. ב. להיפך כי חומרה שחור ורק ע"ד סגי נהור ובכ"א כל זה שטויות והעיקר לכתוב מהנעשה בחצרות אד"ש ולכתוב קיצור עכ"פ מהשיחות

. . השבת בהתוועדות, הנה היות כבר באים כמה אורחים לי' שבט, וכן צריך להגיע היום ערב הרב משה אשכנזי כן ר' נחום רבינוביץ מירושלים, ומחר אי"ה ומחרתיים יגיעו שאר אורחים מקצה המדינה כרגיל שבאים באוטובוסים מיוחד כמו מקנדה ודטרויט וכו'. מחרתיים בעז"ה יסעו כל אנ"ש לאהל כרגיל בכל שנה ההתוועדות תהי' כרגיל בלילה השני' ליל חמישי, ואי"ה, ביום המחרת אכתוב לך הקיצור מהשיחות והמאמר שנזכה לשמוע בעז"ה, כי השנה בכלל הרי אין מאמרים אפי' בשבת מברכים, ורק בי"ט כסליו ה' מאמר וכן וודאי יהי' בי' שבט, אגב — להעיר שבשנה שעברה יצא שאד"ש אמר המאמר ג' פעמים כי י' שבט ה' ביום ו' וממילא אחר קבלת שבת ה' מאמר בלבד, ובשבת בהתוועדות ה' מאמר ג"כ, וכן במוצ"ש בהתוועדות הגדולה, משא"כ השנה שרק פעם אחת כנראה, עכ"פ זה ממה שיהי' בעז"ה.

וכעת אכתוב לך קצת ותוכן מהתוועדות בשבת זו, הנה היו כמה שיחות וכרגיל שאד"ש נעמד בשיחה הראשונה על הרש"י הראשון מהפרשה ומראה איך שהוא ובמה שהוא לא מובן ומיישב הכל עהצהי"ט והנכון ומוציא הוראות כמו"כ לעבודה בפועל לזמנינו ולכל אחד ואחד, הנה כמו"כ השבת ה' על הרש"י הראשון בפ' בא שרש"י מוסיף והתרה בו והאריך לבאר שרש"י בפ' הקודמת אמר שני ענינים שהי' מחכה ומעיד בהם (ג' שבועות) והסביר ההפרש בין התראה להעדאה שהתראה ה' באופן שיש להם צד להפטר על שיוציאו בני' משא"כ העדאה הנה הוא מעיד שכך וכך יהי' לו על שלא שלח בני' וע"כ אין לו כעת שום ברירה, וכאן במכת ארבה ה' באופן דהתראה,

אח"כ האריך בענין שהקב"ה הכביד לב פרעה שלכאורה זה שלקח להם ענין הבחירה ולכאורה מדוע ה' מגיע ע"ז עונש והאריך שהי' ג"כ ביכולת פרעה לעשות תשובה ורק שקשה יותר וזהו דחק ונכנס, וההוראה היתה, עפ"י הרמב"ם שמסביר שאצל פרעה ה' זה בגלל עבירותיו ה' זה עונש שלקחו ממנו הבחירה. ואד"ש הסביר כוונת הרמב"ם כנ"ל שדחק יועיל, וההוראה שישנם הטוענים שהיום יש להם טמטום הלב או ג"כ טמטום המוח אז ס'קלעפט דאך ניט צו צו עם מענין של קדושה ואין לו במה לתלותה כי לכאורה היום התנהג עפ"י הדין וכו' וממילא תולה זה בהקב"ה שרוצה כך וטוען אז מיטן אויבערשטן קען מען זיך ניט איינקערן. אבל זה טעות וההוראה מכאן שמה שיש לו טמטום כו' זה מחמת עבירותיו קודם ומפ"ק קרא ק"ש בלילה או שכך היתה תפלתו שחרית או מנחה ביום קודם, ואפי' הכי דחק ונכנס יועיל תמיד.

אח"כ בשיחה שני' האריך אד"ש בחלק השייך לנשים ביצי"מ שבגלל מרים שטענה עם אבי-ה עמרם שהוא ה' הנשיא אז ופרש מאשתו וממילא אז שאר בני' ואמרה פרעה גזר כו' ומזה נולד מושיען של ישראל.

שיחה שלישית וזה ה' מאמר כעין שיחה כרגיל מביכעל שבא לאחרונה (כך אמר) מהשב' לגלות (אגב — יש להעיר שאפי' על ספרים שלא באו מרוסי' אלא שהי' אצל אחד והוא הכניס הספר, ג"כ נקרא משב' כמו שראינו כמ"פ שחברה הכניסו ספרים כתבי — יד ואחד מהשבתות חזר אד"ש משם וג"כ אמר שיצא משב' לגאולה, ופעם הסביר בפירוש ואמר לא מיבעי שאין בנמצא הביכעל אלא אפי' שיש כבר בנדפס בכ"א הרי"ז תורה והיתה בגלות וכעת יצאה, וזה חדוש לכאורה — הכותב) והאריך אד"ש שהמאמר כפה"נ מאדמוה"ז ונכתב בזמן ההוא כמו שמוכח מצבע הכתב והנייר וכן צורת האותיות וכמו שכ"ק מו"ח אמר שהיו רגילים כותבי המאמרים לכתוב מאמרים בצורת האותיות כפי בעל המאמר והיו עושים כ"כ טוב עד שלפעמים צריכים הוכחות שאי"ז גוף כתי"ק.

המאמר תוכנו ה' להבין מה שלפעמים מובא שצורת האותיות גבוהה יותר מההבנה שבענין ולפעמים להיפך. והתוכן ה' שמצד השורש האותיות גבוהים יותר אלא בגילוי אז ההבנה גבוהה יותר, זהו התוכן בקצור וגם שהמאמר קצר.

אח"כ ה' שיחה אחרונה על הרש"י האחרון שכבר ככה נהג כמה שבתות שהשיחה אחרונה זה ביאור על הרש"י האחרון בפרשה עד שכבר כמה פעמים מראה איך שמרש"י כזה יש נ"מ וחדושים בנגלה עד להלכה בפועל כמו בשיחת ש"פ ויחי — ש"פ וארא. והשבת ה' בענין שתי הדיעות ברש"י בפי' המלה טוטפות שלדיעה א מלשון ארבעה דיעה שני' מל' דבור ואמר שההפרש יהי' איך נהגו דור המדבר שהרי פר' שמע והי' א"ש לא ה' להם כי משה אמרה (אפי') רק לדור שנכנסו לארץ כמ"ש גם בתניא, וא"כ איך הניחו תפלין ויש בזה ב' אופנים

או שלא הניחו ורק בהכנסם לארץ הניחו, או שהניחו עם שתי פרשיות קדש והי' כי יביאך וזה תלוי בב' הדיעות ברש"י כאן, לדעה א' שבפסוק מוזכר ד' פרשיות וממילא א"א לומר שעשו עם שתי פרשיות, ולדעה הב' בתורה לא מוזכר שצריך ד' פרשיות וממילא הי' רק שתיים, וזה תלוי ברש"י קודם במחלוקת אם קדוש בכור הוא קודם או לא תלוי איך לומדים בפ"י הפסוק כי יביאך עיין רש"י שם. חבל שאכמ"ל, ואני נאלץ להפסיק ולסיים.



## מוצש"ק פר' בשלח תשכ"ה

מוצש"ק פ' בשלח שבת שירה תשכ"ה

. . מזג האוויר נהיה זה כבר כמה ימים ממש קר מאד שאצלנו בארץ אין אפילו מושג כל שהוא לכזה קור, הולכים זמן קצר בחוץ וכבר האזנים והאף קפואים וממש איום, בשביל האזנים יש איזה משהו שמכסים, אבל לאף הנה היא סובלת, גם היום ירד שלג גדול ובצירוף סערת רוח ושלג כך שהיה יום קשה, אבל כשנמצאים בבית לא יודעים כלום מהנעשה בחוץ, ובכלל זה בטח יהיה כך רק כמה ימים ושוב יהיה כרגיל.

ל' שבט באו אורחים מהרבה מקומות ובשעת ההתוועדות הי' בביהכנ"ס גיפאקט ההתוועדות נמשכה כ- 6 שעות משעה 8:30 עד שעה 3 לערך וממש הנגונים שבאמצע לא ערכו הרבה זמן וכך שמאד הרבה היו הדבורים, היו כ-7 שיחות כן הי' מאמר ד"ה באתי לגני כרגיל ערך כחצי שעה ג"כ הזכיר כל הנשיאים מהבעש"ט כרגיל המאמר לא הי' כ"כ קשה. אני מקוה שהשיחות מי' שבט יצאו כמו כל השיחות דשבת כי השיחות די"ט כסליו אומרים ג"כ שיצאו שבוע הבא. וזהו ג"כ תשובה על ששאלתני האם השיחות לא יוצאים כאן הנה אתה רואה שמפגרים כעת ואוחזים רק בי"ט כסליו, אבל כפי ששמעתי הנה אד"ש מעכב אותם כי פשוט כנראה זה לוקח לו זמן אבל מקווים שבמשך הזמן יצאו כולם. וכן תוכל הרי אם תרצה לשמוע את הטייפ שבוודאי הי' לאחד מהחברה שלך.

אד"ש עשה סיום (בשיחה השני) על מסכת מכות ורק אח"כ טעם יין לומר לחיים וכו' ותתאר לך שרוב ההתוועדות רובה ככולה הלך הסבר ארוך על שתי המעשיות המסופרים בסוף המסכת וביאורים עפ"י חסידות ואיך שע"ז ימותקו ויתורצו הרבה קושיות. עד שגם השבת הנה אד"ש הוסיף בהמשך לזה ואמר שמפני חוסר הזמן אז, לא גמר והמשיך עוד שיחה בקשר להנ"ל ויישב עוד קושיות, און ווייסט דאך די קושיות זיינען לכאורה רק כעין דיוקים אבל רואים וכמו שאד"ש אמר שרואים איך שעם נגלה לבד קען מען זאך נישט אן עצה געבן ורק עפ"י הביאור שאומר יורדו כל הקושיות .

ומהענינים שאד"ש מזכירם דרך אגב דרך גררא מהם לבד קען מען ווערן  
רייך,

שיחה אחת מי' שבט היתה על אחד ששלח ספורים (האחד זה ר' מרדכי  
משה פערלאוו מאוסטרליה — אד"ש הזכיר השם) וביניהם המשל שר' אלטר  
היה ממשיל להם.

והוא המשל ששמענו כמה פעמים מרש"ח על מרי דחושבנא מיט דעם  
מלמד וכו' אד"ש האריך הרבה מהיוצא לנו...

דיבר הרבה על אלו שכל דבר ששומעים ולומדים זה כאלו מדובר על  
מישהו אחר און נישט אויפ אייגענעם טאטען, ואפילו כששומעים שאומרים  
מפורש שלא לחשוב ככה, הנה זה גופא הם אומרים שלא אליהם הכוונה וכך  
האריך אד"ש בטענות ובהוראת מזה.

בין השיחות הי' שהוא דיבר חזק מאד על אלו המתנגדים שהמדינה תתן  
כסף לישיבות (בטח אתה יודע שיש בזה מחלוקת שלימה בין היהודים עצמם  
שאחדים טוענים שאסור לקחת מהמדינה מפני טענות של מה בכך ואד"ש  
בתוקף שצריך כן לקחת וזה כבר כמה שנים שאד"ש מדבר בענין זה), ואמר  
שהמתנגד אחד שמתעסק בעסק מו"מ והרי יש דין מפורש בשו"ע חו"מ שבעל  
הבית אסור להושיב דיין,

ואד"ש האריך שהכוונה אפילו לבעה"ב היודע טוב דין, כי אחרת מאי  
דווקא בעה"ב, ואפילו הכי אסור להושיב בעה"ב להיות דיין, והוא מהטעם  
שנוותנים שם שדעת בעל הבית היפך דעת תורה, ואד"ש האריך שבעה"ב  
מסתכל על העולם אנדערש ווי מדארף קוקען עפ"י תורה, וממילא אד"ש טען  
וואס האבן זיי ואס צו מישען זיך וכמו אז ממישט זיך נישט אין זיינע ביזנעס.

כשאד"ש נדבר מענינים אלו וכגון דא כשנותן לקהל חלק וכו' וכשטוען  
על שלא עוסקים בהפצת המעיינות הנה אז סגנון הדבור שונה קצת וכפי  
שתשמע גם הטייפ ותראה לבד כשתהי' כאן בעז"ה.

מעניין האם בחסידות כשמובא המשל מכל הגבוה ביותר נופל כו' כמשל  
החומה. וכפי שאומרים הנה ההסבר שמובא ומביאים תמיד זה שאבן הנמצאת  
בראש החומה הנה היא נופלת רחוק יותר, ומעניין שאד"ש הזכיר בין השיחות  
דרך אגב כמשל החומה שהאבן הגבוהה זינקט איין טיפער, וזהו הסבר יותר פשוט  
ולפלא שתמיד משתמשים במשל הראשון. ושמעתי שבאיזה מקומות בחסידות  
מובא באופן כך ומעניין האם אתה יודע איפה? ..

גם אד"ש דיבר בין השיחות מעניו קצים שגדולי ישראל נתנו ובכל זאת

עדיין לא בא ולכאורה איך זה.

והסביר אבל ההסבר בפרטיות לא היה מובן אצלי בדיוק, ושאלתי אחרים וג"כ כנ"ל, אבל זהו אמר שמצד הבחירה הניתנת לבני ישראל הנה אפילו כשיש זמן קצוב לבעתה של משיח הנה הם ביכולתם לקלקל.

מעניין שבמשך כל ההתוועדות לא הזכיר שהשנה במיוחד עפעס 15 שנה, רק שהשבת כשדבר על הרש"י האחרון מהפרשה בענין "כי יד על כס י-ה" גו' כשדבר מענין י-ה, שזה במספר 15 הנה הזכיר 15 שנה הגם שהמשך הדברים אינני יודע (ולא יודעים) מה הי' שייך לזה שדבר, בשבת היום הוא דבר ג"כ בהמשך למה שדבר בהתוועדות ד' שבט כנ"ל, והזכיר גם שעל המאמר הראשון מתו"א ד"ה כה אמר ה' השמים כסאי גו' שעפ"י פשטות וכן ממדרשים ?? וכן מפרשי התנ"ך מפרשים שהנביא מתמה הרי השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית אשר תבנו לי פי' ואיך יכל הבית הזה להכיל משכנו ?? וכו'.

קומט צו גיין דער אלטער רבי און טייטשט כה אמר ה' היות והשמים כסאי והארץ הדום רגלי אי לזאת צריך הרי בית בשביל הכסא וההדום וע"ז תבנו בית. און דא קומען די מתנגדים און פרעגען אפן אלטען רבין מנין לו פי' כזה? וע"ז ענה אד"ש התשובה לזה שזה גמרא מפורש, בסוף מכות (ע"ז שאד"ש עשה הסיום ודבר באריכות כנ"ל) שהתנאים ענו לר"ע שבית הדום רגלי אלקינו שרוף באש ואיך לא נבכה כו' וכאן מוכח שכן למדו פי' הפסוק שביהמ"ק הוא בית הדום כו'.

ורק שעפ"י נשאר השאלה הי' להם לאמר יותר שבית כסא אלקינו, ועוד הי' להם להזכיר שם הוי' ולא שם אלקים? והאריך אד"ש עפ"י המבואר במאמר אדה"א הפרש בין תורה למצוות שהגלות פעל על המצוות ולא יכל לפעול כלום בתורה והביאור כי כאש כו' וכסא זה דוגמא לתורה וזהו השמים כסאי, והארץ מצוות הדום כו' וממילא החורבן פעל רק על המצוות שנחסר מצוות וכו' ולכן מזכירים רק הדום, וכן האריך על ענין הב' כי דווקא ע"י שם הוי' התלבש בשם אלקים עי"ז יכול הי' להיות ענין החורבן. כן האריך בביאור עפ"י חסידות איך זה שפרעה הי' לו שליטה על יהודי שבעל כרחם גרשם .



## מוצש"ק פר' משפטים תשכ"ה

מוצש"ק פר' משפטים תשכ"ה

אחדשה"ט, הן אמת שראשית עלי להתנצל על שהפסקתי בשבוע שעבר

ובטח אתה חכית למכתב כרגיל, אבל פשוט לא יצא לי הזמן ומיום ליום נדחה... ולכן נזדרזתי כעת לכתוב...מה נעשה חדש בישיבה הן בגשמיות איך הבניה בבנין החדש, למתי מתכוננים לעבור, ואיך ברוחניות...מסור מז"ט בשמי לחתן השבוע מאיר לרר וכן למוטי אשכנזי שעדיין לא מסרתי לו.

כאן אין חדש מלבד מה שמחדש בטובו בכל רגע וחויץ מזה אין חדש אלץ לעבט זיך געווינטלאך. בענין חזרתי ארצה הנה כפי שכתבתי להורים בענין מה שעשיתי ופעלתי שמצד האמריקאים ינתן לי הרשות להשאר כאן עד לאחר הפסח וכעת אני עדיין בספק מצד הישראלים שמצדם עלול להיות שלא אוכל למשוך כל כך הרבה זמן, אבל זה אני מקוה אז ביז נאך פורים בעזה"ת אצליך להשאר כאו משני הצדדים און וויטער וויסט דער אייבערשטער.

**ואתחיל בעז"ה לכתוב קיצור ותוכן מהשיחות שזכינו לשמוע השבת בהתוועדות, וכרגיל שנעמד על הרש"י הראשון וזה לוקח לפעמים שיחה ולפעמים שתי שיחות אח"כ יש שיחה כעין מאמר ושוב חוזר לרש"י עפ"י רוב הרש"י האחרון מהפרשה. הנה מובן שכאן לא יכנסו כל השיחות ואפי"ן חלקם אצטרך לדייק בנקודות וקיצור עד כמה שאפשר, אגב בנוגע מה ששאלת פעם האם יוצאים השיחות המוגהות — הנה בינתיים עוד לא יצא מי"ט כסלו וכפי ששמעתי שכל השיחות בינתיים מונחים על שולחן אד"ש ואד"ש מעכבם, וכנר' מחוסר זמן. נחזור להנ"ל,**

הנה השיחה הראשונה היתה על הרש"י הראשון שמביא הכלל של המדרש כ"מ שנאמר אלה פסל הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים (וממשיך רש"י) ולמה נסמכה פרשה זו לפר' מזבח כו', ובעיקר נעמד אד"ש מה רוצה כאן רש"י הרי ענינו של רש"י ראשית פשוטו של מקרא ודבר שלא מדבר מפשוטו של מקרא הנה רש"י לא מביאו ואד"ש הוסיף שכמו רש"י מקיים את הלא תגרע שאין דבר שבפשוטו של מקרא אין לו ביאור ורש"י לא נעמד ע"ז ולכן יש לפעמים שרש"י כותב "ולא ידעתי" ולכאורה בעד מה הוא כותב א"ז, אלא שפי' מושלם הכוונה שלא יחסור דבר שעפ"י פשוטו לא מובן אלא רש"י אומר אלה הדברים שאני יכול להגיד לך ביאורים ויש דברים שאינני יודע, הנה כן רש"י מקיים את הלא תוסיף שדבר שאין לו צורך בפשוטו של מקרא הנה רש"י לא נעמד עליו (ומה"ט צריך כמעט בכל רש"י דקדוק טוב) וממילא נשאלת השאלה חזקה מה רוצה רש"י בפסוק הראשון הרי לבד נדע בפשטות שהמשפטים באות בהמשך לפרשה הקודמת ציווי השי"ת למ"ר לעשות מזבח וכו' וממשיך ואלה המשפטים בלי שום כללים של ואלה מוסיף?

ועוד יותר לא מובן הרי המדרש שמשם העתיק רש"י הכלל הזה מביא כמה דוגמאות כמו אלה תולדות השוה"א וכן אלה תלדות נח או ואלה שמות וכו', ושם רש"י לא נעמד כלום ואדרבה הגם ששם חסר בפשוטם של דברים כמו

בואלה תולדות השוה"א. ל"מ הרי עד כעת גם דבר מענין השוה"א וא"כ חסר כאן לכאורה להביא הכלל שאלה פסל הראשונים וכן בואלה שמות בני"ש של"מ לכאורה איך מתחיל ספר חדש בואלה. ואלא שנדחק שהיות וזה הספר השני הוא בא כהמשך לספר הראשון הנה כאן יוקשה אבל אם נלמד בפשטות את הכתוב ואלה המשפטים בלי להביא הכלל שבמדרש, והאריך אד"ש להקשות.

ויסוד התי' הי' שעפ"י פשטות הענינים זה מכרח כי יש כאן קושי' לכאורה הרי משפטים כבר נתן במרה כמ"ש כי שם שם לו חוק ומשפט וגו'. וא"כ היינו צריכים לומר שאלה המשפטים הכוונה אלו שנאמרו במרה וגם יה' אז מובן איך זה בא לפני הפסוק ואל משה אמר גו' שרש"י מביא שזה הי' קודם מ"ת ואם היינו אומרים שמשפטים אלו במרה יה' מובן הסדר איך זה בא לאחרי משפטים.

וזה בא רש"י ואמר תדע שיש כלל שבכ"מ שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים וא"כ גם כאן כך, וממילא מכרח שמה הראשונים מסיני אף אלו מסיני וממילא אין זה אלו המשפטים הנתונים במרה ועפ"י"ז נשאר קשה מדוע א"כ זה נעתק לפני הפסוק ואל משה אמר הנ"ל וע"ז מתרץ רש"י שנסמכה פרשה זו לפרשת מזבח לומר לך הדין שסנהדרין צריכים להיות אצל המקדש.

אגב — אד"ש הוסיף שבמלה זו מתרץ רש"י שא"א לומר כאן אצל המזבח כי הרי זה היפך הדין היות והסנהדרין היו רחוקים מהמזבח וע"ז אומר רש"י אצל המקדש, ועפ"י"ז אבל נשאר השאלה הרי הטעם שזה בא בסמיכות למזבח, אלא ביאר אד"ש שזה בא בשייכות לסיום הסדרה הקודמת אשר לא תגלה ערותך עליו. שזה מטעם שזה דבר שבקדושה וממילא כאן בא המשפטים בסמיכות לזה ללמד שסנהדרין צריכים להיות אצל המקדש. (יש להעיר אגב, שאצלינו בחומשים ישנם הגורסים אצל המזבח, ונראה שאד"ש לא מקבל הגירסא) זהו קיצור ותוכן משיחה ראשונה.

בשיחה השני' המשיך אד"ש בהמשך לזה ושאל (ואמר אז סאיז א גיוואלדיקע קשי') וג"כ אמר כבר שלומדים רש"י ולא מעינים וחושבים שזה בשביל הילדים בחדר וכו' וכו'. — הרי באותו מדרש שרש"י מביא את הכלל הנה המדרש הוא כאן במקום והמדרש מסיים בדיוק להיפך מרש"י כאן ואומר שם שהמשפטים הם שנצטוונו במרה. והאריך אד"ש בקושי' (כך אז מזאל דערהערן די קשי') לחזקה ולגדלה ועוד כמה קושיות בצדה,

ועיקר יסוד התי' הי' שיש הפרש בין פשוטו של מקרא למדרש דרוש התורה ומצד הדרוש הנה המדרש לומד מצד גז"ש משפטים משפטים למרה אבל מפשוטם של כתובים הנה אדרבה ואלה מוסיף שניתן בסיני והאריך אד"ש לבאר ההפרש בין סתם וא"ו המוסיף שזה תמיד לאם כתיב ואלה המוסיף שואלה זה מוסיף גם באיכות וזהו ההכרח בפשוטו שואלה מוסיף שגם זה ניתן

בסיני. והאריך שפשט ומדרש יכולים גם כדי לסתור אחד לשני, ואח"כ האריך  
איך ששניהם אמת והשייך להוראה, וחבל שאכמ"ל . .



## מוצש"ק פר' ויקהל תשכ"ה

מוצש"ק פר' ויקהל שקלים תשכ"ה

אחדשה"ט, ראשית כל שבוע טוב ומבורך, האמת עלי להתנצל על  
התרשלותי בכתיבה בשבוע שעבר ואתך הסליחה.

. . ועל של עתה באתי בתור שליח מצווה שלוחו של כ"ק אד"ש שליח  
בתוך הכלל ובוודאי יגיע לכם הידיעה עוד טרם קבלתך המכתב ראשית וודאי  
שלחו מהמרכז מברק גם לארץ ושנית הודיעו פרטים במכתבים, אך אני באתי  
לקיים פקודת אד"ש שכל אחד יפרסם הדבר עד היכן שיכול ונקודת הדבר  
וכללותו בטח ין הדבר עד היכן שיכול ונקודת הדבר וכללותו בטח יודע לך מיד  
והוא:

שאד"ש צוה ללמוד הלקו"ת בכל שבוע הסדרה השייכת לשבוע זה  
ולסיימו באותו השבוע מבלי ללוות אפי' ע"מ לפרוע בשבוע אחר, והיינו אפשר  
להתחיל מיום א' ללמוד מהשייך לסדרה הבאה כך שבשבת יה' אצלו ?? הסדרה,  
עד פ' וזאת הברכה היינו עד שמח"ת שיהיו כבר מסויימים את כל הלקו"ת וגם  
את מאמרי שיר השירים לסיים משך הזמן הזה היינו אפשר לחלקו משך כל הזמן  
אבל העיקר שהסדרים יהיו בעתם ויסתיימו עד שמח"ת.

ואד"ש האריך וכפל כמ"פ בכדי שלא יחול כל טעות ועוד יותר אמר  
באריכות איך שתו"א ולקו"ת הם שני חלקים ותו"א מסתיים בפר' ויקהל ולקו"ת  
מתחיל בפ' בשלח ופקודי ואד"ש אמר שלכאורה א"מ בעצם דיותר שייך לחלק  
שעד סוף שמות (עם מג"א) יה' בתו"א וויקרא יתחיל בלקו"ת ומדוע אין החלוקה  
כך ומה בכלל שייך פר' בשלח ללקו"ת ולא שמע ביאור וממילא וואס דארף  
מען אנהייבען טראכטן א ביאור דער עיקר שיגמרו כנ"ל ועוד היום להתחיל את  
המאמר ראו כי ה' והשבוע לסיים את פר' פקודי וכך להמשיך כל שבוע כנ"ל  
ואמר אד"ש שזהו הכלי טוב לברכה טובה לכל טוב לשנה הבאה בסימונו וזהו  
פועל למפרע שיהי' כעת שנה טובה, וזהו ההכנה לביאת משיח צדקנו שיבוא  
כשיפוצו מעיינותיך חוצה.

עוד אמר אד"ש שאדמו"ר זצוקללה"ה ספר שהצ"צ אמר שאת המאמרים  
בלק"ת ברר מאלפיים דרושים והסביר אד"ש מה החשבון אלפיים (לא פחות ולא



יותר) אלא ההסבר כענין אלפיים שנה קדמה תורה לעולם ושואלת חסידות לפני ברה"ע מה שייך שנה, והתי' שהכוונה כאן אלפיים דרגות שונות חד מחברתה וזה מקבלים בתורה וזהו שבכל מאמר מלקו"ת מונח האלפיים דרגות והגם שהוא לא מרגיש הנה זהו כעין האמור שבעשרת הדברות בו כלול התורה והגם שלעין הגשמי נראה שם רק תר"ך אותיות. והוסיף אד"ש (זה בעצם הי' בהתחלה) שהגם שהוא רצה שהלקו"ת יצא עוד קודם אבל מפני סבות יצא רק ביום ? וזהו בעתו ג"כ שמהשבוע מתחילה הסדרה פקודי שבו מתחיל הלקו"ת כנ"ל,

אגב אמר אד"ש שהוא מבקש מהמיניסטר (הכספים — באנגלית) שלו (הכוונה להרב חדקוב) שיחשב בזול הלקו"ת וממילא יקנו יותר והעיקר הוסיף אד"ש הרצון טוב לעשות זה מתוך שמחה. ע"כ התוכן מהשיחה בהתוועדות,

לאחרי הבדלה הוסיף אד"ש להרב חדקוב (בחדרו) ע"מ שימסרו לחזור את זה בחזרה שידעו שאין כוונתו בתור בדיחה אלא ענין רציני (אגב — גם בפארבריינגען הדגיש כמה פעמים שלא לדרשה קאתינא אלא למעשה) והוסיף שמגיל 20 זה חיוב ועד 20 כל המקדים הרי זה משובת. וגם הוסיף שעלול להיות שבפארברענגען (אינני יודע הכוונה) או ביחידות ישאל איפה אוחזים, ע"כ תוכן דברי קדשו להרב חדקוב.

הנה כאן מסרתי לך התוכן ובוודאי כבר תעשו שם קביעות ללקו"ת כי זה קצת הארבעט, ובטח לכם יהי' קצת קשה להשיג לקו"ת משא"כ כאן שימכרו וודאי השבוע. אבל אמר מלכא עקר טורא ובפרט שאומר שזה לטובתנו כי זהו הכלי לברכה טובה, הנה תתאר לך דגזירה כזו טובה היא, מ'הייסט מער לערנען. אבל אד"ש לא אמר שזה צריך להיות שיעור נוסף על השעורים הקבועים ?? בוודאי שנותן ללמוד גם בסדר כך שיצא יותר קל. בעצם מעניין שיחה כזו הנה בשעת מעשה לא שונה היא משיחות אחרות רק שמשוחה זו יוצא פועל דבר.

אני כשלעצמי הנה וודאי בעז"ה אכנס ליחידות ביום א' שבוע הבא ועלול להיות שגם ישאלו אותי בענין הלקו"ת ואולי לא, היות ואני תחת גיל המחויב ונזכה ונראה.

כך השבת הי' כ-4 שיחות וכרגיל שאד"ש מבאר את שתי הרשי"ס מהפסוק הראשון והאחרון ובשיחה הראשונה היתה האריכות מהו ההכרח שפי' ויקהל היתה למחרת יו"כ"פ וכן על הל' הפעיל ומדוע במגילת פורים הל' "לך כנוס" ולא "אכניש" כמו בתרגום כאן.

זה כבר כמה שבתות שאד"ש בשיחה הראשונה לאחרי דבור של משך חצי שעה ובזמן זה מספיק לשאול השאלות באריכות על דברי רש"י הנה אומר שהוא רואה שצריך להפסיק הי' העולם מתנמנמים ואחרי נגון קצר הוא ממשיך בתירוצים, וא"כ בשיחה השלישית היתה הפצצה הנ"ל,

ובשיחה הרביעית היתה על הרש"י האחרון והוציא אד"ש נ"מ להלכה מדברי רש"י שזה שלכאו' נר' פשוט.

מיט א גאנצע חקירה בנגלה מה ענין הדלת אם ענינו הפתיחה היינו שמצ"ע הי' צריך להיות כאן קיר ואלא ששמים דלת או ענינו אדרבה הסתימה היינו שמצ"ע הי' צריך להיות לגמרי פתוח, ונ"מ לגבי מזוזה מחלוקת רש"י עם שאר פוסקים אם פתח בלי דלת חייב במזוזה שלרש"י חייב משא"כ לשאר פוסקים פטור והסבר מחלוקתם תלוי בחקירה הנ"ל לרש"י ענינו סתימה ע"כ אין זה נוגע לענין המזוזה שענינה על הפתח בכניסה משא"כ אם ענינו הפתיחה הרי כשאין דלת הרי"ז חסר בתנאי הפתיחה וממילא בטל המצוה, וזהו רומז כאן רש"י שמסך החצר כמדת קלעי החצר, שקלעי החצר וודאי ענינם הסתימה כך גם המסך (שאותו הדבר דלת) ענינו הסגירה וממילא לגבי מזוזה גם כשאין דלת חייב וכנ"ל ואכ"מ.

ובטח ישנם שם היודעים מהחקירה זו כי אני לא שמעתי בלתי היום. גם הסביר אד"ש החקירה עפ"י קבלה שדלת ענינה מלכות והחקירה מה בעיקר פעולת מלכות אם לסגור את האורות עליונים ולסגרם, או אדרבה להמשיכם והנה למסקנה בעולם הפשט הוא עולם העשי' עיקר ענין מלכות להעלים ולהסתיר כנ"ל ואכמ"ל ..

ג. ב. גם אמר אד"ש לא להשאיר משבוע הזה לשבוע הבא ולקוות שבשבוע הבא היצה"ר שלו יוותר לו ויתן לו ללמוד אלא באותו השבוע צריך לגמור כל הסדרה השייכת לשבוע זה. כנ"ל ..

אני רואה שאני צריך לסיים, אדות נסיעתי אכתוב אי"ה להורים היום.



## ז' אדר תשכ"ה

ב"ה אור ליום ה' ז' לחדש דמרבים בו בשמחה יום הולדת והסתלקות רבן של ישראל משה רבינו תשכ"ה.

אחדשה"ט...נא כתוב משלום כלם כן משלום הר... שי' ולפלא בעיני על מה ולמה לו לדבר ענינים המביאים את רוגזתם של אחרים, היינו כפי שקראתי כאן מכתבו של אחד מהארץ הנה הוא מוסערט אויס את החברה האמריקאים השוהים כעת שם ועצם הענין הנה לא רע הוא אך למה לו להכנס בדברי קנטור לומר שכאן לא לומדים כלום וכמו ששמעתי אמר להם שעליהם בעצם ללמוד מהתחלת א-ב היינו הן בנגלה והן בדא"ח היות וכאן אין לא ראש ישיבה ולא

משפיע וכיוצא באלו הדברים.

האם דברים כאלו לא יקנטרו את השומעים? ולמה לו לומר זאת, בפרט שאין זה כך, אדרבה לדעתי היה לו לכבדם, עכ"פ לא להיפך, ובמדה כזו הרי אין זה הדרך לסכּוים שיבואו אולי עוד בחורים טובים מכאן לארץ שלדעתי זה מעלה גדולה, מובן כוונתי לבחורים שיושבים ולומדים.

כתבתי לך כל זה שלדעתי רצוי אפילו שתאמר ל..שי כי סו"ס הוא אינו יודע שעלול זה לקלקל ולא לתקן. אל תחשוב אז אין בין שוין גיווארן ברייט ביי זיך, אלא פשוט איך שהבחורים כאן קבלו את זה וזה גורם שידיברו עוד ועוד עליו ובעד מה לו את זה..

עכ"פ נעזוב את זה ונלך לעיקר, כאן הכל ב"ה כרגיל ואין חדש, בענין הלקו"ת מסתמא קבלת מכתבי ובטח כבר אתם לומדים.

. . . אגב שמעתי שאחד שאל ביחידות שקשה לו ללמוד את כל הפרשה לעיוני' אפי' קצת לעיוני' וענה לו אד"ש שילמוד כל הסדרה לגירס' ועכ"פ האות הראשון של הפרשה לעיוני' (שזה עיקר המאמר?), זהו לערך התשובה. . . כן שאלו בפתק על אלו המאמרים השייכים למועדים ונכנסו בפרשה האם ללמדם בפרשה או אפשר להשאירם לחג וענה אד"ש שיעשו כלבם חפץ, זהו ג"כ לערך התשובה,

ביום א' לילה נכנסתי ליחידות בעיקר לבקשת ברכה ליום ההולדת, וגם שאלתי בנוגע תפלין דר"ת ואגב הזכרתי שקבלתי ע"ע ג"כ ללמוד הלקו"ת, ואמר אד"ש וועגן דעם לקו"ת וואס דו שרייבסט איז דאס זייער א גלייכע זאך. און אויך וועגן ר"ת'ס תפילין אייכעט א גלייכע זאך און די ערשטע טעג (או שאמר — און פריער) זאל זיין אן א נדר און דערנאך אזיי ווי רש"ס תפילין בקביעות. אח"כ אמר שאת השמות שהזכרתי בפתק יקח אתו לאהל ויזכירם ובנוגע יום הולדת שאלני אם קבלתי עלי' בשבת וענתי הן ואמר אייב אזיי (אינני יודע מה הפי' בזה ואולי טעיתי בשמיעה) שאתן צדקה ביום ההולדת לפני שחרית ומנחה ולהוסיף בשיעור נגלה ודא"ח. ואח"ז אמר הברכה אינני זוכר בדיוק לשונה אבל שיהי' שנת הצלחה בלימוד נגלה ודא"ח מתוך יראת שמים וקיום המצוות בהידור וכו' וכו'. היחידות ארכה כ-4 דקות. זהו לערך מהיחידות כך שאין משהו מיוחד,

בענין נסיעתי הנה כבר כתבתי הביתה שלע"ע אני כאן ובעז"ה רצוני להשאר כאן עד לאחרי חגה"פ והרי כבר פסק הבעש"ט במקום שרצונו של אדם שם הוא. ויתאים גם לכאן.

**בשבת התוועדות כרגיל שיחות על רש"י הראשון והאחרון מהפרשה ומכל רש"י הסדר עפ"י פשוטו של מקרא, ואח"כ מוסיף שכאן רואים הענינים מופלאים שברש"י ומוציא ענין להלכה היוצא לנו מפירש"י זה, ואח"כ ההוראה**

לנו לעבודת ה' מרש"י זה וכך הסדר ממש בכל רש"י, וכאן באמת רואים איך שבכל רש"י ישנם ענינים מופלאים כנ"ל. נוסף על הנ"ל שזה רגיל בכל שבת הנה הכינו לאד"ש בשלחן גם לקו"ת ובשיחה השלישית אמר כעין סיום על הסדרות השייכים לספר שמות הנדפסים בלקו"ת ועיקר הסיום הי' על ענין אהרן כה"ר אה"ר שזה ענין שבת ועיקר ענינה להמשיך האה"ר גם על ימות החול שענינם בעצם אה"ע, וביאור ההפרש בין אהבת עולם לאה"ר.

גם אמר אד"ש שההוספות השייכים לפר' בשלח היות ונדפסו בסיום ספר שמות וכך סודר בזמן הצ"צ וכל הנשיאים א"כ יש לזה שייכות לסיום, וקשר אד"ש הסיום של זה עם ההתחלה.

בעיקר מה שהי' חדוש בשבת על שאר השבתות שבאיזה נגון שנגנו התחיל אד"ש לרמז עם היד בחזקה (וזה כבר גם חדוש) ופתאום קם ממקומו ורקד ומחא כף ותתאר לך לאחרי שכבר לא הורגלנו בזה הנה לאיזה שמחה זה הביא כך שכולם ממש רקדו על מקומותיהם בכל כחותיהם. עד שהתיישב אד"ש...

ומעניין שמאז שהתחילו השיחות לצאת הנה ירד החשק לכתוב כי משערים שזה למותר ובאמת הרבה חברה סמכו על השיחות היוצאות אבל לבסוף רואים שעדיין לא יוצא והם (המסדרים) עצמם לא יודעים מתי יצא כי זה תלוי באד"ש שצריך לעבור עליהם וכנראה פשוט אין לו זמן כך הוא גם אמר לא מזמן לאחד וזה הי' לפני י' שבט ואמר לו שהוא מקווה אחרי י' שבט שיתפנה להם. אבל רואים שעדיין לא יצא, וצריכים לקוות שיצא בקרוב.

אגב — שמעתי שספר השיחות תש"ג יצא בקרוב ממש ואומרים שכמעט מוכן לגמרי. זהו לערך ממה שנעשה כאן וכך עולם כמנהגו נוהג.

בנוגע החברה הנה מחר נכנסת ההנהלה ליחידות (כדרכה פעם בחדש) ותדבר ותחליט גם בנוגע הבחורים, כך שהם עצמם לא יודעים כלום מהנעשה אם עליהם לנסוע בעוד ג' שבועות לערך או לאחרי חגה"פ שע"ז הם מצפים, אז מאיז דא ווילט דאך נישט צוריק פארן...

גב. אברהם שי' בהזדמנות זו מוסר אני לך ד"ש ומאחל לך שתזכה בקרוב ממש להסתופף בצילו של כ"ק אד"ש מחברך דו"ש משה שלמה לויטין.



## י"א אדר תשכ"ה

ב"ה יום ב' י"א לחדש שמרבים בו בשמחה ויש לו שייכות לפורים דהרי כפרים מקדימין לי"א (תשכ"ה)

אחדשה"ט, מכתבך קבלתי בזמנו שבוע שעבר ונהנתי, כך הרי אין משהו מיוחד שאפשר יהיה לענות על מכתבך, ובמילא אולי ישאר יותר מקום לכתוב השיחות.

ראשית מה שלומך בגו"ר ושלום כל המשפחה וכן מהנעשה בישיבה, כאן ב"ה הכל כרגיל אולי כבר הגיע לידך הידיעה שהחברה שחשבו שהם נוסעים לאחרי חגה"פ, הנה נתברר לבסוף שנוסעים בעוד כשבועיים ויחוגו חגה"פ בארץ.

והעיקר הוא המעניין שכל מה שכתבו קודם בשם הרבי שאפשר להגיש בקשה עם כל הפרטים הכל בטל ומבוטל, היות ואד"ש מעולם לא אמר כלום מענין זה, ותתאר לך איזה בלוף ההנהלה בילפה את החברה בתחילה באמרם שאד"ש ענה שיבקשו וכו' וכו', הנה רק בשבוע שעבר הודיעו שזה שקר ואד"ש אף פעם לא אמר כלום, והשבוע שעבר ג"כ היו ביחידות והבטיחו לדבר בענין זה, וביצאם אמרו שהם אמרו לאד"ש אבל אד"ש בכלל לא ענה מזה כלום ולאחר אסיפות שלהם...החליטו לא להגיש בקשות, וכך שהחברה יצטרכו לחזור

החברה תתאר לך קצת עכ"פ מאוכזבים מזה הענין, ג"כ שמקודם היו בתנועה אחרת ופתאום הודיעו להם שעליהם לנסוע בעוד שבועיים, מילא הם מסתמא ישלימו עם המצב עכ"פ זה בענינם.

בעניני, הנה כפי שכתבתי כבר שנגשתי לבדיקות והתוצאות עדיין לא ידועים לי ואני מחכה לתשובתם, עכ"פ אני מקוה שלחגה"פ ישאר כאן ומיד לאחריו נתראה בעז"ה בשובע שמחות. הנה אפילו לזמן זה אין הרבה זמן וקצת למעלה מחדש, ואתה יודע איך הימים חולפים, וכפי שכתבת ג"כ שהזמן החרף עבר מהר מאד אצלך, ואין זה אצלך בלבד אלא גם אצלי כך שאפ"ל שהחרף ובכלל כל השנה וחצי שאני כאן חלפו ועברו מהר.

כך אין חדש עוד מעט מתקרב הפורים און פורים איז דאך פריילאך ביי אידען צריכים לקוות שתהיה התוועדות שמחה ופעילה...

מעניין האם בארץ לא לקחו את הענין של לקו"ת ברצינות איך שטעל זיך פאר אם אתה לא לומד אם כן רוב החברה שלפני 20 לא לומדים, ומעניין האם אלה שאחר גיל 20 כן לומדים, ואיך זה נתקבל שם.

כאן אפ"ל שכל הבחורים אפילו לפני הגיל לומדים הלקו"ת וכבר כמה

חברה שלאחרי גיל 20 שנכנסו לאד"ש ביחידות בזמן זה שאלם אד"ש אם לומדים הלכו"ת, זהו בקיצור מהנעשה ואי"ה אחרי פורים אכתוב לך מסתמא מהפאבריינגעו ובכלל מהאווירה אז.

וכעת אכתוב קצת שאין הרבה מקום הנה אשתדל להביא תמצית הדברים עכ"פ.

רק נחזור לקודם החברה הודיעו שבדעתם לנסוע עד אירופה עם אירון ומצרפת באניה כך שיגיעו כבר בחדש ניסן ורק מנחם וולף מסתמא יגיע קודם כי הוא היחידי שנסוע באירון ישר.

ועתה לשיחות, הנה שיחה ראשונה היתה כרגיל מפירוש רש"י הראשון והרי היום הרש"י מדברים עליו הרבה, ואד"ש כרגיל הקשה כמה שאלות בפשוטם של דברים כמו למה לרש"י לכתוב פעמיים ויקרא אל משה וגם בענין ההפסקות שמביא רש"י בפעם השניה שלכאורה שייך זה לרש"י הראשון, ובעיקר אד"ש נעמד מה דוחק כאן לרש"י בפשוטו של מקרא והביא כמה מפרשים המתרצים ודחה, ולמסקנה נשאר שלרש"י דחק מדוע כתוב סתם ויקרא אל משה מבלי שם הקורא, דהרי מצינו כבר הרבה פעמים בחומש שמוזכר ויקרא כמו אצל אדה"ר, וכן אצל משה רבנו עצמו ושם מוזכר ויקרא ה' אלקים וידבר וכו' ובמילא לא קשה כלום, היות ולפני כל דבור צריך להיות קריאה בדוגמא שאדם רוצה לדבר לשני אומר לו שמע, יש לי מה להגיד לך, וא"כ תמיד ל"ק כלום, משא"כ כאן כתוב סתם ויקרא ואח"כ כתוב וידבר ה' שזה מכריח שאי אפשר לומר כרגיל ולכן אומר רש"י שקריאה זו לשון חיבה היא.

ובזה גופא יש שני ענינים ענין א' השייך לעיל לענינים המובאים בספר שמות, וענין ב' לענינים המובאים להלן, וע"כ יש גם שני רש"י, והאריך בזה לבאר ומובן שקצר המקום כאן.

כן הרי בשבת היה 25 שנה לביאתו של אדמו"ר זצ"ל לאמריקה ושלחו לכל העתונים כתבות והדפיסום, וגם באו כמה אורחים לשבת מיוחד זה, ובעיקר אלו שהיו מהתלמידים ששלחום אז לפולניה ויצאו, (בטח שמעת ע"ז) וחשבו שיהיה משהו מיוחד, הנה אד"ש אמר שבינתיים לא מצא מקור בדברי חז"ל בענין 25 שנה ורק יש בענין 10 20 וכו' או 50 אבל לא 25 ורק במקום אחד יש בתנ"ך לענין נבואה שזה היה בשנת ה-25, אבל לא נראה שזה ענין של 25, אבל היות ומנצלים זה לעניני יר"ש וכו' וממילא שכדאי, כמכתבו של אדמו"ר הרנ"ע בענין לפולנים בתניא וכותב קשה על זה, ובכל זאת מסיים שאם עי"ז ניתוסף בקיום המצוות ויר"ש וכו' אז כדאי.

ובעיקר אמר אד"ש שעי"ז מתראים כאן עם כמה שכך לא רואים אותם שאולי צריכים לעשות שהחינוך, וכך נכנס אד"ש לשיחה ראשונה בשנת ת"ש

ואמר שבעצם יש שם בשיחה הראשונה כמה שאלות, הן בנגלה והן בדא"ח ורק לא משימים לב עליהם כי קוראים את זה בין כוס מיץ אחד לשני ואמר שהזמן קצר ורק הזכיר דבר אחד שהרבי אומר שעשה שהחיינו ואח"כ אומר שם שאדמוהז"ק כותב שכשיש שותפים צריכים לעשות הטוב והמטיב ומסתמא שלו יש שותפים כמו אגו"ח וכו' ולכאורה סותר עצמו מיני' ובי' ותשובה ברורה מאד"ש ע"ז לא היתה כי אמר שהזמן קצר.

נ.ב.

באו ג' אורחים מאנגליה וביניהם ר' שלום שטרקס.



## עש"ק פר' צו תשכ"ה

ב"ה יום ו' עש"ק פרשת צו שושן פורים תשכ"ה

אחדשה"ט, כפי שכתבתי לך במכתבי, שאחרי פורים אכתוב לך בעז"ה והגם שחשבתי לכתוב במוצ"ש אבל החלטתי לבסוף להתישב כעת הגם כי אין כעת הזמן גרמא היות וזה ער"ש, כאן אין חדש במיוחד, במצבי הפרטי וכו' בענין זמן חזרתי בינתיים כרגיל ז.א. שבינתיים הייסט האס שאני בא לאחר חגה"פ.

החברה כפי שכבר כתבתי לך במכתבי הקודם חוזרים ויוצאים מכאן בעז"ה ביום ג' בעוד שבוע וחצי, רובם ככולם נוסעים חצי דרך מצרפת באניה כך שיגיעו לארץ לאחר החופש אבל מנחם וולף וכן ישראל ליפסקר (כי רוצה להגיע לחתונת אחיו שי') יצאו עם מטוס ביום ג' ויגיעו מסתמא בעז"ה למחרתו לארץ, כך שהם יוכלו למסור משהו מהפאבריינגען, כמו כן ביום א' בעוד שבוע נוסע הת' אברהם זרח עם מטוס וישהה בפריז כיומים ומשם שוב עם מטוס כך שמסתמא יגיע עוד לפני שבת הבאה (פרשת תזריע) כמו כן נוסע מכאן הת' יהודה קעלער, כנראה ע"מ ללמוד בישיבה, הוא יוצא ביום ה' עם מטוס, לאחרון אמר אד"ש ביחידות(היום) שיחזור כמה שיודע השיחות מפורים בארץ ולזרח אמר אד"ש שיחזור באם יכול השיחות מפורים בפריז.

יתר הפרטים בטח תשמע מהחברה והגם שבוודאי הם ימסרו כבר מהשיחות מפורים וגם אני משער שאחד מהם יביא אתו טייפ ותוכלו לשמוע את קול אד"ש עצמו, עכ"פ לא נמנעתי משום זה הפעם לבוא גם במכתבי זה ולמסור כמה מלים וקיצור עכ"פ, או תמצית מכמה שיחות, כמה שאספיק כאן הן מצד הזמן והן מצד המקום,

בטח יספרו לכם מה שאד"ש דיבר במלים קצרות אל הבחורים החוזרים

בעוד כמה ימים באמרו שיגידו לחיים און זינגעו אפריילעכע ניגון, ליפסקר התחיל נגון שמח ואד"ש רמז שישירו בשמחה רבה וכלם כמובן רקדו, לבסוף כמעט התחיל אד"ש הושיעה את עמיך וקם ממקומו ורקדו ושרו ממש בכל הכחות.

בכלל עפעס גיווען אן אופגילייגטער מוט יותר מהרגיל.

**בתחלת ההתוועדות עשה אד"ש סיום על מסכת מגילה ושני השיחות הראשונות הלך ע"ז, ואח"כ היו שני שיחות מאד מענינות וכנראה שאד"ש גם התכוין על איזה ענין מיוחד. והם השיחות הרביעית והחמישית, ברביעית האט זיך ארום גירעט את הגמרא שהביאה משל על הענין של המן ואחשורוש למה"ד לאחד שהיה לו תל בשדהו ולשני חריץ, ובא בעל החריץ ורצה לשלם לבעל התל שימכור תילו ויוכל למלאות את חריצו אמר בעל התל קח התל בלי התשלום כי גם אני לא צריך ורק שמפריע זהו התוכן מהמשל בגמרא.**

ושאל אד"ש בתחלה בכלל מה צריך משל כאן, האם חסר הבנה הרי בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו ח"ו היל"ת, וכמו שאנו רואים בדורנו וכן עמלק ועשיו, וא"כ מהו הפלא שנמצא המן ואחשורוש שונאי וצוררי ישראל עד שצריך להביא משל על זה.

גם לכאורה המשל רומז רק שהמן בא לאחשורוש ואמר לו מסור את ישראל ואחשורוש ענה לו גם לי הם מפריעים קחם בלי תשלום, אבל הרי זה משל המובא בתורת אמת ובאמת אין רק חצי אמת וממילא צריך להתאים כל פרטי המשל ולכאורה מה שייך כאן ענין תל וחריץ, והסביר אד"ש בארוכה (באמת מעניין מיוחד לשמוע שיחה זו) בכלל איך עפ"י תורה היחס בין יהודי לאינו יהודי ובארוכה שצריך להשתדל שהגוי יקיים כל המצוות השייכות לו ועוד יותר שיקיים את זה לא בגלל שהשכל מורה כך אלא מפני שכך צוה הקב"ה למשה רבנו.

וכל זה חובה על היהודי להשתדל על האיננו יהודי וענין לפני עור שייך גם להכשיל עכו"ם וכו' אבל ביחד עם זה מודיעים לו שאם הוא מחכה לטובה און גמול טובה מהגוי הנה ידוע שזה לחנם וחסד לאומים חטאת וזה בלי יוצא מן הכלל כל גוי חסדו רק חטאת וממילא אין להשען ע"ז רק משענת קנה רצון, והסביר בארוכה איך שמצינו ג"כ שהנביא אמר ליהודים לא לסמוך על מלך מצרים עם חילו וכו' וללכת לנבוכדנצר ולתת לו מס וכו'.

ולכאורה אינו מובן אם אסור לסמוך על גוי הרי גם נבוכדנצר גוי וגם חסדו רק חטאת וא"כ איפה הבחינה של נבוכדנצר ללכת ועל פרעה מלך מצרים לא לסמוך עליו, אלא אז היה ענין הנבואה וכשהנבואה אמרה כך אז ידעו שזה הדרך ומה כעת הבחינה,



ואמר אד"ש הבחינה היא אה"נ אין סומכין על הנס, וצריך לעשות המוטל עפ"י טבע וממילא ישנם (?) שצריך להשתדל אצל האיננו יהודי לשום איזה טובה, אבל צריך לדעת שהעיקר זה הפסוק אם ה' לא ישמר בית שוא שקד שומר, והפירוש ראשית צריך שה' ישמור בית, להגיד קפיטל תהלים קודם ולהתפלל לה' שיעזור וכו' ואז יועיל מה שילך לגוי לפעול עליו וגם אחרי שראה שהצליח פועל זה עליו שמשבח ומודה לה' ואומר עוד קפיטל תהלים של שבת, ואם כך מתנהג הרי זה הוכחה שזו הדרך נכונה כי העיקר קודם ה' ישמור בית ואח"כ שקד שומר, ואם לא כך מתנהג וסומך על חסדו של הגוי הזה צריך לדעת שחסד לאומים חטאת והאריך אד"ש בזה ואכמ"ל.

אח"כ ביאר אד"ש שהיהודים בעצם בנים להקב"ה וכו' ומגיע להם כל טוב והם המובחר מכל עם ובמילא הגוים לא יכולים לסבול מציאות יהודי וכל זמן שיש מציאות יהודי לא יכולים לנוח כי הם מרגישים שיש אצלם חריץ היינו פוסטקייט לגבי נצחיות עם ישראל שקבל התורה נצחית מה' אחד שהוא נצחי ומרגישים הם עצמם פוסטקייט וזהו חריץ ובמילא לא יכולים לסבול זה, ויש להם בעצם שתי ברירות, א. שיקיימו המצוות שהם מחויבים בזה וממילא וועלן זיי אופטאן המוטל עליהם, אבל בברירה זו אינם רוצים, לא תרצח אינם רוצים, יצחק בירך את עשיו על חרבך תחיה ואינם רוצים לעבור על זה וכן השאר, וברירה שניה בעיניהם להשמיד וכו' ובמילא כשאין מציאות ח"ו היל"ת מהעם היהודי אזי אין עליהם חריץ כי אין אחד יותר מעולה מהם, וזהו מלמדנו הגמרא המשל לומר שהוא נתמלא חימה ורצה להשמיד וכו' (לא) רק בגלל שמרדכי לא קם אלא זה ענין שהיה אצלו חריץ והרגיש פוסטקייט ובמילא כל זמן שיש מציאות יהודי שטערט עם דאס ואצל אחשוורוש גם היה זה כתל-איבעריג.....

מאריך אוהבך בלו"נ מוקירך

שמואל

## ער"ה תשכ"ח

ער"ה תשכ"ז לשנת תשכ"ח כאן חצרות אד"ש

לאחי היקר אברהם שי'

וודאי קבלת גלויותי הנשלחה מפריז כן וודאי גם קבלו ההורים גלויותי ומכתבי האקספרס שנשלח מיד בבואי ואולי גם את מכתבי הנשלח לאחר שבת.

ב"ה הכל עבר בכי טוב הגענו ביום שישי בזמן (ות"ל עבו"ז כי אחרים איחרו עד שבת) באתי ל-770 במכוניתו של מענדל ומשם נסעתי אליו והשארתי שם החפצים ומיד חזרתי לישיבה ולאחרי שעה ראיתי את אד"ש יוצא לביתו.

את החברה שבזמנו הכרתי היה נעים מאד להפגש עוד פעם.

**בשבת היה פאבריינגען ליהודימד'יק אד"ש היה בשמחה רבה בפרט בחלק השני של ההתוועדות, כי בחלק הראשון ובפרט בתחלת המאמר התאפק מאד מלכתוב עד שהיה קשה לשמוע, גם בהפטרה כולה התאפק מאד כך שאמר כל מלה לאט לאט ובשקט יותר.**

**מצו"ב ג' שיחות ומאמר והיו עוד כמה שיחות מענינים באחד מהם דבר מענין המ' ימים האחרונים שענינם תפלה הגם שענינם הרי שמשנה רבנו עלה לקחת לוחות האחרונות, און האט זיך גיקאכט שבכל אופן עיקר ענינם תפלה, ולכן יוכ"פ ענינו יום סליחה וזהו כי הקב"ה למדו למשה רבנו תפלה שאינה תוזרת כפירש"י וממילא לקח עוד מ' יום נוסף על האמצעיים, כן היו גם שיחות על רש"י ד"ה ושב ה"א.**

אני רשמתי השיחות לעצמי ועדיין לא היה לי קופי לכן שולח אני לך ממה שאלעזר גלבשטיין רשם, החברה מהשיחות כבר בלבלו לי את המוח שאחזור להם ואראה אם זה קל או...

כעת השעה 4 אד"ש נסע כבר בשעה 1 הכל היה כרגיל. יצחק גורביץ הגיע פתאום ומי יודע אם שאר מי מהחברה לא יבוא פתאום.

השנה יש קהל גדול ובפרט מהרוסים ע"כ הגדילו הבימה, הביהכנ"ס עדיין לא הורחב, אבל אפשר לעבור כבר לצד השני ומסתמא גם שם יעמדו אנשים.

אד"ש צוה בפאבריינגען להתוועד ד' פעמים בהד' לילות עד ר"ה, ובמילא אל תשאל מה שכאן היה, כל לילה החברה השתכרו עד מאוחר.

נמצא אני בישיבה מהיום הראשון וג"כ אוכל בישיבה גם בשבת אכלתי בישיבה למורת רוח הדודים, אמרתי להם שהחלטתי להתנהג כמוך, את יוסף ראיתי היום.

באחד מהשיחות סיפר אד"ש כמעשה הידוע בזמן הבעש"ט שבא הבע"ד לקטרג וגרשוהו, און אד"ש האט זיך גיקאכט אין דעם אז מהאט עם ארויס גיטריבען ואין לו שום דעה.

אשלח לך בעז"ה את המשך השיחות אגב הם יצאו מסתמא בהנחת הת' גם המאמר.

אסיים באיחול לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה שנת אשר ועשר ותתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר מאחיק דו"ש

שמוליק.

ד"ש לך מאלעזר גלבשטיין, וודאי תראה לאבא השיחות ובעז"ה אשלח גם לו משיחות.



## ב' חשון תשכ"ח

יום ג' ב' חשון תשכ"ח

...וודאי גם קבלתם ד"ש מלוי ובערקע בני עירכם ומשאר החברה ומה שהם חסרו ישלימו וודאי אלו הנוסעים מחר בעז"ה, ואינני יודע אם כדאי לכתוב את השיחות כי הם יביאו אתם את השיחות בכתב ובע"פ.

ב"ה יש כל כך הרבה למסור מתשרי זה ממש חדש המושבע בכל, זה כבר 11 התוועדויות שזכיתי לשמוע מאז בואי ו-10 מאמרים כי בכל התוועדות היה מאמר חוץ מליל שמח"ת כרגיל, החידוש כמדמני שגם השבת היה מאמר, בהתוועדות זו היה אד"ש רציני מאד לעומת כל חדש תשרי ובפרט סכות ושמח"ת שהיו פניו שמחים.

מכל השיחות היו כמה שהיה משהו מיוחד ובעיקר משמח"ת הן לילה ראשונה שדבר מענין החינוך בארה"ב ובכלל לאן מוליך החינוך כעת, ולעומת זה החינוך האמיתי ברוסיה, וסיפר שקבל מכתב מבחור משם המתלונן על מחשבות זרות בתפלה והאריך אד"ש לומר שהבחור מסר נפשו לכתוב זה אולי יקבל עצה ובכה אד"ש מאד כשסיפר זה והיה אריכות הדיבור מענין היצה"ר שאומר לו עשה כך שאומר לו רקוד בשמח"ת למעלה מהגבלות וכו' וכו' הכל הוא מסכים אלא אח"כ את שכלך — הוא אומר — מסור לחכמות העולם ומה לך להכניס זה בתורה התורה היא למעלה מטעם ושכל וצריכים לקבלה מצד עצם הנפש ולכן תרקוד בשמח"ת עם הס"ת ריקוד שלמעלה מהגבלה וטעם ודעת, אבל אח"כ את השכל לא!

ובזה האריך אד"ש מאד את המחלה שבאמריקה שמפחדים מהשכנה וכו' ולבסוף יוצא מהבנים ביטניקעס וכיו"ב ר"ל.

בהתוועדות של מוצאי שבת בראשית — ההתוועדות הגדולה של שמח"ת — היו כמה שיחות מיוחדות ובוודאי שמעתם כי זה וודאי יחזרו בענין

המאורעות שארעו לאחרונה בארץ ישראל והסביר שזהו השופר גדול שנאמר והיה ביום ההוא יתקע וגו' ואמר אד"ש ששופר פירושו חרדה, הכוונה שחרדה גדולה תתקוף את העולם את בני ישראל ועי"ז באו האובדים בארץ וגו' והשתחוו לה' והאריך ששני מלחמות העולם זהו נבואה הקודמת שנאמר בה וה' בשופר יתקע ובא בסערות תימן שתהיה חרדה שתתקיף את כל העולם ובקיץ זה היה השופר גדול, כי כזו חרדה — אמר אד"ש — לא היה אפילו כשנהרגו 6 מליון יהודים בפועל ממש ובאכזריות וכו' ובכל זאת לא פעל זה הזזה עצמית ויצאו ידי חובה בקרעכץ וכו', ודווקא כאן במלחמה זו כלם נחרדו ופעל עליהם ביטול מציאותם שזהו ה"השתחוו" וצריכים כעת לנצל ושיהיה זכינו ולעשות שזה יהיה לה' לענייני קדושה ומלכות.

את תוכן הדיבור כבר שלחתי הביתה ובקשתי להראות לך ג"כ, גם האורחים יביאו אתם את השיחה אבל אומר לך שראיתי את השיחה הכתובה ואין זה כמו ששמעוה, נוסף על זה שכל שיחה זה כך.

וודאי שמעת שאיצ'ע גורביץ נהיה חתן למז"ט, גם בערל שפירא ושלמה שוורץ נהיו חתנים.

מעניין איזה מסכת אתה לומד השנה, כאן לומדים ב"ב, ובכלל איזה חברה יש לך השנה, אין לי מיוחד מה להוסיף ואי"ה אשלח לך תמיד קצת מהחדשות כאן וגם מצדך לא תחכה וודאי ואם תאחר כמה ימים אצדיקך כי הרי תורתך אומנתך.

ד"ש לך ממזרחי ומשאר החברה כאן...



## י"ט חשוון תשכ"ח

ב"ה יום ד' י"ט חשוון תשכ"ח

אחדשה"ט, מכתבך קבלתי בזמנו ות"ח, ולאחר בקשת סליחה על איחור המענה ע"ע, אבל פשוט שזה רשלנות ועצלנות ואם כי אין חדשות מיוחדות בכ"ז החלטתי מדארף דאך עפעס שרייבען.

מה נשמע אצלך בגו"ר, מעניין האם יש לך כבר קבלה לשחיטה או שצריך עדיין גדול עומד ע"ג, האם הנך שוחט בכרמל בתור מתלמד או בתור שוחט כבר, נא כתוב בזה, הרי שמעת כבר שאיצ'ע נהיה חתן למז"ט, נו, מה אפשר לעשות הוא הולך בדרכך, נקוה שלכה"פ אנחנו נחזור שלמים, השוער שלו איז גאנץ רייך ואם רק ירצה יוכל לשבת וללמוד, אבל הוא עדיין לא יודע איפה יהיה ואיך יסתדר

עם הניירות מהארץ.

מכאן אין חדש במיוחד, חדש חשון הנו חדש רגיל מבלי יו"ט (דלכן נקרא מר חשון) אפילו החסידים לא מצאו איזה יו"ט להכניס לחדש זה ואשר לכן גם לא היה התוועדות מלבד בש"מ, ומתוכן השיחות דאז וודאי כבר שמעת או ראית כי האורחים מהארץ הרי עדיין היו.

וודאי משה ליפש סיפר קצת מחוויותיו... שמענו כאן שלקרית גת שלחו את המכונה וי. אייזנברך ר"י, וי.כהן משפיע נו, שיהיה בשעטומ"צ, וודאי אתה יודע שרסקין אמר לנו שאי אפשר להכניס אותנו לרשימה של הישיבה כל זמן שאין לנו רשות מההנהלה דשם, אני אמרתי לו שאיני מבקש שיכניסו אותי כי בין כה אין זה נוגע לכלום רק לתמיכה געלט, ואולי גם ל-50\$ שיתנו לפני חגה"פ, גם לבחורים הישראלים קנו מעילים חרפיים כעת, ואני קניתי מכספי, זה כל ההפסד שיש לי,

לפני כמה ימים דבר אתי הרב רסקין שבכ"ז אסדר את הענין ושרק אכתוב לאפרים שיכתוב להנהלה דכאן שהענין עם קרית גת מסודר וזה יספיק כדי להכניסו לרשימה, אמרתי לו שאולי אכתוב, עכ"פ הענין יוצא כאלו הם מעונינים שנכנס ורק לא יכולים להכניס אפיציעל דהרי אתה יודע איך הולך אצלם כל דבר אפיציעל, בפרט אצל הרב מנטליק, אבל חוץ מזה ב"ה הסתדרנו בגו"ר עם עם החברה כלם שאנו מכירים כבר ממקודם ועם חדשים התיידדתי, חצי יום אני לומד עם זלמן גופין והשאר עם גלבשטיין, כאן לומדים ב"ב ובשבילי זה היה טוב כי אני לא למדתי מסכת זו כבר הרבה שנים.

את הביהכנ"ס דכאן למטה שמעת וודאי שהרחיבוהו וכעת גמרו להשוות את הרצפה, ומתקנים כעת את העזרת נשים ויהיה באמת ביהכנ"ס לתפארת, כך צריכים לקוות.

**את השיחה ממוצאי שמח"ת הידועה בענין המאורעות האחרונות וודאי שמעת כבר ועשה כאן הד גדול, שמעתי שאד"ש אמר באזהרה חמורה לא להוציא כלום משיחה זו כי יכולים לכתוב אחרת ממה שאמר ובאים אליו כבר בטענות על דברים שלא אמר בכלל, ושמעתי מאחורי הפרגוד שר' יואל כהן עובד על זה ויכניס כנראה לאד"ש להגיה, כל זה עדיין בסוד איני יודע מדוע.**

ביום ראשון היה אד"ש באהל (ט"ז לחדש) וחזר מאוחר כך שמנחה התפללו חצי שעה לאחר השקיעה זה קורה פעמים בפרט בחדשי החרף שהימים קצרים.

את הצעירים שבאו מהארץ כמו בייטש וכו' שלחו למונטריוול את דוד מזרחי הכניסו כתלמיד בישיבה ואותנו כנ"ל לא מפריעים לנו בכלום, בענין

הצעירים ודוד כנראה שאד"ש הציע בהיות ההנהלה ביחידות לפני שבועיים ובעניינינו הם רק סיפרו לאד"ש שהם מחכים למכתב מאפרים, ואד"ש לא דיבר מענין זה, העיקר שב"ה אני מרוצה מאד ממה שבאתי הנה, מענין האם אתה נכנס לפעמים לישיבה או לכולל.

מסור ד"ש חם לאחי שי' ...כתוב איך הולך לאייזנבך בקרית גת ובכלל שרייב עפעס די פעטע נייעס פון דארטן.

וודאי שמעת על פטירת הרה"ח רמ"ל רוטשטיין, אד"ש נסע לבית עלמין עמד בחוץ והביט על ההתעסקות בקבורה, רוב הבחורים נסעו, גם אני נסעתי עם קאר מאחורי הקאר של אד"ש.

ד"ש חם מלוי חזקיה שעומד לידי ומבקש למסור ד"ש.



## ד' כסלו תשכ"ח

קיצור שיחות ש"פ וישלח תשכ"ח ד' כסלו

בהתוועדות זו המשיך אד"ש במלחמתו נגד המנגדים ונגד הכנסיה השנתית של אגו"י שכבר דיבר בהתוועדות הקודמת אדותיו, וכעת המשיך במלחמת הגנה נגד טענותיהם ועבר למלחמת תנופה וכו'.

אתחיל אבל על הסדר וע"כ אכתוב קודם המאמר בניגון שיחה שהיה בתחלה, המאמר ד"ה קטונתי מכל החסדים ומכל וכו' והדגיש אד"ש הדיוק חסדים לשון רבים ושכן מובן מאח"כ באגרת שכ' כל חסד וחסד, והסביר אד"ש כאן הכוונה שתי דרגות בחסד ולא רק שני סוגים, וביאר באריכות בענין הספירות שהמקובלים קראו למדת החסד בשם גדולה והמקובלים האחרונים מהאריז"ל קראו בשם חסד, ומבואר בדא"ח שהמקובלים הראשונים דברו בנקודות דתהו ושם נקראת גדולה, והאחרונים דברו בפרצופי תיקון ושם קוראים חסד.

והדגיש שבתהו אומרים נקודות ובתיקון פרצופים, ובכ"ז ביאר אד"ש באריכות שגם המקובלים הראשונים דברו באצילות ושגם היא נקראת בשם גדולה והראיה גם מהפסוק לך ה' הגדולה וגו' דשם מדבר בתיקון ובאצילות דעליהם שייך לומר "לך" שהם בטלים וכו', וביאר שזה ענין שספירת החסד אזיל עם כולהו יומין ושלכן כתוב עליו יומם יצוה ה' חסדו בהוספת מ"ם מלא, דעיקר ענינו באצילות הוא חסד — ביטול ולא ענין הגדולה, ואח"כ ביאר שגם בתהו אומרים הלשון חסד אלא שגם שם עיקר ענינם הוא גדולה.

בשיחה השניה המשיך אד"ש בביאור המאמר והאריך בענין ההפרש  
בחסד דלמטה לחסד דלמעלה דעליו נאמר מכלכל חיים בחסד שהחסד עצמו  
נמשך, משא"כ באברהם הגם שהיה במקום ספירת החסד שלמעלה והיה נדיב  
בממונו בגופו ובנשמתו כמבואר בארחות צדיקים, בכל זאת אצלו היה הנדיבות  
רק סבה להשפעה וכו'.

לפני השיחה השלישית פתח אד"ש את החומש וכשהתחילו לגשת עם  
בקבוקי משקה סגרו, אח"כ שרו שיר שמח, וכשגמרו אמר אד"ש היות ושרו שיר  
ששיך לשמח"ת מסתמא מה שידברו כעת לא יזיק.

והתחיל שבתחלת פרשת וישב מביא רש"י ביקש לישיב בשלוח קפץ  
עליו רוגזו וכו' וכן גם כאן ביקש לישיב בשלוח ולבסוף קפץ עליו רוגזו, וחשבו  
שנגר כבר הענין ולבסוף הם ממשיכים וכו' והוא בהנוגע שדברו על שנתאספו  
כו"כ עשירות מישראל ביום השבת ומתחילה הודיעו שזה בשם כלל ישראל  
ובהזדמנות זו מצאו כמה לבזות את ענין מבצע תפילין וכו' אולי יחלישו אחדים  
מלהתעסק במבצע זה, והכל מפני שליובאוויטש עושים בזה,

כאן התחיל הרבי לדבר בקול שכך לא היה מדבר אלא שנכנסו בגבולו,  
והגיע אליו מכתב מאחד שכותב מה רוצים ממני שיניח תפילין הרי"ז מחלוקת  
בין ליובאוויטש לאגודה וכו'

האם זה ענין של ליובאוויטש. הרי זה מצוה בתורה ומצוה חשובה וחתמו  
גם על מבצע זה כו"כ גדולים ראשי המוסר ראשי ישיבות רבנים וכו' ובכל זאת  
קם אחד ומדבר נגד אולי יחלישו אם יש יונגעלייטש שעוזב את הבית ונוסע לכותל  
המערבי להשפיע בהנחת תפילין ועומד בשמש הלוהטת ומצליח והוא מניח  
עד שגם מחר מניח וכמו שהגיעו מכתבים, עד שגם אביו התחיל להניח עד שגם  
חושב על כשרות ואד"ש סיפר ממה שסיפר לו עד ראייה שהשפיע פעם על אחד  
(שהיה אוכל טריפות בפרהסיא) שיניח תפילין עד שהצליח ולאח"ז בארוחת  
הצהרים שהגישו אכל בלתי כשר אמר ההוא שכעת הניח תפילין ולכן לא יאכל  
אוכל לא כשר.

וכאן מדברים בשם כלל ישראל להחליש הענין, ואם אחד כותב ומפרסם  
נגד וכותב שזה לאנ"ש (כנראה הכוונה לסאטמר) אז צריכים רק להתוכח בהלכה,  
אבל כאן כאלו בשם כלל ישראל לכן מוחים וממה שדברו כאן פעם הקודמת הגיע  
שמועות שונים ומשונים וממילא הגיעו טענות וכו' והיו כאלו מהמנגדים שהלכו  
לראשי ישיבות ואמרו שמסתמא עליהם התכוון הרבי בדבורו והרי ברית כרותה  
לשפתים עד שהתקבל אצלם וכוונתם להביא למחלוקת ולהדליק מחדש את  
המחלוקת בין החסידים והמתנגדים, ואמר הרבי בקול:

לאדמוה"ק היה מתנגדים יותר, וגם כעת רוצים הם להתחיל ומהטענות

שהגיעו הם היתכן איך אומר אד"ש שראש ישיבה אחד אמר שני הדברים (גם על יצחק וגם על ליובאוויטש) זה דברו שני אנשים בנפרד, ועוד אמרו שאין דרכי לבקש מחילה עד שהגיעו לבקשת דין תורה.

ואמר אד"ש שידעו שמה שאמר שזה דבר אחד טעות הוא בידי אלא הם שנים (דער עיקר הוא עשה מהם אש — האל"ף בפתח — ופרח) ואמר שזה שלא לבקש מחילה זה היפך התורה ואפילו על רבא וכו"כ אמוראים אומרת הגמרא שאמרו דברים שאמרתי לכם טעות הוא בידי (עיין שבת סג: והמצויין שם) ובפירוש דיבר אז שכוונתו בעיקר על השומעים מדוע לא מחו והרי לגבי השומעים אין נפ"מ אם אחד אמר זאת או שנים.

גם אמר אד"ש שרק טענה אחת הגיע שיש לה מקום בהלכה והוא איך אמר אד"ש שצריך לבקש מחילה על קבר יצחק הצדיק הרי עפ"י דין המבזה ת"ח לאחר מיתתו לא צריך ללכת לקברו, ורק אם מבזה אותו בחייו ובניתיים מת.

ואמר אד"ש שדין זה נמצא בכנסת הגדולה והמקור בשלטי גבורים ושם כתוב דין זה ושואל והרי ר' יהושע בן חנניה הלך לבקש מחילה משמאי על קברם אפילו שבישו לאחר מיתתו (עיין חגיגה כב ע"ב) ומתירן שעשה לפנים משה"ד, וא"כ מה הטענה ומה העולה שבקשו שיעשה לפנים משה"ד אלא שזה שייך לחסידים והוא הרי מתנגד.

ועוד שגם בהלכה יש לזה מקום כי אפילו עפ"י הלכה צריך לבקש מחילה באותו מקום שמבייש וכו' והרי זה לא יהיה עד שנה הבאה וע"כ מה יעשה בינתיים ע"כ יש עצה שיבקש מיצחק להוריד הקפיצא וזה רק כשיסע למערת המכפלה ויתפלל וכו.

היו דבורים מופלאים, בין השאר אמר אד"ש כמעשה ידוע שהצ"צ אמר שהוא עושה כובעים וכל אחד מודד לעצמו וכן גם כאן שדברו בענין ואם ההוא טוען שלא הוא אמר זאת הרי לא אליו התכוונו ואין לו מה לטעון דהרי לא הזכירו שם בכלל.

גם ספר אד"ש וכאן שחק קצת, ספר לו אחד שבשנת תש"ג כשיצא הקול קורא לאלתר לתשובה ולגאולה נסע ההוא ברכבת ופגש בו אחד ושאלו מי הם הליובאוויטשע וענה לו הם אלו שמאמינים באמת שמשיח יכול לבוא מחר, ואד"ש שחק ואמר: די ווילדע ברואים וואס זיי האלטן טאקע אז משיח קען שוין קומען.

גם אמר בענין שספרו לו שצלצלו אליהם ולא נותנים להם לישון וכו' אמר להם אד"ש שזה וודאי לא ליובאוויטשער כי הם לא יעשו זאת, כי עי"ז הם נפרדים ממני ומאדמוהז"ק שדרך ליובאוויטש היא שלא לשרוק וכו' רוח נכאה



וכו' וגם על הטענה שכן דרך המגידיים להביא מיצחק וכו' אמר אד"ש שיודע הוא שגם לפני כמה שנים דברו שם על יצחק אבינו אבל אז לא מוחה וכסיפור בנדרים (לט ע"ב) מהשמש וירח שמיחו נגד מחלוקת קרח ואמר להם הקב"ה בכבודי אינכם מוחים שמשתחווים לכם בכל יום ובכבוד בו"ד אתם מוחים, ולכן מאז צריכים להלקותם כדי שיצאו להאיר.

(והנראה מספור זה רצה אד"ש לומר שעד כעת לא היה מוחה כי נגעו בכבוד בו"ד אבל כאן שנגעו בכבוד תפילין שזה של הקב"ה ומחו בשביל כבודו ולכן מחו גם בכבוד יצחק כבר — כך הבינו אחדים).

ולבסוף אמר אד"ש אם לאחד יש איזה טענות וכו' שישלח לפני השבת ואי"ה בשבת יענו על טענותיהם (ולא בי"ט כסלו כי ההוא דבר בשבת וצריך באותו מקום ובאותו ענין וכו').

וסיים אד"ש שסו"ס תפילין יתפשט ויקרב הגאולה והם שכוונתם להחליש את הענין ולהביא לידי מחלוקת "לא תהיה" וכמ"ש במדרש שלפני ביאת המשיח ינגדו לענין תפילין במיוחד ויאמרו ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו שזה הולך על תפילין של יד ועל תפילין של ראש, והגם שבע"ז יש גמ' מזה אבל הוזכר המדרש כי בע"ז שם מוזכר שעבותימו זה.. משא"כ במדרש כנ"ל שזה תפילין של יד.

בקיצור אני רואה שלא כתבתי כ"כ טוב ורק קטעים ובלתי מסודרים וכידוע שבשיחות כעין אלו זוכרים בעיקר קטעים ולא הלשון (חזרה — כמובן — לא היה) והעיקר שאופן אמרית השיחה ווי דער רבי האט זיך גיקאכט זה אי אפשר למסור בכתב וכנראה שבשבת הבאה ימשיך אד"ש כנ"ל, (ואולי זהו מלחמת ה' המבואר ברמב"ם שכותב על זה "וינצח").

ראו איך שממש זה נוגע לאד"ש שרוצים להחליש את הענין של תפילין וכמו שהדגיש שלכאורה הרי יצאו מודעות בחתימות של רבנים וכו' בענין תפילין אלא ההסבר היחידי שהם מנגדים זה מכיוון שמוזכר שזה ליובאוויטש ושיודעים שאחד מתעסק בתפילין הריהו ליובאוויטשער ולהם כאלו איכפת שהם לא עושים לשמה וטוענים שכוונתם שיצלמום ויכתבו אדותם בעתונים וכו' ואמר אד"ש בקול: שילך הוא ויסע לארץ ישראל ויניח תפילין ליד הכותל ויצעק שאין כוונתו לצילומים וכו' אלא ממש לשמו ולשמה.

ממש כל הזמן אד"ש צחק עליהם ושאינם יודעים גמרא זו וכו' וכו' ואמר שכוונתו רק שאף אחד לא יחלש ח"ו במבצע הנחת תפילין, גם הזכיר שלמדבר יהיה לו אשר לו ושיהי לו רפואה שלימה במה שצריך.

זהו תוכן השיחה ומסתמא תבין איך שזה היה נראה.

אח"כ היה שיחה על רש"י בפרשתנו פרק לב פסוק ה בענין תרי"ג מצוות שמרתי ורק אמר הקושיות, והתירוצים השאיר לפעם הבא, וחזר לרש"י שבפרשת תולדות מה שהשאיר אז בהתוועדות באמצע וכעת גמר קצת, גם לא הספיק הרבה...

ההתוועדות נגמרה ממש בשקיעה וכמדמני שהספקנו בכל זאת לסעוד סעודת שבת לפני צה"כ כי יהודה קעלער היה החזן של מנחה וכדרכו שמתפלל מהר.

מאחיק מוקירך

שמואל



## כ"ט טבת תשכ"ח

ב"ה אור ליום ג' כ"ט טבת תשכ"ח

אחדשה"ט, מכתבך מט"ז טבת קבלתי במועדו ואתך הסליחה על איחור המענה אבל פשוט לא היה חדשות מיוחדות וגם כעת בעצם אין מיוחד, חשבתי לכתוב קצת מהשיחות דהשבת, אבל ז"ע אמר לי גרליצקי ששלח השיחות לישיבה ובמילא אין מה לכתוב כאן בקיצור כי יש שם האריכות, בכ"ז אפשר וועט מען עפעס אויסקראצען.

ראשית לייבל אנדרוז' נהיה אתמול חתן למז"ט עם בתו של בנימין לויטין, אתמול התוועדו החברה און מהאט נישט גיז'אלעוועט דעם גלעזל, וד"ל,

ווי גייט דאס דארט מיט די שחיטה, איך אתה חושב להסתדר אחר החתונה האם להוציא מלואים או להסתדר בכולל?

כאן יש קורס לשחיטה ומשתתפים החברה שלנו כמו זלמן מרוזוב ופינסון וכו'.

מוצש"ק פרשת בא

הפסקתי אז באמצע ולא יצא לי ע"ע לכתוב

מהחדשות האחרונות, ש.ב. הכט נהיה חתן למז"ט עם בתו של גוטניק, הגיע השמועות שי. אלפרוביץ וי. אדרעי נהיו חתנים למז"ט, נו, גאנץ פיין,

השבת חשבו להתוועדות אבל כרגיל במצבים אלו שהספק מתברר

לאחרי התפלה שאד"ש מחכה להכרזת זמן תפלת מנחה (בזמנכם לא היה בעצם מציאות כזו).

**באמצע ההתוועדות דשבת שעברה היה קצת מעניין שבאמצע שיחה ברש"י אמר (בחיוך) שיושבים כמה ומפחדים שמא ישאלם איפה הרש"י וכיו"ב ולא ידעו כי הם ישנים, ואמר (על עצמו) שישב בעינים סגורות כל הזמן זה הנהגה מוזרה, זה קצת שארף, בעוד איזה התוועדות אמר שישנם כאלו שעל עיניהם ניכר שהגם שהם מסתכלים עליו בכ"ז אינם יודעים מהנעשה כאן וחושבים בשעת מעשה על דברים של מה בכך וכו'.**

כך אין חדש גרליצקי אמר שעור הלילה בנגלה און כדרכו במליצות וכו' והרב מנטליק שאלו אח"כ איך זה שאין לו אימתא דציבורא, ז"ע הראו לי כאן בעיתון (ידיעות — כמדמה) ראיון עם אלי' קוק בענין בחורי ישיבה וצה"ל ותשובותיו די טובות לפי"ע, מעניין אם אכן כעת בארץ נהי' חריף יותר ברחוב הפער וכו' הולך שמועות שרוצים לנסות שבחורי ישיבות ילכו וכו' היל"ת מסתמא.

מענין האם המצב בישיבה קטנה השתפר מאז שלייער עזב ונחום נהיה המשגיח, קבלתי מכתב ממשה מזרחי (מרומוניה) ובכלל אני מתכתב אתו רצוי אולי שתכתוב לו ג"כ כדי לעודדו וד"ל.

מוצש"ק פרשת בשלח 5 לפנות בקר אחרי התוועדות

איך זעה אז איך בין זייער נישט מסודר וכבר זמן רב שנמצא המכתב אצלי ותמיד אני שוכח לזרוק המכתב וכמעט שאין לו כל ערך, בכ"ז החלטתי לא לקרעו.

ביום ו' נסע אד"ש לאהל שלא כבג' שנים האחרונות, כידוע לך שבליל ש"ק היה דבר מעניין שכלם התכוננו למאמר (כי כך נהג בתשכ"ד כשחל י' שבט ביום ו') וכל הקהל נעמד על המקומות, אד"ש ירד לתפלה וכשראה זה שאל את הרב חדקוב מה זה, וענה לו שמחכים למאמר, אמר אד"ש מה פתאום?, התפללו קבל"ש ומעריב, אד"ש עלה לחדרו ובכ"ז חשבו שירד עוד מעט אבל לאחר כמה דקות ירד הרב חדקוב והודיע שאין מאמר ומעניין מאד היה לראות את כל הקהל עוזב את המקומות ומתאכזבים קצת.

**בשבת היה התוועדות מאמר ד"ה באתי לגני שיחות וביאורים בפירש"י פרק ט"ז פסוק כ"ו, וחידוש בענין מתי נצטוו על השבת הראשונה.**

**במוצ"ש היה ההתוועדות הגדולה משעה 9 עד לאחר שעה 2 אד"ש היה בשמחה לפי"ע, וכמ"פ באמצע עשה תנועות בידי הק ולבסוף ההתוועדות קם על מקומו ורקד משך זמן, רוב השיחות נסבו על הגמרא בסנהדרין בענין אדם**

לעמל יולד, סיפר שבתרצ"ג בריגא סיפר אדמו"ר זצ"ל שבשנת תר"פ דבר אתו אביו אדות איזה ענין אמר שמסכים בתנאי שיהיה בחסד וברחמים, והוסיף שיהיה צריך לבכות ביז וואנט די ווענט פון צימער זיינען דורכגיוויקט מיט טרערן שלא לנגוע ולא לרחק (עכ"ל אדמו"ר זצ"ל).

והוסיף אד"ש שכשהדפיסו בלקוטי דבורים השיחות וההתוועדות והיה השמיט אדמו"ר שיחה זו, ואמר אד"ש שהוא אבל ידע שלי נשמר העתק ממילא ידע שסו"ס אני יספר אם במוקדם או במאוחר, ואד"ש ביאר שמוכן שאדמו"ר רנ"ע דיבא אתו אדות הנשיאות והוא הסכים בתנאי שיהיה בחסד וברחמים, ואח"כ הוסיף שכשהוא מכניס ליחידות, והאריך אד"ש שמכניסים למקיף אחד וכו', וזה אחד שצריך לנגוע או לרחקו, ובכ"ז פעל אדמו"ר על ידי בכיותיו כנ"ל שלא לנגוע ולא לרחק את אלו, והאריך בהוראה שצריך לקרב את כאו"א וכו',

דיבר גם בתוקף אדות מבצע תפילין שהמנגדים לזה מעכבים הגאולה והעוסקים מקרבים.

גם דבר אדות כפר חב"ד ובין הדברים שבעצם זה עיר הבירה ועיר המרכזית.

אני מסיים כי העינים נעצמות, עד כעת פשוט פטפטו קצת כרגיל וכעת אני בחדרי והמטה לנגד עיני ע"כ היצה"ר מפתה לגמור.

אסיים באיחול לכוט"ס



## ג' ניסן תשכ"ח

ב"ה יום ב' ג' ניסן תשכ"ח

אחדשה"ט, מכתבך עם אחולי המז"ט קבלתי בזמנו ות"ח ת"ח על האחולים וברכת חברים זה סו"ס משהו יותר, יתן השי"ת ויקוימו כל האחולים והברכות של כל המאחלים לטוב.

וודאי תסלח לי על איחור המענה ותבין שסו"ס היה עלי לסדר כל הענינים מבלי שהורי בקרבת מקום ובמילא פארנעמט דאס א ביסל די קאף און די צייט וכו'.

נו, יעצט קען איך שוין רעדן ווי חתנים...מענין שאדם לא יכול אף פעם לחשוב מה יהיה מחר וכו', כי תראה הרי רק הקיץ שעבר ישבנו בשלוח בקרית גת כלם יחד ומי שיער שבתוך זמן קצר זה יהיו כמה חברה חתנים (וא' יונגעראמאן)

ומענין איך שההשגחה העליונה מוליכה שהיינו צריכים להתנגד מלהשאר שם ושהחלטנו לבוא לכאן וכו', ואיך ידוע פתגם העולם "א מענטש טראכט און גאט לאכט" וזהו רבות מחשבות וגו' וכידוע פתגם המהר"ש נ"ע וואס איז די פעולה פון רבות מחשבות בלב איש אז סאיווי איז ועצת ה' היא תקום.

משה, כעת אינני יודע אם אשתתף בשמחתך בקרבת מקום כי לע"ע אני מקוה שלא אצטרך לחזור אחרי חגה"פ לארץ כי הרי החתונה תהיה כאן בעז"ה (כהוראת אד"ש) ומסתמא בחדש אלול, כך שהסכויים שאתה תהיה בשמחתי יותר חזקים מהסכויים שאני אהיה אצלך.

בנוגע קביעות מקום מגורי בעז"ה, הנה אינני יודע לע"ע דבר ברור, רק שאד"ש אמר לי להשתדל שאשאר כאן בתחלה (אחרי החתונה) וכעת נקוה שאוכל להסתדר עם הצבא בזה.

מה נשמע אצלך בגו"ר, מה בנוגע משרתך בחיפה, האם מיד אחרי החתונה יהיה לך המשרה ואיך תסתדר עם הצבא (שכמדמני נהיה כעת קשה יותר) נא כתוב פרטים, ובכלל מה שלום החברה.

מאלי' קוק ומגרשון קבלתי מכתב ולפלא שמ. וולף ונ. אשכנזי לא מצאו לנכון לכתוב כמה מלים, מה אתם, סאיז מעגליך אז זיי זיינען אייכעט אין די ביזנעס אז אין להאשימם, כפי שהם כותבים הם מתכוננים לבוא כעת און סאיז גאנץ מעגליך אז מוועט זיי דא צופיקסען. (איך קען ניט ריידען, אבל הדעה נותנת אז מדארף אייך דאגענען פאר די ארץ ישראלדיקע מיידלאך).

משה, זעסט דאך אז מהייבט אהן שרייבען נארעשקייט ווי חתנים ממש, מענין איך היתה חתונת פינטו כתוב נא את כתובתו שכחתי לשלוח לו מברק, און וואס מאכט דער יונגערמאן ר' פייטל, בכלל מה שלום אנ"ש הצעירה, מה שלום השיכון בתחנת הרכבת האם ניתוספו דיירים וכו'.

כאן בשבועות האחרונים היה ב"ה ובלע"ר כו"כ שמחות (חתונות) של סוסובר, סלאדוויץ, פינסון, שפירא וכו' אח"כ יתחילו שוב מאחרי חגה"ש, און ביז יעמולט קען נאך צוקומען אהיפשע חתנים. די חברה האבן שוין א ר"ת על השנה ת"הא שנה כ'ולה ח'תנים.

נו, מצדי הייתי מרוצה מאד שעוד מחברנו יתארסו כי פשוט אחרת יהיה משעמם בכלל אם כאן או שם, זלמן גופין אומר שהוא חוזר, אבער מקען דאך נישט וויסען ביז די לעצטע טאג.

בעצם אני רואה שלא כתבתי לך כלום מאד"ש וההתוועדויות האחרונות וכו' ורק שטויות ושוב שטויות אבל וודאי תמחל לי הפעם ובעז"ה נמשך בקשר

מכתבים (לע"ע עד שנתראה בעז"ה) ואכתוב במפורט יותר.

וודאי שמעת על פטירתו של הרה"צ מסקווערע ביום ראשון ב' ניסן, קהל גדול מאד היה בלוויה, אד"ש היה באהל באותו יום, באדר היה אד"ש איזה חמשה פעמים באהל.

וודאי תוכל לשמוע מאהרן פרידמן ד"ש ושיחות מלאחרונה גם משמואל

חפר

אסיים כעת באיחול לכט"ס ולחג כשר ושמח

ידיך שמואל



# לזכות

החתן התמים הרב יהודה-לייב הלוי  
והכלה המהוללה מרת הדסה-אסתר שיחיו

הבר



לרגל נישואיהם בשעתומ"צ - ח' שבט ה'תשס"ח



## לזכות הוריהם

הרה"ח ר' שמואל הלוי וזוגתו מרת רחל-לאה שיחיו

הבר

הרה"ח ר' שמואל-מנחם-מענדל וזוגתו מרת חיה-רחל שיחיו

בוטמאן



יהי רצון מה' יתברך, שיזכו לרוב נחת חסידי מכל יוצאי חלציהם  
לאורך ימים ושנים טובות, מתוך בריאות והרחבה בגשמיות ורוחניות,  
וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה, ויזכו בתוך כלל ישראל,  
לגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש

